תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות הרא״ש

תוספות הרא"ש על מסכת נדה

רבנו אשר ב"ר יחיאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרא"ש על מסכת נדה

רבנו אשר ב"ר יחיאל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הראש-על-מסכת-נדה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 12
דף ד. 15
דף ד: 17
דף ה. 18
דף ה: 19
דף ו. 22
דף ו: 23
דף ז. 25
דף ז: 27
דף ח. 28
דף ח: 30
דף ט. 32
דף ט: 34
דף י. 36
דף י: 36
דף יא. 37
דף יא: 38
דף יב. 40
דף יב: 41
דף יג. 42
דף יג: 43
דף יד. 44
דף יד: 45
דף טו. 46
דף טו: 47
דף טז. 50
דף טז: 51
דף יז. 52
דף יז: 52
דף יח. 53
דף יח: 55
דף יט. 55
דף יט: 57
דף כ. 58
דף כ: 59
דף כא. 60
דף כב. 61
דף כב: 63
דף כג. 65
דף כג: 67
דף כד. 68
דף כד: 68
דף כה. 69
דף כה: 70
דף כו. 70
דף כו: 72
דף כז. 73
דף כז: 74
דף כח. 75
דף כח: 77
דף כט. 78
דף כט: 79
דף ל. 80
דף ל: 80
דף לא. 81
דף לא: 81
דף לב. 83
דף לב: 83
דף לג. 84

דף לג: 86
דף לד. 88
דף לד: 89
דף לה. 90
דף לה: 92
דף לו. 92
דף לו: 94
דף לז. 94
דף לז: 95
דף לח. 97
דף לח: 97
דף לט. 98
דף לט: 99
דף מ. 99
דף מא. 100
דף מא: 101
דף מב. 103
דף מב: 103
דף מג. 104
דף מג: 105
דף מד. 106
דף מד: 107
דף מה. 108
דף מה: 109
דף מו. 110
דף מו: 111
דף מז. 112
דף מז: 113
דף מח. 114
דף מח: 115
דף מט. 117
דף מט: 118
דף נ. 120
דף נ: 121
דף נא. 122
דף נא: 123
דף נב. 125
דף נב: 126
דף נג. 126
דף נג: 127
דף נד. 130
דף נד: 131
דף נה. 132
דף נה: 134
דף נו. 135
דף נו: 136
דף נז. 137
דף נז: 138
דף נח. 139
דף נח: 140
דף נט. 141
דף נט: 142
דף ס. 143
דף ס: 145
דף סא. 146
דף סא: 147
דף סב. 150
דף סב: 152
דף סג. 153
דף סג: 154
דף סד. 154
דף סד: 156
דף סה. 157
דף סה: 157

דף סו. 159
דף סו: 161
דף סז. 163
דף סז: 165
דף סח. 166
דף סח: 168
דף סט. 169
דף סט: 170
דף ע. 171
דף ע: 172
דף עא. 173
דף עא: 174
דף עב. 175
דף עב: 175
דף עג. 177

דף ב.

בכ"י נחסרו הרבה תבות מפירוש הדף הזה והגיהם הרב בעל חשק שלמה והוסיפם ע"פ דעתו הרחבה לפי המשך דברי פירוש רבינו והתיבות שהוסיף מוקפות בחצאי רבוע.
כל הנשים דיין שעתן. [האי] כל לאו דוקא דמודה שמאי בשוטה לשינויא דש"ס דמרגשת בעצמה ולשינויא דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מודה למשמשת במוך ותנא כל לאפוקי מדרבי אליעזר דאמר [בד"ז ע"א] (דוכן) ארבעה נשים [דיין שעתן] ותו לא: [**דיין שעתן**]. לאו דוקא דאפי' שעה אחת אינה מטמאה למפרע כדאמרי' לקמן [דף ט"ו ע"א] אחר זמן בועלה נכנס להיכל ומקטיר קטורת ואמרינן דסבר לה כשמאי [ומיהו אם ראתה בתוך שיעור ווסת] מודה דבועלה חייב חטאת דהיינו שעת ראיה ממש [וכן אם ראתה אחר זמן בתוך שיעור אשם תלוי] אבל ראתה אחר [אותו] זמן לית ליה לב"ש. וא"ת מה שייך למתני לשון דיין כיון [דאינה מטמאה רק משעת ראיה ואילך פשיטא דטמאה והו"ל] למימר דכל הנשים מטמאות מראייתן ואילך דאשכחן דדייק [כה"ג] התם בפ' הזהב [דף נג ע"ב] גבי דיו שיאמר הוא וחומשו ובסוטה פ' היה מביא [דף יד ע"ב] גבי מנחה [מגישה בקרן מערבית דרומית] ודיו וי"ל דנקט דיין שלא תאמר מעל"ע [כחכמים] או מפקידה לפקידה [כהלל] ואע"ג דשמאי פתח ברישא מ"מ הוה מסתבר למעבד סייג וקאתי [לאפוקי מזה וכן בסוטה שם. דאמר דיו משו'] דסד"א תיבעי הגש' מנחה גופה וכן ההוא דפרק בתרא [דמכילתין דף ס"ה מניחן תחת] הצינור שמימיו מקלחין ודיו וכן ההיא דשלהי מסכת טהרות [אם נתנן בשיבולת הנהר דיו] וכן ההיא [דפ"ד] דמעשר שני הפודה מעשר שני ולא קרא עליו שם [ר"מ אומר דיו וכן ההיא דלקמן דף ל] דיו לטבילה שתהא באחרונה ואפי' לימים הרבה. הא [דהוצרך לפרש זה] דלא תימא מפקידה לפקידה דנקט היינו בסתם [פקידה דשחרית או ערבית קא מיירי] כדלקמן [דף ד' ע"ב]:
על יד. [על כח מפקידה לפקידה כמו פוסל על ידו דפרק האשה רבה דף צ"ו] א"נ [על יד היינו אחר מפקידה] כמו על ידו החזיק [בעזרא ג'] [מ"ט] דשמאי הכי נמי מצי למיבעי מ"ט דהלל דמטהר [בחולין דהא מעל"ע שבנדה אינו אלא לקודש] ואיכא למ"ד אף לתרומה אבל בחולין לד"ה טהור אבל [נקט טפי לפרש טעמא דשמאי] משום דמטהר לגמרי א"נ ה"ק מ"מ מ"ט [דשמאי שלא עשה סייג לדבריו ומשני דאזלינן] בתר חזקה הלכך אפי' סייג לא בעי [והלל קסבר כיון דאית לה ריעותא מגופה תו ליכא כאן חזקה] והלכך ראוי לעשות סייג:

קסבר העמד אשה. [תימה דמ"ש מכל ספק טומאה דברה"י טמא ולא אהני הך חזקה ועוד דאף לחולין לטמא] דאף דאיכא חזקה דטהרה דהא ילפינן מסוטה [ועוד דאמאי אמרי' דבמעל"ע שבנדה תולין והא כל ספק טומאה ילפינן מסוטה דברה"י טמא ודאי וכמו גבי מקוה שנמדד (לקמן ע"ב) דאמרי' דלמדו מסוטה] ופריך אי מה סוטה ברה"י טמא ודאי וכו' הרי דילפינן מסוטה ועוד אמרינן בפ"ק דשבת (דף ט"ו) גבי כלי זכוכית דמשו"ה אינו אלא תולין משום דהוי טומאה דרבנן הא בדאורייתא שורפין וי"ל דלא ילפינן ספק טומאה מסוטה אלא כעין [סוטה] שנולד הספק בשעת המעשה דבשעת סתירה איכא למיחש שמא נבעלה [לבועל וכה"ג לענין טהרות שהיו] מונחים אצל שרץ ספק נגעו ספק לא נגעו אבל במעת לעת שבנדה דבעת שנגעה [בטהרות עדיין] לא היה ראוי להסתפק שמא היא טמאה מחמת טומאה שנמצאת אחרי כן כה"ג [ליכא] למילף מסוט' וקש' מהא דאמרינן לקמן נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת [ולמחר השכים] ומצאו מת ר"מ מטהר וקתני בתוספתא דטהרות (פ"ו) שזה ספק טומאה [ברה"ר] וקתני תו התם ישב על גבי אבן ולמחר מצא עליה שרץ או רוק ר"מ מטהר [שזה ספק] טומאה ברה"ר ומודים חכמים שאם ראוה נקייה מבערב שהוא טהור שזה ספק טומאה ברה"ר ומדפליג בין רה"י לרה"ר ש"מ דלמפרע נמי ילפינן מסוטה [ונראה דוודאי לא] ילפינן למפרע מסוטה אלא חומרא בעלמא דאחמור רבנן ברה"י מרה"ר [התם] והאי דקאמרינן שזה ספק טומאה ברשות הרבים ה"ק כיון דאפי' היכא דמדאורייתא מטמא [ברה"י] מטהר ברה"ר כ"ש הכא דאפי' ברה"י טהור מדאורייתא וא"ת א"כ מעת לעתשבנדה נמי דהוי למפרע וטמא מדרבנן נטהר ברה"ר ולקמן משמע דמעל"ע אפי' ברה"ר טמא גבי היתה יושבת במטה ועוסקת בטהרות דמוקמינן ליה בשחברותיה נושאות אותה במטה וכיון דאיכא תלתא עם האשה היושבת חשיב כרה"ר כדמוכח בריש פ' שני נזירים דילפינן מסוטה [דכל בי] תלתא הוי רה"ר וכן מוכח בשמעתין דקאמר והלל כי אמר [העמד דבר על חזקתו] היכא דלית ליה ריעותא מגופה [כגון] ספק נגע ספק לא נגע [אבל איתתא] דאיכא ריעותא מגופה טמא ומשמע אפי' ברה"ר והכי איתא בירוש' [כאן בפירקין בסוף הלכה ה' דטומאת מעת לעת טמא אפי' ברה"ר] וי"ל דגבי מעל"ע לא שייך לחלק [בין רה"ר לרה"י] שאין ספיקתה ראוי להתגלות יותר מחמת רבים [כמו בנגע באחד] בלילה ולכל שאר ספק טומאה שראוי הספק [להגלות] ברה"ר יותר מרה"י. ומה"ט ניחא דלא [השוו טומאות מעל"ע לשאר טומאות וגזור] אפי' ברה"ר ומ"ש בדבר שאין בו [דעת לשאול דלא גזור במעל"ע וכדאמר] לקמן [דף ה] גבי היתה יושבת במטה ועוסקת בטהרות [והיינו משום] דרה"ר אינו שייך למעל"ע כלל וכדפרישנא אבל חלוק [בין דבר

שיש בו דעת לשאול לאין בו שייך שפיר גם בטומאת מעל"ע] שראוי ספיקתה להתברר בשיש בו דעת לישאל טפי כדכתיבנא התם ומה"ט ניחא הא דאחמירו רבנן במעת לעת טפי לענין רה"ר דבטהרות טהור וכאן תולין ולענין רה"י הקילו דבעלמא [קי"ל דברה"י שורפין והכא תולין] וק"ל לפי מה דפריך מנגע בא' בלילה אמעל"ע תקש' לי' אמקוה דקאמ' ושניהן לא למדוה אלא מסוטה הא לא דמי לסוטה דהוי טומאה למפרע הלכך י"ל דדוקא מעל"ע לא דמי לסוטה דא"א כלל לברר הספק בשעת המעשה אבל ספיקא דמקוה ונגע באחד בלילה אפשר להתברר בשעת מעשה:

דף ב:

היכא דלית ליה ריעותא מגופה. וא"ת לימא כי אמרי' העמד דבר על חזקתו היכא דלא איתרע חזקה כגון ספק נגע אבל הכא איתרע דהרי דם לפניך וי"ל דבכי האי גונא נמי מוקמינן אחזקתיה כההיא דנגע בא' בלילה דאפי' רבנן מודו בראוהו חי מבערב דטהור אבל טעמא דריעותא גופה ודאי איתרע חזקתה משום דמגופה קחזיא ושכיחי בה דמים תדיר ולא דמי לנגעים דאמרי' ספק נגעים להקל אע"ג דמגופיה קא חזי מ"מ לא שכיחי ביה נגעים כמו אשה שמצויין בה דמים תדיר ואע"ג דנתעסקה בטהרו' דלית בהו ריעותא כיון דטומאה דידהו משום לתא דידה משו"ה לא מוקמינן להו בחזקת טהרה ודוקא לתרומה או לקדשים כדלקמן אבל לחולין אע"ג דאיכא ריעותא מגופה מוקמי' להו בחזקת טהרה ויש להתיר מתוך כך בעדר שנשחטה בהמה [אחת] (אחרת) מהן ונמצאת טרפה כל הגבינים שעשו מחלב של העדר דמוקמינן להו אחזקתיה ואמרינן סמוך לשחיטה נטרפה ואע"ג דאיכא ריעותא מגופה. ומיהו יש לדחות דשאני התם שלא נתבררה החזקה לעולם ואע"ג שחיתה כמה שנים ויצאה מחזקת טרפות מ"מ בכל שעה ושעה עומדת היא בספק תדע מדילפינן פ"ק דחולין דאזלינן בתר רובא מפרה אדומה ומשעיר המשתלח מדלא חיישינן דילמא טרפות הן וממאי משום דאזלינן בתר רובא דילמא משום דאמרינן אוקמה אחזקה אלא ודאי כי האי גוונא לא אמרינן אוקמיה אחזקתיה כיון דבשעתה לא נתבררה החזקה אלא לאחר שהוציאה שנתן הוברר הדבר דבשעת לידתה כשרה היתה ומיהו אם לא נמצאת טרפה אלא כעין אותן שאנו אוסרין מחמת סירכא ואם היינו בקיאין לברר איפשר שהיה לה היתר ע"י בדיקה לא מיתסרי דהוה ספק ספיקא ספק טרפה ספק אינה טרפה ואת"ל טרפה אימר אחר כך נטרפה ועוד י"ל כיון דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקות כשרו' אפי' בתוך שנתן משום דרוב בהמות כשרות ורובא עדיף מחזקה ונעמיד בהמה זו בכלל הרוב והשתא היא דנטרפה

ואי אישתכח ביה טרפות דיתרות ודאי מתחלת ברייתה היא טרפה ואע"ג דטרפה אינה חיה רוב טרפות קאמר או אם הוגלד פי המכה יש לאסור הגבינות [שנעשה בתוך] שלשת ימים קודם השחיטה:

ואילו הכא טמאה ודאי. משמע מתוך פרש"י ז"ל דמלשון טמאה קא דייק וקשה דהא בסוף קדושין גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דקתני וחכמים מטמאין ואמר ר' יוחנן אין זו חזקה ששורפין עליה את התרומה ועוד לקמן גבי קופה שנשתמשו בה טהרות ואמר ר' יוחנן טמאות בעי למימר דלתלות קאמר ונראה לפרש דהא דדייק דטמאות ודאי משום דתני בסיפא ר' שמעון אומר ברה"י תולין:

אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימר לא חסר. משמע דפריך אפילו (לב"ש) [לב"ה] דהוה לן לטהר לגמרי משום חזקה דמקוה אע"ג דאיכא נמי חזקה דטמא מ"מ חזקת מקוה עדיף שהרי הטמא טבל לפנינו אלא שאנו אומרים שמא לא טבל טבילה הוגנת כי שמא היה חסר המקוה וכיון דאמרת העמד מקוה על חזקתו נסתלקה חזקת הטמא כנ"ל:

ה"נ הרי דם לפניך. ואיתרעאי חזקת האשה ואע"ג דלא איתרע חזקת הטהרות ס"ד השתא כיון דטומאה דידהו משום לתא דידה לא מוקמינן להו אחזקתייהו עד דמשני הכא חדא הוא דאיכא לריעותא התם איכא תרתי לריעותא. וא"ת כיון דודאי טבל לא הוה לן למימר העמד טמא על חזקתו לרב חסדא דמכשר השוחט בסכין ונמצאת פגומה בפ"ק דחולין ופריך עלה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ. והא הכא דודאי טבל ספק היה עליו [ואעפ"כ לא עלתה לו טבילה] ומסיק התם איכא ריעותא מגופה והכא סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי. והכא [נמי] ודאי טבל ומקוה איתרעאי גברא לא איתרעאי וי"ל דהתם אע"ג דאיכא דבר חוצץ [אורחיה] למיתי בתר טבילה כיון דנתעסק באותו המין אחר כן והוי דומיא דעצם ודאי פוגם אבל הכא אורחיה להתחסר (אחר) [קודם] טביל' כמו (קודם) [אחר] טביל' ולא שייך למקרייה ודאי טבל. ועי"ל [דלכאורה] מאי האי דקאמר סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי אי סכין איתרעאי בהמה נמי אתרעאי דריעותא דבהמ' אינה אלא מחמת הסכין אלא ע"כ ה"ק סכין איתרעאי הלכך אפי' בעור איפגים אימר לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה:

היה בודק את החבית כו'. פרש"י דאתיא כרבי דאמר בפרק המוכר את הספינה יין וחומץ שני מינין הן אבל רבנן דאמרי מין אחד הן הויא תרומתו תרומה. ואי משום מן הרעה על היפה הא אמרינן תרומתו תרומה כדרבי אלעאי ונראה דאפילו כרבנן נמי אתיא דע"כ לא קאמרי רבנן אלא במתכוין לתרום מן החומץ על היין. אבל הכא שבדקו כדי לתרום מן היין על היין ונמצאת חומץ הוי כמו תרומה בטעות כאילו פירש שלא תהיה

תרומה אם תמצא חומץ וכן מוכח בתוספתא דתרומות פרק התורם והמעשר בשבת דתאני התם [פ"ד] התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם משנתרמה ידע שהחמיץ הרי זה תרומה ואם ספק תרומה ויחזור ויתרום דברי רבי שרבי אומר יין וחומץ שני מינין הן וחכמים אומרים מין אחד הם. היה בלבו לתרום מן היין על היין ומה שבידו חומץ אין תרומתו תרומה וקתני בתר הכי היה בודק את החבית כו' כדאיתא בשמעתין אלמאמוכח בהדיא דמודו בה רבנן. והא דפליגי ברישא משום שהיתה בלבו שתהיה תרומה בכל ענין בין תמצא יין בין תמצא חומץ. וא"ת מאי שנא מתורם מחומץ על יין לרבנן מתורם מן הטמא על הטהור ומקישות המרה על המתוקה דמשמע בהאשה רבה דבשוגג תרומתו תרומה ובמזיד אין תרומתו תרומה. ומחומץ על היין אמרי' דבמזיד תרומתו תרומה ובשוגג אין תרומתו תרומה וי"ל דשאני טמא וקישות [ונמצא] מרה דלא חזו לאכילה הלכך תקינו רבנן שלא תהיה תרומתו במזיד ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדקאמר התם בפרק האשה רבה או כמ"ד לא עשה ולא כלום לתקן השירים אבל חומץ חזי לאכילה ואיכא מאן דניחא ליה בחלא הלכך בכל ענין תרומתו תרומה חוץ ממי שהיה בלבו לתרום מיין על יין דהוי כמפרש שלא תהא תרומה אם תמצא חומץ:

דף ג.

מה סוטה ספק היא ועשאוה כודאי. לאוסרה על בעלה עד שתשתה אע"ג דמן הדין מותרת לבעלה דאוקמה בחזקת צדקת ואע"ג דנסתרה לא נבעלה אלא גזירת הכתוב להוציאה מחזקתה ולאוסרה מספק:

אי מה סוטה ברשות היחיד טמאה ודאי הכא נמי ברשות היחיד טמאה ודאי. הכא משמע דכל ספק טומאה ברשות [היחיד] טמ' ודאי וקשה מהא דאמרינן בנזיר שני נזירים שאמר להם אחד ראיתי שנטמא אחד מכם שניהן מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך אינהו תרי והאי דקאי גבייהו האיכא תלתא והוי ספק טומאה ברשות הרבים ויביאו [כל אחד] קרבן טהרה דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניהם אכתי תקשי ליה הו"ל ספק טומאה ברשות היחיד ויביאו [כל אחד] קרבן טומאה דהא ספק טומאה ברשות היחיד הוי ודאי טמא כדמוכח הכא אבל אי אמרינן תולין הוה ניחא וי"ל דלעולם כל ספק טומאה ברשות היחיד ודאי טמא והאי דלא מייתי תרוייהו קרבן טומאה משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שאיפשר להיות כן כגון שאיפשר שנטמאת בשעת סתירה אבל הך דשני נזירים כיון דודאי אחד

מהן טהור לא ילפינן מסוטה להחשיבם שניהן ודאי טמאין לחייב כל אחד ואחד קרבן טומאה אלא גמרי' מסוטה לאפוקינהו מחזקתייהו וספק טמאים הוו. וא"ת א"כ מאי פרי' מעיקרא דרשות הרבים הוי וכל אחד יביא קרבן טהרה הא אי איפשר להיות ששניהם טהורין וכי האי גונא לא ילפינן מסוטה לטהר שניהן ברשות הרבים וי"ל דהא דמטהרין ספק טומאה ברשות הרבים לאו מסוטה ילפינן דבלאו סוטה אית לן לאוקומי כל חד וחד בחזקת טהרה כדאמרי' בשמעתי' כי אמרינן העמד דבר על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא נגע אלמא מכח חזקה מטהרי'. והא דאמרי' בפ"ק דחולין דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה היינו היכא דהוי פלגא ופלגא דליכא חזקת טהרה כי ההיא דפרק כיסוי הדם גבי תינוק שנמצא בצד העיסה דאמרינן רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. וכי האי גונא חשיב ליה פלגא ופלגא פרק בתרא דיבמות ואמרינן עלה פרק כיסוי הדם אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר ומה לי ספק טומאה מה לי ספק איסור. אלא היינו טעמא משום דספק טומאה ילפינן מסוטה ואע"ג דהתם בדבר שאין בו דעת לישאל איירי ה"ה ברשות הרבים וא"ת היכי ילפינן מסוטה לטהר ברשות הרבים בפלגא ופלגא דליכא חזקת טהרה דלמא שאני סוטה דאית לה חזקת טהרה. וברשות היחיד דוקא הוא דגלי לן קרא דטמאה ולא אזלינן בתר חזקה ומינה ילפינן בעלמא ספק טומאה ברשות היחיד אבל ברשות הרבים אוקמה אדינא וכיון דליכא חזקת טהרה לוקמיה אדינא לטמאות מספק וכי תימא דברשות הרבים נמי איתרע (קינא) [חזקתה] שהרי קינא לה ונסתרה. הא אמרינן לקמן בשמעתין דסתירה ברשות הרבים ליכא. וי"ל דברשות הרבים נמי איתא סתירה קצת כגון באפילה ובקרן זוית. ואפי' הכי לא אסר רחמנא אלא ברשות היחיד. שדרך הוא ליסתר שם אלמא ברשות הרבים אע"ג דאיתרעאי חזקתה שריא. וא"ת כיון דחשבינן סוטה כפלגא ופלגא משום דאיכא רגלים לדבר. א"כ כל ספק טומאה ברשות היחיד נוקמה אחזקה לטהר ולא נילף מסוטה אלא היכא דאיכא רגלים לדבר וי"ל נהי דאיכא רגלים לדבר והוו כמו פלגא ופלגא מ"מ אית לה חזקת היתר ואפקה קרא מחזקתה ועשאה כוודאי וה"ה נמילספק טומאה מפקינן ליה מחזקתיה אע"ג דליכא רגלים לדבר ומ"מ ספק טומאה [ברה"ר] היכא דהוי פלגא ופלגא אי לאו דילפינן מסוטה לטהר הוה מטמינן כיון דהחמיר קרא ברשות היחיד לטמאות אפי' היכא דאיכא חזקת טהרה הוה מטמינן ברשות הרבים היכא דהוה פלגא ופלגא:

הכא מאי רגלים לדבר איכא. תי' מאי האי דקאמר ושניהן לא למדוה אלא מסוטה הא לא ילפינן מסוטה מידי דהא רבנן מטמאו אפי' ברשות הרבים ומשום דאיכא תרתי לריעותא

חשיבי ליה כודאי טומאה וכן בחבית חשיב ליה כודאי טבל אע"ג דלא שייך ביה למילף מסוטה. ור' שמעון נמי דמשוי חבית ומקוה ספק אין זה מכח ספק סוטה אלא מסברא דחשיב תרתי לריעותא ספק דחבית לא שייך למילף מסוטה ומפרש ר"ת דשניהם לא למדוה אלא מסוטה לאו מילף ממש קאמר אלא דלא קשיא להו דין סוטה. ומי' ר' שמעון ודאי יליף רשות הרבים מסוטה כיון דחשיב ליה ספק יליף מסוטה לטהר ברשות הרבים אבל רשות היחיד לא יליף מסוטה לטמא ודאי משום דשאני סוטה משום דאיכא רגלים לדבר. ולישנא דחיק. וי"ל דאיצטריך למילף חבית ומקוה מסוטה דאי לאו דאשכחן בשום דוכתא דעשה הכתוב ספק כודאי לא הייתי מיקל לשרוף ברשות היחיד ובחבית לבטל התרומה לגמרי משום תרתי לריעותא ור' שמעון נמי לא היה מטהר ברשות הרבים כיון דאיכא חזקה כנגד חזקה אי לאו דיליף מסוטה:

הכא מאי רגלים לדבר איכא. פרש"י דסבר ר' שמעון בשאר ספק טומאות דעלמא נמי ברשות היחיד תולין תימה דלא משתמיט לן בכוליה תלמודא דפליג ר' שמעון בתחלת טומאה. ויש מפרשים דבתחלת טומאה מודה ר' שמעון דהלכתא גמירי לה מסוטה כדאיתא בפ"ק דחולין [דף ט ע"ב] וכי תימא השתא בתחלת טומאה שורפין בסוף טומאה לא כ"ש הא קי"ל אין דנין ק"ו מהלכה הלכך בסוף טומאה אמר ר"ש תולין כיון דאיכא לתלות להקל כמו להחמיר דהרי חסר לפניך לא חשיב לר' שמעון ריעותא ולא יתכן האי פירוש' דע"כ הלכתא גמירי לה לאו דוקא שיהא הלכה למשה מסיני דהא בסוטה בפ' כשם יליף לה מק"ו. ונ"ל דהאי ק"ו פריכא הוא דקאמר התם ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון עשה בה ספק כודאי שרץ שעשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון אינו דין שיעשה בו ספק כודאי. ואיכא לאקשויי מה לטומאת שרץ שכן יש לה טהרה במקוה. הלכך נקל עליהן שלא לטמאן מספק ועוד איכא למימר נזקי אדם יוכיחו שעשה בהן שוגג כמזיד ואונס כרצון [ולא] עשה בהם ספק כודאי אלא נקט ק"ו לרווחא דמילתא דהלכה למשה מסיני היא כדקאמר סתמא דתלמודא בחולין הלכך לא חש לאקשויי:

דף ג:

ואיבעית אימא היינו טעמא דר' שמעון. כלומר ודאי מסוטה לא ילפינן סוף טומאה דתחלת טומאה דוקא איתקש לסוטה הלכך לרבנן כיון דאיכא תרתי לריעותא בודאי חשיב ליה. ור' שמעון אע"ג דלא חשיב ליה תרתי לריעותא מ"מ כיון דאיכא חזקה כנגד חזקה מאי טעמיה דמטהר ברה"ר גמר סוף טומאה מתחלת טומאה וא"ת והיאך יליף סוף טומאה דאיכא חזקת טומאה מתחלת טומאה דאיכא חזקת טהרה וי"ל דיליף

מתחלת טומאה כי ההיא דפ' כסוי הדם דהוי פלגא ופלגא דמטהרים ברשות הרבים אפי' במקום הראוי להיות ספק וה"ה סוף טומאה אפי' במקום חזקה ורבנן אמרי התם איכא חזקת טהרה דכנגד ריעותא דטיפוח איכא חזקת טהרה ומיעוטא דאין מטפחין והוה ליה ספק וגמרי' מסוטה לטהר ברשות הרבים אבל הכא גברא בחזקת טומאה כלומר איכא תרתי לריעותא והוי כודאי. והאי דקאמר [ר"ש] ברשה"י תולין משום דתחלת טומאה נמי ס"ל ברשות היחיד תולין. ומיהו להך פירו' דפרי' דר' שמעון ס"ל בספק טומאה בעלמא שורפין א"כ לר' שמעון משום דאכתי איכא למיפרך אי מה תחלת טומאה ברשות היחיד טמא ודאי אף סוף טומאה כן וי"ל דלטהר ברשות הרבים ילפינן שפיר מתחלת טומאה דגלויי מלתא בעלמא הוא לטהר כיון דהוי פלגא ופלגא כי היכי דמטהרינן בתחלת טומאה אבל לטמאות ודאי ברשות היחיד לא ילפינן מהלכה:

ושרצים דאתו לה מעלמא כו'. [וא"ת] תיקשי ליה מסיפא דתנן פ' דם הנדה וכן הכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע וכי תימא דאיכא דמים דאשה זו ודמים דנשים דעלמא התינח חלוק אלא אשה אמאי מקולקלת למנינה כדתנן לקמן בפרקין. וי"ל דשאני התם דאיכא כתם דממה נפשך מטמא למפרע היכא דהכתם יבש או במקום שאין דם זה ראוי לבא בחלוק אלא א"כ שיחתה או איזדקרא דאיכא למימר למפרע שיחתה או איזדקרא ולאו אדעתה הלכך לא פליג בכולהו:

הואיל ואשה מרגשת בעצמה. וא"ת חזאי בלא הרגשה מאי איכא למימר ופרש"י האי דלא ארגשה עכשיו משום דסבורה הרגשת העד הואי וכי האי גונא אמרינן בריש הרואה כתם. וק' דא"כ היכא דשמשה תטמא דסבור הרגשת שמש הואי כדאמרי' נמי התם וי"ל דכי חזאי בלא הרגשה מלתא דלא שכיח הוא ולא עבוד רבנן חיזוק דכשמרגשת בודקת לאלתר אבל שינה ושוטה וכתמים שכיחי הלכך פריך מינייהו:

מודה שמאי בשוטה. ודוקא בטהרות שנגעה והם בידי אדם אבל מונח על גבי קרקע הוי שוטה דבר שאין בו דעת לשאל ומטהרים ליה מעת לעת כדמוכח לקמן כיון דמודה שמאי להלל בשוטה והלל לא קאמר דטמא בחולין א"כ מאי טעמא דשמאי דקא מטהר בחולין בשוטה אלא מטעם חזקה והשתא צריכינן לטעמא דחזקה מדלא אסרינן בשוטה אפי' בחולין אלא דאתא לפרושי מאי טעמא לא עבוד סייג וכן כל הנך טעמי דלקמן כדמפרש על טעמא דביטול פריה ורביה:

לימא תנן כתמים דלא כשמאי. דכיון דלא ארגשה ודאי לאו מגופה אתא ואפי' מכאן ולהבא לא תטמא אבל הך לא פריך שלא תטמא למפרע. אלא מכאן ולהבא דהא השתא נמי אשכחא ולא מרגשא. ועוד כדפ"ל דגזור בכולהו משום דפעמים ראוי לטמאות

למפרע ממה נפשך. ועוד מאי קשיא ליה אי שמאי מטהר כתמים למפרע הא אשכחן נמי ר' שמעון בן אלעזר בסוף בא סימן דמטהר כתמים למפרע אבל מכאן ולהבא ליכא מאן דמטהר:

משמשת במוך. אע"ג דנקט משמשת במוך לא שנותנין המוך בשעת תשמיש דהא ודאי אסור אפי' לג' נשים דמשמשות במוך משום השחתת זרע האיש דהוי כזורע על העצים ועל האבנים אלא נותנהו לאחר תשמיש כדי שתשאוב הזרע שלא תתעבר:

להני לישני ליכא למירמי. ונפקא מינה דלא נצטרך לחלק בעלמא בין חדא לריעותא לתרתי לריעותא. וא"ת להני לישני נמי איכא למירמי להלל. וי"ל דהלל נמי אית ליה הני טעמי לענין לתלות והא דלא פריך לימא (למימר) תנן כתמים דלא כהלל משום דלא חשיב להני טעמא לטהר אלא לענין דתלינן ולא שרפינן. וא"ת מ"מ איכא למירמי משום שוטה ומוך דחוק דמודי בהו שמאי. ומסתמא הוו כמו שאר מעת לעת דתולין ומאי שנא מחבית מקוה ומבוי וי"ל דהא לא קשיא ליה דמשום הני תרתי לא עבוד רבנן תקנתא לשרוף בחדא לריעותא דסגי בהכי דלא מטהרינן להו לגמרי וא"ת אכתי צריכי הני תרי לישני לטעמא דחדא לריעותא ותרתי לריעותא כי היכי דלא תיקשי ממקוה אנגע באחד בלילה דאפי' רבנן מודו בראוהו חי מבערב שטהור ברשות הרבים כדתניא בתוספתא וי"ל דלא קשיא ליה אלא הא דמטהרינן ברשות היחיד אבל הא דמטהרינן ברשות הרבים לא קשה כולי האי ובקל נוכל למצוא טעם לזה ולא נצטרך לחלק בין חדא ותרתי לריעותא:

לאביי איכא מוך. הוה מצי למימר בין לאביי בין לרבא איכא בינייהו שוטה:

אמר הלל לשמאי אי אתה מודה בקופה כו'. וא"ת ולימא ליה הלל לנפשיה דההיא אפי' לחולין ובמעת לעת דוקא בקדשים או לתרומה למאן דאית ליה ולפי מאי דמפרש לקמן דכל הטומאות כשעת מציאתן היינו דוקא לקדשים או לתרומה ניחא וכי תימא אכתי לימא לנפשיה דהכא לשרוף ובמעת לעת דוקא לתלות וי"ל דלגבי האי אית ליה לב"ה נמי טעם דפריה ורביה שלא רצו להחמיר לשרוף שלא יהא לבו נוקפו ופורש. וא"ת א"כ לעיל דפריך להלל ממקוה דאילו מעת לעת שבנדה תולין והכא טמאות. לישני משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש. וי"ל דודאי מקדשים לקדשים איכא לשנויי הכי דבעלמא החמירו לשרוף קדשים והכא לא רצו להחמיר כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש אבל אי בעלמא מטמאינן אפילו חולין לא מסתבר למימר דהכא תולין משום שלא יהא לבו נוקפו ופורש:

התם הלל הוא דקא טעי. והכא נמי צריך לשנויי לאינך לישני דמרגשת או דחזקה וא"ת וללישנא דחזקה אמאי לא מקשי ליה הלל מקופה דאמאי טמאות נימא העמד קופה על חזקתה כמו גבי אשה. וי"ל דמיירי בקופה שאינה בדוקה. אבל אשה בדוקה היא ולא כהך לישנא דאמרי' לקמן דכיון דשכיחי בה דמים כשאינה בדוקה היא. או א"נ אע"ג דשכיחי בה דמים מ"מ חזקת טהרה אית לה:

והקשה ה"ר שמשון מקוצי להאי טעמא דחזקה מניין לו (חזקה לשמאי) דהלל טעה בסברתו וסבר דאם איתא דהוה דם כו' והלא מקופה קשה נמי ללישנא דחזקה כמו ללישנא דאם איתא דהוה דם מעיקרא וכו' כדפרישנא דבשלמא לאידך לישני דמרגשת או דפריה ורביה לא שייך כלל למיפרך מקופה הלכך ידע שטעה אבל ללישנא דחזקה לא טעה ומאי קא משני ליה לזו יש לה שוליים ולזו אין לה שוליים. ותירץ דהוה פשיטא ליה לשמאי דאילו היה הלל יודע דטעם דידיה משום חזקה לא היה מקשה לומקופה לפי שדבר פשוט הוא לחלק בין קופה שאינה בדוקה לאשה בדוקה:

ה"ק ליה הלל לשמאי אין טעמא קאמ' ומיהו עשה סייג לדבריך הק' הר' משה מאיברא דהא פרישנא לעיל ברישׁ מכילתין דהאי דבעי מאי טעמא דשמאי היינו משום דלא עביד סייג והא קא משני דמשום חזקה לא בעי למעבד סייג. א"כ מאי תו קאמר ליה הלל לשמאי מיהו עשה סייג לדבריך. וכן טעמא דמרגשת נמי פרשי' לעיל משום סייג ושמאי נמי השיבו לפי דבריו דלדידך נמי משום טעמא דפריה ורביה ראוי למנוע שלא לעשות סייג:

טהרות הראשונות קרי להו ראשונות לפי שכשנמצא השרץ כבר ניטלו הטהרות. ודוקא נמצא השרץ בזוית אחרת וטעמא דר' יוחנן משום דאיפשר שהיה שם שרץ ולא ראהו. וכגון שהקופה הרבה רחבה אבל בקופה קטנה מודה ר' יוחנן דטהורות. אע"ג דלקמן בדלי שהוא קטן ולא אמרינן אם איתא דהוה ביה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה. משום דבשעה ששופך המים מן הדלי לא אסיק אדעתיה שיעלה שרץ עם המים אבל כשמשתמש טהרות עם הקופה נזהר יפה לראות שלא יהא שם שרץ במקום שמשתמש:

דף ד.

המדלה עשרה דלאים. תימה דשבק מתני' ומייתי ברייתא דיש משנה כיוצא בה בפרק [ד' מ"ד] דמסכת טהרות הממלא עשרה דלאין ונמצא באחד מהן הוא טמא וכולן טהורין. וי"ל דהתם לא קתני בזה אחר זה ומיירי במדלה עשרה דליין בבת אחת וקמ"ל דלא חיישינן שמא נגעו שאר דלאין בשרץ ונטמאו משום דהוי ספק טומאה צפה על פני

המים ואפי' ברשות היחיד טהור כדאיתא בסוטה ובנזיר ואהך מתני' לא שייך למימר ר' ינאי למילתיה א"נ בממלא י' כלים מבור של יין דלא קתני התם מים. ולא קתני נמי המדלה כדקתני בברייתא ולא חיישינן שמא היה השרץ בכלי ראשון ולהך שנויא קשה למה נקט י' דליים אפילו בדלי אחת הוה מצי לאשמועינן דלא חיישינן שמא היה השרץ בבור ונטמא היין:

כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה. קשה אי ברשות הרבים מאי טעמא דרבי יוחנן דמטמא ואי ברשות היחיד מאי טעמא דחזקיה דמטהר הא תניא גבי נגע באחד בלילה דמודים חכמים בראוהו חי מבערב דטהור מפני שזה ספק רשות הרבים משמע הא רשות היחיד טמא וי"ל דהיינו טעמא דחזקיה דמטהר אפילו ברשות היחיד בקופה בדוקה משום דאיכא נמי למיתלי אם איתא דהוה שרץ מעיקרא הוה חזי ליה ומיהו טעם גמור לא הוי לטהר בשאינה בדוקה מהאי טעמא:

ואשה מכוסה היא. פרש"י ולא נפיל דמים מעלמא וקשה דכ"ש דאמרינן מגופה אתא וי"ל דמכוסה היא שהמקור סתום ובית החיצון כמכוסה דמי שאין רגיל ליכנס בו דם מן המקור אם לא שתרגיש:

וחכמים מטמאין שכל הטמאות בשעת מציאתן וא"ת מאי שנא מעת לעת שבנדה דלא אמרינן כל הטמאות בשעת מציאתן כמו שעתה נמצא הדם בבית החיצון גם קודם לכן היה בבית החיצון אם היתה בודקת עצמה ותטמא אפי' חולין ואפי' לשרוף כדמטמאינן הכא. וכי תימא משום דאשה בדוקה והוי כראוה חי חדא כיון דשכיחי בה דמים לאו בדוקה היא כדאמרינן לעיל בשמעתין. ועוד אפי' בראוהו חי מטמאינן ברשות היחיד לכל דבר. ונ"ל דהך דכל הטמאות כשעת מציאתן הוי כמו מעת לעת דדוקא לקדשים או לתרומה למאן דאית ליה וכן פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דמייתי' עלה הא דהלל ושמאי וכן המדלה עשרה [דליים מים] שצריך לאותן מים להדחת בשר קדשים או לבשל או ללוש מנחות וכמ"ד חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. וכי תימא אכתי תקשי מאי שנא הכא דשורפין ומעת לעת דוקא לתלות. וי"ל דמשום פריה ורביה לא רצו להחמיר לשרוף. וכן שמאי אע"ג דאית ליה כשעת מציאתן מדמקשה ליה הלל מקופה מטהר לגמרי במעת לעת משום בטול פריה ורביה וכ"ת והיכי מקילין לתלות היכא דאימ' למה לי טומאה מטעם שעת מציאתן והא שעת מציאתן דאורייתא הוא תדע דתולין בו בין להקל בין להחמיר י"ל דהא דאמר והא דאמרינן בשעת מציאתן אפי' להקל גבי מחט ושרץ שרוף לאו משום דשעת מציאתן דאוריית' אלא משום דמוקמינן טהרות אחזקתן:

ותני עלה בשעת מציאתן ובמקום מציאתן. תמיה לי מאי קא פריך שאני הכא דרגלים לדבר דכיון שלא מצאו במקומו שחי היה במקום שנגע בו ובא לזה המקום ומת שם. ושמא משמע ליה דדוקא ובמקום מציאתן אפי' ידוע שעל ידי אדם או ד"א ניטלטל ובא לכאן:

(**נכתב על הגליון**) **דמהוהה**. פר"ח כגון טלית שנשרפה משני צדדיה ונשארה כגון קורי עכביש (ע"כ) והתנן ככר כו'. תי' לפי מאי דפרישית בשעת מציאתן היינו דוקא לקדשים או לתרומה מאי פריך דלמא הכא מיירי בככר של חולין וי"ל מ"מ דייק שפיר מדמטהרינן הכא אפי' במקום מדרון שהיה ראוי להחמיר ש"מ דבעלמא לא מחזקי טומאה ממקום למקום אפילו בקדשים וא"ת אכתי מאי קשיא ליה האי דמטהרי' הכא היינו משום שאין בו דעת לישאל כדמסקינן וי"ל דלכולהו לישני דאוקימנא פלוגתייהו בשאינה בדוקה מטמא ר' יוחנן אפי' ברשות הרבים תדע מדפריך (לנ"ב) מכל הטומאות בשעת מציאתן ותני עלה ובמקום מציאתן הא שלא במקום מציאתן לא. ומאי קושיא דלמא משום דאיירי ברשות הרבים כדקתני בתוספתא מוקי לה דוקא במקום מציאתן אלא ודאי אפילו ברשות הרבים מטמא ר' יוחנן אפילו שלא במקום מציאתן וא"כ ה"ה נמי בדבר שאין בו דעת לישאל:

שאני אומר אדם. הכא תלינן באדם טהור. וכן פרק כיסוי הדם גבי רוב תינוקות מטפחין לפי המפ' מטפחין בעיסה המיעוט שאין מטפחין תלינן שאדם טהור נתן לו הבצק וקשה דבפרק קמא דפסחים גבי קדרדום שאבד בבית אמרי' שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו. וכן פ"ק דחולין גבי צלוחית שהניחה מגולה ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה. ותירץ ר"ת דגבי כלים החמירו משום דגזרו אספק כלים הנמצאים ואחמור בספק כלים יותר מבספק אוכלין משום דכלים ליכא פסידא כולי האי שיש להם טהרה במקוה. ועי"ל דכל הני ניחא דאיכא למיתלי בטמא כמו בטהור כגון סתם עם הארץ אבל תינוק והך דהכא בשלמא טהור חשש שלא יטמא הכבר והעיסה אלא טמא אמאי:

דף ד:

בטומאה דרבנן. פרש"י כגון הנך מעלות דחומר בקדש בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ומה שלא פירשבגדי עם הארץ מדרס לפרושי' משום דבההיא שרפי' תרומה כדאמרי' פ"ק דשבת על ו' ספיקות שורפין את התרומה. על ספק בגדי עם הארץ וכיון דשרפינן עלייהו תרומה לא מקילינן בה לתלות באדם טהור ולפי סברא זו לא היה צריך

רש"י לפרש בתחלת הסוגיא דס"ד דמדף הוי עליונו של זב דטמא מדאורייתא שהיה יכול לומר דס"ד דהיינו בגדי עם הארץ ושמא לא פי' כן אלא משום דבת"כ קרי לעליונו של זב מדף. ותנן נמי במס' זבין פ"ה והמדף מלמעלן ובמס' עדיות פ"ו שהחי עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם לטמא בגדים ועל גביו מדף לטמאות אוכלין ומשקין:

שהפריז. בזיי"ן כמו פרזות תשב ירושלים ואי גרס הפרין בנו"ן יש לפרשו לשון גידול כמו מפרין על שדהו באיזהו נשך וכמו פורנא ליתמי:

מ"ט דרבנן במעת לעת. והא דתניא המניח פירות מפריש עליהן תרומות ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואם אבדו הרי זה חושש מעת לעת בין למ"ד בגמ' מעת לעת של בדיקה בין למ"ד מעת לעת של הנחה לא שייך למיפרך מ"ט. דעם סילוק ידו לא שכיח דמיתבדי הלכך הוצרכו חכמים ליתן שיעור כפי הנראה בעיניהן:

כל אשה שיש לה ווסת דייה שעתה. סדר המשנה ק"ק דמעיקרא הוה ליה למיתני המשמשת והדר כל אשה והדר כיצד ולההוא לישנא דמפרש בגמ' ומשמשת ניחא דקאי אכל אשה שיש לה ווסת אי נמי תכף לדברי חכמים בעי לאשמועינן דלא איירי אלא באשה שאין לה ווסת:

דף ה.

ובריייתא דברי הכל. כלומר אף ר' דוסא מודה דשלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת וכ"ש דהא אפי' בשעת וסתה מטמאה מעת לעת מי' פשיטא דברייתא לא אתיא אלא כר' דוסא מדקתני שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת מכלל דבשעת וסתה דיה שעתה. וללישנא קמא קי"ל כרבנן כסתמא דמתני' וללישנא בתרא קי"ל כר' דוסא. וסתמא דמתני' ור' דוסא (וקתני) ות"ק לא פליגי דהא לקמן פסקי' כר' אליעזר דאמר ד' נשים דיין שעתן:

לחומרא מוקמינן. וא"ת ומעיקרא אמאי לא אוקמיה לחומרא. וי"ל מקמי דשמיע ליה ניחא ליה לאוקומא לקולא ותהיה מתני' דברי הכל אבל השתא דשמיע ליה ברייתא דממה נפשך חד מינייהו דברי הכל [לא ניחא ליה] לאוקומי לקולא ומתני' דברי הכל ובריייתא כיחידאה:

רבי מאיר היא דמחמיר בכתמים. פרש"י טפי מבראיה וקשה דרבנן נמי אשכחן דמחמרי דרואה אע"ג דמטמאה מעת לעת אינה מקולקלת למנינה ורואה כתם מקולקלת כדאיתא לקמן בשמעתין. וי"ל דההיא ר' מאיר היא מדקתני ברואה כתם מטמאה בועלה למפרע

והיינו דוקא לר' מאיר כדאמרי' לקמן פרק כל היד. ומיהו קשה דלא הוה ליה למימר דמחמיר בכתמים אלא ר"מ היא דתניא וכו' הלכך נראה לפרש דמחמיר בכתמים בעלמא טפי מדרבנן כדתניא בפ' בא סימן הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב והתם נמי אמרינן בגמ' מאן חכמים ר' חנינא בן אנטיגנוס ולהכי מיקיל נמי הכא כדתניא כו' וכן משמע בירושלמי דערלה פרק התרומה דקאמר ר' מאיר מחמיר בדבריהן ומייתי מהך דחוששת משום זוב:

אין מכניסתו לחורין ולסדקין הלכך לא הוי בדיקה. מכאן משמע דכל בדיקת נשים שצריך להכניס לחורין ולסדקין. ובענין אחר לא מיקרי בדיקה אלא קינוח וכן מוכח לקמן בסוף פירקין גבי אשה שתבדוק עצמה כשיעור וסת לחייב בעלה חטאת:

השתא מעת לעת ממעטת. אע"פ שפשעה ולא בדקה כראוי לא [מטמאה למפרע] מפקידה לפקידה שלא הפסיקה בבדיקות מיבעיא:

דף ה:

הא מעת לעת מטה נמי מיטמיא. וא"ת ולא ליתני אלא מטה לחודה טהרות למה לי למיתני. וי"ל דאי לא תנא אלא מטה דיה שעתה שלא לעשות משכב ומושב הא טהרות מיטמיא הלכך תנא טהרות לגופה ומטה לדיוקא אי נמי הו"א דמטמאה מטה במגע כדין שאר כלים והיתה יושבת במטה אורחא דמילתא נקט אבל כיון דתנא טהרות לדין מגע ע"כ מטה דנקט לדין משכב ומושב:

וכל דבר שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור. אע"ג דטומאה מעת לעת למפרע לא ילפינן מסוטה מ"מ לא אחמור רבנן טפי מבטומאה דאורייתא וממטה דוקא קא פריך דמונח על גבי קרקע. אבל בטהרות שהם ביד האשה פשיטא דהוי כדבר שיש בו דעת לישאל:

והשתא דאמר ר' יוחנן ספק טומאה הבא בידי אדם נשאלין עליה כו'. תי' דהכא מייתי מילתיה דר' יוחנן אטהרה דאין בו דעת לישאל ובטומאה יש בו דעת לישאל דאיכא דעת מגיע ולא דעת נוגע. ובספ"ק דפסחים מייתי לה איפכא היכא דאיכא דעת (מגע ולא דעת) נוגע ולא דעת מגיע. גבי הא דקאמר מחט שנמצא בבשר הסכין והידים טהורות והבשר טמא וקאמר התם זאת אומרת עזרה רשות הרבים היא ופריך האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא כלומר סכין והידים שנטמאו ע"י מחט והמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל והיכי דייק מינה עזרה רשות הרבים היא אפי' הויא רשות היחיד טהור כיון דהמחט הוי דבר שאין בו דעת לישאל ומשני דהוי טומאה הבאה בידי אדם כו' ואמר ר' יוחנן כו' והתם איכא דעת נוגע ולא מגיע דטהרות דהיינו סכין וידים יש בו

דעת לישאל וכי תימא דר' יוחנן תרתי אתא לאשמועינן וה"ק טומאה הבאה ע"י אדם שיש לאדם עסק בין בטומאה זו בין שטומאה בידו בין שהטהרות בידו והאי דנקט בכלי המונח על גבי קרקע לרבותא נקט אע"פ שהמטמא' אין בו דעת לישאל ולא הוי דומיא דסוטה כ"ש אם המיטמא בידו והטומאה מונחת על גבי קרקע. ע"כ הך לאו דר' יוחנן היא דפשיטא דהיכא דאיכא דעת נוגע לא בעי' דעת מגיע דכיון דטהרה יש בה דעת לישאל לא חיישינן לטומאה דתנן בפ"ה דמסכת טהרות כזית מן המת בפי עורב ספק האהיל על האדם ועל הכלים ברשות היחיד ספק אדם טמא ספק כלים טהור. וטובא תנן במסכת טהרות כי האי גונא. וי"ל דמהתם לא שמעינן אלא שהאדם עצמו מקבל טומאה דהוי דומיא דסוטה דהיא עצמה נאסרת אבל לטמאות כלים שבידו והטומאה מונחת על גבי קרקע לא שמעינן אלא מהך דר' יוחנן והא דפריך התם מכדי האי מחט דבר שאין בו דעת לישאל הוא אסכין קא פריך ואהא מייתי הא דר' יוחנן. ואע"ג דאיכא למימר דדייק עזרה ברשות הרבים מידים טהורות משמע ליה דמכולהו מילתא קא דייקא. והא דזעירי לא מצי לאיתויי בפסחים משום דבטומאה נמי יש דעת לישאל ומיהו הוה מצי לאיתויי מההיא דקופה שנשתמשו בה טהרות דא"ל הלל לשמאי דהתם שרץ מונח על גבי קרקע והטהרות הם בידי אדם אלא דמלתיה דר' יוחנן מיפרשא טפי. ומיהו קשה מאי קמ"ל דר' יוחנן הא שמעינן ליה מתינוק שנמצא בצד העיסה ס"פ בתרא דקדושין דחכמים מטמאין לפי שעשו התינוק כמי שיש בו דעת לישאל. והתם העיסה מונחת על גבי קרקע ותנן נמי במס' טהרות טמא שפשט רגלו לבין משקין טהורים ספק נגע ספק לא נגע טמא ולזעירי קשה טפי דבעי חברותיה נושאות אותה במטה. ותיקשי ליה הנך דמטמינן אפי' בטהרות המונחות על גבי קרקע וצ"ל דהוה מוקי להו זעירי [שהן בידי] אדם שיש בו דעת לישאל אבל אי מנחי אארעא טהורים ור' יוחנן אשמעינן דלא אייריי בהכי:

טהרות וטומאות בצדו. פרש"י וטהורות והטלית טמאה או טמאות והטלית טהורה. וקשה דבטמאות וטלית טהורה הוי טהרה בידי אדם ולמאי דמטהר אף ברשות היחיד תיקשי ליה מכזית מן המת בפי עורב הלכך נ"ל דחדא קתני ומספקא ליה בהי מינייהו נגע ברישא דדילמא נגע בטמאות ברישא ונטמא הטלית וטמא הטהרות. וא"ת א"כ מאי קשה ליה דלמא שאני הכא דאיכא ספק ספיקא דשמא לא נגע לא בטהרות ולא בטמאות. וי"ל דהא תנן פ"ז דטהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות וספיקי ספיקי ספיקות ברשות היחיד טמא ולמאי דפירשתי לעיל דאיכא לפלוגי בין לטמאות האדם עצמו או לטמאות הטהרות בידו ניחא לפירוש רש"י דלא דמיא אלא להא דר' יוחנן:

ואם אי אפשר אלא א"כ נגע טמא. ברוב ספרים גרסינן ספיקו טמא וכן בתוס' גרס אי אי איפשר לכוין ספיקו טמא כלומר דאיכא למיתלי טפי בנגע מבלא נגע דאי דוקא קתני דאי אפשר בלא נגיעה פשיטא דטמא. ועוד מדקתני סיפא אומר לו שנה דע"כ אסיפא קאי. ורשב"ג שנה להקל קאמר דאי אירשא דקאמר ת"ק טהור ואמר איהו אומר לו שנה בההיא הוו מודו רבנן. דהא אמרינן בפ' הרואה כתם אין שונין בטהרות להקל אלא להחמיר ומי' למאי דמסקי' לקמן דבריש' ברשות היחיד ספיקו טמא מצי קאי ארשות (היחיד) [הרבים] דרישא וכמו שפירשתי (דאיכא) [והיכא] דקרוב לטומאה טפי מלטהרה מטמאינן אפי' ברשות (היחיד) [הרבים] כן מוכח נמי בשמעתתא קמייתא דחולין דקאמר התם אי אמר ברי לי שלא נגעתי שחיטתה כשרה ולמה לי ברי הא אמרינן בפ"ק דפסחים דעזרה רשות הרבים היא אלא לפי שאינו מצוי שישחוט אדם ולא יגע בבשר בעינן ברי לי הכא נמי כיון שבטורח יכול להתעטף שלא יגע מטמאינן. ואפי' לטהר ברשות היחיד מטהרין בספק הרגיל כדאמרינן בפרק קמא דפסחים כל מקום שחזיר וחולדה יכולין להלך אין צריך בדיקה. ומיתניא גבי מדורת העובדי כוכבים במסכת אהילות:

מה כלי חרש המוקף צמיד פתיל וכו'. תימה מה לכלי חרש שכן אין לו טהרה במקוה ושכן מיטמא ומטמא מאוירו. ואע"פ שאין חומרא זו מועלת לענין אהל. מ"מ פירכא הוא כדאשכחן בכמה דוכתי. וי"ל דיכול לעשות ק"ו מכלי גללים כלי אבנים המוקף צמיד פתיל וטהרות בתוכן. הלכך לא חש לאקשויי. ומי' אכתי קשה נימא דיו ולא תטמא משכב ומושב לטמא אדם אלא ראשון בעלמא ככלי חרס. או נימא דיו אסוף דינא כמו משכבות דמת דלא מטמא אדם ובגדים ועוד קשה נימא פכים קטנים יוכיחו שאינן ניצולין באהל המת וניצולין במעת לעת ולפרש"י ניחא דעביד ק"ו לעשות מעת לעת שבנדה כבנדה עצמה. עתה לא שייך למימר דיו וגם לא שייך למיפרך מפכים קטנים לפי שהן טהורים כנדה עצמה. ות' מהאי ק"ו ניליף שתטמא את בועלה ובלאו הכי קשה מאי שנא משכבות ומושבות דגזרו ומאי שנא בועלה דלא גזרו. וכי האי גוונא בעי לקמן בסוף מכלתין גבי שומרת יום כנגד יום ושינוי דהתם לא שייך הכא דמשני בועלה לא שכיח דאמרו אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וצ"ל דהכא נמי לא שכיח כמו משכבות ומושבות:

דף ו.

תניא כותיה דרבא. דפשטא דברייתא משמע דמשכבות ומושבות אף לטמא אדם וכלים אף על גב דלקמן דחי לה או אדם או בגדים:

ואינה מונה אלא משעה שראתה. אע"ג דת"ק אינה מקולקלת קאמר לר' עקיבא איצטריך דאמר מטמאה את בועלה וס"ד נמי דמקולקלת:

ומטמאה את בועלה. גר' ול"ג למפרע. דלקמן פ"ב תנן ומודים חכמים לר' עקיבא ברואה כתם שמטמאה את בועלה ופליגי בגמרא רב ושמואל אי למפרע אי להבא ומסתמא רבנן דהכא היינו רבנן דהתם:

ואינה מונה אלא משעה שראתה. אע"ג דמקולקלת למנינה לחומרא מ"מ ימי נדותה אינה מונה אלא משעה שראתה ומילתא דפשיטא היא:

אי מתניתא קאמר משכבה ומושבה כמגעה וממה נפשך לא מצי למימר או אדם או בגדים דאי כמגעה לא מטמא אלא אוכלין ומשקין ואי כמגע עצמה אדם ובגדים ליטמא. ותירץ רבינו מאיר דסד"א דהא דקאמר כמגעה היינו דהוי אב הטומאה כמגע עצמה ולא ראשון. ומי' לאו לגמרי כמגע עצמה דאילו התם לטמא אדם לטמא בגדים. ואילו הכא או אדם או בגדים. דאין סברא להחמיר כל כך במעת לעת כמשכב נדה גמורה:

דלית ליה דררא דטומאה לא קתני. תימה דהא אמרינן בפרק חומר בקודש דעשר מעלות שנו כאן. חמש מעלות בתרייתא דלית להו דררא דטומאה. לקודש אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש. וא"כ ליתנייה גבי אחרונות דלית להו דררא דטומאה ויש ספרים דגרסי התם מדאורייתא וניחא דהנך דהכא לית להו דררא דטומאה אפילו מדרבנן. ויש ספרים דלא גרסי התם מדאורייתא משום דאף קמייתא הוו מדרבנן ואדרבה בבתרייתא איכא מינייהו דאורייתא כגון צירוף כלי ורביעי בקודש. ומ"מ קאמר דלית להו דררא דטומאה לפי שמעלות יתירות הם. ורחוקות מטומאה ולא מיסתבר שיהו נוהגות בחולין. ואפי' ל"ג התם מדאורייתא ניחא הכא דמעת לעת לית להו דררא דטומאה אפילו כחמש בתרייתא דחומרא יתירא היא כדי לעשות סייג. מיהו קשה דהנך ה' בתרייתא לא הוו כחולין שנעשו על טהרת הקודש. ומעת לעת דלית ביה דררא כי הנך הוי אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש כדאמרינן לקמן קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת הקודש ואמרי' נמי חבריא מדכן בגלילא. ומסתמא לא היו מקדישין דמה צורך להקדיש. ועוד דאין מקדישין בזמן הזה. אלא על טהרת הקודש היו עושין. ועוד קשה דכל הנך דהתם לא היו לתרומה והך דהכא דקילא מכולהו איכא למ"ד אף לתרומה. וי"ל דמעת לעת שכיחא טפי אחמירו ביה רבנן כדי לעשות סייג.

ואיכא לשנויי הנך פירכי קמייתא הא דפרכי' הכא לתניה גבי מעלות לאו בהדי חמש בתרייתא דלא דמיא להנהו דהא לא הוו בחולין שנעשו על טהרת הקודש. אלא בהדי ה' קמייתא והשתא ניחא דהנהו אית להו דרא דטומאה מעת לעת חשיב דרא דטומאה טפי מה' בתרייתא הלכך הוו כחולין שנעשו על טהרת הקודש:

מאי לאו בין דקודש בין דתרומה. תימה תיקשי ליה מתני' דמטמאה מעת לעת מאי לאו בין בקודש בין בתרומה. וי"ל משום דהך ברייתא נחתא לפרושי טפי דקת' אוכלין ומשקין וגם משכבות ומושבות וכלי חרס וס"ד דאי לא איירי אלא בקודש הוה ליה לפרושי. וא"ת אמאי לא מייתי ליה סייעתא מדתאני פ' בא סימן מטמאה עצמה וקדשים למפרע פי' עצמה שמקולקלת למנינה וקאמר דדוקא קדשים מטמאה. ורש"י פי' לקמן עצמה לטהרות ולישנא דעצמה לא משמע כפירושו. ועוד דלפי' תיקשי מהך ברייתא להך לישנא דאמר אבל לא לתרומה. וי"ל לא נקט דוקא קדשים אלא משום רבותא דר' שמעון בן אלעזר דפליג אף בקדשים:

שבדקה עצמה כשיעור אותיום. בשלהי פירקין גבי הא דבעי מיניה ר' אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור אותיום. לחייב בעלה חטאת. ופריך מי משכחת לה שיעור אותיום והתניא איזהו שיעור אותיום כו' אלא מהו שתקנח. ה"ה הכא מצי לאקשויי ולשנויי הכי. א"נ התם גבי תשמיש דמסתמא לא פירש בקושי. וקיימא לן בסוף פ"ב דשבועות דמשמשת מת בעריות פטור ולא מחייבינן ליה אלא אשעת קישוי הלכך אחר פרישתו באבר מת הוי שיעור אותיום לקינוח ולא לבדיקה. אבל אי הוי משמש מת בעריות חייב או שפירש בקישוי הוי שפיר שיעור אותיום לבדיקה כ"ש לענין אוכלת בתרומה:

דף ו:

בשעת הדחק. פרש"י שנת בצורת. וליתא דהא רבנן מודו לקמן בפירקין בשנת בצורת או היכא דאפיש טהרות. אלא לא הוה כולי האי שעת הדחק כמו הנך דלקמן:

והוינן בה מאי לאחר שנזכר. הוה מצי למפשט בלא והוינן בה אלא משום דמילתא דתמיהא היא אם אין הלכה כר' אליעזר למה סמך עליו בשעת הדחק הלכך נחת לפרושי:

דאפרישינהו בלישייהו. לא שקרא עליה שם דהא בקרימת התנור ובשחיטת הזבח הוא דקדשי ובתר הכי כתי' והרים אלא שיחדם לשם תרומה ולעשותם יפים ונאים לכבוד המצוה ואפשר אע"פ שיחדם יכול לשנותם דאכתי לא קדשי:

הכא נמי דאפרישינהו בלישייהו. ולא הוו אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש דאכתי לא קדשי. אי נמי לאחר שקרמו פניהם בתנור ונשחט עליהם הזבח ונטמאו כשהוציאתן מן התנור:

מעשה שהיה בשתי שפחות היה. הקשה ה"ר שמשון מקוצי לישני חדא בקדש וחדא בחולין שנעשו על טהרת הקדש דהוה ניחא טפי דהשתא קשה אפי' את"ל דשתי שפחו' היה אמאי הוצרך לשנות אלו שני המעשים כיון דהכל איירי בענין אחד. ותירץ ר"מ אי הוה מוקמינן להו הכי הוה צריכינן לאוקומי ההיא דהיתה גפה חביות בחולין שנעשו על טהרת הקדש. וכיון דהיין היה עדיין בחביות א"כ לא נתקדש עדיין בכלי ולא הוי אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש. וההוא עובדא דחביות היה באחרונה מדקתני בברייתא ושוב מעשה בשפחה. וא"כ הוה קשה כיון דאמר לה גבי קדש דכולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרות הקדש. ולמה לה למהדר ולשיולי וליכא למימר דהוצרכה לישאל משום האחרונה דלא היתה יודעת כלל אם יש טומאה למפרע בחולין שנעשו על טהרת הקדש. מ"מ כי אמר לה גבי חביות דכולן טמאות למה לה למהדר ולימא ליה והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת כיון דאפי' בקדש קאמר לה כולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרת הקדש. אבל אי קמייתא הואי בתרומה ובתרייתא בחולין שנעשו על טהרת הקדש מטמאה מעת לעת ולא מהניא בדיקה שבנתיים ולפי מאי דפירשתי לעיל דלא משכחת לה לחמי תודה דהוו קדש אלא בשחט עליהן הזבח בעודם בתנור ניחא דלא בעי לשנויי הכי דלכתחלה אין שוחטין את התודה אם לא יהיה הלחם בעזרה דלא פליגי ר' יוחנן ור"ל בפרק התודה אלא בשוחט את התודה בדיעבד ולחמה חוץ לחומה ור' יוחנן מכשיר ור"ל פוסל. אבל לכתחלה אין שוחטין את התודה עד שיהא הלחם בעזרה. ואשה בעזרה מניין הלכך הך דלחמי תודה נמי לא איירי אלא בחולין שנעשה על טהרת הקדש:

תנן התם במסכת חלה נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה. פרש"י דבלאו הכי לא אכיל לה כהן כיון דנולד לה ספק טומאה משמע הא אם לא נולד בה ספק טומאה תיעשה בטהרה. ואין לפרש דה"ה נמי לא נולד לה ספק טומאה ומשום רבותא דסיפא נקטיה דאע"ג דמטמאת בספק תיעשה בטהרה. דהא בפרק הניזקין תנן גבי אשת חבר שמסייעת לאשת עם הארץ משתטיל מים לא תגע בה משום מסייע ידי עוברי עברה ואפי' קודם גלגול ואין לומר משום דקסבר אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל ומשתטיל מים והוכשרו לא תגע. דהא אמרינן התם רישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ואמרי' נמי בירושלמי כלה דמתני' דע"ז דאין בוצרין עם ישראל

העושה פירותיו בטומאה משום דמסייע ידי עוברי עברה ומפרש טעמא דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן. עשה שינתנו לאהרן בכיהונו אלמא דאסור לטמאות החולין כדי להפסיד התרומה לכהן:

דף ז.

שלא תאמר בהוכחות שנו פרש"י כגון שני שבילין ספק הלך בטומאה דאפי' בחולין נמי טמא וקשה דבכל דוכתי מייתי שני שבילין לענין טהרה מיהו לפעמים דאפי' ברשות הרבים טמא לכ"ע כגון אם באו לישאל בבת אחת כדמפרש בפ"ק דפסחים (דחולין). ונראה דמיירי בההיא דתוספתא דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חברו והלך בשני ועשה טהרות אם אלו ואלו קיימות הרי אלו מוכיחות לטומאה ואפי' באו לישאל בזה אחר זה דחיישינן שמא יבא אחד ויאכל את שתיהם ומשום דקתני התם הרי אלו מוכיחות קרי ליה הכא בהוכחות:

אלא בנשען. כלומר אף בספק נשען שהוא ספק חלה אמרינן חלתה תלויה ולא אמרינן כיון דבשעה שנולד ספק זה היתה חולין ונשען טהור לחולין טהורה היא. אלא כל העיסה כחלה חשבינן לה דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו. וכ"ש בספק הנוהג בחולין דחלה תלויה. ומי' מתני' ע"כ בהוכחות איירי דאי בנשען ברישא דעד שלא גלגלה לא ניטמאת בספק נשען דאכתי לא חל עליו חלה ואמאי תיעשה בטומאה הא קא מפסיד חלת כהן. אלא ודאי בהוכחות קא איירי הלכך שרי לטמאותה קודם גלגול. אבל אם המתין מלטמא אותה עד לאחר גלגול אע"פ שנולד בה ספק קודם גלגול אסור לטמאותה. ואפי' לר' יהושע דאמר גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה יניחנה במקום התורפה. הא אמרינן ספ"ק דפסחים גרמא אין בידים לא ואביי ורבא הוא דקאמרי דהך דסיפא לאו דוקא בהוכחות אלא ה"ה נמי בנשען:

משאן כבד טמאין. משום דאי אפשר שלא יהא ניסט הזב על הטהור אוהטהור על הזב. ואם הטמא הסיט את הטהור טמא כדמוכח בשבת פרק אמר ר' עקיבא עובד כוכבים ועובדת כוכבים בין שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותם טמאין. וכן טהור שהסיט את הטמא טמא כדמוכח נמי התם ולקמן בפרק יוצא דופן דאמר' קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. ופרש"י משום דכתיב במשכב הזב והנושא אותם וכ"ש זב עצמו. והאי טעמא פריכא הוא כדאמרינן לקמן פ' בנות כותיים שעיר המשתלח יוכיחו שגורם טומאה לאחרים והוא עצמו טהור. אלא מהיקשא נפקא לן כדאמרינן בפרק רבי עקיבא

מקיש משכבו לו. ועוד יש לומר ק"ו ומה משכב שאינו עושה משכב מטמא במשא. זב שעושה משכב לא כ"ש:

וכולם טהורים. פרש"י אמשאן כבד קאי. ויש ספרים דגרסי בפ"ג דמסכת זבין משאן קל טהורים לבני הכנסת ול"ג וכולן:

לבני הכנסת. היינו אוכלי חוליהן בטהרה. ובבכורות בפ' כל הפסולין גבי בכור שיש לו מום מובהק אמרינן דהתרתו על פי ג' בני הכנסת. כלומר הדיוטות שאינן מומחין והכא קרי להו בני הכנסת לפי שאינן אוכלי תרומה:

מקפת וקוראה לה שם. משמע הכא דאע"פ שהפרישתה לקרות לה שם לא חשיב מוקף כיון דבשעת קריאת שם לאו מוקף הוא. וקשה מהא דאמרינן בסוטה פרק כשם גבי חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה כיצד שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע. ואיכא מאן דתאני התם בביצה וקסבר אין שני עושה שלישי בחולין ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל הלכך העיסה ראשונה והביצה שניה ואינו חוזר ומטמא אותו כדי חלה כל זמן שאין שם חלה עליו דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו. והשתא מ"מ כשיקרא לה שם תיטמא החלה אלא ודאי יפרידה תחלה ואח"כ יקרא לה שם וקרינא ביה מוקף כיון שהיתה מוקפת לדעת שיקרא שם לאלתר אחר כך. וי"ל דלעולם צריך לקרות שם בשעת שהוא מוקף אלא שיאמר שתהא שם תרומה חל עליה לכשיפרישנה ועוד י"ל דהכא נמי חשיב מוקף אם היתה קוצה חלה ומניחתה בכפישה וקורא שם אלא חיישינן שמא תשכחנה בידה ותקרא לה שם קודם הנחתה בכפישה הלכך הזקיקוה לחזור ולהקיפה אחר שתנתן בכפישה להיכירא. א"נ הכא דמפסיק מנא לא חשיב מוקף אע"פ שהפרישתה מתחילתה לשם כך:

התם לא פתיכא בהו תרומה. משמע הכא דחולין שנעשו על טהרת הקודש קילי מחולין הטבולים לחלה. ותימה דלעיל קתני מפני שהוא שלישי ושלישי טהור בחולין. ובפ"ק דחולין משמע דחולין שנעשו על טהרת הקודש יש בהן שלישי. וי"ל דשאני טבול יום (דשאני) דקלישא טומאתו דשמשא ממילא ערבא והאי דקאמר ושלישי טהור בחולין. בשלישי כזה קאמר. והא דפריך מינה לעיל אההיא דנשען משום (דמעשה) [דחומרא] יתירא הוא הא דמטמאינן נשען בתרומה הלכך מסתבר ליה שאין להחמיר ולטמאות נשען בחולין הטבולין לחלה טפי מבשלישי דטבול יום:

הנח מעת לעת דרבנן. פי' טומאה קלה משאר טומאות דרבנן:

דף ז:

ר' אליעזר שמותי הוא. פרש"י ברכוהו ול"נ להזכיר עליו לשון שמתא דבשעת מעשה לא קאמר אלא ברכוהו. ועוד ניחא הכא דלא בעי למיעבד כוותיה משום דאיירי בטהרות ועל עסק טהרות ברכוהו וחייש דלמא אתי למיעבד כוותיה באחרנייתא דטהרות. אבל בריש רבי אליעזר דמילה גבי מכשירי מילה דקאמר רבי אליעזר שדוחין את השבת וקאמר התם פעם אחת שכחו ולא הביאו כו' ופריך והיכי עביד כר' אליעזר חדא דר' אליעזר שמותי הוא ומה בכך וכי בשביל זה לא יהא הלכה כמותו בשום מקום. ונראה כפי' הערוך דשמותי מתלמידי בית שמאי כדאיתא בירושלמי פ"ה דמסכת תרומה גבי סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה דמוכח התם דהודו ב"ש לב"ה משום דרבי אליעזר שמותי הוא וקתני דר' אליעזר אומר תירום ותישרף כדברי ב"ה. והכי איתא נמי במסכתא יו"ט דירושלמי פ"ב ואע"פ שהיה מתלמידי ריב"ז כדאיתא במסכת אבות ורבן יוחנן [בן זכאי] מתלמידי ב"ה היה כדאיתא פרק יש נוחלין קים ליה לתלמודא דבכל דבריו קאי כב"ש וא"ת מאי נפקא ליה מינה לר' יהושע אי עביד כוותיה באחרנייתא הא איהו דקאמר אין משגיחין בבת קול. ואמרינן סוף פ"ק דיבמות דלמ"ד אין משגיחין בבת קול הרוצה לעשות כבית שמאי עושה. וי"ל דמ"מ קסבר ר' יהושע הלכה כבית הלל משום דבית הלל רובא. אע"ג דב"ש מחדדי טפי:

חדא הא. ואע"ג דר' יהושע לא פליג עליה אצטריך למיפסק הלכתא כותיה לאפוקי מר' דוסא דפליג עליה ואמר כל אשה שיש לה ווסת דיה שעתה ומוכח לעיל דפליגי. ומיהו קשה דבכולי פרקין ופרק כל היד מוכח דהלכה כר' דוסא. ונראה דאתא לאפוקי מדר' אליעזר דמתני' ואמר כל האשה שעברו עליה ג' עונות דייה שעתה. ור' יוסי דמתני' דאמר מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה. ואפשר ר' דוסא ות"ק דידיה לא פליגי דת"ק איירי בד' נשים דמחמת סילוק דמים דיין שעתן אף שלא בשעת וסתן ולא פליג אהא דאורח בזמנו בא. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דקאמר לעיל דרבנן פליגי עליה דר' דוסא. רבנן אחריתי נינהו דכיון דקתני בברייתא ר' דוסא אומר מכלל דרבנן פליגי עליה:

המקשה כמה תשפה ותהא זבה. מתני' דפ' בנות כותיים הוה מצי לאיתויי אלא דניחא ליה לאיתויי ברייתא משום דקתני בה והלכה כדבריו. כבאחרנייתא:

הזב והזבה שבדקו עצמן כו' הרי אלו בחזקת טהרה. והלכה כדבריו. ולקמן פליגי בה רב ור' חנינא אי אמרינן תחלתן אע"פ שאין סופן. סופן אע"פ שאין תחלתן. ומיהו לכתחלה צריך בדיקה כל שבעה. ולא מיקריא בדיקה אלא בהכנסת חורין וסדקין. ואידך מיקרי

קנוח כדפירשתי לעיל. והנשים שסומכות על שמעיינות בחלוקיהן ואין מוצאות בו כתם לאו שפיר עבידן:

רבי יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי. ונראה דר' יהושע סבר כר' אליעזר דלא בעי ספורי' לפנינו ומדרבנן קאמר מדאוקמי לקמן בפ' המפלת שמעתתא דטועה כר' עקיבא. דסבר דבעינן ספורים לפנינו ולא מוקי לה כר' יהושע:

ורבנן מדאורייתא לא אמרינן ק"ו. וא"ת ונילף ק"ו ממעת לעת דהוי נמי דרבנן. להההוא לישנא דאמרי' לעיל אפילו לתרומה. ואין לומר מה למעת לעת שכן עושה משכב ומושב איכא למימר תוכי כלים יוכיחו דאין עושין משכב ופוסל אוכלי תרומה. ואפשר לומר דמעת לעת נמי מטמא משקה חולין משום דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה. ור"מ תירץ דאיכא למפרך מה למעת לעת דאיכא ספק טומאה דאורייתא דדלמא אתא דם לבית החיצון ונראה לי דלא קשה דכי היכי דאין למדין דברי סופרים מדברי תורה הכי נמי אין למדין דברי [סופרים] (תורה) מדברי סופרים והכי תנן במסכת ידים בפ' ג' היד מטמאה את חברתה דברי ר' יהושע וחכמים אומרים אין שני עושה שני. אמר להן והלא כתבי הקדש מטמאין את הידים אמר לו אין דנין דברי תורה מדברי סופרים ולא דברי סופרים מדברי תורה ולא דברי סופרים מדברי סופרים. וכן כתב ר"מ דמילי דרבנן ממילי דרבנן לא ילפינן מק"ו דאם לא כן לא תמצא שום חלוק בדבריהם דליכא למיפרך משום דאמרינן היא גופה גזירה דכי פרכת מה לדברי פלוני יצא בו דין איכא למימר היא גופה תיתי אלא ודאי בכל דבר גזרו לפי הנראה בעיניהם לצורך סייג ואין ללמוד זה מזה אע"ג דבפ"ק דעירובין קאמר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ כו' אע"ג דכולהו מדרבנן. י"ל דהתם דמספקא ליה לתלמודא היכי תקון מעיקרא עבוד שפיר ק"ו דהכי והכי תקון מכח ק"ו אבל ר' אליעזר היה מקובל דהכי תקון הלכך כי היכי דבדאורייתא מדאורייתא לא עבדינן ק"ו הכי נמי מדרבנן אדרבנן לא עבדי ק"ו לסתור קבלתו:

ומאי שנא אחורי לא עבדינן ק"ו הכי נמי מדרבנן. כלים דנקט משום דקילי אבל תוך כלים דחמירי מודו כ"ע דפוסל אוכלי תרומה דמי"ח דבר הוא בפ"ק דשבת האוכלים והכלים שנטמאו במשקין:

דף ח.

בסדר טהרות. בפ' בתרא דע"ז גבי הנהו גנבי בעובדא דנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי ואמרינן כמאן כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור. קשה לפי גירסת ר"ת דמפר' כמאן כר'

אליעזר בניחותא דהכא אמר שמואל דבסדר טהרות אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבע. והתם נמי מספקא ליה לרב דימי הא דשרא ר' אלעזר אי משום דס"ל כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור אי משום דקסבר רוב גנבי ישראל נינהו ובשמעתין קאמר ר' אלעזר נמי הלכה כר' אליעזר בד' ותו לא ואי הוה גרס בההיא דספק ביאה ר' אלעזר ניחא א"נ במס' טהרות גבי כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות גרס ר' אלעזר מטהר דכיון דקאי ר' אלעזר כותיה אפשר דהלכה כמותו דכי האי גוונא משנינן לקמן. וכן יש לפרש ההיא דפ' כל הגט דאמר ר' אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין והיינו כר' אליעזר דפרק מצות חליצה. אלא דאיכא תנאי התם דקיימי כותיה:

ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל וכו'. משנה היא במסכת חלה וקתני רישא העושה עיסתו קבים פטורים מן החלה עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דר' אליעזר לא בעי נשיכה. וקשה דבפ' אלו עוברין קאמר ר' יהושע בן לוי עלה דההיא דר' אליעזר לא שנו אלא ככרות של בעל הבית שנושכות זו את זו אבל כעכין לא. ואם לא גרס אף במילתיה דר' אליעזר ניחא דאיכא למימר דר' אליעזר בעי תרתי צירוף סל עם נשיכה. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בעודו עיסה לפי שראוין להתחבר ולהעשות ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בתנור או בסל עד שנשכו זה בזה לא סגי בהכי לת"ק. ולר' אליעזר מהני ובירושלמי פליגי תנאי אית תנוי תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנוי תני תנור מצרף ואין הסל מצרף ומסיק נשכו כאן וכאן מצטרף לא נשכו כאן וכאן אין מצטרף אלמא שייך נשיכה בתנור ובסל ומסיק באלו עוברין דאפי' כעכין לא בעי ר' אליעזר (שכיחא) נשיכה ונראה אע"ג דמהני צירוף סל להתחייב בחלה היכא דלש פחות מכשיעור. מ"מ לענין מוקף לא מהני צירוף סל דהא ר' אליעזר גופיה הוא דאמר פרק כשם דחלה ניטלת מן הטהור על הטמא כגון דנוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף. ולמה דוחק לעשות כן יניח אותו כדי חלה בכלי שהעיסה טמאה בתוכו ולא יגע. אלא ודאי לא חשיב מוקף בהכי אע"פ שמצרף להתחייב. ועי"ל דאפי' להתחייב לא מצרף אלא א"כ נגע ולא אתא ר' אליעזר לאפוקי אלא דלא בעי' נשיכה. וכן משמע לישנא דמתני' דקתני העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורין עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דאתי לאפוקי נשיכה אבל נגיעה בסל בעי. ועי"ל דאפי' אם תמצא לומר דלענין מוקף מועיל צירוף סל בלא נגיעה לא היה יכול לעשות כן בפרק כשם בטמאה וטהורה דכיון דקפיד עלייהו שלא יגעו זה בזה אין מועיל צירוף כלי כדמוכח בירושלמי בפ"ב דחלה דאמרינן

התם דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותו כדבר שמקפיד על תערובתו בעיסה תחלה אבל בעיסה שניה אין לשני מגע אצל הטבל: **ושנסקל תרנגול בירושלים כו'**. הא דתנן בפ' שור שנגח את הפרה ואחד כל הבהמה לנפילת הבור כו' ולא חשיב להורג את הנפש משום דכיון דתנא חסימה דאתיא שור שור משבת ה"ה הא. והא דתנא התם לכלאים לאו משום כלאים דהנהגה איצטריך דמשור שור משבת נפקא. אלא משום כלאים דהרבעה דאתי בהמתך בהמתך משבת:

ועל יין בן ארבעים יום. פי' רש"י דמקמי הכי פסול דהוה ליה יין מגתו אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית גבי ט' באב דבג' ימים נפיק ליה מכלל יין מגתו לגבי ניסוך בעינן מן המובחר וגם ישדינין חלוקים כדאיתא בפרק בן סורר ומורה:

יש להן שביעית ולדמיהן שביעית. אע"ג דשביעית תופסת דמיה איצטריך למיתני הן ודמיהן לפי שיש דברים שחלוקין כי ההיא דתנן בפ"ז דמסכת שביעית גבי עיקר הלוף שוטה כו' ר' מאיר אמר דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן:

מאן תנא קיטפא פירא ר' אליעזר. תימה אי קיטפא הנאתו וביעורו שוה מ"ט דרבנן ואי הנאתו אחר ביעורו מ"ט דר' אליעזר דבעינן דומיא דאכילה שהנאתו וביעורו שוה כדאיתא בהגוזל קמא ובמסכת סוכה דפטרי' עצים מדין שביעית משום דהנאתו אחר ביעורו וי"ל דקטף הנאתו וביעורו שוה ואפי' הכי פטרי ליה רבנן משום דבטל אגב העץ כיון דלא חשיב ליה פירא:

ואביך אמר הלכה כר' אליעזר בארבע. וא"ת לימא בהא הלכה כר' אליעזר משום דקאי ר' יוסי כותיה דקסבר שביעית נוהגת בעצים בהגוזל קמא א"כ יש לקטף שביעית וי"ל דאין זה מטעם קיטפא פירא דמודה ר' יוסי בהעלה. ועוד דבהא אין הלכה כר' יוסי דקיימא לן אין שביעית נוהג בעצים:

ואמר ר' אלעזר הלכה כר' אליעזר. פרש"י בברכות ירושלמי איתא ובתלמוד שלנו ליתא. ואיכא דפסיק כותיה פ' אין עומדין ביום טוב שחל להיות אחר השבת ואנן קי"ל השתא כמרגניתא דתקין רב ושמואל ותודיענו כדמסיק התם:

דף ח:

והא קשיש מיניה. פרש"י ר' חנינא בנו של ר"ג דיבנה הוה חבירו של ר' אליעזר ור' אליעזר [בעל אחותו] דר"ג [היה] כדאיתא בפרק הזהב והך לאו ראיה דאפשר דלא דהוה קשיש הרבה אע"ג דר' (אליעזר) [גמליאל] היה נשוי אחות אביו אלא לקמן בהמפלת משמע שהיה בימי ר' מאיר או אחריו דקאמר ר' (מאיר) חנינא בן גמליאל נראין דברי

ר' מאיר. ובקדושין הוא בר פלוגתיה דר' מאיר בתנאי כפול. ותימה דבת"כ גבי פנחס שעלה גורלו להיות כ"ג אמר ר' חנינא בן גמליאל והלא חתנינו היה משמע דקודם חורבן הוה. וי"ל דחתן בית אבא קאמר מדלא קתני חתני. וא"ת הא בסוף מסכת סוטה אמר רשב"ג אלף ילדים היו בבית אבא ולא נשתייר מהם אלא אני כאן ובן אחי אבא בעסיא. אני למדתי תורה ובן אחי אבא למד חכמת יונית. אלמא לא היו לו אחים והכא משמע שר' חנינא היה אחיו. וי"ל דבבית אבי אבא קאמר כשנהרג (ר"ג) [רשב"ג] הזקן. תדע מדקאמר בן אחי אבא וכשאמר דבר זה עדיין היה ר' חנינא אחיו קטן:

ומי קאי כוותיה והתניא כו'. הקשה הר' שמשון מקוצי מאי קשיא ליה השתא טפי משום דקאי ר' אליעזר כוותיה בלאו הכי תקשי מדידיה אדידיה. וי"ל דמדידיה אדידיה לא קשה דאיכא למימר הא דלעיל איירי במוצאי שבת ליום טוב והכא איירי במוצאי שבת לחול. אבל השתא דקאמר דר' אליעזר קאי כוותיה ע"כ קאי במוצאי שבת לחול דבהכי איירי ר' אליעזר:

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. וא"ת ונכלליה מכלל דהכי נמי פריך בפרק תפלת השחר למ"ד אין מתפללין במוצאי שבת הביננו. וי"ל דהתם פריך שפיר כיון דקאמרת דכל השנה כולה מתפלל אדם הביננו במוצאי שבת נמי לא ישנה מנהגו ויכלול הבדלה בהביננו עם שאר הברכות שהוא כולל אבל הכא דסבר דכל השנה מתפלל י"ח שלימות ליכא למיפרך ונכלליה לשנות מנהגו של כל השנה:

אבל בקיטפא דפירא מודו ליה. אמאי דקאמר ר' זירא לעיל חזי דמינך ומאבוך קשריתו קיטפא לעלמא קמתמה. ותימה ור' פדת באיזו קיטפא איירי אי בקיטפא דפירא אפי' ר' יהושע מודה דאסור ואמאי קאמר ליה קיטפא לעלמא כדתנן שרף הפגין אסור ואי בקיטפא דגווזא אמאי קפיד ר' זירא ודאי קיטפא דגווזא שרי וי"ל דר' פדת איירי בקיטפא דפירא וסבר דר' יהושע נמי סבר דקיטפא לאו פירא הוא ושרי בשביעית והא דאסר בשרף הפגין בערלה משום דכתיב וערלתם ערלתו את פריו ומרבינן את הטפל לפריו אפי' מידי דלא פירא כגון קילפין רמונים ואגוזים אבל שרף העלין ושרף העיקרין דלאו פירא הוא שרי דלא הוי השרף טפל לפרי. ור' זירא סבר דכי היכי דסבר ר' יהושע גבי ערלה קיטפא דפירא פירא הוא ה"נ גבי שביעית קיטפא פירא הוא ואסור ומשום הכי קפיד ולשינויא אחרינא איירי ר' פדת בקיטפא דגווזא באילן שאינו עושה פירות והיהסובר כההוא סבא דסבירא דר' אליעזר אוסר וחכמין מתירין וקא שרי לעיל. ור' זירא הקפיד כי הוא סובר דרבנן מודו באילן שאינו עושה פירות דקיטפו זהו פריו:

נפקא מינה לכ"ג. משמע דלא אסירא ליה אלא א"כ בעולת אדם. תימה הרי בוגרת ומוכת עץ דאמרינן פרק הבא על יבמתו לא ישא ומדאורייתא כדמוכח התם. וי"ל דבדיעבד אם נשא נשוי כדאיתא התם אבל בעולת אדם אם נשא יוציא א"נ ה"ק נפקא מינה לכ"ג אם היא בעולת איש ועדיין היא בתולה כגון שבעל בהטייה אפי' הכי אסורה כדאיתא פ' אין דורשין ועדיין היא בתולה גבי בתולה שעיברה. וא"ת אמאי לאקאמר נפקא מינה לענין אונס ומפתה. וי"ל דהתם אימעטא בוגרת אע"פ שהיא בתולת אדם:

מידי דקפיץ עליה זבינא. תי' הרי בתולת השקמה דסדן השקמה עדיף כדתנן בהמוכר את הבית המוכר את השדה מכר בתולת השקמה אבל לא בתולת סדן השקמה ושמא התם לפי שיש לו שם לווי ולא משום דעדיף. ומי' לעיל משמע דעדיף דקאמר אין קוצצין בשביעית מפני שהוא עבודה אלמא שהוא מיתקן ומשביח מן הקציצה כמו זימור בכרמים. וי"ל דהאי דעדיף היינו משום דגדול ועב מבתולת השקמה והלוקח מחברו אילן של שקמה גדול ניחא ליה טפי שתהא בתולה משיקצוץ הענפים ואחר כך ישביח ואם היה סדן אם יקצוץ אין גזען מחליף:

דף ט.

קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה. הך פירכא ליתא להך טעמא דמפרש בפ' בנות כותים דטהריה רחמנא לפי שיש טהרה לאחריו אלא לטעמא אחרינא דהתם פריך. וא"ת אמאי לא פריך ממתני' דהמפלת דתנן אם אין ידוע אם וולד הוא תשב לזכר ולנקבה ולנדה אלמא דמדמפלת רוח אינה טמאה לידה א"כ לא חשיבא לידה. כדאשכחן בפרק יוצא דופן המקשה ויצא וולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ומשמע התם דרבנן לטעמייהו דאמרי יוצא דופן אין יושבין עליו ימי (טהרה) טומאה וימי טהרה דלא חשיב ליה לידה. וי"ל דהא דמפלת רוח אינה טמאה לידה לאו משום דלא חשיבא לידה אלא משום דבן ובת כתיבי בפרשה ואפי' לטומטום ואנדרוגינוס מיבעי לן התם קרא לרבויינהו בריש פירקא:

אלמא ווסתות דאורייי'. תימה דלמא לעולם ווסתות דרבנן וכי איכא חרדה ולא בדקה טהורה אע"ג דאחר כן בדקה ומצאה טמאה. הא ליכא חרדה בדקה ומצאה טמא טמא טהור טהור אפי' למ"ד ווסתות דרבנן כדאמרינן לקמן בפ"ב. ורישא נמי דקתני הגיע שעת ווסתה ולא בדקה (טהורה) [טמאה] איכא לאוקומא כשבדקה אחרי כן ומצאה טמא. אפי' תימא ווסתות דרבנן:

הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה. מהכא משמע דהא דאמרינן בפרק ב' דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לווסתן כשהיא מעוברת אין צריך. ואפי' בשעת ווסתן אמרינן הכא דלא בעיא בדיקה. והא דתנן לקמן אע"פ שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת אבתולה וזקנה קאי ולא אמעוברת כדאמר ר' יוחנן עלה דההיא אבל בשניה מטמאה מעת לעת א"נ יש לחלק בין בדיקה דשחרית וערבית דאחמירו ביה רבנן טפי מבשאר בדיקות והא דאמרינן בסוף אלו דברים גבי אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך מאי שנא יבמתו דקא עביד מצוה אשתו נמי קא עביד מצוה. ומשני בשאשתו מעוברת. ופריך והא איכא מצות עונה ומשני בסמוך לווסתה לאו אאשתו מעוברת קאי. אלא שינוייא אחרינא היא ולא קאי אמעוברת:

לפיכך דר' מאיר למה לי. ולא מסתבר למימר דס"ד דאין דייה שעתה אלא היכא דאיכא תרתי דוקא תוך כ"ד חודש ומניקה דפשיטא דסגיא בחד מינייהו בדברי ר' יוסי איכא למיטעי דס"ד דתרתי אית ליה לקולא. אבל להחמיר להצריך שתיהן פשיטא דלא צריך:

מי יתן טהור מטמא לא אחד. פי' דם הנדה שהוא טמא אם היה יוצא לחוץ נעשה טהור כשנעשה חלב. ורש"י פי' בדם בהמה משום דמשמע ליה לפרושי לענין איסור שהדם שהיה אסור נעשה חלב ומותר. ודם מהלכי שתים מותר:

שמזה ומזין עליו טהור. וא"ת מאי טהרה יש במזין עליו טפי מבנוגע תרווייהו בעו טבילה והערב שמש. דטמא מת אחר הזאתו בעי טבילה. כדאיתא בפ"ק דמגילה. וי"ל דמ"מ ההזאה גורמת לה הטהרה דאם לא היו מזין עליו לא היה טהור לעולם. ומזה טהור לגמרי כדכתיב והזה הטהור על הטמא והיינו חדושיה אע"ג דנושא טמא ומזה נמי קא דרי שיעור הזאה טמא טהור:

ועוד מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס. וכיון דכתיב במזה כיבוס בגדים ובנוגע לא כתיב ביה כיבוס בגדים לית לן למימר דמזה היינו נוגע ותימה והא גבי נבלת בהמה כתיב והאוכל מנבלתה יכבס את בגדיו ודרשי' ליה לשיעור לנוגע כאוכל. אבל האוכל עצמו לא מטמא דממעטינן ליה מבה דכתיב גבי נבלת העוף דדרשי' בה בה ולא באחרת. ונוגע לא בעיכיבוס הכא נמי נימא דמזה היינו נוגע אע"ג דבמזה כתיב ביה כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס. וי"ל דמילף ילפינן ליתן לו שיעור אוכל. אבל לא אמרינן דמזה היינו נוגע כיון דמזה כתיב ביה כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס. וא"ת הכא נמי ליתן לנוגע כשיעור הזאה ואמאי אמרינן מזה היינו נושא ולא מוקמינן ליה ליתן לנוגע שיעור הזאה. י"ל כיון דכתיב במזה כיבוס ונוגע לא (היה) בעי כיבוס לא מוקמינן ליה לשיעורא דנוגע אלא מוקמינן ליה בנושא דלא כתיב ביה כלל. אע"פ דבהאוכל נבלה כתיב ביה כיבוס

ומוקמי' ליתן שיעור דלא בעי כיבוס. שאני התם דילפינן נמי שיעור' לנושא דבעי כיבוס אבל הכא אי לא (בעי) אתי למילף כי אם הנוגע לא הוה למיכתב במזה כיבוס ועוד כיבוס דאוכל נבלה אצטריך למיכתב דאי לא כתיב ביה כיבוס לא הוה ממעטינן מיניה אלא שאינו טעון כיבוס כנבלתעוף טהור אבל טמויי מטמא אבל השתא דכתיב ביה כיבוס איתמעיט לגמרי. וי"מ ועוד מזה בעי כיבוס ונוגע לא בעי כיבוס כלומר אי אפשר לומר דמזה היינו נוגע דבמזה בעי כיבוס ואילו נוגע קי"ל דלא בעי כיבוס כדמוכחי כמה משניות ואי אמרינן דמזה היינו נוגע א"כ ליבעי נוגע כיבוס אלא ע"כ צריך לפרושי דכיון דכתיב במזה כיבוס ובנוגע לא כתיב כיבוס לא אמרינן דמזה היינו נוגע ור"מ הקשה מ"ט הדר ביה ממאי דאמר מזה היינו נוגע אי משום דקשיא ליה והא כתיב מזה והא כתיב נוגע. ועוד מזה בעי כיבוס נוגע לא בעי כיבוס לישני ליה דהיכא דלא נגע כשיעור הזאה לא בעיכיבוס ומזה אתי לאורויי אנוגע כבשיעור הזאה דבעי כיבוס ותירץ דלא ניחא ליה לאוקומי קרא בנוגע להטעינו כיבוס ובמשא יהיה טהור לגמרי דלא אשכחן טומאה דלא מטמאה אלא במגע וטעון כבוס בגדים להכי אוקמה במשא וטעון כיבוס ובמגע לא בעי כיבוס דאשכחן טומאה כיוצא בה דנבלה מטמאה אדם ולא בעי כיבוס ובמשא בעי כיבוס. וכן מרכב הזב חמור משאו ממגעו ועוד מיסתבר ליה לאוקומיה טפי בנושא מבנוגע דלשון מזה משמע לשון הזייה והתזה דהיינו נושא. אבל אין במשמעותו לשון נוגע כלל ושמעתי דהמזה מי הנדה הוא כמו הזיית מי הנדה כלומר יש בהזיית מי הנדה טומאה ואיכא לאוקומי בנוגע ובנושא. כדכתיב וישב יורם להתרפא ביזרעאל מן המכים אשר יכוהו ארמים. וכמו דאת אמר ממכת מכים והמכה מכים. אמרינן נמי מהמזאה מזה:

דף ט:

רבא אמר עשרים יום. ר"ח גריס כ"ג דלא חשיב ג' ימי זיבות ימי טומאה דאמרינן לקמן כל י"א יום בחזקת טהרה שדמיה מסולקין:

ולא שכוונה אלא שפיחתה והותירה. פרש"י כגון שראתה לצ"ג יום ולצ"ב מהו דוקא דכי האי גוונא נמי קבעה לה צ"ד תהא דיה שעתה אלא לא דלגה הימים בכוון:

שניה דיה שעתה. פי' רש"י אע"ג דבהגיע זמנה תנן ווסת כשתראה יום בשניה מטמאה מעת לעת היינו משום דמצויין בה דמים ואינה צריכה שתתחזק ובחדא זימנא חשבינן לה מוחזקת אבל בזו בעינן חזקה גמורה. ואתיא כרבי דאמר בתרי זמני הויא חזקה ובראייה שמוחזקת בה דייה שעתה מי' לקמן לא משמע הכי דגרסינן תינוקת שהגיע

זמנה לראות כו' כמו אמר מר ועלה קאי מני ר' היא ומשמע דבהגיע זמנה בעינן שתתחזק חזקה גמורה. ובראייה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת. הא דאמרינן הכא דשניה דיה שעתה. י"ל דבהגיע זמנה דוקא אמרינן בראייה שמתחזקת בה מטמאה מעת לעת אבל בלא הגיע בעינן שתתחזק תחלה. ולרשב"ג כשהגיע מטמא' בשלישי' וכשלא הגיע ברביעית וקשה דא"כ מתני' דתנן במה אמרו דיה שעתה בראשונה אבל בראייה שניה מטמאה מעת לעת היינו כר'. ובסוף הבא על יבמתו אמרי' ווסתות סתם לן תנא כרשב"ג דתנן אין האשה קובעת לה ווסת עד שתקבענה ג' פעמים והא סתם לן נמי כר' במתני' וי"ל דסתמא בתרייתא עיקר. ומי' קשה דהא דאמר רב כהנא לעיל ג' בתולות הן ופריך ליתני בתולת דמים. ומאי פריך דלמא כרשב"ג ס"ל דכוותיה קי"ל בווסתות כדאמרינן ביבמות. והלכך לא מצי למיתני דכל הני דחשיב בפעם ראשונה לא מיקרי עוד בתולה אבל בתולת דמים מפעם ראשונה עדיין בתולה היא וכן בשניה ואפי' אי ס"ל כר' ניחא דפעם ראשונה עדיין מיקרא בתולה עד שניה. אלא שבראייה שמתחזקת בה מטמאה על כן נראה כדפרש"י. וברוב ספרים ל"ג לקמן הגיע זמנה לראות. אלא ה"ג מני רבי היא ואלא הגיע זמנה קאי:

עברו עליה ג' עונות דיה שעתה. פרש"י כר' אליעזר כדקתני סיפא אף בהגיע זמנה ובתוספתא לא משמע כדקתני בהך דלא הגיע זמנה דיה שעתה וגבי הגיע זמנה קתני מטמאה מעת לעת ופליג עלה ר' אליעזר אלמא רבנן מודו בלא הגיע זמנה ואע"ג דהוחזקה בראיות כיון דלא הגיע זמנה בהפסקות מדמו לה למעוברת ומניקה אליבא דר' יוסי במתני':

ועוד עברו עליה ג' עונות. פרש"י בתשובה אע"ג דלר' בתרי זמני הויא חזקה אינה מתחזקת עד הפסקה שלישית דבהפסקה ראשונה חזרה לקדמותה והוי כאילו לא ראתה מעולם וצריכה שתתחזק כבתחלה בשתי ראיות ובשלישית תטמא דהיינו ראייה ראשונה דאחר הפסקה ראשונה ושניה שלאחר הפסקה שניה. ובשלישית תטמא מעת לעת וכיון דחשיב לה כהפסקה ראשונה בחזרה לקדמותה אינה כמנין שתי הפסקות שלאחר כך ונמצא שאין אחר ראיה ראשונה שלה אלא שתי הפסקות ולאותה הפסקה שהיא מתחזקת לקביעות וסת מטמאה מעת לעת. וזה דחקו דלא קתני גם הגיע זמנה ועוד עברו ג' עונות דייה שעתה מכלל דבהגיע ועברו ג' פעמים מטמאה מעת לעת כיון שקובעת ראייה באותה וסת. אע"ג דפירש"י לעיל דבראייה שמתחזקת בה דייה שעתה יש לחלק בחזקה זו משום דאיגלאי מלתא שלא נסתלקה מן הדמים מעולם ומיהו באותן שקודם זו דיין שעתן אע"ג דאיגלאי מלתא כיון שבאותה שעה לא נודע עדיין כמו שמצינו

לעיל גבי היתה בחזקת טהרה מעוברת ולפי פירושו הא דתנן לעיל גבי זקנה ועוד עברו עליה שלש עונות דייה שעתה אתיא כרשב"ג דבתולה וזקנה שוות:

דף י.

קא חזיא בעונות מאי. [פירש"י] מי אמרינן דדוקא נקט שלשה עונות אבל ראתה אחר עונה מטמאה מעת לעת דאע"ג דלא הגיע זמנה כיון שראתה שלשה פעמים חשבינן לה כהגיע זמנה הלכך אם ראתה אחר ג' עונות דייה שעתה כר' אלעזר אבל אם ראתה אחר עונה מטמאה מעת לעת אע"ג דלר' אלעזר לא אמר אלא בהעברה ראשונה ה"ה נמי דדייה שעתה אף בשניה עד שתתחזק או כר' או כרשב"ג ואע"ג דרישא ר' היא [סיפא] כרשב"ג דאי כר' כיון דאילו חזאי בעונה הוה מדמה לה להגיע זמנה כי חזאי בהפסקה נמי כיון דתרי זמני חזאי בהפסקה איגלאי מילתא לר' דשנוי וסת הוי ולא סילוק ובשניה מטמאה מעת לעת שאין זו צריכה להתחזק בדמיה או דלמא הדרה לקדמותה וצריכה להתחזק אחר הפסקה בשתי ראיות כבתחלה והאי דנקט ג' עונות לרבותא נקט דאע"ג דראתה ב' פעמים לג' עונות לא הויא חזקה לר' וזהו דוחק גדול מאי מספקא ליה לתלמודא אמאי תיסוק אדעתין למימר רישא ר' וסיפא רשב"ג הלכך נראה לפרש דאתיא רישא וסיפא כר' ובכל מקום שצריכה חזקה באותה ראיה שהיא מתחזקת בה דייה שעתה בראייה דהפסקות כמו בראיות ראשונות ואינה מטמאה מעת לעת עד שתתחזק והפסקה ראשונה בכלל ההפסקות היא. וה"ה דהוה מצי למיתני בהגיע זמנה ועוד עברו:

כתם שבין שניה לשלישית. תי' דפליגי אליבא דר' דלית הלכתא כוותיה דהוה להו לפלוגי אליבא דרשב"ג בין שלישית לרביעית ושמא משום דשמעתין כר' נקט בין שניה לשלישית ונפקא מינה לרשב"ג בין שלישית לרביעית:

דף י:

לבתולה שדמיה טהורין. ותנן לקמן נשתנו מראה דמים שלה טמאה וכתמה טהור ואפילו מצא הכתם בשינוי מראה דהא אמרינן לקמן בפרק האשה תולה בבתולה שדמיה טהורין ותנן לקמן נשתנו מראה דמים שלה ומשמע בכל ענין אפילו מראה הכתם משונה והיינו טעמא דהא דנשתנו מראה דמים שלה טמאה לאו טומאה ודאי אלא מספק דשמא דם נדה הוא ובכתם דאיכא לספוקי נמי אימר מעלמא אתי דעברה בשוק של טבחים ולאו אדעתה מקילינן כיון דא"נ מגופה הוי שמא טהור הוא:

רוקה ומדרסה בשוק טהור. רוקה ניחא דבאשה אחרת היא רוקה טמא דאע"ג דספק טומאה ברשות הרבים טהור גזרו על ספק רוקין הנמצאין דאפילו שוטה אחת בעיר או נכרית תנן בפ"ה דמס' טהרות דכל הרוקין שבעיר טמאין אבל מדרסה קשה דאפילו אשה אחרת נמי טהור מדרסה ברשות הרבים. וי"ל משום דבאשה אחרת תנן בפ"ה במס' טהרות מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה אם מכירתו שאוכל בתרומה כליו טהורים ואם לאו ישאלנה ובהך דשלא הגיע זמנה אפילו אינו מכירתו אינו צריך לישאל. ועוד נראה דאפילו בבנות עם הארץ איירי ואע"פ שגזרו על צינורא דעם הארץ שהוא רגיל בטומאה הכא לא גזור הואיל ואינה רגילה לראות והא דנקט בשוק לאו דוקא דאפילו בבית נמי טהור אלא אורחא דמלתא נקט דבבית יודעים אם היא טהורה אם לאו:

למיהוי דבריו של אחד במקום שנים. וא"ת דלמא רבי שמעון בן יהוצדק כרשב"ג ס"ל אבל אליבא דר' הוי טמא כחזקיה ונ"ל דאם איתא דס"ל כחזקיה הוה ליה למימר בין שניה לשלישית טמא אלא ודאי כר' ס"ל ואפילו הכי כתמה שבין שניה לשלישית טהור:

ואין הנשים בודקות אותן. והא דלא תני ליה במתני' גבי נדה ויושבת על דם טוהר לפי שזאת פשוטה היא. ומי' קשה דלא קתני במתני' י"א יום שבין נדה לנדה. דאיכא למ"ד בפ' בנות כותים דאין צריכה בדיקה. וי"ל דלא קתני מתני' אלא הנך דאין נפקותן בראייתן. נדה בלאו הכי טמאה. ויושבת על דם טוהר אפילו תראה טהורה:

פתחת בתרתי וסיימת בחדא. מתני' לא קשיא ליה דקתני ד' נשים וקאמר עלה במה אמרו דייה שעתה ומסיק בגמרא דקאי אכולהו או אתרי. משום דבבא אחריתי היא. ובריש קתני דיין שעתן. א"נ משום דהכא איכא למימר דאיירי בחדא איתתא משום הכי קא דייק:

דף יא.

אלא לקפיצות. פרש"י לקפיצות לחודייהו. וקשה לפירושו א"כ מאי פריך בתר ימים לחודייהו פשיטא לישני ליה דאתא לאשמועינן דלקפיצות לחודייהו לא קבעה לה וסת כדהוה ס"ד מעיקרא. וע"ק כיון דלא קאי האי דקאמר מעיקרא אלא לקפיצות הוה ליה לשנויי בתר דפריך ליה מברייתא אלא לקפיצות ולימים הלכך נ"ל הא דקאמר לקפיצות היינו לקפיצות עם הימים אבל לקפיצות לחודייהו הוה פשיטא ליה דלא קבעה מידי דהוה אימים לחודייהו:

אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת. הקשה הר' יעקב מאורליניש דהכא אמרינן דאע"פ דדייה שעתה צריכה להיות בודקת. וגבי י"א יום שבין נדה לנדה אשכחן

איפכא דתנן פרק בנות כותים כל י"א יום בחזקת טהרה ואמרינן בגמרא למאי הלכתא אמר רב יהודה לומר שאינה צריכה בדיקה. ותניא התם בשומרת יום מטמאה מעת לעת וי"ל דהנך מהכא מן הדין כיון דדיין שעתן כ"ש דלא בעו בדיקה אלא משום שלא תשתכח תורת בדיקה. אבל גבי י"א יום אם לא תבדוק עכשיו תבדוק לאחר מכאן:

תבדוק דלמא קבעה לה וסת. תמיה לי דבדיקה כזו לא אשכחן שתקנו חכמים שתהא אשה צריכה לבדוק שמא קבע לה וסת דא"כ אפילו אשה שאינה עסוקה בטהרות תבדוק בכל יום שמא תקבע לה וסת וצ"ע:

ממעין פתוח לא אמרי. לאותו לשון שפרש"י כשהראיות ראשונות בימי נדה היינו פתוח קשה למאי דבעי למימר בסוף בנות כותים דאפילו כי האי גונא אמר רבי יוחנן א"כ תקשי ליה מתני' הלכך לשון שני עיקר:

דף יא:

עד שתחיה המכה. אין לפרש דאתוך ד' לילות קאי אבל לאחר ד' לילות אפילו לא חיתה טמאה דא"כ ליתנייה בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה. וליכא נמי לפרושי דבחיתה תליא מילתא בין תוך ד' לילות בין לאחר ד' מדתנן לקמן בפרק בת' הגיע זמנה לראות ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות ולא מפליג בין חיתה ללא חיתה. הלכך נ"ל דשיעור דחיתה לאחר ארבע לילות אבל תוך ד' אפילו חיתה טהורה ועוד נראה לדקדק מדתנן בתולה שדמיה טהורין ואמאי תבדוק דלמא חיתה אלא ודאי בתוך ד' טהורה בכל ענין ומתני' בתוך ד' לילות איירי והא דפריך בסמוך מנשתנו מראה דמים שלה משום דבנשתנו אין סברא לחלק:

אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה. תימה לי מאי קמ"ל היינו עד שתחיה המכה דהכי מפרש שמואל לקמן כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה. וצ"ל דאגב דבעי למימר מילי אחרנייתא נקטיה נמי להך אע"ג דשמעינן לה מאידך דשמואל ואפילו למ"ד בריש תינוקת בעל ולא מצא דם (טהור') וחזר ובעל ומצא דם טהורה שאני התם דמעיקרא לא מצא דם ואיכא למימר בעל בהטייה ולא צד בתוליה הלכך כשחזר ובעל ומצא דם תלינן בדם בתולים. אבל הכא דמעיקרא מצא דם השתא דלא מצא בביאה זו אמרינן דחיתה המכה. וא"ת הכא בלא הגיע זמנה איירי וכל לילות שבימי קטנות אינן חשובות אלא כלילה אחת ונותנין לה עוד שלשה לילות בימי נערות כדאיתא לקמן בפרק בתרא. ולעיל פריש' דבכל ד' לילות אפילו חיתה טהורה. וי"ל דהא דחשבינן כל ימי קטנות אחת היינו בשלא פסקה מחמת תשמיש ועי"ל דהא דקאמרי ב"ה עד שתחיה המכה היינו בין תוך

ד' לילות בין לאחר ד' לילות. והא דתנן לקמן גבי הגיע זמנה ב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות היינו בשלא חיתה המכה. וא"ת א"כ תבדוק שמא פסקה מחמת תשמיש וי"ל דלא מצינו בדיקה כזאת דלא מהניא לטמאותה עכשיו אלא שאם תראה אחרי כן שתהיה טמאה. אע"ג דלעיל מצרכינן בדיקה משום וסת לא דמי דהתם הוא לקבוע לה וסת כל ימיה כל זמן שלא תעקרנו:

עברה עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה. ודוקא בו ביום שאין בו תשמיש אבל שמשה ביום של אחריו כל ראיות של אותו היום טהורות אם לא פסקה מחמת תשמיש כדאמרינן בפרק בתרא שנתן לה ד' ד' לילות מתוך י"ב חדש וה"פ דברייתא דשמשה ולא פסקה מחמת תשמיש כל ראיות של אותו יום טהורות אפילו שלא מחמת תשמיש אבל ראיות של מחרת לא:

אמאי תשמש בעדים. דלמא נשתנו מראה דמים שלה אע"ג דאיירינן בשלא הגיע זמנה והך לא בעיא בדיקה דהא תניא לעיל דעד שלא הגיע פרקה הרי היא בחזקת טהורה ואין הנשים בודקות אותן מ"מ אמתני' קא פריך דאיירי בהגיע זמנה:

אימור שמש עכרן. ואין לומר תבדוק אימור נשתנית עכירה זאת מעכירה אחרת שאינו עוכר לעולם בשוה ובכל ענין שעכרו טהור:

פשיטא שחרית. טהרות היא ועדיפא מינה הוה מצילמפרך דכיון דקתני בשעת שהיא עוברת לשמש את ביתה למה לה שתבדוק שחרית לשמש כל היום וערבית לשמש כל הלילה בבדיקה זו סגיא אלא משום דאיכא למימר לא סמכינן על ההיא בדיקה (שלי דאי) משום דאמרינן לעיל דאינה מכניסתו לחורין ולסדקין:

אלא אי איתמר אסיפא איתמר. ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה. מכאן נראה הא דקתני מתני' ומשמשת בעדים היינו לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה כמתני' דפ' כל היד ולא כפי' רש"י שפירש אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש דאם כן הוה ליה למימר אלא אי איתמר אריש איתמר ומשמשת בעדים ועוד מאי כי קאמר ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה היינו משמשת בעדים:

אי מתני' ה"א ה"מ באשה שיש לה וסת והא דקתני כל הנשים היינו בין ערות בין ישנות:

ואוקימנא בעסוקה בטהרות. וא"ת והלא לא פירש שמואל בדבריו בהדיא דאיירי בעסוקה בטהרות אלא דר' אבא הוא דאוקים ליה דשמואל איירי בהכי י"ל דהיינו דקא משני חדא מכלל חברתה אתמר דר' אבא גופיה לא קים ליה אלא מהך דהכא א"נ ר' אבא קים ליהשפיר דשמואל[פירש] בדבריו בעסוקה בטהרות:

בד"א בטהרות. תימה מאי תניא נמי הכי דילמא באשה שיש לה וסת איירי וי"ל דסמיך אירישא דברייתא השנויה בתוספתא מעוברת ומניקה בועלה טהור. וכל אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים מטמאות במגע וטהורות לבעליהן בד"א שהניחה בחזקת טהרה פי' בועלה טהור אפילו לר' עקיבא דאמר לעיל דרואה מעת לעת מטמאה את בועלה. וכל אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים. פי' אפילו אין להם וסת מטמאות במגע לטהרות וטהורות לבעליהן כלומר מותרות לבעליהן בלא בדיקה:

דף יב.

כדי לחייב בעלה חטאת. ע"כ סמוך לוסתה איירי דשלא בסמוך לוסתה לא מיחייב חטאת דאנוס הוא כדאמרינן בפ"ב דשבועות. וא"כ תימה מאי קא מהדר ליה א"כ לבו נוקפו ופורש והלא חייב הוא לפרוש סמוך לוסתה כדאיתא התם. ודוחק לומר שמתוך כך יפרוש שלא בשעת וסתה. ונ"ל דלאו דוקא קאמר לחייב בעלה חטאת. אלא כלומר להיות (באונס) [באיסור] חטאת היכא דלא איניס:

עד שבודקות בו לפני תשמיש זה כו'. אין זה צנועות דתנן לקמן פרק כל היד והצנועות מתקנות להן עד שלישי לתקן את הבית אלא צניעות אחרת וגדול מהך דלקמן דאילו צנועות דהכא עד שבודקות בו לפני תשמיש זה אין בודקות בו לפני תשמיש אחר וצנועות דלקמן היינו שנזהרות דוקא כמעת דלאחר תשמיש דעד שבודקות בו לאחר תשמיש לפי שמלוכלך בשכבת זרע אבל עד שלפני תשמיש זה בודקות בו לפני תשמיש אחר ולא איכפת להו. ותי' לי אמאי אמר ר' ינאי זו היא עידן של צנועות אמתני' דבשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה הוה מצי למימר נמי אבדיקות שחרית וערבית. צנועות עד שבודקת בו שחרית אין בודקת בו ערבית. ואיכא למימר דאפילו צנועות לא איכפת להו בהם אבל בעד שלפני תשמיש איכא למיחש שמחמת חימוד רוב התאוה הזריעה כבר ומלוכלך קצת:

גופא אמר רבי זירא. ל"ג גופא דהא מפסיק במתני' ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה:

אי בשיש לה וסת קשיא ערה. תי' מאי קא קשיא ליה דלמא הך ברייתא איירי באינה עסוקה בטהרות. ותי' ר"ת מדקתני חמריו ופועליו הבאין מבית האבל ומבית המשתה ואלו רגילין לעסוק בטהרות. חמרים שרגילין להוליך תבואה מעיר לעיר. ופועלין העושין בטהרות אצל בעלי בתים. הבאים מבית האבל להברותו. ומבית המשתה של חתן שמסובין שם אוכלי טהרות. ומי' קשה אדפריך לשמואל מהך ברייתא תיקשי ממתני'

אהך ברייתא דקתני ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה אלמא דערה בעיא בדיקה. וי"ל דלמתני' ניחא דלא תני לא ערה ולא ישינה שמעינן מינה דלא שייך לחלק לגבי טהרות בין ערה לישינה הלכך איכא לאוקומי מתני' בעסוקה בטהרות ובריייתא בשאינה עסוקה אבל שמואל שהזכיר לענין טהרות ערה וישינה משמע דאיירי [הברייתא] לענין טהרות כלומר בין ערה הראויה לעסוק בטהרות בין ישינה שאינה ראויה לעסוק בטהרות. ודלא כאותם המפרשים דישינה לא אטרחוה רבנן:

כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו. שכן דרכו לבא מן הדרך לתבוע ולרצות ולפייס ורמיא אנפשה ואי חזיא ארגשה והויא כמו בדיקה. אבל בשאין לה וסת אפילו ישינה בעיא בדיקה וישינה לא שייך תביעה הלכך אוקמה בשיש לה וסת. ותימה כיון דתביעה הויא כבדיקה א"כ בסיפא דהניחה בחזקת טמאה תביעה נמי הויא כמו אמרה לו טהורה אני א"כ מאי איכא בין רישא לסיפא. וצ"ל בסיפא אישנות קאי:

מהו למיעבד כי הא מתניתא. תי' מאי קא בעי הא ליכא מאן דפליג אהך ברייתא. וי"ל דמיבעיא ליה לענין בעלה ובאינה עסוקה בטהרות דהא רב פפא ורבא ורב כהנא בבבל היו עומדין שאינן עסוקין בטהרות ומיבעיא ליה אם יש להחמיר ולהצריכה תביעה דנהי דאינה יכולה לבדוק כדאמרינן לעיל דא"כ לבו נוקפו ופורש. מיהו אם יוכל להחמיר להצריך תביעה וא"ל לא דאי מצרכינן לה תביעה א"כ מיגניא באפיה שיזכור דם נדותה שהוא דבר מגונה לאשה כדאמרינן היא מליאה דם והכל רצין אחריה:

דף יב:

ולא פירות. פרש"י פירות שאכל לא ישלם לה ומדקאמר בתר הכי ולא פירות משום דתנאי כתובה ככתובה דמי משמע דפירות היינו פרקונה שהוא תחת פירות שהוא תנאי כתובה אם אישתבאי אפרוקיניך:

ולא בלאות פרש"י בלאותיה שהן קיימין. וקשה דהוה ליה למימר ולא בלאות קיימין כדאמרינן בסוף אלמנה ניזונת ועוד תנן התם הממאנת והשניה כו' ולא בלאות ודייק בגמ' אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא אלמא בלאות סתם אינן קיימין:

ולא מזונות תנאי כתובה ככתובה דמי. פרש"י את יתבת בביתי ומיתזנת מנכסי ולא הוה ליה לפרושי הכי דהרי במזונות אלמנה קאי. אלא ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס כו':

ונמצא גט בטל. לאו דוקא גט בטל דהא לא אתני על מנת אני מגרשיך שאין לך וסת ואם תתרפת (לא) יהא בטל הגט. אלא חיישינן שמא יוציא לעז על הגט דאי הוה מצי לאהדורה הוה יוציא לעז על הגט שלא גרשה אלא בשביל שלא היה לה וסת ויהיה סבור

שמותר להחזירה אע"פ שנשאת דלא הוי אלא כזנות בעלמא לפי שהגט אינו גט הלכך אומר' לו שהמוציא את אשתו משום שאין לה וסת אינו יכול להחזירה וכיון שאינו יכול להחזירה לא יוציא לעז על הגט:

ונמצא גט בטל. תימה היאך יוכל להוציא לעז נימא השתא הוא דברית כדמסיק בסוף הבא על יבמתו גבי נשאת לרביעי והיו לה בנים. י"ל דהתם באילונית אינו מצוי שתתרפא ולא היה מכניס עצמו לאותו ספק מלהניח מלגרש שמא תתרפא לפי שאינו יכול להוציא לעז על הגט ולומר אילו הייתי יודע שעתידה להתרפאות לא הייתי מגרשה. אבל הכא רגילות הוא שתתרפא ולחזור ולקבוע לה וסת הלכך היה יכול להוציא לעז ולומר אילו הייתי יודע שתתרפי כל כך במהרה לא הייתי מגרשיך:

דבעי לאגבויי כתובה כיון דחזיא לביאה מדאורייתא. א"כ משום דחזיא בימי זיבה דאיכא מאן דסבירא ליה הכי בסוף בנות כותים אפילו לרבי מאיר:

הדרן עלך שמאי אומר

דף יג.

מתני' כל היד המרבה וכו' ובאנשים תקצץ. באותו ענין שהוא מתחמם אבל מעטרה ולמטה או בצרור או במטלית עבה אם בא לבדוק בודק:

נשים דלאו בנות הרגשה נינהו. פרש"י שאינן מתחממות ורואות קרי מחמת מישמוש. משמע הא אם מתחממות אסור אלמא נשים מוזהרות על השחתת זרע. וכן משמע מתוך פר"ח שפי' נשים דלאו בנות הרגשה נינהו שרואות דם בלא הרגשה ומשמע שר"ל אע"ג דמפקות זרע לבטלה טוב לה שתבדוק כדי להפריש מטומאת טהרות ומלשמש עם בעלה בטומאה. אבל אנשים שאינן רואין קרי ולא הרגישו למה יבדקו אבל אם היו רואים בלא הרגש מיקרי משובח כשבודק אע"פ שמוציא זרע מידי דהוה אזב. ועוד י"ל דלאו בני איסור הרגשה נינהו אע"פ שמתחממות ורואות קרי וא"ת ומ"ט וכ"ת משום דלא מיפקדי אפריה ורביה אנשים נמי לאחר שקיימו לא ליסרו. ומי' י"ל אנשים לעולם מיפקדי משום דכתיב בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידיך כדאיתא בפרק הבא על יבמתו ומיהו קשה לר' יוחנן בן ברוקה דאמר התם על שניהם הוא אומר פרו ורבו ליתסרין. וי"ל דהיינו טעמא דאנשים מיפקדי לפי שמזריע מבחוץ אבל אשה מזרעת מבפנים. והא דאמרי' ג' נשים משמשות במוך דמשמע הא שאר נשים אסירי וי"ל לפר"ח ולרש"י ניחא דאסירי משום השחתת זרע ולאידך פירושא נמי איכא למימר דאסירי משום שמשחיתות זרע האיש. א"נ איכא לפרושי צריכות לשמש במוך:

אי הכי מאי איריא מרבה כי לא מרבה נמי. פי' אא"ב מתני' לענין זוב איירי ואע"ג דבזוב ליכא למיחש מ"מ גזרה לענין זוב אטו שמא יבדוק לענין שכבת זרע וכי גזור רבנן דוקא במרבה אבל בלא מרבה לא גזור כיון דאינו אסור אלא משום גזירה בעלמא ועוד דלא מצי למיגזר אפי' בלא מרבה שהרי צריך הוא לבדוק כדי לידע מנין ראיותיו ולספור ז' נקיים אלא כיון דמוקמת מתני' משום דאנשים בני הרגשה נינהו אלמא בשכבת זרע מוקמת לה דאי בזוב ומשום גזרה הכי הוה לך למימר אנשים דאתי לידי הרגשה בשכבת זרע. א"ה אפי' לא מרבה נמי. א"נ י"ל אא"ב מתני' בבודק בצרור או בחרס או במטלית עבה דלא אתי לידי חימום. ומי' במרבה גזור שמא ישכח ויבדוק במטלית רכה אלא כיון דאמרת אנשים דבני הרגשה נינהו אלמא דבמטלית רכה מוקמת לה דאי במטלית עבה ומשום גזירה הכי הוה לך למימר אנשים דאיכא למיגזר בהו משום הרגשה:

והתניא רבי אליעזר אומר. אע"ג דרבנן פליגי עליה. פריך מר' אליעזר וכן לקמן פריך מיניה עליה דשמואל דנראה שגזרו חכמים והודו לר' אליעזר ולאו מחלוקת גמור הוא אלא ששאלו לו מה יעשו לניצוצות וכן משמע סתמא דתלמודא ביומא בפרק אמר להם הממונה גבי כל המטיל מים טעון (כבוס) קידוש ידים ורגלים ודייק בגמרא בשלמא רגלים משום דאיכא ניצוצות ומדאיכא ניצוצות אלמא משמע דאסור לאחוז באמה וכן בפ' כיצד מברכין דקאמר ואי ליכא עפר תיחוח יעמוד במקום גבוה וישתין במקום מדרון:

והלא ניצוצות ניתזין. תימה אמאי לא מהדר שמשפשף כדמשמע ביומא או יסייע מביצים ולמטה או מעטרה ולמטה:

דף יג:

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי. מפרש ר"ת ראוי שינדוהו חכמי הדור. אבל רב לא נדה אותו. וכן ההיא דאמרי' בנדרים השומע הזכרה מפי חברו חייב לנדותו ואם לא נדהו יהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה דאי לא תימא הכי חמור השומע שהוא מנודה מפי האמורא ממי שמוציא ההזכרה מפיו ועוד ראיה מהא דאמרי' פ"ק דקידושין עד היכן גלגול שבועה עד שיאמר לו השבע שאין עבדי אתה. ופריך ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחברו עבד יהא בנדוי אלמא כל היכא דאמרי' יהא בנדוי היינו שחכמי הדור חייבין לנדותו:

קשים גרים לישראל כספחת. רבי' יצחק הקשה להוא פי' דכל ישראל ערבים זה לזה מהא דלא חשיב בסוטה אלא ערבות דישראל ואילו ערבות דערב רב לא קא חשיב

ולאו פירכא היא דמשום שלא היה חשבונם ידוע לא קא חשיב להו ואע"ג דאיכא למ"ד במכלתין שהיו כפלים כישראל. מ"מ במקרא לא הוזכר חשבונם וי"מ לפי שאין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל כדאמרינן בפ"ק דקדושין וכן משמע הכא דמייתי הא דר' חלבו אהא דגרים מעכבין את המשיח דמשמע שע"י שהגרים מעורבין מתרחקת שכינה ומשיח מתעכב:

עד שיכלו כל נשמות שבגוף. והא דאמרינן בפ' כל כתבי אלמלי שומרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שמא אותה גזירה דעד שיכלו היתה בטלה בזכות שהיו שומרים שתי שבתות כהלכתן א"נ היו יולדות הנשים ששה בכרס אחד. כדי למהר לכלות הנשמות:

היינו דאמרי ליה כריסו נבקעת. ס"ד דקאי אתקצץ ידו על טיבורו וסמיך אהא דתניא בתוספתא ר' טרפון אומר תקצץ ידו על טיבורו אמרו לו והלא כריסו נבקעת:

ועל האזוב של נחושת. וא"ת והיאך יזה והאמרינן לעיל בפ"ק דשיעור הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה ואי בליעת הכלי הוי בכלל שיעור זה א"כ לא ישאר כדי לטבול ראשי גבעולין ואיך יוכל להזות. וי"ל נהי דלא ישאר כדי טבילת ראשי גבעולין יטביל ראשי העלין שבראש האזוב:

דף יד.

רוכבי גמלים אסורים לאכול בתרומה. דוקא בשעה שהן רוכבין שמא יראה קרי בעוד התרומה בפיו אבל לאחר שירד מותר דלא חיישינן שמא ראה קרי ושכח דאמרי' לקמן פרק יוצא דופן כל שכבת זרע שאין גופו מרגיש בה אינה מטמאה:

רוכבי גמלים כולם רשעים. והא דאמרי' בסוף קדושין הגמלים כולן כשרים בבעלי סחורה מיירי והולכין ברגל ומשאן על הגמלים והולכין לארץ מרחקים לסחורה בדרך מדבריות במקום גדודי חיות ולסטים ומכוונים לבם לשמים ומשאן ומתנן באמונה. והחמרין שאינן מתרחקין כל כך משאם ומתנם ברמאות:

לייט אמאן דגני אפרקיד. פי' שוכב על גביו כי עגבותיו מתחממין על המטה ובא לידי קרי כדאמרינן בפרק הערל מייתינן מיא חמימא דשערי ומנחינן ליה אבי פיקרי ומיקרי בי פיקרי היינו עגבותיו כשמניח עליהם דבר חם מתחמם ובא לידי קרי:

וליחוש דלמא דם מאכולת הוא. אבל בדיקה שבדקה ומצאה טמא לא קפדי דמצי למימר דמטמאינן להו מספיקא אבל מתני' דקתני חייבין בקרבן אלמא ודאי מגופה אתי ועוד כיון שמצא על שלו ולא על שלה מסתברא כי דם מאכולת הוא:

אימור שמש רצפה. וא"ת כיון דאיכא למיחש לצריפת שמש א"כ משתכחא מאכולת התם א"כ אפי' ליכא מאכולת רצופה נמי ניחוש דרצפו שמש ודם מאכולת הוא ואע"ג דמאכולת ליתא קמן דלמא נאבדה המאכולת ונשאר הדם. וי"ל דרציפה של שמש לא שכיח לא תלינן בה אלא היכא דמוכחא מלתא דאשתכח מאכולת רצופה:

וטחתו ביריכה ולמחר מצאה עליה דם. פרש"י על הירך ותימה ונבדוק בעד עצמו שאי אפשר שלא יהא ניכר רושם על העד וצ"ל דמיירי שאבד העד. ור"ח גרס ומצאה עליו כלומר על העד וקמ"ל דלא חיישינן שמא בא מן הירך על העד:

והא חוששת אמרת לן. תימה דאמרי' בריש הרואה כתם על בשרה ודאי טמא דאם איתא דמעלמא אתי על חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי וא"כ ה"נ אפי' הדם על הירך טמאה ודאי וכ"ת הך דלקמן לפי מסקנא דשמעתין מ"מ קשה דמשמע דרב גופיה לא קאמר אלא דוקא טחתו אבל אם לא טחתו לא. ומצי' למימר דה"ה לא טחתו והאי דנקט טחתו לאשמועינן דוקא בדוק אבל אינו בדוק לא ועוד מצינו למימר דמיירי הכא כשיש לה מכה ואי לאו דטחתו הוה תלינן בדם המכה:

ולעת זקנותו טהר מכלום. תימה היכא מצינו למימר טהר מכלום והא אמרינן לקמן בריש הרואה כתם על חלוקה ודאי טהור דאי איתא דמגופה אתא על בשרה איבעי ליה לאישתכוחי ומשמע הא על בשרה ועל חלוקה דליכא הוכחה הוי ספיקא והכא כעל בשרה ועל חלוקה דמי דמהכא נמי ליכא הוכחה. וי"ל דהא דלקמן היינו לפי המסקנא דהכא ומיהו [אכתי] קשה דהא תנן לקמן פ' האשה ג' נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא עליו דם כולם טמאין וה"נ כשבדקה בעד שאינו בדוק לה הוי כאילו קינחה בו אשה אחרת קודם דטמאה מספק והיכי הוה בעי למימר דטהר מכלום דא"כ תיקשי ליה מהך מתני' וי"ל דשאני התם דממה נפשך צריך לטמאות אחת מהן דדמי לבאו לשאול בבת אחת גבי שני שבילין והי מינייהו מפקת. אבל הכא תלינן שמא הדם היה על העד קודם לכן והתם נמי אילו היתה אחת מהן שומרת יום כנגד יום או בתולה שדמיה טהורין היו שתים האחרות תולות בה:

דף יד:

באותה בדיקה דקודם המנחה:

רב אמר היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן. והאי דקתני במתניתין ביום השביעי משום ר' יהושע נקטיה:

הכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן. והאי דנקט מתניתין יום ראשון משום ר' יהושע ור' עקיבא נקטיה:

איני והא כי אתא רבין כו'. אע"ג דאליביה דר' אליעזר קאמר מ"מ פריך ליה דלא אשכחן תנא דס"ל סופן אע"פ שאין תחלתן הלכך לא מיבעיא ליה לפרושי דברי ר' אליעזר הכי: **ואי ס"ד לא בעינן ספורי' לפנינו ביממי ליטבלה**. ואי משום דבעינן הפסקה בשלישי כדקאמר רבא לעיל נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה אלמא בלא הפרשה אינה יכולה לספור. חומרא בעלמא היא ומדרבנן ואינה נמנעת בשביל זה מלטבול כיון שטבילה בזמנה מצוה ואפילו בעיא הפסקה מן התורה טובלת דשמא הפסיקה ולאו אדעתה כיון דבאיזה יום שהפסיקה מועלת הפסקתה אבל אין לחוש ולומר שמא בדקה ביום ראשון של ספירה ואיכא תחלתן וסופן שבאתה שעתה שבדקה לפנינו יום שביעי של יום זה:

לאו מי אוקימנא כר' עקיבא. משמע דר' חנינא לא מיבעי ליה לאוקומי כר' עקיבא דאתיא שפיר כר' אליעזר. מתוך כך נראה דהלכה כרב דסופן אע"פ שאין תחלתן. דסוגיין דסוף המפלת כוותיה וכ"ש בתחלתן ואע"פ שאין סופן. מיהו יש לדחות דר' חנינא נמי לא מיתוקמא כר' אליעזר דכיון דלא בעינן ספורי' לפנינו בכל הימים א"כ חומרא בעלמא היא דבעי סופן ותחלתן ולאו מדאורייתא הלכך מטבלינן לה משום טבילה בזמנה מצוה. וכי פריך הכא לרב הוה מצי לאקשויי. ולטעמיך היכי מצי מוקמת לה בשום ענין כר' אליעזר ולישנא משמע כן דקאמר לאו מי אוקימנא כר' עקיבא משמע אפי' ליתא לדרב:

ז' לנדה ותרי לזבה. מכאן אינו יכול לדקדק דלא בעינן ספורים לפנינו דחשבינן להך יום ספירה אע"פ שלא הפסיקה בטהרה אתמול בתחלת יום הספירה משום שאין לחוש מה שלא הפסיקה בטהרה כיון שיום הספירה בדקה ומצאה טמא טהור. א"נ אפי' לא בעינן ספורים לפנינו לגמרי גבי שומרת יום לענין זבה גדולה אפשר דבעינן ספורים לפנינו כגון שבאת לפנינו בין השמשות. והא דקתני בין השמשות אמרה ראיתי ה"פ באתה לפנינו בין השמשות ואמרה טמא ראיתי אבל לא אמרה שהראיה היתה בין השמשות:

דף טו.

עד בידה ואין עד בידה מיבעי ליה. פרש"י א"כ איבעי ליה למתני' לפלוגי בין עד בידה לאין עד בידה דלא תיפוק מיניה חורבא דהשתא משמע דאפי' עד בידה ולא שהה אלא כדי שתרד מטהרי רבנן. וקשה לפי' דהא מתני' אוקימנא בעד בידה ואע"ג דלא קתני עד בידה ולא חיישינן דלמא נפיק מיניה חורבא. ועוד אמאי קאמר עד בידה ואין עד בידה

מיבעי ליה לא הוה ליה למימר אלא אין עד בידה מיבעי ליה הלכך נראה לפרש דה"ק אע"ג דאוקימנא מתני' בעד בידה מ"מ כי נוקי ברייתא באין עד בידה אכתי תקשי לך א"כ נתני בהדיא במתני' עד בידה ואין עד בידה כברייתא אלא ש"מ מדתנן סתם בחד ענינא איירי:

סד"א ה"מ היכא דאיתיה במתא רמיא אנפשה ובדקה. תי' והא לעיל בפ"ק אמרינן איפכא דהבאים מן הדרך נשיהן להם בחזקת טהרה טפי מאינך וי"ל דהכא ודאי לענין בדיקה היכי דאיתיה במתא בדקה טפי מהיכא דליתיה במתא אבל לעיל דאיירי לענין תביעה אורחא דמילתא הבא מן הדרך דרכו לפייס ולרצות:

אפי' הגיע עת ווסתה מותרת ווסתות דרבנן. ומ"מ היאך מותרת הא אמרינן בספ"ב דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן שעה אחת סמוך לווסתן כ"ש שאם עבר ווסתן שיש לספק שמא ראתה. וי"ל דמיירי כגון ששהתה אחר ווסתה כשיעור שיכולה לטבול כההיא דר' יוחנן דלקמן דאמר בעלה מחשב ימי ווסתה ובא עליה ומ"ד ווסתות דאורייתא אפי' שהתה כשיעור זמן טבילה אסור דודאי ראתה חשבינן לה ומתוך זה יש לדקדק דס"ל לר' יוחנן לקמן ווסתות דרבנן:

דף טו:

א"ר יוחנן אפי' ילדה דבזיזא למטבל. פרש"י אשה בחורה שבושה לטבול. וקשה מאי קאמר אטו ודאי ראתה מי קאמר ר' יוחנן וכי אשה בחורה ודאי ראתה. לכן נראה לפרש אפי' ילדה כלומר אם ילדה אשתו ולד ושהתה כדי טבילה שיראה לטבול כדאמרינן בסוף מפנין גבי ברתיה דרב חסדא דאמטיוה לערסא בתריה דרבא. ומי' גם לרש"י ניחא דה"פ אטו ודאי ראתה אפי' בזקינה מי א"ר יוחנן וכיון דרבי יוחנן לאאיירי אלא בספק ראתה משום דהוי ספקספיקא בילדה נמי הויספק ספיקא ואין ספק מוציא מידי ודאי. דבר פשוט הוא שאין לו לספק להוציא מידי ודאי אלא הכא מיירי בספק הרגיל וקרוב לודאי וכן ההיא דפ"ק דפסחים ובע"ז פ' כל הצלמים. והאיספק וודאי דהכא לא שייך להוא דפ"ק דחולין דעור ספק פגים ועצם ודאי פגים ואין ספק מוציא מידי ודאי ומייתי עלה ההיא דטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ דהתם אין ספק כל כך רגיל כי הנך דהכא הלכך לאמייתי הנך דהכא התם והך דטבל ועלה לא שייך הכא דהתם לחומרא הספק מוציא מידי ודאי:

והתניא חבר שמת. למאי דלא ידע טעמא דחזקת חבר. נראה דנקט חבר משום דהוי ספק הרגיל דדרך חבר שמת או שהלך למדינת הים להודיע לבני בית ואם הניחדבר שאינו מתוקן א"נ ס"ד דוקא חבר משום דאפי' הן בני יומן:

שתהא בהמתו אוכלת דאי לאו הכי לא הוה מצי למיכל דאסור להאכילה טבל כדאמרי' בפרק במה מדליקין אין מדליקין בטבל טמא ופרש"י וכ"ש בטהור וטעמא כדדריש התם מה תרומה טהורה אין לך בה פי' אכילתה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה אין לך בה דהיינו הסקה אלא משעת הרמה והדר ילפי' טהורה מטמאה דאין לך בה הדלקה אלא משעת הרמה ואילך וה"ה אכילת בהמה דכל הנאה של כילוי אסור:

ופטורה מן המעשר. ופרש"י ואכתי תיקשי לך דספק מוציא מידי ודאי דאפי' עבד כרבי אושעיא לענין אכילה דידיה ודאי טבל הוי [ותירץ] דלגבי איסורא דרבנן מהניא חזקת חבר והכא ניחא אבל בסוף פ"ק דפסחים לא מצי לשנויי הכי דמייתי לה על בדיקת חמץ גבי הא דתנן אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית ודייק טעמא דלא חזינן הא חזינן דשקל חוששין כו' ואין ספק מוציא מידי וודאי ובדיקת חמץ מדרבנן היא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי וא"כ צריכין לתירוצא קמא דחזקת חבר. ופי' רבי' אפרים דבהמתו לאו דוקא דאפי' הוא עצמו שרי לאכול ממנו קבע אע"ג דקודם ראיית פני הבית אסור לאכול אכילת קבע מדרבנן. שאני התם דמצי אתי לידי חיוב דאורייתא כשיראה פני הבית אבל כשמרחו בבית דתו לא אתי לידי חיוב דאורייתא אפי' אכילת קבע שריא. והאי דנקט בהמתו משום דכל זמן שהיא במוץ [אינה] מוכנת אלא לבהמה ולא לאדם א"נ משום שתולה ההערמה בשביל בהמתו ומייתי ראיה מההיא דמנחות פרק ר' ישמעאל גלגול העובד כוכבים פוטר מירוח דעובד כוכבים אינו פוטר גזירה משום בעלי כיסין ופריך גלגול נמי ומשני אפשר דאפיה לה פחות מה' רבעים מירוח נמי אפשר דעביד ליה כר' אושעיא ואי לבהמתו דוקא קאמר ר' אושעיא מאי פריך ניחא ליה טפי למיעבד ע"י עובד כוכבים כדי לפטרה לגמרי. וקשה לפי' דבפ"ק דיו"ט תניא הכניס שבלים לעשות עיסה אוכל מהן עראי ופטור וסתמא הכניס לבית קאמר ובתוספתא קתני בהדיא המכניס שבלים לבית והכניס שבלים היינו במוץ וקתני אוכל עראי דוקא וע"ק לפי' למ"ד בהשוכר את הפועלים דחטין ושעורין דבני גורן נינהו בגורן תלינהו רחמנא ואם עשאן גורן בשדה נתחייבו במעשר אפילו בלא ראיית פני הבית א"כ ה"נ אם עשאן גורן בבית אחר שהכניסן במוץ מיחייבי דלא גרע עשאן גורן בבית מעשאן גורן בשדה. וא"כ אכתי יכולין לבא לידי חיוב ואמאי שרו באכילת קבע [ולכן] נ"ל דאכילת קבע אסירא וההיא דפ' ר' ישמעאל ע"כ ה"פ תרומה נמיבמידי דמאכל בהמהאפשר דעביד כרבי אושעיא

ואמאי אין מירוח עובד כוכבים פוטר. א"נ אפי' אי אמרינן מירוח העובד כוכבים פוטר אינופוטר אלא מאכילת בהמתו אבל אכילת עצמו לא. והשתא פריך שפיר אמאי אינו פוטר להתירו מאכילת עראי אפשר דעביד לה כר' אושעיא. אע"ג דגלגול העובד כוכבים פוטר לגמרי ומותר אפילו אכילת קבע היינו טעמא שאנו עושין אחר גלגול כמו קודם גלגול אבל קודם מירוח היה אסור באכילת קבע וההיא דפסחים אע"ג דבדיקת חמץ מדרבנן חמור בחמץ כדבדאורייתא א"נ מיירי כשלא בטלו הלכך הוי ודאי דאורייתא:

מעשה בשפחה של מסיק כו' משמע הכא דשפחה טמאה לידה דלא מיסתבר לומר שהולד היה של הגברת דאם כן למה הוזכרה השפחה. וקשה מהא דאמרינן ביבמות פרק הערל דבר אל בני ישראל אין לי אלא בנות ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה. משמע דוקא משוחררת דומיא דגיורת ועוד דפריך בנות מיכל תרומה נינהו ואינה משוחררת בת מיכל תרומה אם היא שפחת כהן. וי"ל דע"כ שפחה טמאה לידה כדמשמע בפ' ר' אליעזר דמילה דקאמר התם לקח שפחה ונתעברה אצלו זהו יליד בית שנימול לח' ולעיל מיניה קאמר אמר רבא אמר רב אשי כל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לח' ובפ"ק דכריתות תנן וכן שפחה שהפילה מביאה קרבן ונאכל. ובת"כ אמרינן בהדיא דבר אל בני ישראל אין לי אלא בנות ישראל מנין לרבות את הגיורת ואת השפחה בין משוחררת בין שאינה משוחררת והאי דקאמר ביבמות משוחררת לאו למעוטי אינה משוחררת אלא קיצר הברייתא לפי שלאהוצרך אלא למשוחררת דפריך גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו:

ובא כהן והציץ. שוטה היה דאפי' אי הוה טמא מוזהר אפי' בו ביום שנטמא מידי דהוה אנזיר פ"ג מינין ואפי' אם היה קרובו חדא דשלא לצורך המת ועוד דבעי' בני קיימא דומיא דאביו ואמו:

והא הכא דודאי נפל ספק גררוהו. תימה האי בור היכידמי אי רה"ר הוא מאי פריך [הא שפיר] טהרוהו דספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ואי רשות היחיד הוא מאי קאמר שהטילה כמין נפל הא אפי' ספק ספיקא נמי טמא דתנן במס' טהרות כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות וספק ספיקות ברשות היחיד טמא. וי"ל דשאני הכא דגרירת חולדה וברדלס ספק הרגיל הוא הלכך מטהרינן בספק ספיקא. ואכתי קשה אי ברה"י אפי' ודאי גררוהו ניחוש שמא גררוהו תחתיו וטומאה בוקעת ועולה ואין לומר דסתם חור שלהם פותח טפח דא"כ מביא טומאה לבור ולא אהני מה שגררוהו. ואין לומר דסתם חור שלהם הוא רחב מבפנים אבל פתחו לבור אינו רחב טפח דאכתי טומאה

בוקעת ועולה. כדתנן בפ' אהלות בית שהוא קמור תחת הבור. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא. י"ל דהבור רה"י וסביב הבור רה"ר:

דף טז.

חוששת לוסתה וחוששת לראייתה. אע"ג דקי"ל כר' דוסא דכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה הא מסקינן לעיל דשלא בשעת וסתה מודי להו. ועוד י"ל דלענין שתהא מקולקלת למנינה אייריי הכא:

אלמא וסתות דרבנן. הא דס"ל לרב הונא לעיל דוסתות דאורייתא לא קשה דהכא משמיה דרב קאמר ואליבא דרב מסיק בסמוך שתי לשונות:

ורב נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קא מיפלגי. כותיה קי"ל דהוא בתרא והלכתא כרב באיסורי כדאיתא בבכורות פרק יש בכור הלכך כותיה קי"ל דוסתות דרבנן וכן סבר ר' יוחנן לעיל וכן פסק בשאלתות דרב אחאי ור"ח. ועוד דקי"ל כר' יהושע לגבי ר' אליעזר וכמו חכמים לגבי רבי מאיר אע"ג דפליגי לקמן רשב"ג ור' וקי"ל הלכה כר' מחבירו הא פליגי נמי אחריני בהנך ברייתות. ועוד דהא דחיק רבינא דהוא בתראה למימר דכ"ע וסתות דרבנן ולא קי"ל כמתני' דהיתה במחבא. ואע"ג דקתני רישא הגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה הא אמרי' לקמן פ' בנות כותים כולה ר"מ היא ועל זה יש לסמוך באשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ומצאה טהורה דטהורה ודאי:

מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר וסתות דאורייתא ומר סבר וסתות דרבנן הלכך תולין בהדם דמחמת מכה בא. תימה לי אם יש לה מכה זמן ארוך וכי כל הדמים שתראה יהיו טהורין וכי בשביל הכאה נסתלקו דמי המקור. וצ"ע:

במקור מקומו טמא קא מיפלגי. ורשב"ג לטעמיה דאמר לקמן בריש תינוקת דם טמא דאתי דרך מקור ואין לדמותו לטומאת בית הסתרים דשמא הלכה למשה מסיני תדע דהמקור טמא אע"ג דהאשה נמי טהורה:

ב"ש אומרים צריכה שני עדים. פי' שניהם לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה כותיה דמתני' דלעיל דרך בנות ישראל לשמש בשני עדים ופליגי ב"ש וב"ה בהנך שני עדים ב"ש סברי צריך לעיין בהן בכל תשמיש ותשמיש. וב"ה סברי יבדקו בהן בכל תשמיש ותשמיש ואין צריך לראותם עד אור הבוקר ובעד דלפני תשמיש לא אייריי בהו. ורבי' שמשון פי' לב"ה אחד לפני תשמיש ראשון ואחד לפני תשמיש אחרון. וקשה לפי' מה היא יודעת כמה פעמים תשמש בלילה אלא בקומה בשחרית תבדוק ואנן בדיקה דלאחר תשמיש בעי' אולי ראתה מחמת תשמיש וליכא לאקשויי לפי' רבינו שמשון לב"ש (דהך)

דהא דרך צנועות להצריך עדים חדשים בכל פעם דהא מודו ב"ש דאי משמשת לאור הנר אינה צריכה עדים חדשים:

דף טז:

שמא תראה טפת דם כחרדל בביאה ראשונה ותחפנו שכבת זרע בביאה שניה. פרש"י וישאר בבית הרחם ויעמידו כותלי בית הרחם הדם בביאה ראשונה ובביאה שניה תחפנו שכבת זרע ולא יראה על העד ול"נ דלא משמע דאיירי שיהא נימוק בתוך הפה אלא בתשובת ב"ה ולאידך פי' שפירשתי שבודקת בכל תשמיש ותשמיש ניחא דה"פ שמא תראה טפת דם כחרדל על העד בביאה ראשונה ותחפנה שכבת זרע על העד בביאה שניה:

מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה. ואף לב"ה נמי צריכה בדיקה לאחר תשמיש אחרון אלמא חיישינן שמא תראה מחמת תשמיש וכ"ש לפירושינו דלב"ה נמי צריכה בדיקה על כל תשמיש ותשמיש:

בדקה בעד אחד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק. לפרש"י ניחא דאיירי בבדיקה דקודם תשמיש. ואם אבד אותו עד לא תשמש עד שתבדוק אבל לפי מה דפרישנא דאיירי בבדיקה דלאחר תשמיש מאי קאמר בדקה בעד ואבד אפי' לא אבד נמי צריכה לבדוק לפני תשמיש ודוחק לפרש אסורה לשמש עד שתבדוק בדיקה אחרת אחר תשמיש זה מלבד בדיקה שלפני תשמיש אחר א"נ לא קאי אבדיקות דמתניתין אלא בדיקת עד שלפני תשמיש ומשום דבעי לאותובי עלה ממתניתין דבודקת בכל תשמיש ותשמיש אע"ג דלא ידעה מייתי לה הכא:

מלאך הממונה על ההריון. והא דאמרינן בריש תענית ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח של חיה ושל גשמים ושל תחיית המתים י"ל דהקב"ה נותן לאשה הריון ואח"כ מתעסק בה המלאך:

הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. הא דאמרינן בפ' אלו נערות הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים במאורעות הבאים לאדם בכל יום ויום אבל הכא בדברים הנגזרים על האדם להתנהג בהן כל ימי חייו והא דאמרינן בסוף מס' שבת האי מאן דמתייליד בצדק יהיה צדקן במצות ואמרינן נמי התם דאמרו ליה כלדאי לאימיה דר"נ בריך גנבא להוי אלמא צדיק ורשע תלוי (במצות) במזל. י"ל (איפשר) [שאף] שמזלו נוטה באחד מן הדרכים מ"מ בידו הוא להתחזק על יצרו:

דף יז.

מקרקיש זגי בכלתיה פרש"י ז"ל פעמונים התלויים בכילה להשמיע קול שיפרשו ממנו ול"נ לר"ת דאין זה צניעות להודיע לבני ביתו שהוא רוצה לשמש ונראה לו כפי' הערוך דגרסי' גזי שהוא מין זבובים דאמרינן במס' (טהרות) בכורות הגזין והצרעין דומיא דרב פפא ואביי דבלו דידבי ופרוחי אלא שכל אחד מוסיף צניעות (להכריע) [להבריח] עוד הקטנים יותר:

הנוטל צפרניו וזורקן לרה"ר. בפ"ג דמו"ק אמרינן דשלא במקומן לא מזקי:

שורפן חסיד. פי' הערוך משום דשריפת צפרנים או כל דבר שהוא מגופו מזיק לו וגם מסריח לו בשעת שריפה הלכך מיקרי חסיד:

הא בחדתי הא בעתיקי. תימה דאמרינן בפ"ק דשבועות גבי שאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה מפ' כמו גלימא דכיתנא ושחקיה משמע דהחדש לבן מן הישן וי"ל דהא דשמעתין עדיפי עתיקי משום הרכות ולא משום הלבנונית ועי"ל דלשם מיירי לענין חשיבות דומיא דהנך דלעיל שבור מלכא וריש גלותא:

דף יז:

ואפי' מלא חרדל. לאו דוקא דאין אוכל מקבל טומאה פחות מכביצה:

דם העלייה טהור. תימה מנא לן דטהור וכ"ת משום דלקמן נפקא לן מקרא ה' דמים ודם העלייה לאו מאותו המראה א"כ דם הנמצא בפרוזדור למה הוי ספק וי"ל דהיינו טעמא דטהור דכתיב בקרא ממקור דמיה ולא טמא הכתוב אלא דם המקור והיינו החדר שמצויין שם רוב דמים שהוא כמו מקור נובע ועי"ל דכיון דנפקא לן מקרא ה' דמים א"כ לא טמא הכתוב אלא במקום שכולן מצויין וקים להו דבעלייה לא משתכחי כולהו:

והא אנן תנן שחזקתו מן המקור. ותימה והא מתני' נמי קתני ספקו טמא ומפרשינן ליה ספיקו ודאי טמא וי"ל דרבה הוה ידע דאינהו לא קאמרי הכי עי"ל דמתני' אין לחוש כיון דקתני בהדיא שחזקתו מן המקור ורש"י דייק דספיקו טמא ולא ודאי מדתנן מן הלול ולחוץ ספיקו טהור דאי סבירא להו מן הלול ולפנים ודאי טמא הוה להו לטמויי מספק מן הלול ולחוץ וליכא למימר דסבירא להו כלישני דבתר חזקה אזלת דא"כ לא הוה להו למימר ספיקו טהור דלהך דלהך לישנא ליכא ספיקא והא דאמרינן דספיקו טמא לישנא דמתני' נקט:

אימר שחתה ומחדר אתא. תימה אמאי לא נטהר מן הלול ולחוץ מספק ספיקא דאימר לא שחתה ואת"ל שחתה אימור מעלייה אתא כלומר יותר רגיל בלא שחייה מעל ידי

שחייה וכן מן הלול ולפנים [הו"ל לומר] דטמא ודאי דאימור לא נזדקרה ומחדר אתא ואת"ל מזדקרא אכתי איכא למתלי בחדר ואמאי אמר אביי דספיקא הוי. ועוד תימה דמשמע דמההוא טעמא דמטמינן מן הלול ולחוץ אית לן לתלות לטהר מן הלול ולפנים אדרבה מההוא טעמא דמחמרינן מן הלול ולחוץ ולתלות בדם החדר ואע"פ שהוא רחוק משום דרוב הדמים מן המקור מההוא טעמא גופיה יש לנו לטמאות מן הלול ולפנים ודאי ולתלות בדם החדר המרובין והקרובים יותר מדמי העלייה ועוד תימה דבפ' לא יחפור דייק אביי דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב ממתני' דקתני ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואף ע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא והיכי דייק מינה והא ללישנא דבתר חששא לא אזיל בתר רובא כלל טפי מבתר קורבה דאידי ואידי ספיקא הוי וללישנא דבתר חששא לא אזיל [אלא בתר] חזקה מטהר מן הלול ולחוץ ולא חייש לרוב דמי החדר והא דמטמי מן הלול ולפנים לאו משום רובא אלא משו' דלא איזדקרא. ועוד תימה לי מאי קאמר התם אע"ג דאיכא עלייה דמיקרבא גם לחדר הם קרובים דביציאתו מן החדר בא לפרוזדור ונראה לפרש שכן הוא הענין שגג פרוזדור מן הלול ולפנים גבוה הרבה ואינו יכול לבא מן העלייה שם אלא א"כ נזדקרה וגם מן החדר אינו יכול לבא לגג פרוזדור אלא אם כן שחתה אבל מן הלול ולחוץ אין גג פרוזדור כל כך גבוה ויכול לבא שם מן העלייה כי אורחיה בלי שינוי ומן החדר אינו יכול לבא שם אלא על ידי שחייה מרובה והכי פריך מאי שנא מן הלול ולחוץ דמשוית ליה ספיקא אע"ג דמן העלייה יכול לבא שם כדרכו ומן החדר אינו יכול לבא שם אלא בשחייה מרובה משום דאימור שחתה ומן החדר אתא. וע"כ כיון דחיישינן לשחתה רגילות הוא דאם לא היה רגילות ומצוי (זה בזה) הוי ודאי טהור ואע"ג דרגילות הוא לא בעי למימר שיהיה ודאי טמא אע"ג שרוב דמים מן החדר אלא חשבינן ליה ספק. מן הלול ולפנים נמי אימור איזדקרא ומעלייה אתא ואמאי אמרינן דודאי טמא דמדשחתה רגילות כמו כן איזדקרא רגילות. ואע"ג דרוב דמים מן המקור לא הוה לן למימר דודאי טמא כמו מן הלול ולחוץ דלא בעית לטמויי ודאי אע"ג דשחתה רגילות הוא:

דף יח.

אלא אמר אביי אי בתר חששא קא אזלת. כלומר דחשבת לשחתה רגילות ואפ"ה לא הוי ודאי טמא מן הלול ולחוץ. כאן שנמצא בגג פרוזדור פרש"י ז"ל אבל אביי ללישנא דבתר חששא ליכא לשנויי הכי דכיון דתלי אביי טעמא בחששא כל היכא דאיכא למיחש משוינן ליה ספק לא שנא גג ולא שנא קרקע איכא לספוקי בחדר ובעלייה. וקשה לפי'

דא"כ להך לישנא לא משכחת לעולם אשה ודאי טמאה ואמאי נמצא על שלו חייבין בקרבן דמי עדיף מן הלול ולפנים מקרקע פרוזדור דהוי נמי ספיקא. ונראה לפרש דלהך לישנא נמי שני ליה בין גג לקרקע והאי דלא שני הכי משום דר' חייא ע"כ לית ליה לישנא דחששא אפי' בגג פרוזדור דאי הוה סבר הכי כיון דמחמיר כולי האי דחייש לדם המקור מן הלול ולחוץ אע"פ שדם העלייה בא שם כדרכו בלא שנוי וגם קרוב לעלייה מילתא דפשיטא הוא דטמא ודאי בקרקע פרוזדור ולא אצטריך למתנייה אלא ודאי סבר מן הלול ולחוץ ודאי טהור הלכך אצטריך לאשמועינן דמן הלול ולפנים שורפין:

הלכו חכמים אחר הרוב. אפי' איכא מיעוטא וחזקה דלא מרעי לרובא ואפי' ר' מאיר דחייש למיעוטא הכא מודי ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דהעמד אשה בחזקת טהרה משום מיעוטא דלא שכיח הוא כמו מקור שרוב דמי מקור מצויין:

שליא דתנן פרש"י רוב שליא יש לה ולד ומיעוטא אין בה ולד וקשה לפי' דאי מהאי טעמא חשיב ליה רוב א"כ מרישא ה"ל לאתויי המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה ומדיהבינן ליה ימי טוהר דזכר אלמא חשבינן להך רוב כודאי ועוד דלישנא דאין שליא שאין עמה ולד משמע דאין כאן ספיקא אלא כל שליא יש עמה ולד וכן משמע מהא דתנן פרק בהמה המקשה שליא (אסורה) שיצתה מקצתה אסורה באכילה ואם יש שליא בלא ולד הו"ל למישריה דסתם שליא דיצתה מקצתה מחצה יש באותו מקצת רוב ולד ומחצה אין בו רוב ולד כמו שמוכיח פ"ק דבב"ק וסמוך מיעוטא דיש שליא בלא וולד למחצה דאותם נמי דיש בה ולד אין במקצתה רוב ולד והוה להו מחצה שיש בה רוב ולד מיעוטא דכה"ג אמרינן פ' בהמה המקשה גבי המבכרת שהפילה שליא סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות וכן פ"ג דבכורות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות וכן בפ' בתרא דיבמות ויש ליישב פרש"י ז"ל בדוחק כגון שמצינו ולד בזאת השליא ויש לפרש דרובא דשמעתין היינו שאנו תולין שלא נימוק הולד בשעת יציאתו כדאמרינן לקמן פ' המפלת אמרו לו לר' מאיר אי אתה מודה שאם הוציאוהו בספל בבית החיצון שהוא טהור אמר להם אינו דומה נימוק פעם אחת לנימוק שתי פעמים ורוב זה שאינו נימוק בבית הפנימי חשיב ליה כודאי אע"ג דאיכא למימר העמד בית בחזקת טהור. וא"ת אכתי תיקשי לך לידוק מרישא מדקתני תשב לזכר ולנקבה אלמא דרובא אינן נימוקין קודם יציאה וי"ל דאפי' היה נימוק מ"מ היתה טמאה לידה כדדרשינן לקמן בפ' המפלת אשה כי תזריע אפי' לא ילדה אלא כעין שהזריעה אמו טמאה לידה. ואע"ג דר' שמעון הוא דדריש ליה הכי ורבנן הוו דרשי מיניה עד שתלד במקום שמזרעת למעוטי יוצא דופן איכא למימר תרוייהו ש"מ. א"נ היינו דלא מייתי רישא משום דאי לאו סיפא ה"א דאין

שום ולד נימוק בפנים אבל מדקאמר ר' שמעון בסיפא נימוק הולד עד שלא יצא משמע דלת"ק מיעוטא נימוקין:

תשע צפרדעים כו' הלך אחר הרוב כו'. ה"נ איכא חזקה דמשמע אם רוב שרצים טמא אע"ג דאיכא (מיעוטא) חזקת טהרה:

טומאה דאשה קאמרינן ותימה והאיכא נמי הא דתנן לקמן איש ואשה שעשו צרכיהם לתוך הספל חזקת דמים מן האשה ואי משום דר"ש קתני לה הא קתני נמי שליא אע"ג דר"מ קתני לה כדאיתא בפ' המפלת וכ"ת דאין שורפין על אותו רוב תרומה א"כ הא דדיק לאשכוחי למעוטי מאי לימא למעוטי רובא דר"ש וי"ל שאני התם דאיכא חזקת אדם שהוא בחזקת שאינו רואה דם ומסייע לחזקת רוב דמים מן האשה ומילתא דפשיטא היא ולא אצטריך למחשביה:

דף יח:

מאי לאו תיובתיה אלא סייעתיה. דלקמן מוכח דמתוך תשובתו שהשיב לא ידענא מאי תיובתיה אימור הרחיקה לידתה משמע דהוי סייעתיה ולקמן נדקדק בו בע"ה:

הא אמרה ר' יוחנן חדא זימנא. תימה אפי' לא אמרה רבי יוחנן היכי מצי למעוטי והאמרינן טומאה דאשה דוקא קאמר ולפי' ר"ת שפי' פ' כיסוי הדם דלטפח קאי אעיסה ושייך טפוח באוכלין ומשקין כדתנן בע"ז בפ' ר' ישמעאל או שהיה מטפח על פי החבית המרותחת וסתם תינוק טמא כדתניא בתוספתא דמס' טהרות תינוק שהניחתו אמו ומצאתו כמו שהוא טהור. בד"א שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שהנשים נדות מנשקות אותו ומגפפות אותו השתא ניחא דבטומאת אשה מיירי:

למעוטי רובא דר' יהודה. כלישנא קמא דהמפלת אתיא הך שמעתא והוה מצי למיפרך להך לישנא דאמר ר' יוחנן דבאפשר לפתיחת קבר בלא דם קא מיפלגי למעוטי מאי כה"ג פריך לקמן גבי מפלת מין דגים ואיכא למימר האי דלא פריך ליה הכי סמיך אהא דאיכא למימר דאתא למעוטי רובא דר' שמעון הך דאיש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ואין שורפין עליו את התרומה:

דף יט.

רבי יהושע אומר כהה. כך גרש"י ופי' דין נגע כהה יש לו וקשה מהא דפריך בסוף נזיר אימא כיהה וטימא והיכי מצי למימר הכי הא כהה טהור הוא. ור"ת גר' ר' יהושע קיהה בקו"ף לשון אסיפה כמו מקהו אקהייתא בשוקא דנהרדעא לשון אסיפה כלומר

אסף התלמידים ועמד למנין והשיב תשובות והשתא פריך התם שפיר ואימא עמד למנין והביא ראיה לדברי ת"ק מיהו שינויא דהתם דחיק מאי קא משני אמר קרא לטהרו או לטמאו היכי מוכח מהאי קרא שטיהר דילמא לעולם הביא ראיה לדברי ת"ק וכי היכי דדרש אינהו להאי קרא דריש ליה נמי איהו. הקשה ר"ת מאי טעמא דת"ק דמטמי מספקא נוקי גברא אחזקיה דאמרינן פ"ק דחולין דמוקמי' גברא אחזקתיה ועוד רבנן דפליגי עליה דר' יהושע מאן ניהו ר"ג ור' אליעזר דאשכחן דפליגי עליה לענין חזקות בפ"ק דכתובות גבי ראוה מעוברת וגבי משארסתני נאנסתי ואמרי' עלה בפ' המדיר לא תימא לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה כלל אלא כי לא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל ליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופא כדתנן אם בהרת קדמה וכו' והשתא י"ל התם דאיכא חזקה דממונא דמרעא לחזקה דגופא אזיל ר' אליעזר בתר חזקה דגופא הכא דליכא דמרע ליה לכ"ש ועוד ר' יהושע אמאי אצטריך קרא בשילהי נזיר לאשמועינן דטהור תיפוק לי בתר חזקה ואע"ג דאיכא ריעותא דהרי בהרת לפניך הך ריעותא לא חשבינן מדאורייתא אלא מדרבנן להחמיר בקדשים ולתלות במעת לעת. ואומר ר"ת דהכא מיירי בשנזקק לטומאה שמתחלה הוה מצורע מוחלט ונולד בו ספק זה ואח"כ נתרפא מן הראשון דרבנן לא דרשי לקרא ומטמאין מספק כיון דאיכא תרי חזקי דסתרי אהדדי העמד אדם בחזקת טומאה וטמא או העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע זה וטהור אבל לר' יהושע דדריש ליה לקרא מטהר אפי' כשנזקק לטומאה. ותימה היכי דייק בפרק המדיר מהכא דר' יהושע אזיל בתר חזקה דגופא היכא דליכא חזקה דממונא שאני הכא דגלי קרא וי"ל דאת"ל דלא אזיל בעלמא בתר חזקה דגופא הוה מוקמינן בדדמי טפי בלא נזקק לטומאה אבל השתא דאזיל בתר חזקה דגופא תו לא צריך קרא אלא היכא דנזקק לטומאה. וקשה לפי' דלא מצינו חזקה כיוצא בזה לטמויי גברא ע"י נגע שנולד בו מספק משום דמוקמינן ליה בחזקת טומאה מן הנגע שנתרפא דאטו אם הטבילה נדה כל טמא בתוך מעת לעת וכי יעמידנו לטמאות חולין ולשרוף קדשים לא מיסתבר כלל למימר הכי כיון שנטהר בודאי מטומאה ראשונה. ועוד מוכיח בהדיא במס' נגעים דבלא נזקקה לטומאה פליגי דקתני גבי פלוגתא דר' יהושע ורבנן כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר ואיזה זה מי שהיתה בו בהרת כגריס והסגירו ובסוף שבוע היה בו כסלע ספק שהיא היא ספק שהיא אחרת הבאה תחתיה טמא אלמא דבלא נזקק לטומאה איירי כיון דכיוצא בו טהור בעלמא ועוד דומיא דההיא דהיתה בו בהרת כגריס והסגירו דבשלא נזקק לטומאה איירי שהרי לא הוחלט מעולם הילכך נר' לפרש דבלא נזקק לטומאה איירי והא דמטמו רבנן מספק ולא מוקמי ליה בחזקת טהרה

לפי שדרך השער להתלבן מחמת הנגעים כדמוכח בתוספתא פ' יש בשער לבן דקתני אף בשער שחור סוף שהבהרת הופכתו לפי שמחמת החולי ותשות הכח יבש המעיין ונהפך השער ללבן וסימן לדבר שער שיבה הלכך מוכח' מילתא שהבהרת קדמה והא דדייק בכתובות מהכא דר' יהושע אזיל בתר חזקת הגוף צריך לפרש אפי' היכא דאיכא ריעותא כי הכא:

מה להלן פרח בכולו טהור. מדמדמי פריחת אדם לפריחת בגדים יש להוכיח דהא דכתיב וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו אכל גופו של כל אדם קאי אע"פ שמשמע מראשו ורגליו אנגע קאי דמיירי לעיל מיניה בנגע שנטמא על ידי שהיה בו מחית בשר חי ומשמע דעליה קאי שאם הלכה לה המחיה וכסתה הצרעת את כל הנגע מראשו של נגע ועד סופו אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין דבנגעי בגדים לא שייך מחייה:

אלא הכא אי דם טהור ליכא במאי פליגי. הק' ה"ר יהודה והא משכחת לה דפליגי בדם לידה בפלוגתא דרב ולוי אם שני מעיינות הם או מעיין אחד ובדם זיבה בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע בזב ובזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שביעי וי"ל משום דמשמע ליה דקרא דבין דם לדם איירי בג' דמים שחלוקין בו זקן ממרא וחכמים וכן בין נגע לנגע וכן בין דין לדין כדאיתא בפרק הנחנקין דאי לא הוו רק ב' דמים בבין דם סגי ומדכתיב לדם משמע עוד שלישי ואי ליכא דם טהור לא משכחת פלוגתא בדם נדה:

אבע"א לית להו. פי' לית להו ד' דמים דוקא אלא נפקי להו טפי מקראי דאי לית להו כלל דמיה א"כ תיקשי להו לימא אדום ותו לא:

דף יט:

הירוק עקביא בן מהללאל מטמא. מכאן משמע דסתם ירוק הוא צבע הדומה לחלמון של ביצה או לזהב שנוטה למראה אדמומית. וכן משמע באלו טרפות גבי מראות הריאה דקאמר ככשותא וכמוריקה וכביצה טריפה אלא ירוקה דכשרה היכי דמי ככרתי ובפ' לולב נמי אמרינן ירוק ככרתי מכלל דסתם ירוק לא הוי ככרתי ואמרי' בב"ר גבי וירק את חניכיו שהוריקן בזהב. וכה"א ואברותיה בירקרק חרוץ אלמא סתם ירוק הוא צבע הנוטה לאדמימות כזהב:

ירד ר"מ לשיטתו של עקביא בן מהללאל וטימא. ותימה והא אמרינן לקמן בפ' בנות כותים גבי כותים מטמאין משכב תחתון כעליון ומפ' ר' מאיר טעמא משום שרואות דם אדום ומשלימות לדם ירוק אלמא קסבר דדם ירוק טהור הוא. וי"ל דמדרבנן איירי הכא:

כתיב הכא שלחיך פרדס רמונים. פרש"י שלחיך דם נדות שהאשה שולחת מגופה פרדס רמונים כפרדס הזה שהוא נעול מליכנס בו כך הן נועלות פתחיהן בימי נדותן מליזקק לבעליהן וקשה דא"כ היכי יליף מהכא דם ירוק שהוא מכשיר כיון דקראי איירי בדם נדות שהאשה טמאה בו. וע"ק דמשמע דלא פליגי אלא בדם ירוק אבל דם נדה מודו כ"ע דמכשר וכיון דרבנן לית להו ג"ש דם נדה מנא להו. וי"ל דדם נדות מקרא אחרינא נפקא בתוספתא דשבת מג"ש דמקור מקור דתניא התם בפ' הבונה מנין לדם נדה שהוא משקה שנאמר וטהרה ממקור דמיה ואומר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה וסבירא ליה לר' מאיר דהאי שלחיך אם אינו ענין לדם נדות דנפקא ממקור מקור תנהו ענין לדם ירוק:

מאי לאו דכולי גופא. יש שרוצין לדקדק דבזמן הזה דאין אנו בקיאין במראה דמים אין לנו לתלות אפי' עברה בשוק של טבחים ולא בשום דבר שיכולה לתלות בו כיון דאם היינו בקיאין הוו מכירין שאינו דומה לו כדמשמע הכא שאינה תולה בדם מאכולת דכולי גופא משום דלא דמי. וליתא דהא אמרינן לקמן עברה בשוק של טבחים הרי זו תולה ולא קאמר תראה לחכם אלא היא עצמה תולה וסתם אשה אינה בקיאה בדמים והכא מיירי בחכם הבקי במראה דמים אבל בזמן הזה שאין אנו בקיאין תולה בכל מה שיכולה לתלות וכן עמא דבר:

דף כ.

שחור כחרת עמוק מכן טמא. פרש"י ז"ל שחור מיכן אע"ג דגבי נגע אמרינן דעמוק היינו לבן כמראה חמה שעמוקה מן הצל יש לחלק דגבי נגע שהוא לבן קרי לנגע שהוא לבן יותר עמוק וגבי דם שחור קרי למה שהוא שחור יותר. ור"ח פי' עמוק מיכן לבן ממנו מעט ודיהה מיכן מה שהוא לבן יותר:

כקיר כדיו כענבא טמא. וזו היא ששנינו עמוק מכאן טמא. וא"ת מה שייך לומר גבי דיו עמוק מכאן [הא] אמרינן שחור כחרת היינו דיו. וי"ל דמיירי הכא בדיו שאין בו חרת כפר"ח דעמוק מכן הוא לבן יותר. ולפירש"י צ"ל דעמוק מכן לא קאי אדיו:

וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן טהור כשחור. תימה דדיהה מאדום עדיין הוא אדום יותר מקרן כרכום וכן דיהה מקרן כרכום אדום ממימי אדמה וכן למ"ד עמוק מכן טהור לפרש"י עמוק ממזג הוא כמימי אדמה וצ"ל דאלו ד' מראות טמאים אבל שאר מראות שביניהן טהורין אע"פ שיש מראה שהוא דיהה מהן והוא טמא והיינו טעמא דמדמיה

דמיה נפקא לן ד' מראות דמים וקים להו לרבנן דהני ד' מראות דמים שכיחי בנשים וכל שאינו דומה לאלו המראות טהור אע"פ שיש מראה למטה ממנו שהוא דיהה יותר וטמא: **לאפוקי דיהה דדיהה**. לפרש"י נמי הוה מצי למימר לאפוקי עמוק דעמוק:

דף כ:

והא רבה דידע בטיבעא ולא ידע בדמא. רבה גרס אבל רבא היה בקי כדמוכח לקמן גבי היפרא אורמיז ולא כמו שפרש"י דאיתרחיש ליה ניסא דלא משמע הכי דוקא בדם כנים הוא דאיתרחיש ליה ניסא ועוד דרבא לא חזי דמא בשני דרבי זירא:

ארחיה אמר האי דם חימוד הוא. פי' וטמא כדאמרינן תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים שמא מחמת חימוד ראתה דם ולהראות חכמתו הוא דאמר הכי:

טיפתא קמייתא לא מייתי קמייהו דרבנן. שאר החכמים שהיו רואין לא היו מחמירין כל כך (כלומר) או שמא היו בקיאין יותר ורואין היו בזה שמביאין לפניהם אי זה מראות דם ראתה אף בטיפה קמייתא:

ילתא אייתי דמא קמיה דרבה בר בר חנה. מה שלא הראתה לרב נחמן בעלה שמא לא היה בקי והא דאמר רב נחמן לעיל דדם הקזה קבלה היתה בידו. אי נמי היתה יראה שלא יחמיר על עצמו להיות לבו נוקפו ופורש ולא יסמוך על חכמתו. אי נמי שלא תתגנה בפניו ואין לומר דלפי מעשה שלא היה רב נחמן בעיר דמדקאמרה כל יומא הוה מטהר לי כה"ג משמע שהיתה רגילה להראות לו. ואין לומר דאין אדם רואה דמי אשתו דהא תנן במס' נגעים כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי אשתו ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו ואילו כל הדמים אדם רואהחוץ מדמי אשתו לא קתני:

אגמריה סמיך. והשתא הדר ביה משינוייא קמא דמעיקרא טמויי טמי לה דכיון דאגמריה סמיך מצי שפיר לטהר מה שאסר הראשון דהא דאמרי' אין חבירו רשאי לטהר היינו טעמא דוקא מסברא אבל אין לפרש דאגמריה סמיך ולפיכך האמין לדבריה ולעולם צריכין לשנוייא קמא דא"כ קשה מההיא דאמרינן פרק אלו טריפות ההיא מחטא דאישתכח בסימפונא רבא דכבדא מר הונא בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשיר ותימה ילתא היכי עבדה הכי והא אמרינן פ"ק דע"ז הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר וי"ל דקפידא דהתם לאו אשואל קאי אלא אחכם. כלומר שלא יתיר חכם מה שאסר חבירו אבל השואל יכול לישאל מה שירצה ובלבד שיאמר פלוני טימא לי ואם יראה לשני שטעה הראשון ישא ויתן עמו עד שיחזירנו ובהכי ניחא נמי הא דפריך

לעיל והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא כו' ומאי קא פריך דלמא איהי לא קאמרה ליה שרבה בר בר חנה טימא לה אלא ודאי לא היתה שואלת לו אם לא שהיתה אומרת לו שכבר טימא לה רבה בר בר חנה:
סליק פרק כל היד

דף כא:

המפלת חתיכה. הרי זו ספק לידה ספק זיבה אי סבירא ליה יש קושי לנפלים ניחא דאינה מביאה אלא קרבן אחד אבל אי סבר דאין קושי לנפלים צריכה להביא שני קרבנות דדילמא הויא זבה ויולדת וקרבן לידה וקרבן זיבה לא שייכי אהדדי ליפטר בקרבן אחד כדאיתא בפ"ב דכריתות ולקמן ביוצא דופן מידי דהוה אאכל חלב ודם ואיכא לפרש הא דקאמר מביאה קרבן ואינו נאכל מביאה על כל ספק שלה קרבן ואין אחד מהן נאכל. ור' יהושע סבר דאחד מן הקרבנות נאכל דודאי זבה היא אבל ספק לידה היא לפיכך אינו נאכל:
מאי בבשרה ש"מ תרתי. ולקמן בריש הרואה כתם פריך דמיבעי ליה בבשר עד שתרגיש בבשרה ומשני תרתי ש"מ וצ"ל דכולה שמעינן מיניה ממיעוט דה"א שמעינן למעוטי שפופרת ומבי"ת שמעינן שמטמא בפנים כבחוץ דמשמע בעודו בבשר טמאה וממשמעות דבשר שמעינן שתרגיש בבשרה:
הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת דס"ד השתא דאין חילוק בין חתיכה לשפופרת כמו דאמרינן בחתיכה אי הוי דם נדה טמא משום דפלא אפלויי ובבשרה קרינא ביה וי"ל דתלמודא דייק מתוך דבריהם דהכי סבירא להו משום דפליגי מאיזה טעם נטהר היכא דשיע דר' אליעזר מטהר מדרשא דקרא ומשמע ליה דאתו רבנן למימר דלאו מן השם הוא זה אלא משמע דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה. הילכך לר' אליעזר דמטהר מדרשא דקרא משום חציצה היכא דפלא אפלויי קרינא ביה בבשרה וטמאה ולרבנן דלא דרשי למעט היכא דלא נגע בבשרה ומטהרי משום דאין זה דם נדה ושפופרת טמאה דלא בעי' שיגע בבשרה ובבשרה דרשי ליה לטמאות בפנים כבחוץ ולא מפליג השתא בין חתיכה לשפופרת:
אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואפילו דפלא אפלויי משום דאין זה דם נדה אלא דם חתיכה וקשה דהשתא לא הוי הך דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה כמו אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת דההוא הוי מטעם הפסקה והכא משום דאין זה דם נדה. וע"ק דא"כ הו"ל למימר לרבנן דאין זה דם נדה כדקאמרינן מעיקרא. וע"ק כיון

דאביי לא בא לחדש בדבריו אלא לחלק בין שפופרת לחתיכה ופליגי בחתיכה כדפליגי מעיקרא א"כ לא הו"ל למימר אלא בשפופרת כ"ע לא פליגי כו' כי פליגי בחתיכה. ופי' השר מקוצי דבהא פליגי ר' אליעזר ורבנן דר' אליעזר סבר דרכה של אשה לראות כו' וכיון שרואה כדרך שהנשים רואות טמאה ורבנן סברי אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואע"ג דפלי אפלויי וכיון שלא ראתה כדרך שהנשים דרכן לראות טהורה אע"ג דהוי דם נדה וגם נוגע בבשרה ופליגי ר' אליעזר ורבנן בקרא דדרשינן בבשרה ולא בשפופרת דר' אליעזר סבר דממעטינן שפופרת משום הפסקה וכן חתיכה היכא שאין הדם נוגע בבשר אבל אי פלי איפלויי קרינא שפיר בבשרה ורבנן סברי דטעמא דשפופרת משום שאין דרכה של אשה לראות כך וכן בחתיכה נמי אפילו אי אפלאי אפלויי ולפי שאין דרך הנשים לראות כך והאי דקאמרי אין זה דם נדה הכי קאמרי אין דם נדה רגיל לבא בזה הענין וכן עשה מעשה השר מקוצי באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכת בשר נפל לה בבית החיצון ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותה חתיכה היתה בבית החיצון וטיהר אותה לבעלה כיון דאין דרך נשים לראות כן:

דף כב.

ודם טמא דקא אתי דרך מקור. פי' חתיכה ודם שבתוכה טמא משום שנגע במקור אע"ג שאין עליה לא תורת אוכל ולא תורת משקה מידי דהוה אמקור שהזיע כשני טיפי מרגליות דא"ר יוחנן לקמן בפ' יוצא דופן דטמאין משום דמקור מקומו טמא ואע"ג דלאחשיבי משקה דלא עדיף מדם ירוק דאמרינן לעיל בסוף כל הידּ דלא הוי משקה לרבנן. ודבר תימה הוא אפילו יהבת להו תורת אוכל או תורת משקה היאך חוזרין ומטמאין את האשה לטומאת ערב כדאיתא פרק יוצא דופן והלא אינו אלא ראשון בעלמא מחמת נגיעת המקור וצ"ל דהלכות מקור הל"מ הם:

בעא מיניה רבה מרב הונא ול"ג רבא שלא ראה רב הונא מעולם דביום שמת רב יהודה נולד רבא. וכתוב בכתב רב שרירא דרב יהודה מלך אחר רב הונא ב' שנים. וכן יש להביא ראיה מההיא דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן גברא רבה כרב יהודה ליתא דלישרי לך זיל גבי נשיאה ורב הונא היה גדול מרב יהודה כדאמרינן ריש פרק בתרא דקידושין ובפ' בתרא דגיטין תנן בעא מיניה שמואל מרב הונא:

הרואה קרי בקיסם חלול ולא נקט שפופרת משום דפי האמה דחוק הוא ותיפוק לי דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה דבעינן שיצא בדוחק כדי שיגע בראש פי האמה בגלוי דלא ליהוי מגע בית הסתרים והא דתנן לקמן פרק יוצא דופן ומטמאין בכל

שהן מוקי לה רב הונא בנוגע בה ולא בעי לשנויי דמתניתין דלקמן ורב הונא דהכא כר' נתן דאמר התם בגמרא דזב צריך בחתימת פי האמה ואמרינן בפסחים דה"ה לבעל קרי דאיתקש לזב דא"כ היכי דייק הכא למימר דנוגע הוי דהא דבעי ר' נתן בחתימת פי האמה לאו משום דנוגע הוי אלא משום דבעי שיעור כחתימת פי האמה ואכתי תיקשי לך היכי דייק מינה דנוגע הוי דילמא הא דבעי בחתימת פי האמה היינו משום דס"ל כר' נתן וי"ל דא"כ מאי קא"ל רב הונא לרבה ותיפוק לי וכו' והלא דרך קיסם יכול לראות קרי הרבה יותר מחתימת פי האמה:

למימרא דנוגע הוי ותימה למה לי דכתב רחמנא רואה כלל הא הוי בכלל נוגע בקרא וי"ל משום שיש דברים שרואה חמור מנוגע כגון לענין שילוח מחנות דבעל קרי משולח הוא לשתי מחנות כדאיתא פרק אלו דברים וע"י שנכתב מרבינן ליה מוזב וכל זב לרבות בעל קרי וא"ת הא דדרשינן לקרא בפ' יוצא דופן או איש לרבות את הנוגע למה לי תיפוק לי מוהבגד אשר יהיה עליו שכבת זרע וי"ל דאדם מבגדים לא ילפי' כדאיתא בפ"א דב"ב ובהכי מיתרצא נמי פירכא קמייתא. וא"ת וניגמר מדאחמור רחמנא בבעלי קריין לענין שילוח מחנות אלמא רואה הוי דהא גבי פולטת שכבת זרע משמע בפ' יוצא דופן דהוה אמרינן דרואה הויא מדאחמור רחמנא אבעלי קריין בסיני אי לאו משום דסיני חידוש הוא דהא זבין ומצורעין חמירי ולא חמיר בהו רחמנא וי"ל דמ"מ הואיל מדאחמור לענין בעל קרי. וא"ה לאאמרינן דפולטת רואה הויא גם לענין שאר בעל קרי אם החמיר עליו שלא יכנס במקום קדוש לא גמרינן מיניה דרואה הויא ועי"ל דילפינן בעל קרי דנוגע הוי משום דאיתקש לנוגע דמרבינן נוגע מדכתיב או איש ועוד דאיתקש נמי לשרץ בההוא קרא גופיה:

אלא מעתה אל יסתור בזיבה. תימה תיקשי ליה מתניתין טובא דקסבר דנוגע הוי דתנן בריש מס' כלים אבות הטומאות השרץ וש"ז ולא חשיב בעל קרי ועוד תנן במס' זבין ומייתי לה בפ' אלו דברים בעל קרי כמגע שרץ אלמא נוגע הוי מדלא הוי אלא ראשון וצ"ל דאפילו איאמרינן רואה הוי לא הוי אב הטומאה ונפקא מינה דרואה הוי דמטמא מבפנים בלא נגיעה מבחוץ. ומיהו קשה דאפילו פולטת ש"ז אמרינן לקמן פ' יוצא דופן לרבנן דר' שמעון דמטמאה בפנים כבחוץ משום דרואה הויא ואפילו ר' שמעון לא פליג אלא בפולטת אבל בבעל קרי לא אשכחן דפליגי וי"ל דאפילו לרבנן דוקא פולטת דמרבי לה מקרא כדאיתא לקמן בבשרה מלמד שמטמאה בפנים כבחוץ אין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל זובה ופולטת ש"ז מנין ת"ל יהיה אבל בעל קרי אפילו לרבנן נוגע הוי כיון דאינו מטמא אלא בחוץ והא דאמר ר' אלעזר בר' שמעון בפ' יוצא דופן לרואה במשהו ולנוגע

בכעדשה אע"ג דקא מפליג בין נוגע לרואה א"ה בעל קרי לא הוי רואה אלא נוגע והא דמטמא במשהו מקרא יליף לה התם:

אף ש"ז נמי סותרת. משמע דאי לאו קרא לא סתרא אע"ג דלא אפשר לה בלא צחצוחי זיבה וקשה דבסוף כיצד הרגל א"ר יהושע ש"ז של זב מטמא במשא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי זיבה ואמאי לא מצרכינן התם קרא כי הכא וליכא למימר דמהכא ילפינן דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה מדסתרא כמו זיבה דהא מילתא דתליא בסברא הוא ולא בעיא קרא כדאמרינן בבעל קרי שלא הטיל מים וביבמה שרקקה דם. וא"ה בעי קרא דסתרא בזיבה לענין משא אמאי לא מצריך קרא ור"ת תירץ דמיירי התם ביום שראתה זיבה ראה קרי מטמא במשא לפי שיש רוב זיבות בעין הלכך לא בעי קרא וכיוצא בזה מצינן בתחילת מס' זבין ברואה קרי בשני ובשלישי לספירתו ב"ש אומרים סתר הימים שלפניו ובה"א לא סתר אלא יומו ומודים ברואה ברביעי שלא סתר אלא יומו והיינו טעמא דב"ש דבשני ובשלישי אי אפשר בלא זיבות הרבה בעין ועי"ל דהכא לא איצטריך קרא אלא למימר דאינה סותרת כל ז' ואי לאו קרא היה סותר כל ז' משום דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה ודוקא לענין סתיר' מיעטיה קרא אבל לשאר דברים הוי כצחצוחי זיבה גמורה תדע מדאמרינן בעל קרי שלא הטיל מים לכשיטיל מים טמא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי קרי אלמא חשיבי צחצוחין כאילו היה בעין. עוד אמרינן בפ' מצות חליצה יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר בלא צחצוחי הרוק אלמא חשיבי צחצוחין כרוק בלא ריבוי דקרא:

דף כב:

הרואה דם יבש מהו. הא דלא פשיטא ליה ממתניתין דהמפלת חתיכה כדא"ר יהודה בין כך ובין כך טמאה משום דאיכא דמוקי לה דפליגי בדאיפשר לפתיחת הקבר בלא דם:

הא נמי תנינא כו'. אם נימוחו טמאה. תימה הא לאו יבש מעיקרא הוא דאפי' הנך דתנן לקמן בפ' דם הנדה שרץ ונבלה מטמאין לחין ולא יבישים. תנן התם אם יכולין לשרות ולחזור כמות שהן מטמאין יבשין וכ"ת התם במעת לעת הכא לימים הרבה והא מיבעיא לן בשמעתין אי אמרינן בהא מעת לעת או לא וי"ל דנהי דלא חשיב לקמן יבש מ"מ משמע ליה אי הוה דרשי כי יזוב מידי דדאיב הוה לן למעוטי נמי האי דהשתא מיהא לאו דאיב הוא ופריך ליה דעל כרחי' לא אמרינן הך סברא דנימוחו מיקרי [ג"כ] יבש מעיקרו דא"כ אפילו לא נימוחו נמי דאא"ב דיבש מעיקרו טהור ניחא לי דלא נימוחו

טהורה אבל בנימוחו קרינן ביה שפיר כי יזוב כיון דמידב דאיב ע"י שרייה אלא אי אמרת דנימוחו חשיב יבש מעיקרו ואפ"ה טמאה דלא בעי' מידב דאיב א"כ כי לא נימוחו נמי: **אמרו אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה כו'**. לא שהיה ברור לרופאים שהיה לה מכה בתוך מעיה דא"כ אפילו אם נימוחו טהורה כדאמרינן לעיל הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה. אלא אמרו הרופאים אולי אשה זו מכה יש לה בתוך מעיה ויבדק הדבר ע"י הטלת מים אם נימוחו דם נדה הוא ולא בא מחמת מכה וכן ההוא עובדא דשומא:

שרץ ונבלה דאקושי בעינן מעת לעת. ותימה והא דם נדה נמי קתני לקמן בהדי אינך דפ' דם הנדה דלא מיקרו יבשים אלא במעת לעת וי"ל דהתם מיירי בדם הנדה שעל הבגד שנתייבש הרבה אבל דם באנפי נפשיה הוי רכיך. ומיהו תימה דלקמן נמי קתני רוק וזוב וניעו דרכיכי נינהו וי"ל דמ"מ אקושי נינהו טפי מאינך דהכא דהנהו התחילו להתייבש זה כמה ימים אבל דם דהכא שיצא יבש מן הרחם אינו רגיל להתייבש זמן גדול קודם צאתו:

וניפלוג נמי ר' יהודה בהא. אדגים וחגבים פריך אבל בקליפה ושערה לא שייך ביה פתיחת הרחם אבל משינויא דר' יוחנן נ"ל דקאי אפילו ארישא דקליפה ושערה דהא ברישא מטמא ר' יהודה בכל ענין ולא קאמר תטיל למים וקליפה שערה ועפר כולהו בריה דלא עביד דם דקריש והוי כי הני:

הואיל ונאמר בהם יצירה כאדם. ותימה בהמה דלא נאמר בה יצירה מא"ל וי"ל הא אמרינן בפ' המקשה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה והתם דפריך הניחא לר' מאיר אלא לרבנן מא"ל ה"מ למיפרך נמי לר' מאיר הניחא לרב יהודה אלא לר' יוחנן ולר' (מאיר) [ינאי] דמפרשי טעמא אחרינא לקמן לר' מאיר מא"ל:

הואיל ונאמר בו בריאה כאדם. אע"ג דג"ש דיצירה ניתנה ודבריאה לא ניתנה זו היא שיבה זו היא ביאה והא תנא דבי ר' ישמעאל וליכא למימר ה"מ היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן כדאמר בפ' כיסוי הדם דשאני התם משום שאי אפשר לקיים את שניהם דאי גמרינן שחיטה משחיטה הוי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואי גמרינן שחיטה מטביחה לא הוי שמה שחיטה הלכך שבקינן טביחה וילפינן משחיטה אבל הכא איכא למיגמר תרוייהו:

ניגמר בריאה מבריאה. כלומר אפי' אי ליתא להא דר' ישמעאל לגבי הא משום דאית ליה למיגמר מדדמי ליה אע"ג דלא סתרי אהדדי לגבי הא ודאי אית לן למימר דכשנאמרה למשה מסיני יצירה מיצירה ה"ה בריאה מבריאה כיון דמשמעות בריאה ויצירה שוין:

אמרי ויברא לגופיה. לפי שנאמר תחילה. אדרבה ויצר לגופיה מיהא כיון דנתקבלה ג"ש יצירה יצירה וכי שבקינן יצירה יצירה ונילף בריאה בריאה כיון דאפשר לומר (או) הכי מסתברא למימר יצירה יצירה שנאמרה למשה מסיני וי"ל דמיסתבר ליה טפי למימר יצירה לגופיה שהיא מפרש עיקר היצירה:

ולרבי ישמעאל מאי איכא למופנה מצד אחד למופנה משני צדדין דבשלמא לרבנן ניחא דילפינן יצירה מיצירה דמופנה משני צדדין דאין משיבין אלא לר' ישמעאל כיון דתרוייהו אין משיבין מאי איכא בין מופנה מצד אחד למופנה משני צדדין ומשני דלהכי אפנייה רחמנא לבהמה משני צדדין כי היכי דלא תיגמר ממופנה מצד אחד וא"ת לא לפנייה לבהמה כ"א מצד אחד דלא ליכתוב גבי אדם אלא או יצירה או בריאה דהשתא הוי ג"ש דבהמה מופנה מצד אחד ודתנין לא הוי מופנה כלל וי"ל דאי לא מופנה גבי אדם הוה ילפינן בריאה דתנין מיצירה דבהמה דהוי מופנה מצד אחד אבל השתא אייתר ליה הפנאה דאדם למעוטי דלא תלמוד תנין כלל מהך גז"ש:

דף כג.

והכא מאי פירכא איכא וא"ת אפילו אי ליכא פירכא נימא לרבנן נמי כמו לר' ישמעאל (לא) דשבקינן מופנה מצד אחד וילפינן ממופנה משני צדדין. וי"ל דלר' ישמעאל הוא דאמרי' הכי משום דהפנאה של צד השני שלא לצורך הוא דלאו הכי אין משיבין הלכך לא באה אלא כדי לדחות מופנה מצד אחד אבל לרבנן דהפנאה של צד השני לצורך הוא כדי שלא נשיב אם יש להשיב הלכך לא אמרינן מטמאה מחיים שבאתה לדחות מופנה מצד אחד:

מה לאדם שכן מטמא מחיים. ותימה בהמה תוכיח דלא מטמאה מחיים וטמאה לידה וא"כ נילף תנין בגז"ש מיצירה דבהמה וליכא למיפרך שמטמא מחיים. וי"ל דאיכא למיפרך מה לבהמה שכן מטמאה לאחר מיתה ותימה ונילף מעוף טהור וי"ל מה לעוף שכן מטמא בגדים אבית הבליעה. וקשה נילף מעוף טמא וי"ל דאיכא למיפרך מה לעוף טמא שכן עושין ממנו דבר המקבל טומאה כגון מהעצמות או מהעורות משא"כ בדגי הים כדתנן בפ' י"ז דמס' כלים כל שבים טהור:

דכתיב כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומופנה מדמצי למיכתב בורא רוח והרים:

ואין דנין דברי תורה מדברי קבלה. וא"ת האמרי' לעיל דבתוספתא דבשבת נילף מקור מקור את מקורה הערה והנה מקור נפתח לבית דוד דהיינו דברי תורה מדברי קבלה וי"ל דשאני הכא דמצי למילף דברי תורה מדברי תורה הלכך לא ילפינן מדברי קבלה:

ליתני נחש. ותימה והא קתני חיה ונחש בכלל חיה כדאמר בסנהדרין (וכל) [ואת כל נפש] החיה הרומשת לרבות הנחש וי"ל דלא הוי נחש בכלל חיה. והתם דריש לרבות את הנחש מחיה הרומשת על הארץ דמשמע דחיה שנעשית רומשת והיינו נחש שהלך בקומה זקופה ונעשה הולך על גחון אבל סתם חיה לא הוי נחש בכלל:

ליתני נחש. פי' ליתני נחש לחודיה דאין לפרש ליתני נחש בהדי בהמה וחיה דא"כ היכי קאמר אי תנא נחש ה"א בנחש הוא דפליגי דא"כ בהמה וחיה ועוף למאן קתני לה אי לר' מאיר דהשתא נחש דלא כתיב ביה יצירה קאמר ר' דהוי ולד בהמה וחיה ועוף דכתיב בהו יצירה מיבעיא. מיהו קשה ליתני נחש בהדייהו ולא הוה מצי למיפרך מידי וי"ל דלא ניחא ליה למיתני נחש בהדיה חיה דלמא אתי למיטעי ולמימר דנחש לא הוי בכלל חיה. והתם דרשינן וכל חיה הרומשת זה נחש:

הא באוכמא הא בציירא בירושלמי גרס גלגלי אדם עגולים גלגלי בהמה ארוכין א"ר יוסי בר אבין באדם הלבן רבה על השחור ובהמה שחור רבה על הלבן:

קריא וקיפופא. כוס וינשוף מתרגמינן קריא וקיפופא עוד יש קיפוף אחד בעופות ובפ' אלו טרפות תניא תנשמת זו בזואת שבעופות ואמר אביי בזואת שבעופות קיפוף שמו:

לאיתסורי באחותה. הא דלא קאמר לענין גופה לחייב הבא עליה משום אשת איש או להתחייב ההורגה דמילתא דפשיטא היא דלא חיי כולי האי שתהא ראויה לביאה או לצאת מידי טרפה:

למימרא דחיה. פרש"י דאין איסור אחות אשה אלא בחייה וקשה לפירושו דמצי לאוקומי בעיא דר' ירמיה לאסור חמותה ואליבא דמ"ד חמותו לאחר מיתה בשריפה וגם לכ"ע איסורא איכא הלכך נראה לפרש למימרא דחיי ונפיק מידי נפל דתפסי בה קידושין והא לא מצי למיבעי אם כזית ממנו מטמא באהל ועצם כשעורה אם מטמא דמילתא דפשיטא הוא כיון דאמו טמאה לידה טמא כמו נפל:

לא אמרה ר' מאיר אלא הואיל ובמינו מתקיים. ותימה והא פירשנו לעיל טעמי מקרא דגמר יצירה יצירה וי"ל דמ"מ (ק"ו) צריך טעמא להתקיים דאפי' באדם בדבר שאין מתקיים לא חשיב לידה כדאמרינן כדי שינטל מן החי וימות. ותימה מאי קפריך לימא הא דקאמר הואיל ובמינו מתקיים היינו שמתקיים י"ב חדש אבל זה אינו מתקיים י"ב חדש אבל פחות מתקיים והוי כטריפה וי"ל דא"כ הו"ל למימר הואיל ובמינו חי אבל מדנקט מתקיים משמע דאין מתקיים כלל. ותימה לקמן דאמר גופו תייש ופניו אדם אדם הא לא מתקיים בשום מקום כה"ג וי"ל דמ"מ מה שיש בו מאדם ומתייש הוי כל אחד כתקנו. מיהו בירושלמי משמע דהוא עצמו חי דגרסינן התם רבנן מקשו על דר' מאיר

הפילה דמות עורב עומד בראש דקל אומר לו בא חלוץ בא יבם והדר קאמר אדאת מקשה לר' מאיר תיקשי לרבנן דאמר ר' יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו ולד כולו בהמה ופניו אדם ולד כולו אדם ופניו בהמה עומד וקורא בתורה אומר לו בא לשוחטך כולו בהמה ופניו אדם עומד וחורש בשדה ואומר לו בא חלוץ בא יבם:

דף כג:

אף אנן נמי תנינא המפלת מין בהמה חיה ועוף. בספרי' כתוב ולד [מעליא] הוא דברי ר"מ ול"ג ליה דלית' במתני' דבכורות ואבא אחריו קאי דלא הוי בכור לכהן:

לר' מאיר דאמר בהמה במעי אשה כו' לרבנן לא קא מבעיא ליה דכי היכי דבהמה במעי אשה בהמה הוי הכי נמי אדם במעי בהמה [אדם] הוי אבל לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה הוי ולד אדם במעי [בהמה] איכא למיבעי מי אזלינן בתר סברא ואדם הוי או דלמא בתר אימא שדינן ליה כמו בהמה במעי אשה והא דקא"ל ותיפשוט ליה מדרבי יוחנן הוה מצי לשנויי דההיא כרבנן ואנן אליבא דר"מ קא מיבעי' לן אלא דעדיפא מינה קא משני:

ונברא בעין אחד כבהמה שר' מאיר אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת. ה"ג רש"י וקשה דמנא ליה לרב לומר דחכמים אומרים כל צורת הא קתני במתניתין וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת אדם. ועוד גריס רש"י והא איפכא תניא שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת ופי' כל צורת כל דהו צורת וקשה דהאי כל צורת לא הוי פירושו ככל צורה שאמר רב ועוד דלא הוי איפכא שאף לדברי הברייתא בעו חכמים טפי צורת אדם מר' מאיר ועוד דבכל דוכתא דאמרינן אי תניא תניא פי' והדרי בי ועו"ק דתינח לרב אלא לר' יוחנן תיקשי ליה הברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח פ"ק דכתובות בשמעתין דחתנים מן המנין ועוד כי פריך מברייתא מצורת פנים שאמרו כו' (פ"ל שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה) לישני דכרבי מאיר אתיא דאמר כל דהו צורה ופר"ת הא דפליגי בגופו אדם ופניו תיש פלוגתא אחרת היא והפכו סברת ר"מ ורבנן דלרבנן חשיב בקל ולד טפי מלרבי מאיר וה"פ לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחד כבהמה כלומר כל צדו אחד כבהמה כדאמרינן לקמן המצח והגבין והלסת ועין עד שיהו כלן כאחד וה"ג שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת כלומר לר' מאיר לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם ולרבנן אפי' במקצת צורה ודייק לה רב ממתניתין דקתני וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם כו' וה"ל למיתני וחכמים אומרים אינו ולד אלא משום דאיכא פלוגתא אחריתי באותו שדומה במקצת לאדם ובמקצת לבהמה

אע"ג דבהך פלוגתא הוה שייך למיתני וחכמים אומרים כיון שיש בו מצורת אדם מ"מ נקט האי לישנא משום דאיירי ר' מאיר בר בכולו ולא בהמה. ופריך והא איפכא תניא. שר' מאיר אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת. א"ל אי תניא תניא והדרי בי. והא דאמרי רבנן מצורת במתניתין משום דאכולהו בהמה קיימי ולדבריו קאמרי ליה לדידן בעי כל צורת אלא לדידך אודי לי מיהא דליבעי מצורת א"נ משום דבכולה בהמה קיימי קרי מצורה (בשביל) [בשכל] גופו תייש וראשו אדם כיון שכל גופו תייש:

דף כד.

ליתני שמא מגוף אטום בא או ממי שפניו מוסמסין אע"ג דאיכא טובא דלא קתני כגון ושטו אטום ואפקתא דדיקלא י"ל דכל הני בכלל גוף אטום איתנהו אבל אי פניו מוסמסין הוי כמו גוף אטום ה"ל למיתני בהדיא וכ"ש גוף אטום:

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר מי שיש לו שני גבין ושתי שדראות. פרש"י דגבי מומי בהמה מיתניא וליתיה דלגבי מומי אדם מיתניא בפ' אלו מומין ואהך דאמר רב באשה אינו ולד פריך:

דף כד:

ואע"ג דכלו לו חדשיו אם יצא לאויר העולם אסור. פרש"י משום דנפל הוא ואינו מתקיים והוי כנבלה. ולא רצה לפרש משום דאגמריה רחמנא למשה דשסועה בעלמא אסירא דא"כ לא הוי ליה לתנא למיתנייה באיסור' בהדי עוברין דאסירי משום נפל. וצ"ל אע"ג דאמר שמואל באשה ולד ומתקיים בבהמה אינו מתקיים. והא דאמר שמואל בריה בעלמא איתא היינו מין אחד שכולן יש להן שני גבין ושני שדראות. אבל אם נמצא במעי בהמה אינו מתקיים. וי"מ בבהמה נמי מתקיים ויצא לאויר העולם אסור משום קרא דהשסועה והא דאמר שמואל בריה בעלמא הוא לאו מין בפני עצמו קאמר אלא הכי אגמריה רחמנא למשה דאם נולד מבהמה ויצא לאויר העולם אסור דאילו הוי מין בפני עצמו אם ולד במעי בהמה אמאי ליתסר כיון דשסועה לאו מסימני טומאה דבהמה אלא דרחמנא אסר אותו מין ולאו משום דסימן טומאה הוי. וקשה להך פי' מהא דקאמר בפ' אלו טרפות על הך דקאמר בריה בעלמא היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בלסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים ואי לא הוה מין בפני עצמו אלא שכך נולד מן הבהמה מה ענין זה אצל קניגי או בלסטרי. וי"ל

דמי שהוא קניגי או בלסטרי ומכיר בכל מיני חיות לפעמים מזדמן לידו שהוא מוצא במיני בהמה ולד כזה:

המפלת דמות לילית אמו טמאה לידה. וא"ת פשיטא ומי גרע מגופו תייש ופניו אדם דהוי ולד אפי' לרבנן דלית להו דרשא דיצירה יצירה וי"ל דלא דמי התם פניו אדם מוציאין אותו מתורת תייש הלכך חשיב אדם אבל הכא מה שכל גופו אדם אין מוציאין אותו מתורת לילית. כלומר שהרי לילית זו היא צורתה משא"כ תייש שאין צורתו כפני אדם. ומיהו קשה מהא דאמרינן לעיל ובעופות תבדק לרבנן דאי קריא וקיפוף אין שאר עופות לא אלמא קריא וקיפוף הוי ולד משום שדומה לאדם שיש לו לסתות אע"ג דמה שיש לו לסתות אין מוציא אותו מתורת קריא וקיפוף א"כ הכא נמי פשיטא וי"ל דרב יהודה אמר שמואל דהכא ס"ל תבדק לר' מאיר. והקשה ר"מ דהא רב יהודה אמר שמואל אמר לעיל דטעמא דר"מ משום יצירה וא"כ לר' מאיר בכל העופות מיחשב ליה לידה ותירץ דלרב יהודה אמר שמואל פליג ר' אלעזר בר צדוק אתנא דמתניתין דסבר דטעמא דר"מ משום יצירה ולא שנא קריא וקיפוף ול"ש שאר עופות ולר' אלעזר בר צדוק דאמר תיבדק לר"מ סבר דטעמא דר"מ משום דעיניהם הולכות לפניהם ודוקא קריא וקיפוף:

עצמותיו סבואין כמו זולל וסובא ותשוש. ותימה והלא ראוי לעשות כן כדאמרינן והשתיה כדת אין אונס כדתה של תורה אכילה מרובה משתיה כדאשכחן גבי נסכים. וי"ל דהכא מיירי באכילה מרובה משתיה יותר מדאי וממה שראוי לו וכן מזוג היינו יותר מדאי והא דאמרינן בגיטין אכול שליש ושתה שליש לכשתכעוס תעמוד במילואך לאו דוקא שיהו אכילה ושתיה שוין אלא בין אכילה ושתיה יהיו שני שלישים:

דף כה.

פושתיכנא דפום בדיתא. פרש"י שכך שמו וקשה דה"ל למימר מפום בדיתא אלא לשון ממשלה ופרנסות היא:

שפיר מלא בשר מהו. ממתניתין דקתני מלא דם ומלא מים ליכא למיפשט דמשמע הא מלא בשר טמאה לידה משום דאיכא למימר הא מלא בשר חוששת אבל ודאי לא או א"נ אפילו חוששת אינה והאי דלא חשיב ליה משום דבפלוגתא לא קא מיירי:

הא נמי שמא ר' יהושע אמרה. אע"ג דאיכא מ"ד בסמוך מחלוקת בצלול ומיבעיא ליה אי בעכור ד"ה ולד גם ר' מסופק בדבר דהא שמא קאמר. ותימה אי כר' יהושע אפילו מלא דם נמי תהא טמאה לידה. כלומר דהא בצלול קאמר דהוי ולד ומלא דם לא גרע

מצלול ואי הוה מפרשי' דעכור וצלול דהיינו ממראה בשר הוה ניחא אבל רש"י פי' צלול כמו מים צלולין:

שאין הקב"ה עושה עור לאדם כו'. דכתנות עור מתרגמינן על משך בשריהון ובעור אדם איירי קרא ש"מ דעיקר יצירת אדם בעור קאי מדתלי כתנות בעור האדם:

סימן לולד בבהמה דקה טינוף. האי טינוף הוי מיחוי הולד עצמו ולאו כי האי טינוף דאמרינן לקמן רוב היולדות מטנפות דהתם בטינוף שקודם הולד קאמר:

גבי בהמה דאיסורא הוא כו'. ואף לכהן צריך ליתנו ולא אמרינן ספק ממונא לקולא משום דאי לא יהיב ליה אתי למשרייה בגזה ועבודה:

תחלת ברייתו מראשו. ר"ח גרס ברשון וכן ר"ת והכי נמי איתא בתוספתא כלומר כעין חגב דסלעם מתרגמינן רשונא ולפי הספר דגרסינן מראשו קשה דהא שמעינן לאבא שאול גופיה בפ' בתרא דסוטה שהולד נולד מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך:

עור ובשר תלבישני כו'. גבי תחיית המתים דיחזקאל כתיב ברישא גידין והדר בשר והדר עור ומפרש במדרש מלבוש שלובש ראשון פושט אחרון:

דף כה:

סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה. ותימה מפלת שליא תשב נמי לנדה דאימר הרחיקה לידתה וי"ל דבשליא לא שייך למימר הרחיקה לידתה דאין מיחוי הולד יוצא בלא השליא ואפילו את"ל דחיישינן י"ל דלהכי לא תנא לנדה דלא תימא מביאה קרבן ואינו נאכל דכה"ג משני לקמן בפירקין:

אמר להם טהרתם את הולדות. אפילו בלא צורה נמי הוי ולד אע"ג דבפניו טוחות קאמר ר' יוחנן לעיל דלא הוי ולד שאני סנדל (שרכמו) [שדחקו] חבירו דמעיקרא הוה ליה צורת פנים:

קמ"ל שניהן הזריעו בבת אחת. מכאן משמע דאפילו בנפלים אין אשה מתעברת חוזרת ומתעברת והא דאמרינן ג' נשים משמשות במוך מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל לאו משום דחיישינן שמא תתעבר פעם אחרת אלא חיישינן שמא מעוברת היא תאומים ואם היתה משמשת כדרכה נכנס הזרע בין הולדות ודוחקן ונעשה האחד סנדל וכדפרישית לקמן פרק יוצא דופן:

דף כו.

סנדל דתנן גבי בכורות למה לי. קס"ד הא דקתני לבא אחריו היינו בלידה אחרת מדלא קתני הבא עמו:

ולר' שמעון דאמר יוצא דופן כו' ולא מצי למימר שאם ילדה ולד קודם שקיעה וסנדל לאחר שקיעה שאין מביאה קרבן עד פ"א לסנדל דלא לענין הכי מיתניא דקתני התם המפלת סנדל מביאה קרבן ונאכל משמע דחיוב הקרבן אתא לאשמועינן דלא תימא שהיא פטורה לגמרי:

ולד דאית ביה חיותא סריך. אע"ג דאמרינן בירושלמי אין סנדל אלא שרצמו חי ואינו יוצא עם החי אלא עם המת היינו שמת בשעת יציאה מתוך הדחק שדוחקין זה את זה אבל עם היציאה הוא חי וסריך ולא נפיק עד שיצא מקצת הסנדל:

ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק רוביה. הכי גריס רש"י ופי' דסבר כשמואל דאמר אין הראש פוטר בנפלים ולא חשיב כילוד עד דנפיק רוב הוולד. וקשה דהא איתותב שמואל בפ' יש בכור וצ"ל דבסנדל לא חשיב ראש אפילו יש בו צורת פנים דכיון דנרצם לא חשיב כשאר נפל. והא דקאמר ולד דאית ביה חיותא לאו דוקא אלא ראוי לחיות קאמר וי"ס דגרסי ולד מכי נפיק רוביה דרישיה הו"ל לידה סנדל עד דנפיק כוליה דהיינו כל הראש. דולד סגיא ברוב ראשו אע"פ שהוא נפל כדקאמר ר' יוסי לקמן משיצא כתקנו לחיים ובנפל איירי ומפרש התם דהיינו רוב ראשו ולת"ק דבעי ראש שלם בנפלים ולמתני' דבכורות דמשמע דולד הבא עמו חי ואינו בכור לכהן אי אפשר ליישב לפי הירושלמי:

שדרה. מפרש לקמן בשדרו של לולב. ותימה הך ברייתא תיקשי לרב יהודה אמר שמואל דפליג על ר' פרנך בלולב הגזול ואמר שצריך שיצא לולב מן ההדס טפח ושמא לשון שדרה אינו שנוי בברייתא. א"נ לא מיתנייא בי רבי חייא ובי ר' אושעיא דאושעיא זעירא קתני לה:

שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן. והיינו שיעור טפח שהוא ד' אצבעות בגודל ונקטינן בהאי לישנא כדי לפרש הטעם:

ותו ליכא. תימה ואכתי איכא טובא דתנן במס' כלים יד הפרגול טפח. ובפ' המוכר את הספינה גבי קנה מאזנים. וטפח לבית אחיזה גבי המפשיט בהעור והרוטב. ובאלו טריפות קתני מילי טובא דשיעורן טפח גבי טריפות. ובפ' לא יחפור ובכירה טפח. ולפי המסקנא ניחא כולהו דלא מיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו והני אין שמות הטרפות ולא שמות הכלים כתובין:

אבן היוצא מן התנור טפח. לאו להכניס לו הטומאה מיירי דלא עדיפא ידו מגבו אלא להוציא את הטומאה והכי תניא בתוספתא דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והסיטו ואילו יד לא קא חשיב ואמרינן נמי הא יש צמיד פתיל עליו טהור מי לא עסקינן אפי'

יש בו יד ואי הוה יד מכניס טומאה לא הוה מציל בצמיד פתיל כדאמר בשבת פרק ר' עקיבא נמי מי לא עסקינן דיחדנהו לאשתו נדה ומוכח מהכא דכלי חרס אינו מטמא מדרס ואע"ג דבריש סוגיא דהעור והרוטב משמע דסבר תלמודא דיש יד לתנור להכניס ולהוציא ועדיף מגבו במסקנא לא צריך למימר הכי:

ובכירה ג' אצבעות. פרש"י דכירה הוא מקום שפיתת קדרה אחת. וליתא דבפ' כירה אמרינן שהוא מקום שפיתת שתי קדרות אבל כופח הוא מקום שפיתת קדרה אחת:

דף כו:

אבל בקטן תחלתו כל שהוא. ותימה אמאי אמרינן בגדול שתחלתו ד' אפי' פחות מד' יהא תורת קטן עליו שתחלתו טפח וי"ל דגדול ניכר בדפוס שלושסופו להיות גדול ולא חשיב כלי עד שיהא גבוה ד' דבפחות מכאן אינו מחזיק את חומו:

תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו. הגרש"י ובפ"ה דכלים לא תני הכי אלא הכי מיתניא אבל בקטן תחלתו כל שהוא ושיריו ברובו משתגמר מלאכתו ואי זו היא גמר משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא קאי על שיריו ברובו דקטן אין אופין בו סופגנין:

ושיריו ברובו. פרש"י דפריך בהעור והרוטב רובו דטפח למאי חזי ומשני דאגדול קאי גדול הא אמרינן ושיריו ד' ומשני הא בתנור שבעה דשיריו בארבעה אבל ברובו לא מטמינן ליה דלא חמירי שיריו מתחלתו דהא מתחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור בציר מד'. והא דקתני רובו (בתנור) בתנור ט' אע"ג דבחציו איכא ד' לא מטמינן עד דאיכא רובא. כך פי' בפרק העור והרוטב. ונראה לפרש איפכא דבתנור ט' כי היכי דמחמרינן בתחלתו דמטמא בד' מחמרינן נמי בשיריו ובר שבעה שיריו ברובו ואין זה דוחק אם סופו חמור מתחלתו דכיון שכבר היה כלי בראיות מעט נשאר שם כלי עליו וכיוצא בזה אשכחן בלולב הגזול דגרדומי אזוב כשרין וכן גרדומי ציצית בריש התכלת. ועוד דכי פריך התם רובו דטפח למאי חזי לא קשה ליה אלא משום דהוי יותר מדאי דבר מועט ולא חזי למידי אבל במאי דס"ד דסופו חמור מתחלתו לא קשה ליה ולא מידי ועוד למה לי למנקט תנור בר ט' בתנור בר ח' סגיא אבל אי אמרינן דבר ט' בד' ניחא הא דנקט בר ט' לרבותא אע"ג דד' הוי מיעוטא אפ"ה טמא ובר ז' ברובו אע"ג דלא הוי אלא ג' טפחים וחצי ומשהו טמא:

וכמה כל שהוא אמרי דבי ר' ינאי טפח. תימה דבפ' מי שמת גבי שייר כל שהוא משמע דכל שהוא ר"ל דוקא כל שהוא וכן פ"ק דקידושין גבי קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים ולכתוב עליו פרוזבול ולקנות נכסים שאין עמהן אחריות דמוקי להבמחט ותלו

בה מרגניתא וי"ל הא דקרי הכא לטפח כל שהוא משום דמעיקרא תנא שיעורא רבה. וגבי חבית של (שותפין) שיתופי מבואות דאמרינן בפ' חלון צריך שיגביה כל שהוא ומפרש כל שהוא טפח התם נמי קרי ליה כל שהוא משום דבעלמא לא קנה הגבהה פחות מג' טפחים. ומיהו לר"ת דמפרש דכל הגבהה סגיא בטפח קשה ויש לחלק דשמא לגבי קרקע לא קרי כל שהוא אלא אם כן הוי דוקא:

בפלוגתא לא קא מיירי. אע"ג דבין תנור לכותל מיהא מודה רבי יהודה מ"מ בסתם תנור פליגי:

את אמרת לשמעתיה דרב. לשון שבח הוא ששבחו ובא זה והזכירו כדאמרינן רבי טרפון שמע ושכח רבי עקיבא דורש ומסכים:

ילדה ואח"כ הפילה אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששין לולד אחר. לא דמי להאי דאמרינן לקמן ששהה ולד אחר חבירו ג' חדשים דמילתא דלא שכיחא הוא א"נ היכא דילדה ולד קיימא אח"כ אפשר ששוהה ולד אחר חבירו אבל היכא שאחרון נפל אין דרכו להשתהות אחר הראשון:

אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא. פרש"י שכיוצא בו מתקיים אם היו חדשיו כלו לאפוקי שאם הפילה דבר שאינו לבריית נשמה כגון אם נברא בירך אחד באמצעו או גוף אטום וחזי ביה ברב יהודה בישות דאמר לעיל שתולין את השליא בולד ולא פי' באיזה ולד תולין כך פ"ה אבל לא רצה לפרש אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל לא בנפל דא"כ הוה מפליג אהא דאמר רב לעיל וגם אהא דבעא מיניה ר' יוסי בן שאול מר' המפלת עורב ושליא מהו דע"כ לא קא מיבעי ליה אלא בדבר שאין במינו שליא אבל במינו שליא פשיטא ליה דתולין וכן הך ברייתא דהמפלת כמין בהמה חיה ועוף ועוד דהו"ל למימר אין תולין את השליא אלא בולד של קיימא אבל מדקאמר בדבר של קיימא משמע שכיוצא בו מתקיים במקום אחר:

דף כז.

מ"ט דר' שמעון. ה"ה דה"מ למימר מ"ט דרבנן בבית החיצון אלא משום דר' שמעון איירי בטהרה במתני' אבל רבנן דמתניתין לא איירי לענין טהרה. פרש"י ז"ל מ"ט דר"ש נהי נמי דנימוק מ"מ גופו של מת כאן הוא והו"ל כרקב וכנצל. וקשה לפי' מהא דאמרי' בסמוך ואזדא ר"ש לטעמיה דמטהר מלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהו לפי שאי אפשר שלא ירבו שני פרידי עפר על פרידא אחת. (נצל) [של] רקב וחסר ליה. והיכי מדמי ליה להך דהכא דע"כ לא מטהר ר"ש אלא כמלא תרווד מצומצם דחסר ליה כשרבה

שני פרידי עפר על פרידא אחת של רקב אבל בשני תרוודין של רקב לא היה מטהר בשביל עפר כל שהו שנפל לתוכו והכא מי לא עסקינן דאיכא בהאי שפיר כמה זתים דכי מבטלי מי לידה כל שהוממנו אכתי נשתייר בו כזית נצל ונצל שיעורו בכזית כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג ואכתי לא אסיק אדעתיה שיהא הטעם משום ביטול ברוב הילכך נ"ל דאין (למיחוי) [על] השיליא לא תורת בשר ולא תורת עצמות ולא תורת נצל דהוא מוהל שקרש כדאמרינן בנזיר אלא מטעם שכל המת שלם ישנו שם מטמינן ליה כדאמרינן בנזיר פרק כ"ג דקתני מגלח על המת ועל כזית מן המת ופריך על כזית ממנו מגלח על כלו לא כל שכן ומשני לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר או לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין אלמא אע"ג דלא בא לכלל אדם כיון דישנו למת שלם מטמא וכן משמע לקמן בשמעתין דקאמר ריש לקיש שפיר שטרפוהו מימיו נעשה כמת שנתבלבלה צורתו וטהור ולית ליה לריש לקיש שיהא בטל ברוב מדמטהר מטעם בלבול צורה אלמא לא מטמי ר"ל מטעם בשר ונצל דאי הוה עליה (דאית ביה) תורת בשר ונצל לא היה טהור בבלבול צורה אלא מטעם מת שלם בעלמא מטמא ומדר"ל נשמע לר' יוחנן דבהא לא פליגי והשתא דמי להך דמלא תרווד רקב דכיון שנתבטל ממנו כל שהוא ואינו מת שלם בצר ליה שיעוריה ור' מאיר פליג עליה בהא דסבר דאינו טהור משום דנתבטל ממנו כל שהו אבל בבית החיצון נימוק כולו או רובו ומתבטל ור' שמעון קמ"ל כמו שיש לטהר בבית החיצון מחמת שנתבטל כולו כך יכול לטהר בבית הפנימי מחמת שנתבטל ממנו משהו:

מלא תרווד רקב. פרש"י דמשו"ה לא מטמא במגע משום דאין נוגע וחוזר ונוגע. וקשה דא"כ באהל המת נמי לא ליטמי למ"ד בהעור והרוטב דאין מאהיל וחוזר ומאהיל והתם אמרינן דמלא תרווד מטמא במשא ובאהל אבל לא במגע אלא כך הלכה למשה מסיני:

דף כז:

מלא תרווד ועוד רקב עפר בית הקברות פרש"י כגון שנקבר בכסותו ול"נ דהא משמע לעי' דכ"ע מודו שתחלתו ד"א נעשה לו גלגילון וכדאמרינן בנזיר פרק כ"ג אלא מיירי שנקבר ערום בארון של שיש או בארון טוח בסיד שהמת נעשה רקב קודם שנרקב הקבר ומיהו לבסוף נרקב ונתערב בו ורבנן לטעמייהו דלא בעינן סופו ור"ש לטעמיה דאמר סופו כתחלתו:

ר' שמעון ור' אליעזר בן יעקב אמרו דבר אחד. היינו ד"א שמתבטל ברוב מיד בלא הוצאת ספל לבית חיצון:

וכי מאחר דלא מטמאה כו' ותימה כי הוי ולד נמי תיקשי ליה אמאי תקבר דסמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדאיתא פרק בהמה המקשה וי"ל דלאלומי פירכיה נקט הכי:

כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה. והא דתנן פרק בהמה המקשה המבכרת שהפילה שיליא ישליכנה לכלבים ולא אמרינן תקבר כדי לפרסמה שהיא פטורה מן הבכורה וי"ל דבשיליא אין צריך פרסום דהכל יודעים שאין שליא בלא וולד:

כעין שהזריעה כו' אליבא דר"ש הוא דבעי' האי טעמא אבל רבנן דאפילו באהל נמי מטמא משום דאינו נימוח בשעת לידה לא צריך האי טעמא וכן מוכח לקמן בריש יוצא דופן:

מת שנתבלבלה צורתו מנא לן דטהור. ותימה מאי (קאמר ניחא ליה לר') [פריך ליה ר'] יוחנן אדרבה לר"ל ניחא טפי דקאי כרבנן ור' יוחנן כר' אליעזר כדאמר בסמוך וי"ל דהא דקאמר לקמן דר' יוחנן כר' אליעזר לאו דוקא כר' אליעזר אלא משום דר' אליעזר מטמא באפר שרופין נקט ר' אליעזר ש"מ דלא חייש לבלבול צורה ואפילו רבנן דמטהרי משום דבעינן שיהא שם שלם אפרו של מת אבל לבילבול צורה לא חיישי ור"ל סבר טעמא דרבנן משום בלבול צורה ואפילו יש שם כל אפרו של מת ודייק מדר' שבתאי והאי דנקט רובע משום רבות' כלומר לאו למימרא דרבנן דפליגי עליה דר"א מטמאין ביותר מרובע אע"ג דליכא מת שלם דרבנן מת שלם בעינן והא דנקט רובע משום רבותא דר' אליעזר נקטיה:

דף כח.

אנדרוגינוס וזכר מיבעיא איצטריך סד"א כו'. והאי טעמא לא שייך אלא בטומטום ונקט אנדרוגינוס אטו טומטום:

קמ"ל שניהם הזרייעו בבת אחת. אע"ג דהך מילתא שמעינן כבר לעיל ממתניתין דסנדל האיכא לעיל שינויא אחרינא שאם תלד נקבה קודם שקיעת החמה כו' דמנינן תחלת נדה מן הראשון ותחלת נדה מן האחרון:

ראו לובן ואודם כאחת כו'. וסבירא ליה דספק זכר ספק נקבה הוי הלכך שורפין עליו את התרומה דממה נפשך טמא ודאי אבל אי בריה הוי אינומטמא לא בלובן ולא באודם ותימה דבפ' הערל משמ' דסבר רב דבריה הוי דתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה וקאמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו[חכמים] אם זכר אם נקבה

ופשיט התם דהילכתא כר' יוסי באנדרוגינוס והרכבה ומסתמא פסק כר' יוסי דברייתא דחשיבא ליה עיקר וי"ל דהא דקאמר התם ר' יוסי דאנדרוגינוס בריה הוא לא שיהא בריה בפני עצמו לא זכר ולא נקבה דא"כ מאי לא הכריעו בו חכמים אלא ודאי ספיקא בעלמא הוא והא דקאמר התם רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות שנאמר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס לא בשביל דחשיב ליה זכר ודאי אלא גזירת הכתוב הוא. וכן בפ' אותו ואת בנו דקאמר ר' יוסי כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה. ההיא בריה הוי נמי ספיקא מדקאמר בפ' כסוי הדם כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה א"כ לא שייך ביה כסוי אלא ודאי ספיקא הוי וכן מוכח לשון הכריעו אבל בריה דפ' בתרא דיומא הוי בריה ממש דקאמר התם כל חלב לרבות כוי ופריך כוי ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא. ומשני קסבר האי תנא כוי בריה בפני עצמו הוא. וכן בפ"ק דחגיגה דקאמר כל זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס וקאמר בשלמא אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא אלא טומטום ספיקא הוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא וי"ל לדעולם ספיקא הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולם שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא את מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו:

שנאמר מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כוי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציהוב שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטרו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשירי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאורויי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולן שוין וגבי שמיא גליא אם הוא זכר

אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מינייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מינייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן נמי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן ואתו תרוייהו:

דף כח:

אמר עולא הא מני ר' אליעזר היא. ותימה הא תנן בסוף הערל ר' אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר וי"ל דהא אמרינן התם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא ועי"ל הא דקאמר הכא סבר לה כר' אליעזר היינו בפלוגתא דהשרץ ונעלם:

פרט לכלי חרס גרס. ול"ג שאין לו טהרה במקוה דאינו מן הברייתא כדמוכח בסוף המוצא תפילין דבעינן למימר לפי שאינו נעשה אב הטומאה ומיהו אין צריך למחקו אע"ג שאינו מן הברייתא והאי דנקט ליה תלמודא משום דמסקינן התם דבשרץ (נמי) פליגי נמי תנאי והיינו ע"כ משום שאין לו טהרה במקוה:

ה"א כלי מתכות לא. ה"ה דהוה מצי למימר כל כלי שטף לא [אלא] נקט כלי מתכות לרבותא דאע"ג דחמירי דחרב הרי הוא כחלל:

עד כל דבר שיש לו טהרה במקוה. והשתא לא איצטריך כל טמא לנפש לכלי מתכות ובריש אלו דברים בפסחים דריש ליה לדרשא אחרינא:

אי הכי נטמאו בשאר טומאות נמי לא לשלחו. אא"ב דכולהו לכדרב (הונא) הוא דאתא ניחא דאמרי' מזכר מטומאה הפורשת מזכר אבל כיון דאמרת דעד אתא לרבויי כל דבר

שיש לו טהרה במקוה ואינהו אפילו בשאר טומאות נשתלחי א"כ טומטום ואנדרוגינו' נמי [לא לישלחו אפי' בטומאת מת ושרץ] ומשני דאפילו הכי דרשינן מזכר מטומאה הפורשת מן הזכר:

דף כט.

ר' יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר. פרש"י וכי ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא ומפרש רב פפא ר' יוסי אדיוקא דת"ק קאי הא דקאמר הא כתקנו הראש פוטר וקאמר ר' יוסי משיצא רובו כתקנו דאפילו כתקנו בעי' רובא ומיהו גם במסורס נמי הוי כילוד ברובו ורב זביד פריך ליה לרב פפא דמשמע ליה (כלומר דלפי דברי רב פפא ר' יוסי לא קאי אדיוקא) דע"כ ר' יוסי לא קאי אדיוקא דת"ק דא"כ הו"ל למימר אפי' כתקנו עד שיצא רובו אבל מדקאמר משיצא משמע שבא להקל דבקל הוי לידה טפי מלת"ק. ותימה אי קאי אמאי דקאמר ת"ק יצא מחותך מסורס משיצא רובו (כלומר אלא) [כמו] דס"ד מעיקרא מקמי דדייק רב פפא וקאמר ר' יוסי משיצא כתקנו אז מהני רוב אבל מסורס לא מהני רוב א"כ אז לא בא ר' יוסי להקל והו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו. וי"ל דהא לא קשה ליה משום דר' יוסי לא קאי אמאי דקאמר הת"ק (כלומר) לפי פשט הברייתא מקמי דאייתי רב פפא דת"ק איירי במחותך [או] מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וקאמר ר' יוסי אני אומר דוקא משיצא רובו כתקנו אבל רב פפא שמגיה בדברי ת"ק הא כתקנו הראש פוטר אי איתא דר' יוסי (אתא) [עלה] קאי הו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו הילכך משני רב זביד דר' יוסי אמר משיצא כתקנו לחיים דהיינו משיצא רוב ראשו ומיקל ר' יוסי וחשיב ליה בקל ילוד טפי מת"ק. ולא כמו שפר"ח מחיים בר קיימא אבל בנפל אין הראש פוטר דלפי [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ' יש בכור הא איכא ר' יוסי הכא דקאי כוותיה:

תשב לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא ספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת"ל ילדה אימור זכר הואי ובפ"ק דב"ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שליא שיצתה מקצתה ביום הראשון וי"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א אמרינן בגמרא דמשום חששא דזכר מקולקלת עד יום מ"ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת"ל ילדה אימור נקבה הואי אלא ודאי לא אמרינן הכא תרי קולי דסתרי אהדדי אלא מוקמינן כל חד וחד אדיניה וטמאה שבועים משום חומרא דנקבה ומקולקלת למנינה משום חומרא דזכר. ואע"ג דבשמעתא דטועה מחמירינן אע"ג דאיכא כמה ספיקות יש לחלק היכא דנחתא כבר לתורת טומאה:

רוב היולדות מטנפות. האי טינוף הוי קודם לידה ולא כמו טינוף דלעיל דהוי מיהוי הולד עצמו. ומיירי בשלא שהתה בחוץ כ"א מעט דאם שהתה הרבה אימור טינפה וילדה:

דף כט:

אימור הרחיקה לידתה. והיינו הא דאמרינן לעיל מאי לאו לא תיובותיה אלא סייעתיה משום דמשמע דאי ליתא דלר' יהושע לא הוה מחמירין בה כל אלו החומרות משום דהוי ספק ספיקא שמא רוח הפילה ואת"ל נפל הפילה אימור הרחיקה לידתה אע"ג דבלאו הכי איכא כמה ספיקות אימור זכר ואת"ל נקבה אימור לא ילדה בזוב ואת"ל ילדה נקבה בזוב אימור הרחיקה לידתה משמע אי ליתא לדר' יהושע ניתוספא עוד ספיקא אחרת ואימור לא ילדה כלל והוה לן למשרייה ומשני לא תיובתיה ולא סייעתיה דכיון דבלאו הכי איכא ספיקא טובא אפילו ניתוספא עוד ספיקא אחרת אסרינן לה ועי"ל מדאיצטריך לאשמועי' דלא משמשה בשבוע רביעי אע"ג דחזיא ביה א"כ חשיבא יולדת ודאי דאי ספק יולדת חשיבא ליה לא הוה צריך לאשמועינן דלא משמשת והיינו דקאמר מאי לאו לא תיובתיה אלא סייעתיה דמתוך שהקשה לו שבוע רביעי אע"ג דחזיא ביה דם תשמש אלמא הוי חדוש שאינה משמשת ברביעי ואי ספק יולדת חשבת ליה לא הוי שום חדוש ומשני לא תיובתיה ולא סייעתיה דלא אתא לאשמועינן הא דאינה משמשת ברביעי אלא (אומרי') [מילי] אחרינא דמחמרי בה אשמועינן:

ר"ש היא דאמר אבל אמרו חכמים כו'. תימה כ"ש רבנן היא דמשמע לקמן פ' בתרא דרבנן אסרי מדאורייתא לשמש וצ"ע לקמן. תי' דהכא משמע דתשמיש דוקא אסר ר' שמעון אבל טבילה שרי ביומא דז' ובפ' בתרא משמע דאסור לטבול ביומי דז' משום דר' שמעון וי"ל דאמוראי בתראי החמירו בטבילה:

בשראתה מבערב. ותימה והלא טובלת בשבוע רביעי לב"ש בלילות משום ספיקת טבולת יום ארוך ואם היא רואה מבערב רואה היא א"כ כבר נדה היא ולמה תטבול וי"ל דדרכה לטבול מיד בתחלת הלילה והיא ראתה מיד אחר הטבילה קודם שתלך לישן:

בשבוע קמא מטבילינן לה בלילות אימור יולדת זכר כו' ולא היה [צריך] כל זה משום ב"ש דמיד היא זקוקה לטבול משום טבולת יום ארוך אבל לב"ה איצטריך:

אימור יולדת זכר בזוב הוא. אימור נקבה הוה סגיא אלא אפילו משום ספק זכר צריכה לטבול:

דף ל.

תשעים וד' הוו. תימה דלקמן פריך דהוו טבילי יתירי והכא פריך (דס"ד) [דחסר] ליה:
יומא קמא דאתיא לקמן נטבלה ביממא דילמא שומרת יום כנגד יום היא. ולא מצי לשנויי חדא בשבוע לא קא מיירי דהשתא הוי תרי בשבוע חד בתחלת שבוע וחד בסוף שבוע. ועוד שגם יום שני צריכה טבילה משום חששא זו דשמא עכשיו ראתה כשבאתה ועוד דמטעם שומרת יום צריכה לטבול שבוע קמא בכל יום דבכל יומא מספקינן לה שמא עכשיו שלמי שבוע לזכר וספירה דזבה קטנה. ומיהו תימה הוא אם היה יכול להקשות בכל יום ולא הקשה אלא מיומא קמא וגם בשבוע שני צריכה לטבול בכל יום משום חששא זו:
ש"מ תלת. מדלא קאמר ש"מ דיומי לידה שאינה רואה בהן אין עולין לה לספירתה מדקדק ר"ת דפשוט היה לתלמוד ולא חש לומר ש"מ אע"ג דבסוף בנות כותים פליגי אביי ורבא. וקאמר רבא דעולין אין הלכה כרבא אלא כאביי והיינו למ"ד דיע"ל קג"ם. ותימה דהא ברייתא סוברת דלב"ש ולב"ה אין עולין ולקמן בפ' בנות כותים גבי פלוגתא דרב ולוי שני מעיינות הן או מעין אחד הוא משני ההיא ברייתא דקתני יולדת בזוב שספרה ולא טבלה הלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן דקסברי ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה צ"ל דתרי תנאי נינהו אליבא דב"ש וב"ה:
ה"מ ר' עקיבא היא אין הלכה כמותו בזה דלעיל פסקינן הלכה כר' אליעזר בארבע:
וש"מ דטבילה בזמנה מצוה. אין הלכה כן אלא כר' יוסי בר' יהודה דאמר לאו מצוה וכן מעשים בכל יום שאין לך אשה טובלת בזמנה טבילה של נדה ושל זבה ושל שומרת יום. ולקמן בפ' בתרא נמי אמרינן מכדי האידנא כולהו ספק זיבות נינהו נטבול ביממא דשבעה משמע שלא היו טובלות בשום פעם ביום ור"ח פסק דהלכה כב"ש וב"ה דאמרי טבילה בזמנה מצוה ואינה ראיה דפשיטא דר' יוסי בר יהודה לא פליג עלייהו אלא סבר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה:
ולמה הוזכר זכר. תימה דלא פריך אריש דאין ידוע אם ולד הוא וצ"ל דנטר עד סיפא ופריך אתרוייהו:

דף ל:

שומר גופיה בא עליהן. ואם הוה אשה או סריס אפשר שהניח אחרים לבא עליהם:

וכ"ת למיסתמא. אע"ג דברישא נמי קתני סתמא לא חשיב סתמא דהא קא פליג עליה ר' (שמעון) [ישמעאל] והוי סתם ואח"כ מחלוקת כדמוכח בפרק (הערל) [החולץ] (יבמות דף מב):

דף לא.

שתום העין. הוא לשון גילוי עין ולשון משנה הוא לשון גילוי ופתיחה ובמס' ע"ז כדי שישתום ויסתום ויגוף והא דדייק דנסתם עינו היינו משום דכתיב סתום לשום יחיד:

דף לא:

שנאמר כי קולך ערב. אבל היא אינה מקלסתו בקול ערב אלא בצח ואדום:
סליק פירקא בנות כותים נדות מעריסתן. הקשה ר"ת לרבינא דאמר בפ' אין מעמידין דתינוקת עובדת כוכבים בת ג' שנים ויום אחד הואיל וראויה לביאה מטמאה בזיבה מאי שנא מבנות כותים דהחמירו אפילו מעריסותיהן מיהו ממשנה זו לא קשה דסברה גרי אמת הן דקתני מפני שטומאתן בספק דכיון דאי חזיא טמאה מדאורייתא החמירו בהן יותר מבעובדי כוכבים אבל קשה מדר' יוסי דאמר ר' אליביה בפ"ק דשבת אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו ושמעינן ליה לר' יוסי במנחות בפרק ר' ישמעאל דסבר כותים גרי אריות הן דקאמר תורמין משל עובדי כוכבים על של כותים ואומר ר"ת דהחמירו בהם לפי שהן מצויין אצל ישראל וכדי שלא יטמעו בהן. ומיהו יש דברים שהקילו בהם יותר מבעובדי כוכבים דתינוק עובד כוכבים מטמא בזיבה דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם. ועל הכותים לא גזרו אלא משום חששא דבועלי נדות כמו דתניא מתני' ואע"ג דמתני' קא סברה גרי אמת הן מסתברא דה"ה למ"ד גרי אריות הם דלא אשכחן תנא דפליג בהא למימר שעשו כותים כזבים וכן לענין יין נסך לא גזרו על יין של כותים עד שבא ר' מאיר וגזר כדאיתא בפ"ק דחולין ואע"ג דר' מאיר סבר גרי אמת הן כדמוכח בשור שנגח ד' וה' מ"מ לא מצינו אדם שאסר יינם תחלה אפילו מאן דאית ליה גרי אריות הן:
והן יושבות על כל דם ודם. ותימה למה לי למימר שהן יושבות על דם ודם כיון שגזרו עליהן שהן נדות מעריסותיהן וי"ל משום דלא תימא דוקא בקטנות גזרו משום דכי חזיין לא מפרשי להו כדאיתא בגמרא אבל בגדולות לא (ילפינן) [גזרינן] הוצרך טעם בגדולות:
אי דקא חזיין כו'. אין לפרש אי דקא חזיין אם רגילות קטנות לראות דא"כ מאי קאמר רב ששת הב"ע בסתמא ואי אין רגילות לראות אמאי מטמינן בסתמא לכך פרש"י אי

דקא חזיין שמיירי שראתה ותימה מאי קשה ליה א"כ אפילו לא חזיין נמי דילמא גזרו עליהן כמו שגזרו על עובדי כוכבים אע"ג דדם עובדת כוכבים כדם בהמה הילכך בכותים נמי אע"ג דלא חזיין גזרו בהו. וי"ל משום דמתני' סברה כותים גרי אמת מדקתני ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש מפני שטומאתן בספק הילכך לא מסתבר ליה למימר שגזרו עליהם כמו על עובדי כוכבים:

חיישינן למיעוטא. ותימה הא דאמרינן בפ"ק דשבת דגזירה זו מי"ח דבר היא ומה הוצרכו לגזרו והלא בכל מקום חייש ר' מאיר למיעוטא וי"ל דמתחלה היו סבורים דכותים דרשי אשה ואשה וכי חזו מפרשי להו ושוב בדקו ומצאו דכי חזו לא מפרשי להו והודיעו לכל שהן נדות מעריסותיהן ומיהו תימה כיון דחיישינן למיעוט אפילו בדידן נמי ניחוש ואמאי אמרינן בפ"ק תינוקת שלא הגיע זמנה לראות פעם ראשונה ושניה רוקה ומדרסה בשוק טהור. וכ"ת היינו דקא משני לקמן אנן דכי חזיין מפרשי להו לא גזרו בהו רבנן משום דלא שכיח כלל שלא ימצא דם בבגדה אם ראתה מ"מ ניחוש שמא סמוך ללידתה בשעה שנולדה ראתה בעוד שהיתה מלוכלכת בדם הלידה וי"ל דהך מיעוטא לא שכיח כלל אע"ג דקרי ליה בסמוך מיעוטא דשכיח שהטבילה קודם לאמה מ"מ בשעת הלידה לא שכיח כלל ותימה כיון דמטעמא דחיישינן למיעוטא גזרינן היכי קאמר בפ"ק דשבת אליבא דר' יוסי אף בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו וי"ל חדא דאשכחן לר' יוסי דחייש למיעוטא ביבמות ריש פרק אלמנה ועוד דר' יוסי דאית ליה כותים גרי אריות וגזרו עליהן כדי שלא יטמעו בהם כדרך שגזרו על עובדי כוכבים והא דצריכי' לטעמא דחייש למיעוטא היינו לת"ק דמתני' דסבר גרי אמת הן והא דאמר ר' יוסי טעם מעשה (בעינבל) [בעין בול] כו' לסייע לדברי ר"מ קאמר (או) א"נ איצטריך לאשמועינן דלא תימא היאך גזרו עליהן נדות כדי שלא יטמעו בהן כיון דאין נמצא בם נדות כלל. הילכך אשמועינן דזימנין דאיכא כי היכי דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא ואפילו משכח תנא דסבירא ליה כותים גרי אמת הן ולא חייש למיעוטא אומר ר"ת דאפשר דאית ליה בנות כותים נדות מעריסתן לפי שהיו מקולקין במעשיהם הרחיקום כדי שלא יטמעו בהם והא דאיצטריך לומר הכא טעמא משום דחיישינן למיעוטא משום דמתני' מוכחת דבהכי תליא טעמא משום דכי חזיין לא מיפרשי ולא משום טימוע מדאיצטריך לן לפרושי והן יושבות על כל דם ודם ואי אית לן טעמא דטימוע אפילו בודאי לא חזו גזרו עליהם:

דף לב.

והטבילוה קודם לאמה. ותימה דילמא משמע דנגעה באמה וי"ל דא"כ כולהו נמי א"נ למה לטבול משום מגע א"א שלא תינק מאמה:

אין תרומת חוצה לארץ. משמע הכא דשייך תרומה בחוצה לארץ וכן מוכח במה דוכתי וקשה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין דר' מאיר אכל עלה של ירק בבית שאן וע"י כן התיר רבי כל בית שאן אלמא דאין תרומה נוהגת בחוצה לארץ וי"ל דהתם בדמאי שאינו נוהג בחוצה לארץ וכן ההיא דבצר לאו היינו בצרה בפ' בתרא דע"ז:

ואיבעית אימא מהכא ותבא כמים בקרבו כו'. לאו דרשא גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דבשבת פרק ר' עקיבא קאמר עלה אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דברחיצה משתעי קרא כדאמרינן בפ' בתרא דיומא מה שמן מאבראי כו' תימה דבתר דמייתי קרא מדאורייתא מייתי קרא דאסמכתא ואומר ר"ת דקרא (קרא) נמי אסמכתא הוא דלכמה דרשות דרשינן ליה בפ"ק דזבחים דרשינן מיניה דאין חולין מחללין קדשים ועוד ילפינן מיניה דטבל במיתה ומדאוריית' לא הוי סך כשותה והא דתנן במס' תרומות דסך שמן של תרומה משלם קרן וחומש היינו מדרבנן וכן לענין יום הכיפורים אמרינן דאינו חייב כרת אלא אוכל ושותה ואמרינן נמי בפ' בתרא דיומא דמי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ואי הויא סיכה מדאורייתא לא הוה מקילינן ביה כולי האי וכל קראי דיום הכפורים אסמכתא בעלמא נינהו ואומר עוד ר"ת דוקא סיכה של שמן אסמכוה אקרא ואסרוה אבל סיכה של שומן חזיר או חלב שריא. הלכתא ניהו גרס ואי גרס נינהו לפי שלא פי' הי הלכתא והי קרא שייך לומר נינהו כלומר מאחד מאלו השנים:

דף לב:

למעוטי אשה מלובן. אע"ג דקרא איירי בשכבת זרע של איש ממעטינן מיניה זיבה דאשה דלא שייכא טומאת קרי באשה והא דדרשינן בכל מקום וי"ו לרבות ובשמעתין דרשינן למעט השיב רש"י דכיון דלא איצטרכי לריבויא כדקאמ' תלמודא מפרשינן לקראי הכי דלכך יתיר הוא"ו לומר דוקא אשה אמרתי לך ולא איש וכן נמי גבי איש ותימה ולמה לי למעט אשה מלובן הא אמרינן ד' דמים טמאים באשה ותו לא. והשיב רש"י דהא דאמרינן ד' דמים טמאים באשה היינו למעוטי שאר מראות שנוטין לאדמימות כגון במימי תלתן ובמימי בשר צלי וירוק טהורין מטומאת שבעה אבל לובן דהכא לאו ממראה דם הוא

והוה מטמינן ליה באשה טומאת ערב מק"ו דאיש שאינו מטמא באודם מטמא בלובן אי לאו דמיעטיה קרא:

צריכי דאי כתב בזכרים. ותימה והא איתקש זב ונדה כדמפרש בגמרא בריש דם הנדה דהא דנדה מטמא (עושה) משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דהוקשה לזב דכתיב והזבה בנדתה והזב את זובו וכן פי' בשמעתין לקמן דהא דזבה ונדה מטמו כלי חרס בהיסט משום דאיתקוש לזב דכתיב ביה וכלי חרס אשר יגע בו הזב דדרשינן מיניה איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו וכן מוכח לקמן דאיתקוש בריש פרק יוצא דופן דדרשינן גבי נדה שמטמאה בפנים כבחוץ מדכתיב בבשרה וגבי זב מיבעי לן קרא דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי יהיה זב מבשרו עד שתצא מבשרו ואי איתקש זב לנדה דאיצטריך קרא דלא ניגמר מנדה ומיהו גבי בעל קרי אע"ג דלא איתקוש מיבעי ליה קרא לקמן דאינו מטמא בפנים כבחוץ מדכתיב איש כי תצא ממנו שכבת זרע עד שתצא טומאתו לחוץ אלא ודאי לא צריך היקשא לכך דה"א גילוי מילתא בעלמא דכל מי שטומאה יוצאה מגופו שיטמא בפנים כבחוץ כיון שנעקר ופירכא קמייתא איכא לשנויי דהיקשא אתיא לסוף טומאה דכל מה שטמא בזה טמא בזה אבל לעיקר טומאה לטמות בו יום אחד לא הוקשו כנ"ל:

כעליונו של זב. פרש"י כגון זב בכף מאזנים ואדם או כלים בכף שניה וכרע הזב וקשה דהאי היסט הוא כדאמרינן בשבת בסוף פרק ר"ע דכל טומאות המסיטות טהורות חוץ מזב המסיט ומסיק זב וכל דדמי ליה כגון ע"ז שהסיטה אחרים כגון שכרעה בכף מאזנים והיסט נפקא לן מקרא אחרינא. וי"ל דעליונו של זב כגון בגד מקצתו מונח על ראשו ומקצתו מונח בארץ דמטעם היסט אינו טמא עד שיסיט את כולו כדאמרינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו. א"נ שאצבעו של זב תחת הנדבך ואוכלים ומשקין על גביו ואין הזב מסיטן ומטמאין משום עליונו של זב:

דף לג.

ועליונו של זב מנא לן. ה"ג רש"י כפירושי' דכתיב והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו טמא מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא אלא כל הנוגע בכל אשר יהיה הזב תחתיו טמא נתקו הכתוב מטומאה חמורה וכו' ופי' מדכתיב בכל אשר יהיה תחתיו יטמא והנושא אותם יכבס בגדיו ולא ערבינהו וניכתוב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותם יכבס בגדיו ואפסקינהו ביטמא מכלל דהאי יטמא לאו באדם ובגדים קאי אלא באוכלין ומשקין ובספרים כתוב מאי ניהו נישא ומ"ט והנושא והנישא

כתיב וכתב רש"י לא ידענא מאי היא ונראה בעיני שהוא פי' משובש ובתשובה כתב דה"ג דכתיב וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא נמי יטמא ומאי ניהו נישא מ"ט והנישא כתיב נתקו הכתוב כו' וה"פ והנוגע בכל אשר יהיה תחתיו דזב בא הכתוב ולימד על המרכב שיטמא במגע דהאי קרא בתר מרכב כתיב וחלק משאו ממגעו שמגעו מטמא אדם ולא בגדים ומשאו מטמא אדם לטמא בגדים כדמסיים ביה קרא והנושא אותם יכבס בגדיו וקאי אכל האמור בענין זב עצמו ומעיינותיו ומושבו ומרכבו כולן מטמאין במשא את האדם לטמא בגדים והכא דרשינן דהאי דכתיב והנושא חסר וא"ו למידרשיה אנישא לעליונו של זב דקאי אריש דקרא דכתיב ביה יטמא עד הערב טומאה קלה ונתקו הכתוב מטומאה חמורה שלאחריו וה"ק הנוגע במרכב הזב יטמא טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין וכן הנישא על הזב דע"כ דרשא דנישא אטומאה דרישא קאי ולא אטומאה דסיפא דטומאה דסיפא כתיב ביה אותם וגבי נישא לא שייך אותם אלא אותם אמקרא קאי דקרינן נושא ודרשא דמסורת אריש דקרא על גירס' הספ' שכתוב בפי' מאי תחתיו אילימא תחתיו דזב מאיש אשר יגע במשכבו נפקא הקש' דהאי קרא לאו במשכב כתיב אלא במרכב מוקי לה בת"כ. ועוד הו"ל לאקשוי דגבי משכב כתיב יכבס בגדיו והכא כתיב יטמא עד הערב ועוד היכי מוקמינן לה באוכלין ומשקין הנוגעים בעליונו הא אין להם טהרה במקוה והכא כתיב יטמא עד הערב:

ופריך אימא ניתקו הכתוב מטומאה חמורה כו' כלומר ממאי דהנישא יש לו דין של נוגע במרכב הזב דלמא הנישא יש לו דין דמרכב הזב דמטמא אדם או בגדים:

והנשא כתיב חסר וא"ו. תימה דבמסורת משמע שהוא מלא (שכתוב בו לית מלא) ומיהו מצינו בכמה מקומות שהתלמוד חלוק על מסורת הספרים בשבת פ' במה בהמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירם כתיב ובכל הספרים שלנו כתיב מעבירים:

מה היא מטמאה אדם וכלי חרס. פרש"י אדם לטמא בגדים שעליו כלי חרס בהיסט אף בועל נדה כן והקשה השר מקוצי דבסוף זבין תנן בועל נדה כטמא מת אלא שחמור ממנו בועל נדה שמטמא משכב תחתון כעליון. ולפרש"י ליתני נמי שמטמא אדם לטמא בגדים וכלי חרס בהיסט ותירץ הוא דאדם וכלי חרס דנקט היינו דוקא אדם ולא בגדים שעליו וכלי חרס במגע ולא בהיסטו. ותימה א"כ אמאי נקט כלי חרס וי"ל משום שמצינו בטומאות שמטמאין בגדים וכלי שטף ואין מטמאין אדם וכלי חרס כדתנן בפ' בתרא דזבים כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא כלי שטף במגע אבל לא אדם וכלי חרס. (או בת"כ) [ובתו"כ] דריש ליה מקרא בפרש' ויהי ביום השמיני מנין לעשות שאר כלים כבגדים ת"ל יטמא אי יטמא יכול יטמא אדם וכלי חרס ת"ל בגד בגד מטמא ואינו מטמא

אדם וכלי חרס. והא דאמרינן בסמוך עליו להטעינו משמע לאו להחמיר עליו לגמרי כמו בנדה. אלא במקצת לטמא אדם וכלים במגע. וכן פי' רבינו שמשון במס' כלים. והביא ראיה מהך ברייתא דת"כ דתאני התם בתר דקאמר ניתקו הכתוב מטומאה חמורה לקלה גבי משכב נמצאת אומר משכבו כמגעו מה מגעו מטמא אחד ופוסל אחד אף משכבו מטמא אחד ופוסל אחד. ונ"ל דלאו ראיה היא אדרבה משמע משכבו כמגעו היינו במה שנגע בבועל נדה כדאמר לעיל בפ"ק מעת לעת שבנדה משכבה ומושבה כמגעה מאי לאו מה מגעה לא מטמא אף משכבה לא מטמא אלמא לכאורה משמע דמגעה היינו שנגע בנדה אע"ג דלבתר הכי דחי ליה. אימא משכבה כמגע עצמה ועוד דלפום ריהטא דתלמודא משמע שאין בועל נדה קל מנדה אלא לענין משכב ומושב דפרט בו הכתוב ונתקו מטומאה חמורה אבל כל שאר חומרות שבנדה ישנן בבועלי נדה והאי דקאמר מה היא מטמאה אדם היינו במשא ובמגע ובמעיינותיה. ומה שהקשה השר מקוצי ממס' זבין ע"כ תנא ושייר דהא איכא מעיינות כדמוכח לקמן בעובדא דצדוקי שסיפר עם ר"ג וניתזה צינורא בפיו ונפלה לו לר"ג על בגדיו שקדם אצל אשתו לידע אם בועל נדה אלמא מעיינות מטמאין אלא תנא ושייר מעיינות וכל שאר טומאות של נדה ולא נקט אלא טומאה קלה של משכב ומושב שאינן מטמאין אלא אוכלין ומשקין. והך גופה ליתא בטמא מת:

דף לג:

אם הן יושבות על כל דם ודם תקנה גדולה היא להם. פי' אם רואות דם אדום אחר דם ירוק יושבות עליו ז' נקיים משום דמספקא להו אם דם ירוק טמא אם לאו הלכך לכתחילה נוהגות טומאה בדם ירוק וכי חזיא בתר הכי דם אדום יושבות ז' על אותו דם אדום. זו תקנה גדולה היא להם אבל פשיטא שלא היו יושבות שבעה על דם ירוק שרואות אחר דם אדום דדם אדום הוא ודאי טמא ודם ירוק מספקינן להו שאם היו יושבות ז' נמי על דם (אדום) ירוק שאחר דם אדום לא היתה זאת תקנה להם שהיו טועות בין נדה לזיבה אלא שרואות דם אדום ומשלימתו לדם ירוק דלא מספקא להו בדם ירוק כלל אלא מחשבי ליה טמא כמו דם אדום:

שבקיה לקרא דהוא דחיק ומוקי אנפשיה. דיחויא בעלמא הוא דדייק רמי בר חמא לאוקומי לתיובתיה ולאו עיקר הוא ואיהו גופיה לא סביר להו הכי אלא דמקשה אנן נמי ניספריני' ולא היה יודע טעמו של התנא למה אינה סופרת יום שפוסקת בו ולקמן נמי בפ' בתרא אמרינן אטו רב ככותאי אמרה לשמעתיה דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין

ז' ומיהו ר' יוסי אית ליה הכי בפ' כיצד צולין דקאמר זבה תחלת היום עולה להבסופה וכיון שתחלת היום עולה לה בסופה א"כ כ"ש שסוף היום עולה לה בתחלתה ק"ו מנדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחלתה כ"ש זבה כיון שתחלת היום עולה לה בסופה שסוף היום עולה בתחלתה:

פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה. פרש"י ששימשה באיסור דפולטת לאחר ג' ימים אינה טמאה משום שכבר מסרחת ומשכחת לה נמי לרבנן דאמרי שש עונות שלימות בעי' כגון ששמשה ביום א' וראתה אח"כ וכן נמי ביום ב' וביום ג' ופלטה ביום ד' קודם שעברו על זה שש עונות או א"נ כגון שספרה ז' נקיים וביום הז' טבלה וטהור' כדאמר לקמן אחר מעשה תטהר אלא שאמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק:

וליטעמיך זב גופיה היכי סתר. נראה שדברי רבא נדחו כי אין להשיב על זה הלכך יש להחמיר בפולטת כיון דלא איפשיטא הבעיא וסותרת יום אחד דאימור רואה הויא וכן לקמן בפ' יוצא דופן סברי כולהו אמוראי דרואה הויא ואפילו לרבי שמעון ולרבנן פשיטא להו דרואה הויא ונראה דרבא גופיה הדר ביה כיון שהקשו על דבריו ולא מצא תשובה ואע"ג דלקמן בפירקין גבי ימי לידה דקאמר רבא אינה סותרת ועולה ודייק לה מדתניא ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ואם אינה עולה איפסיק ליה לידה משמע דלית ליה שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן איכא למימר דטומאת לידה חשיב ליה כעין זיבה משום דמטמאה ז' ימים אבל מטומאת קרי אפשר שחזר בו הלכך צריכה כל אשה ליזהר שלא תתחיל ימי ליבונה עד יום חמישי לשימושה כגון אם שמשה ביום ראשון יהא יום חמישי תחלת ספירתה שמא לא תוכל לזהר שלא תפלוט וקי"ל כרבנן דאמרי שש עונות שלימות בעינן בשבת פרק ר' עקיבא:

ודרס על בגדי חבר. מדלא נקט נגע משמע דאי לאו דטבל הוה מטמא מדרס כמו זב והא דאמרינן בפ' הניזקין שמא תשב עליהן אשתו נדה לא קאי אלא אבגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה אבל עם הארץ עצמו עושה מדרס בלא חשש אשתו וכן צינורא שלו טמאה כדאמרינן לקמן בשמעתין משום דעשאוהו לגמרי כזב ותימה אמאי אינו מטמא בהיסט נמי כזב. ובפ' הניזקין משמע שאינו מטמא בהיסט דקאמר התם גבי מוקף צמיד פתיל שמא הסיטתם אשתו נדה וקאמר נמי התם גבי חלה שבכפישה כשבא עם הארץ ליטול נוטל את שניהם אלמא שאינו מטמא אותה בהיסט וכן בפ"ב דע"ז ובפ' אין דורשין גבי היו חמריו ופועליו טעונין טהרות דמוקי לה במטהר חמריו ופועליו לכך משום חשד מגע דאין אדם משמר מה שביד חבירו אבל משום היסט דעם הארץ לא

איכפת ליה. ואומר ר"ת דלכך לא גזרו עליה טומאת היסט משום דאין לך אדם מעביר חבית ממקום למקום. ומיהו במס' טהרות משמע דאפילו טומאת מדרס אין לו דתנן התם בפ"ז הגנבים שנכנסו לבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאין את האוכלין ואת המשקין וכלי חרס הפתוחים אבל לא משכבות ומושבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל ואם יש עמהם עובד כוכבים או אשה הכל טמא ומתוך שמעתי' נמי יש לדקדק דאין מדרס לעם הארץ מדאיצטריך ליה למיפרך מההיא דעל ספק בגדי ע"ה תיקשי ליה מתני' גופה דלפי מאי דחשיב כותי כעם הארץ אמאי תנן שמטמא משכב תחתון כעליון הא תחתונו של ע"ה כתחתונו של זב. אלא ודאי אינו מטמא מדרס ומה שחלקו בטומאת ע"ה לפי שאין גוזרין על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ובמגעו ובצינורא שלו איפשר ליזהר אבל במשכב ומושב והיסט לא רצו להחמיר. והא דקאמר אי משום ע"ה הא קא טביל ליה היינו משום דאי לא טביל הוה מטמא במגע את מה שדרס עליו משום דאוקי לה בכותי ערום והאי דנקט ודרס ולא נקט ונגע משום דבעי דלהוי בגדי חבר תחתונו של כותי דאיירי ביה מתני' שמטמאין משכב תחתון כעליון. ותימה ולוקמה בלא טבל וכגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגלו של כותי (פ"ל כיון דמשום מגע הוא ולא משום מדרס דאי הוה משום מדרס אפילו יש דבר מפסיק הוא טמא) וי"ל דע"כ צריך לאוקמי בטבל כי היכי [...]:

דף לד.

קרויו טהור אפילו לב"ה עבוד רבנן היכירא דלא לישרף עליה תרומה וקדשים. והא דאמרינן פ"ק דשבת על ששה ספיקות שורפים את התרומה וקא חשיב ספק מי רגלי אדם לאו משום שמא של עובד כוכבים הם אלא משום של ע"ה אע"פ שהחמירו בעובד כוכבים יותר מע"ה לענין משכב ומושב והיסט לא החמירו בו לשרוף תרומה על טומאתו וקשה מהא דאמרינן בת"כ בני ישראל מטמאין בזיבה ואין העובדי כוכבים מטמאין בזיבה ואע"פ שאינן מטמאין בזיבה טמאין בזב ושורפין עליהן את התרומה וצ"ל דשוב החמירו עליהן לשרוף:

קרויו דתלי במעשה לא גזרו ביה רבנן. דכיון דאפשר למנוע עצמו שלא יבא לידי קרי חשיב כלא שכיח:

דף לד:

כי קא מיבעיא לי' לאחר ג'. אע"פ שהתלמוד קבעו בדברי רב פפא בפרק ר' עקיבא אינו מדברי רב פפא אלא שהתלמוד פי' שם הסוגי' כפי המסקנא דהכא וכי האי גוונא אשכחן בפ' המקבל גבי קבלנות עובר משום בל תלין או לא:

אם אינו ענין לזכר כו'. ותימה ולוקמה בזכר לטמא דם היוצא מפיו ומפי האמה ושאר משקין שבו שאינו מעין דמטהר לקמן בפ' דם הנדה וי"ל דלא מסתבר ליה לאוקומי אלא במידי דאשכחן ליה טומאה במקום אחר ודם טהרה שייכא ביה טומאה בלא ימי טוהר ואפי' למ"ד שני מעיינות הן מ"מ דמי לדם נדה דאתי מן המקור. ותימה ולוקמה לטמא קרויו של זב במשא וי"ל דלא מסתבר כיון שלא מצינו בקרי טומאת משא בשום מקום:

לזכר כל שהוא זכר בין גדול בין קטן. רש"י ל"ג לנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה דלנקבה אצטריך לרבות מעיינות מצורע ולפירושיו קאי ואבע"א אהא דאמרי' וב"ש אין שום טומאה פריך ואתא למימר דלא פרכינן שום טומאה. ונראה דקאי ואבע"א אהא דמילתא דמפר' ר' יצחק דטעמ' דב"ה משום דדריש לזכר לרבות מצורע למעיינותיו וב"ש מוקמי לה לרבות קטן וקטנה ולא מוקמי ליה למעיינות כלל כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה בריש פרקין ומעיינות נפקא להו מקרא אחרינא וכן לקמן בשמעתין דמאן דמוקי ליה לרבות קטן לא מוקי ליה למעיינות כלל מדקאמר על רב יוסף הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן ואייתר ליה לזכר למעיינותיו:

ראיה ראשונה של זב מהו שתטמא. פרש"י שניה לא קא מיבעי' לן דהא מרבינן לה מלזכר כל שהוא זכר והתם תרתי ראיות כתיבי משמע דאי הוי נפיק ליה קטן מזאת תורת הזב לא קא מיבעי' ליה דפשיטא ליה דמטמא כיון דחדא ראיה כתיב בקרא א"כ מאי פשיטא ליה לרב יוסף אמר קרא זאת תורת הזב בין גדול בין קטן הא איהו נמי פשיטא ליה דמאן דדריש קטן מהך קרא דראיה ראשונה שלו טמאה. ועוד הקשה רבי' מאיר דא"כ דריש לקיש מיבעיא ליה אליבא דב"ש דלא כהלכתה ופי' דמיבעי' אליבא דב"ה וה"ק מהו שתטמא מי אמרינן דוקא זב בעל שתי ראיית הוא דמרבינן מזאת תורת הזב אע"ג דבקרא לא כתיב אלא זב פעם אחת קאי נמי אזב בעל שתי ראיות דהא טובא קראי דלא כתיב אלא זב פעם אחת ואינן נוהגין בזב בעל ראיה אחת כגון כל המשכב אשר ישכב עליו הזב וגו' וכל כלי אשר ישב עליו הזב וה"נ זאת תורת הזב קיימי אראיות דכתיבי דלעיל הילכך אמרינן דריבויא דזאת תורת דמרבינן מינה בין גדול בין קטן בראיה שניה ושלישית איירי אבל בראיה אחת לחודה לא מרבינן קטן כיון דאיתקש לבעל קרי

הילכך לא מטמאה ראיה ראשונה כי היכי דשכבת זרע לא מטמאה או דילמא כיון דחזאי תרתי כו':

מקום זיבה מעיין הוא. תימה דהכא מיבעיא ליה אי הוי מעיין או לא ובפ' דם הנדה פשיט ליה דזוב אינו מתעגל וחוזר ויוצא ונבלע:

דף לה.

אילימא בזב גרידא לאחרים גורם טומאה. תימה שלא היה יודע סוף הברייתא דהא בהדיא קתני לה לקמן בפ' דם הנדה שעיר המשתלח יוכיח:

לאחרים גורם טומאה. פרש"י טומאת משא כדכתיב בכל אשר יהיה תחתיו ואוקימנא לעליונו של זב ולא נהירא דאנן איירינן במי שנושא את הזוב וכה"ג צ"ל שהנושא את הזב טמא כדאמר לעיל בפ"ק גבי זב וטהור שהיו פורקין ואתיא מהנושא אותם יכבס בגדיו דקאי אכל מה שאמור בפרשה אזב עצמו ומרכבו ומשכבו ומטמא אדם לטמא בגדים ועליונו אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין:

אלא פשיטא בזב מצורע. דבלאו הכי טמא ולא גרמה ליה טומאה ואי תיקשי לך הא גרמה ליה לטמא משכב ומושב דמצורע אינו עושה משכב ומושב ולטמות בהיסט דמעיקרא לא הוה מטמי כדמוכח בפסחים בריש אלו דברים לא קשה מידי דלאחרים גורם טומאה דשמעתין איירי בטומאת משא כלומר לאחרים גורם טומאת משא הוא עצמו לא כ"ש הילכך אע"ג שגורם למצורע משכב והיסט בשביל זה לא תטמא הטיפה במשא כיון דאינה גורמת לו דבלאו הכי היה מטמא במשא כדאית' במס' זבין גבי מצורע א' הנוגע וא' המסיט טמא. ותימה ומנא לן דמטמא במשא ולמאי דפרשי' בפ"ק דבבא בתרא דאיתקש מצורע למת מדכתיב אל נא תהי כמת ניחא דגמרינן ממת שמטמא במשא כדאיתא בהעור והרוטב גבי ג' טומאו' פורשי' מן המת וק"ל אי איתקש למת אמאי לא נילף מיניה שיטמא מצורע באהל כמו מת דתנן בפי"ג דנגעי' נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים על רוחב ד' אמות נכנס ראשון ויוצא אחרון. פי' כדי שלא יטמא העומדים בבית הכנסת בכניסתו וביציאתו באויר שמן הפתח עד המחיצה קשה לי דהוה מצי לאקשויי משכב והיסט יוכיח שהזוב גורם לזב לטמות משכב והיסט והוא עצמו אינו מטמא וה"ה משא נמי ולקמן בפ' דם הנדה נדקדק בו בע"ה:

אלא פשיטא בזב מצורע. ותימה ודלימא בבועל נדה. וי"ל דכי היכי דמיבעי' ליה לרב יוסף בהאי מיבעי' ליה נמי בהא:

לעולם אימא לך בזב גרידא. תימה מ"מ תיפשוט דלאו מעיין הוא דאי מעיין הוא למה לי קרא תיפוק לי כיון שראה משהו של ראיה שניה נעשה זב למ"ד דזב מטמא בכל שהוא ולא בעי' בחתימת פי האמה ומשהו שני יטמא כעין מעיין דאי אפשר לראות כל כך טיפה קטנה שלא תתחלק לשני משהויין ואי הוה אמרי' דמעיינות הזב אין מטמאין במשא כל שהוא אלא כפי שיעורא נינהו הוה ניחא ומיהו אכתי קשה דא"כ היכי דייק מדאצטריך קרא לרבויי ש"מ מקום זיבה לאו מעיין הוא דדילמא לכל שהוא איצטריך. וי"ל ודאי אי לאו מעיין הוא ניחא דמרבי ליה קרא כיון שטמא במקום אחר מידי דהוה אדם טהרה של מצורעת אבל אי בעי' שיעורא לא מסתבר לרבויי כיון דמעיינות הזב בעי שיעורא:

כיון דנפקא ליה קטן מהתם אייתר ליה לזכר לרבות מצורע למעיינותיו. תימה לי האמרינן לעיל לב"ה דלזכר לגופיה לא איצטריך אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת אע"ג דלא הוי מעיין ואמאי הא אצטריך לגופיה ללמד על ראיה ראשונה של זב מצורע לטמות במשא אע"ג דלאו מעין הוא וע"ק לי מאי האי דקאמר אביי הא איהו דקאמר בין גדול בין קטן האי לאו דידיה הוא דע"כ ב"ה הוא דס"ל להכי כי אין לפרש דברי ב"ה אי לאו דדרשי זאת תורת הזב בין גדול בין קטן הילכך נראה לפרש הא איהו דאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן ומרבינן אפילו ראיה ראשונה של זב קטן אע"ג דהוה מסתבר למימר דכי אתרבאי קטן אראיה שניה אתרבאי אבל ראיה ראשונה הוקשה לשכבת זרע אלא דמסתבר ליה לרב יוסף למימר דכיון דאיתרבאי קטן להשוותו לגדולים לכל דין גדול איתרבאי הילכך כיון דנפקא לן קטן מהתם אע"ג דלא הוה מסתבר לטמות ראיה ראשונה דיליה אלא דבטעמ' כל דהו משוו ראיה ראשונה לשניה הילכך בראיה ראשונה של מצורע נמי אע"ג דלזכר לא אתא לגופיה אלא ללמד על דם טהרה של מצורעת כיון דכתיב מיהא זכר בקרא לרבות מצורע למעיינותיו אצל הזב את זוב דהיינו שני ראיות אמרינן דאקיש רחמנא מצורע לזב גמור לעשות ראיה ראשונה כשניה:

מאי לאו לטומאה. ותימה מאי קשה ליה דילמא הא דאמר רב הונא מטמאה באונס היינו לטומאה קלה כבעל קרי והכא מיירי להצטרף לשניה לטומאת שבעה ולמשכב ומושב וכל חומר זב. וי"ל מדנקט ראיה ראשונה של זב משמע דאיירי באותו שהוא זב עכשיו שראה שתי ראיות וראיה ראשונה של אותם אותם שניים היתה באונס ונעשה זב באלו השתיים מדלא נקט הרואה ראיה אחת של זוב מטמאה באונס ועוד דהקש דזאת תורת הזב איירי בזב גמור והקיש ראשונה של השתיים לשכבת זרע:

מכלל דת"ק לטומאה קאמר. לאו מן הלשון דייק מדהזכיר ר' אליעזר קרבן ולא רבנן דא"כ מאי קא משני לא דכ"ע לקרבן אלא הכי דייק דאי לקרבן הו"ל לאצרוכי בדיקה נמי לשלישית ומיהו ק"ק דבלאו ר' אליעזר הוה מצי למיפרך דקתני ת"ק בהדיא בשלישית אין בודקין אותו וי"ל משום במילתיה דר' אליעזר הזכיר קרבן אייתי מילתיה דר' אליעזר ומ"מ עיקר פירכא ממילתא דרבנן גופייהו:

בש"א כרוקה ומימי רגליה אע"ג דבדם טהור של מצורעת טהור לגמרי הכא חמור טפי גזירה לאחר לא מצטריך להו לחלק כלומר אבל מצורעת טבלה:

דף לה:

ז' אטו תוך ז' דכיון דשלא טבלה אי אתם מודים בנדה כו' ותימה מאי קסברי ב"ה דמייתי ראייה מנדה דשפיר קא מהדרו ב"ש וי"ל משום דיולדת ילפינן מנדה דאיתקש דכתיב כימי נדת דותה תטמא וכתיב וטמאה שבועים כנדתה ואמרינן לקמן בפרקין כימי נדתה כך ימי לידתה:

אי בשופעת למאי איצטריך לב"ש איצטריך. תימה מאי קסבר הא לרב נמי לב"ש איצטריך ומטעם דמפרש וי"ל דלרב איצטריך לב"ש מטעם אחרינא דלא תימא במעיין אחד ובשתי מעיינות פליגי ב"ש וב"ה ולכ"ע ביומי וטבילה תלה רחמנא וביולדת בזוב בלא שופעת אין מטמא לח ויבש וכיון דתנא דמודו ב"ש ביולדת בזוב שמטמאה לח ויבש לא ס"ל דשני מעיינות הן:

דף לו.

ושוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה. ותימה לעיל דקאמר ר' יוסי מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה ומפרש דמצטרפי שתים בימי עיבורה ואחד בימי מניקותה למה לי אותה שבימי מניקותה תיפוק לי דרואה אחר דם טוהר הוא. וי"ל דהך דלא כר' יוסי אליבא דלוי ותימה אליבא דלוי למה לי דרואה אחר דם טוהר תיפוק לי משום שהיא מניקה וי"ל דאתיא כר' מאיר דאמר בפירקין דאם גמלתו ומת הרי היא ככל הנשים ובלאו הכי לא אתיא כר' יוסי אליבא דרב דמפרש דליכא שהות דהא ר' יוסי לא חייש להכי בפ' אלו נערות גבי גיורת שנתגיירה וראתה בתוך מעת לעת. ומיהו יש לחלק משום דהתם היתה בת טומאה אם היתה מתגיירת מקודם או משום דשייכא טומאה בנכרית מדרבנן:

ואיבעית אימא בשופעת. תימה היכי קאמר לעיל יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה טהורה לא טבלה טמאה והא כיון דמוקי לה לוי בשופעת אפי' טבלה טמאה לב"ה דקסברי שני מעיינות הן אליבא דלוי וי"ל דלדברי ב"ש דקסברי מעין אחד הן קאמר יולדת בזוב תוכיח:

בשבוע קמא פסק בשבוע בתרא לא פסק. וקסברי ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה ואע"פ שראתה בשבוע שני קודם הטבילה לא סתרה מניינה מכאן מדקדק ר"ת דאשה שילדה בזוב או בזמן הזה דחשיבי כולהו נשי יולדת בזוב אם ספרה ז' נקיים בימי טוהר אפי' ראתה אחרי כן קודם טבילה אינה סותרה אע"ג דלב"ה מטמא לח ויבש מודו דאינה סותרת מניינה ויש ליתן טעם הא דאין ראיית שבוע שני סותרת משום דראייה זו אינה גורמת לה טומאת נדות ולא טומאת זיבות אבל זבה דעלמא דספרה ז' נקיים ואח"כ ראתה ראויה לסתור לפי שע"י אותה ראייה היא נעשית נדה ומיהו מיסתבר למימר דלא שייך סתירה אלא בימי ספירתה משום דאמרי ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהן אבל אם שלמו ימי ספירתה בלא הפסקת טומאה כבר אין שום זבה עליה ולא שייך בה סתירה:

והלכתא כותיה דרב לחומרא וכותיה דלוי לחומרא. ותימה והא אמרי' בפ"ק דעירובין ובפרק אלו טריפות דעביד כתרי חומרי דסתרי אהדדי עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הולך. י"ל הכא משום דמספקא לן פסיק כמר לחומרא וכמר לחומרא. וכה"ג אמרינן לקמן בפ' יוצא דופן הלכה כדברי כולם להחמיר גבי סימני בגרות וחצר צורית. הק' ה"ר יום טוב בר' יצחק. ללוי דאמר שני מעיינות הן קשה מהא דתניא בפ' יש בכור גיורת שיצתה פדחת ולדה בגיותה אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ואי שתי מעיינות הן אמאי לא יהבינן לה ימי טהרה. וכן יש להקשות ממתניתין דאמרי' לקמן יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה י"ל דהא מני ב"ש היא דאמרי מעין אחד הוא אי נמי כדמשני הכא אנא דאמרי כתנא דשוין אבל ק' ליה מסתם מתני' דיוצא דופן ועוד דלעיל בפ"ק פריך לוי וסתם לן תנא כב"ש וקאמר סתם ואח"כ מחלוקת וההיא דלקמן הוי מחלוקת ואח"כ סתם וי"ל דאין נותנין לה ימי טהרה דקאמר איכא לאוקמי לענין זה שאם ראתה ביום ז' לזכר או י"ד לנקבה הויא נדה על ידי ראיה ואין לה תורת טומאת לידה דפקעי כשנכנסין ימי טוהר. א"נ אע"ג דשני מעיינות הן יש לטמאות הדם משום דמן המקור קא אתי אלא דוקא במקום שהתורה טהרתו:

דף לו:

ר' (יוסי) [יהושע] אומר לילה ויום. ונראה דבסברא פליגי ע"י בקיאין בתולדות דמעיין: **חיישינן שמא תשפה**. ומאן דלא חייש משום מילתא דלא שכיח הוא כיון שנפתח הקבר ושופעת דם שתשפה קודם לידה:

או ששפתה יום אחד וקשתה וחזרה ושפתה. כדי נסבה דמרישא שמעינן ליה דקתני קשתה שנים ושפתה יום וכ"ש זו אלא אגב סיפא נקטיה דקתני קשתה יום אחד ושפתה יום אחד וחזרה וקשתה סד"א שהשופים שבינתים מוכיח על הקושי דלאו מחמת ולד הוא:

ואימא זו קושי שבימי נדה. ונראה דטעמא דריש לקיש משום דמשמע ליה דטפי איכא לאוקומי בזיבה משום דאשכחן אונס בזב טהור וישיבה אחת מיעט קרא ולא יותר ותלמודא לא חייש לסברא דיליה כיון דאונס האשה מיהא לא אשכחן:

הוא סבר גדייה א"ל בדלי"ת דגושה והוא א"ל בדלי"ת רפויה כלומר משוך אותו בדברים כמו משכו דמתגרמינן נגודו:

אנא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גור אריה כו'. תנא אחד הוא שיש לו ה' שמות הללו בערבי פסחים וביומא פ' הוציאו לו ועוד חשיב התם יוסף הבבלי ויוסף איש הוצל ולא חשיב להו הכא משום דאין נופלין על שם רב אסי:

דף לז.

או דילמא דבר הגורם סותר. אע"ג דקרי סותר היינו יום אחד וכן הוא גורם טומאה יום אחד. ותימה והרי דם טוהר דאינו גורם טומאה וסותר לרב דאמר מעיין אחד הוא כדאמר לעיל דיולדת בזוב צריכה שתשב ז' נקיים וי"ל דדם טוהר לרב חשיב גורם טפי שאם תראה בזה הענין בימים הראויין לזיבה תהא בו זבה ולא דמי לקושי משום דם שיראה בקושי לעולם לא יגרום זיבות:

אמר ליה אביי אונס בזוב יוכיח שאינו גורם וסותר. אביי לית ליה הא דאמר רב הונא לעיל ראיה ראשון' של זב מטמאה באונס:

איבעיא להו מהו שתעלה. כתב רש"י בתשובה דהך בעיא אליבא דר' מרינוס הוא דמיבעיא לן ולאו תלמודא באפי נפשיה הוא דמיבעיא ליה משום דלקמן פ' בא סימן מיבעיא ליה לתלמודא ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת זיבתה. ומייתי עלה ת"ש ואין שיטת התלמוד לישאל בעי' אחת לפעמי' ולישא וליתן בה אלא הכא לר' מרינוס הוא דקבעי דנקט לישנא דסותרת ומיבעיא ליה מאי סבירא ליה בעליה מי

אמרי' מדלא קאמר ימי לידה עולין לספירת זיבתה אינה עולה אית ליה או דילמא הא בהא תליא כיון דאינה סותרת ע"כ עולה דאם לא כן לא מניא רצופין ורחמנא אמר אחר אחר לכולן. אביי אמר אינה סותרת דוקא קאמר ואינם עולין ואפי' אינה רואה בהן אלא משלמת ספירתה לאחר שבועיים וה"מ דלא חזיא דם אבל אי חזיא דם לא אחר אחר הוא דאע"ג דלאו טומאת זיבה הוא מ"מ מדם בעי' נקיים דהא אפי' דם טהור סותר לרב דאמר מעין אחד הוא כ"ש דם דימי טומאה ורבא אמר אינה סותרת ועולה דהא בהא תליא:

אמר רבא. מנא אמינא לה. דכל דאית ליה דאינה סותרת אית ליה דעולה דתניא ואחר תטהר כו' וע"כ ר' מרינוס לא פליג אקרא וכן מייתי מקרא דוטהרה מזובה דע"כ ר' מרינוס לא פליג אקרא. מי' ק' דהא ע"כ ר' אליעזר פליג אהך קרא דוטהרה מזובה דאיהו נמי אמר דמסתר נמי סתרה. וכ"ש דאינה עולה. והכי משני רבא גופיה לקמן וי"ל דאה"נ דהוה מצי למימר אביי ולטעמי':

דף לז:

אמר אביי מנא אמינא לה דתניא דותה תטמא כו'. הכי מייתי אביי ראיה לר' מרינוס דכיון דאשכחן תנא דפליג אברייתא דבא סימן דסבר עולין אית לן למימר דר' מרינוס נמי סבר הכי מדלא קאמר בהדיא עולין וה"ה דהוה מצי אביי לאיתויי ההיא דיצאה מליאה ובאה ריקנית דלעיל דאית ליה דאין עולין אלא דאי הוה מייתי לה הוה מוקי לה רבא נמי כר' אליעזר כך פרש"י בתשובה. ולפי פי' בין אביי בין רבא מצו סברי כמסקנא בסוף בא סימן ואליבא דר' מרינוס הוא דפליגי. ור"ת פי' דאדעתא דנפשייהו פליגי דהלכת' כותיה דאביי דאמר אין עולין ומדקדק מהא דאמר לעיל אהך ברייתי' דיצאה מליאה ש"מ תלת ולא קאמר ש"מ אין עולין לאפוקי מברייתא דלעיל דסברא עולין ללוי אליבא דחד שינוייא דשני בשופעת וכו' ולפי המסקנא עולין לה וכו' ולאפוקי מברייתא דסוף בא סימן. אלא אינו מונה אלא דברים של חידוש הך דר' עקיבא ודר' שמעון וטבילה בזמנה אלא הא פשיטא ליה דאין עולין ויש לדחות דלא חשיב אלא הנך ג' דאיכא פלוגתא דתנאי. אבל בהא דאין עולין לא הוה מצי למימר ש"מ ר' אליעזר היא דהא לאביי אתיא אפי' כמאן דפליג על ר' אליעזר כדקאמר אביי הכא דלר' מרינוס דאמר אינה סותרת אין עולין. ועוד אומר ר"ת דהא דאמרינן בסוף באסימן דעולין היינו רב הונא בריה דרב יהושע דמסיק לה התם אבל רב פפא דחי לה התם ולא קבל תשובתו של רב הונא ולא הדר ביה אלא סובר כאביי דאמר אין עולין מדפריך בסוף סוגיין וכי דנין איפשר משאי איפשר. רב פפא אמר ע"כ הקישן הכתוב ולמה ליה לרב פפא למימר הכי הא בלאו הכי אוקמה

רבא כר' אליעזר אלאש"מ דרב פפא לטעמיה דאמר אין עולין ואומר ר"ת דהיא הלמד של יע"ל קג"ם ולא כאותם המפרשים דהיינו למד של לחי העומד מאיליו דעירובין:
מה ימי נדה שאינן ראויין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן. משום דכל זיבה זמן שהזיבה מושכת אין מתחיל פתח נדותה והא דאמרינן בסוף בא סימן זאת אומרת ימי נדה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה בזיבה קטנה בשומרת יום כנגד יום איירי:
ה"ג רש"י אף ימי לידתה שאינן ראוין לזיבה אין ספירת ז' עולה מהן ופי' דאין ראויין לזיבה כדדרשינן דמה מחמת עצמה ולא מחמת וולד. וקשה לי דמהך קרא לא ממעיטנא אלא דם הקושי שאינו טמא בזיבה אבל ימי לידה לא ממעיטנא מהתם הלכך נראה דגירסת הספרים אף ימי לידתה אין ראויין לזיבה ואין ספירת ז' עולה מהן וכולה מילתא יליף לה מהיקישא. ע"כ הקישן הכתוב. וכ"ע מודו הכא. וקשה דבפ' התודה גבי ר' אליעזר דיליף פסח דורות מפסח מצרים דאינו בא אלא מן החולין ויליף לה ר' אליעזר מועבדת שיהיו כל עבודות של חדש זה כזה ואפ"ה קאמר ר"ע וכי דנין איפשר משאי איפשר ואין לומר דלית ליה לר' עקיבא ההוא היקישא דהא בפסחים בפ' מי שהיה טמא מקיש להו אהדדי לכמה דברים וי"ל כיום דאיצטריך היקישא לשאר דברים לא שייך התם למימר ע"כ הקישן הכתוב לענין איפשר משאי איפשר:
ור' חנינא אמר טהור. מסתברא דר' חנינא אמתניתין דוקא קאי ששפתה מעת לעת אבל טפי לא מסתבר שיקדימו כל כך חיילות לפני המלך:
השתא נ' מקשיא מ' מיבעיא. ברישׁ סוכה דקאמר ר' יהודה מכשיר עד מ' או נ' אמה לא דייק הכי משום דקים ליה התם דלאו דוקא אלא מ' ונ' כדאמרי' אינשי וה"ה לטובא כדמשני בשבת ברישׁ מפנין ומאן דמשני התם ד' מאוצר קטן וחמשׁ מאוצר גדול קסבר דוקא קתני דלאו מיסתבר ליה לפנות כל כך בשבת וה"נ קים ליה דדוקא הוא דלא מיסתבר לטהר הקישוי לעולם. ועוד דקתני בשמעתין וחמשׁים שהוולד מטהר וכן גבי סנדל המסומר דייק הכי בפ' במה אשה גבי ארבע וחמשׁ ובפ' אע"פ דכתובות גבי יונק תינוק והולך ד' או ה' שנים לא דייק משום דפשיטא ליה דלאו דוקא ה' אלא כל לפי צורך הוולד. וכן ברישׁ אע"פ בכתובות אבל חכמים אומרים משהה אדם את אשתו אפי' ד' או ה' שנים בלא כתובה התם נמי לאו דוקא דפשיטא ליה ד' וה' כדאמרי' אינשי ואפי' טובא. וקשה מהא דאמרינן בחולין פ' הזרוע כהן טבח שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב אמאי לא דייק התם. וי"ל דנקט שנים לר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה ושלש לרשב"ג:

דף לח.

הראויין להיות בהן זבה גדולה. פר"ח לאפוקי עשירי וי"א דאין ראויין להתחיל בהן זבה גדולה א"נ לאפוקי יום ראשון ויום שני של י"א דאין ראויין להיות בהן זבה גדולה ולשון ראויין משמע כפירושו:

מאי דעתייכו משום נפלים וכו'. ותימה בלא נפלים נמי משכחת לה (נמי) יותר מק"נ ימים כגון יהודה וחזקיה שנשתהו ג' חדשים זה אחר זה וי"ל מילתא דלא שכיח הוא א"נ כשנתעברה תאומים לא קא מיירי:

יש רואה ק' יום. ותימה כל ימיה משכחת לה דאחר שמונים של נקבה הפילה נקבה אחרת וי"ל דבחד ולד איירי א"נ היינו האי דפריך מאי קמ"ל דאי חידוש של ק' יום הא משכחת לה אפי' טובא ולר' מאיר משכחת לה כל ימיה כה"ג אלא דר' מאיר לא איירי אלא בלידת קושי:

ש"מ קסבר ר' יהודה שיפורא גרים. שופר שתוקעין ב"ד בקידוש החדש דחדש של עיבור הוא לפי חידוש הלבנה ותימה דלמא דיה חדשה דקאמר היינו ל' יום האחרונים שהוא חדש תשיעי לעיבורה וי"ל דא"כ ה"ל למימר דיה חדש אחרון אבל חדשה משמע חדש המבורר דהיינו חדש הלבנה וקאי [ש"מ] אמתני' כמו אברייתא אלא שנקבע בתלמוד אחר הברייתא א"נ משום דברייתא מוכחא דיולדת למקוטעין מדקתני אפי' בתחלת תשיעי ילדה ולא מיקרי חדש לענין חדש העיבור כיון דאין בו אלא יום אחד ולא שייך עליה למימר כמתניתין דיה חדשה. ונראה דלר' יהודה דבחדש ראשון של עיבור נמי שיפורא גרים ואם עיברה ביום אחרון של אדר יולדת בתחלת מרחשון כדקתני סוף ח' ותחלת ט' משמ' דמילתא דפסיקא היא דאי אמרת דבעיא ח' חדשים הראשוני' שלימי' א"כ לא משכחת לה דשיפרא דט' גרים אלא א"כ נתעברה בתחלת החדש וא"כ לר' יהודה משכחת לה דאשה יולדת (לח') [לז'] חדשים וב' ימים:

והאמר שמואל אין אשה מתעברת כו'. לא הוה מצי למימר דר' יהודה איירי בנפלים מדנקט שמיני ותשיעי ולא נקט שלישי ורביעי:

דף לח:

אמר להן דיו. ותימה דל ק"ו מהכא מנין לטמאו' אטו משום קישוי מיגרע גרע וי"ל דטעמא דר' אליעזר כדמפרש בגמ' וטהרה ממקור דמיה מחמת עצמה ולא מחמת ולד וטעמא דרבנן מתשב. ותימה כיון דטעמא דר' אליעזר מקרא מאי קאמרי לה ק"ו וי"ל דה"ק דמיסתבר למדרש קרא כדדרשי' אנן משום ק"ו ור' אליעזר השיבם דאפי' דרשיתו

ק"ו אין לכם לטהר אלא בימי זיבה ומשום דיו אבל בימי נדה טמאה ומיהו ר' אליעזר אליבא דנפשיה ס"ל דאפי' בימי נדה טמאה כדפרשי' בגמ' ואימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה ופרש"י דלר' אליעזר קפריך והא דפשיטא ליה לתלמודא דר' אליעזר מטמא אפי' בימי זיבה מדקתני סתמא ר' אליעזר מטמא ומשמע דאיירי אפי' בימי זיבה דומיא דקישוי דאיירי ביה בבבא קמייתא. ועוד כיון דדריש ליה מקרא משמע ליה דבכל ענין טמא. וה"ר מנחם פי' דר' אליעזר דוקא בימי נדה מטמא כדמוכח מדיו והא דאמר ואימא בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה לאו לר' אליעזר קא פריך אלא מסקנא דמילתא דרבא היא דקאמר בהא זכנהו ר' אליעזר לרבנן ומפרש ואזיל היכי זכנהו ואע"ג דאית להו ק"ו יש לכם לטמאות בימי נדה מדכתיב דמיה ומשני אליבא דרבנן אמר קרא תשב ישיבה אחת לכולן וכיון דמטהרינן בימי זיבה ה"ה בימי נדה וכפר"ח ואסיקנא לרבנן ישיבה אחת לכולן:

דף לט.

לא צריכא לר' מאיר כו'. ותימה וכיון דצריך להוציא משום דילמא אתי לקלקולא בימי נדה מאי נפקא מינה דאחד עשר בחזקת טהרה וי"ל דנפקא מינה דמותרת לשמש כל זמן שלא גירשה. א"נ דלא אתי חיוב לגרשה עד שיעברו י"א יום:

והיולדת כולן מטמאות מעת לעת. אע"ג דמעוברת דייה שעתה הכא שיצא דם לפתיחת הקבר שאני אי נמי כר' יוסי דבעי הפסקה ג' עונות א"נ כגון שראתה פעם אחת ולית ליה דדיין כל ימי עיבורן:

לומר שאינה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה. ה"פ דמתני' כל י"א יום בחזקת טהרה כלומר היא בחזקת שאינה רואה והיא מסולקת מדמים הילכך אפי' אירע שראתה ג' פעמים בתוך ימי זיבתה מקרה בעלמא הוא ולא הוי קביעות וסת:

מיחש מהו דתיחוש ליה. פירש"י אם היתה למודה לראות מט"ו לט"ו מהו שתחוש לפרוש מבעלה כשיגיע זמן וסתה ופשיט ליה רב פפא מהא דאמרינן היכא דשינתה לכ"ז דכי הדרי אתו כ"ב קיימא בתוך ימי זיבתה וקתני זה וזה אסור וכי היכי דחוששת כשיגיע זמן וסתה בתוך ימי זיבתה לוסת שקבעה חוץ לימי זיבה ה"ה חוששת לוסת שקבעה בתוך ימי זיבתה. וניחא טפי לפרושי הכי מיקבע לא קבעה בימי זיבתה מיחש מהו שתחוש בתוך ימי זיבתה לוסת שקבעה חוץ לימי זיבתה מי אמרינן כי היכי דלא קבעי לה וסת בתוך ימי זיבתה משום שהיא מסולקת דמים. הכי נמי אינה צריכה לפרוש כשיגיע זמן וסתה בתוך ימי זיבתה:

דף לט:

אלא הא דאמר ריש לקיש כו'. בין ריש לקיש בין ר' יוחנן מודו דקובעת וסת בתוך ימי זיבתה ופליגי אשמואל דאמר אין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה. ולשמואל לא מיבעיא בימי זיבה ממש דאינה קובעת אלא אפי' בימים הראויין לזיבה אינה קובעת כדמוכח לעיל. ולר' יוחנן לא מיבעיא בדמים הראויים לזיבה אלא אפי' בימי זיבה קובעת דבהכי איירי הכא דומיא דתוך ימי נדתה:

אלמא מריש ירחא מנינן. ותימה דילמא משום ראיות ראשונות קרי להו תוך ימי נדתה וי"ל אי לאו משום מריש ירחא מנינן לא הוה קובעת וסת כיון שאין השלישי מעין האחרים שהיו בימי נדה. א"נ משמע ליה דקביעות וסת חל בתוך ימי נדתה דהיינו ראייה שלישית שכן נקבעה הוסת. ומי' תימה לומר הכי דכל דמעיקרא נקט וחשיבא כאילו ראתה בריש ירחא מאחר דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא דלא דמי להההיא דלעיל דכבר קבעה לה וסת בהכי וי"ל דמיירי הכא כגון דחזאי ג' זימני בריש ירחא וחמשא בירחא אלא שהתלמוד לא חש להאריך כמו קפצה וראתה קפצה וראתה דלעיל לא נקט אלא תרי זימני ולפי זה הא דנקט והשתא חזאי בחמשא בירחא ובריש ירחא לא חזאי לא נקיט ליה משום דהוי השתא קביעות וסת דידה אלא לומר שדיה שעתה בראיה זו ואליבא דמ"ד בפ"ק דלא אמרינן דיה שעתה אלא בשעת וסתה ואי לאו דחשבי' לה כאילו ראתה בריש ירחא לא הוה חמשא בירחא זמן וסתה דלא קבעה לה וסת אלא בתוך ימי נדתה. ולפי דברי רב פפא קשה מתני' דפ"ק לר' יוחנן דכולן צריכין להיות בודקת חוץ מן הנדה דתיבדוק דילמא קבעה לה וסת דליכא לשנויי כי קאמר ר' יוחנן דחזאי ממעיין סתום דכה"ג קרי מעין פתוח כשראיות הראשונות בימי נדה כדפרי' התם רש"י מתוך כך נראה כלשון אחרון דפי' שם רש"י:

סליק פרק בנות כותים בס"ד

דף מ.

שתלד ממקום שמזרע'. ותימה בלא כי תזריע נמי לשון תלד משמע למעוטי יוצא דופן כדדרשינן גבי קדשים כי יולד פרט ליוצא דופן ובפ' יש בכור נמי ממעטינן יוצא דופן מוילדו לו. וי"ל דהתם לאו מלשון לידה קא ממעט אלא דגמרינן לידה מבכור כדגמרינן לקמן גבי קדשים ותימה אכתי תיקשי לך הכא נמי ניגמר לידה מבכור. וי"ל דאי לאו כי תזריע הוה מיסתבר למידרש טפי לכדדריש ליה ר' שמעון:

ר' שמעון מ"ט. כלומר אמאי לא דריש קרא כדדרשי ליה רבנן:

סד"א זכר ודאי. אע"פ דבפ' המפלת משמע דלא דרשינן ליה בהכי אלא היכא דמייתר שאני הכא דכתיבי טובא בן ובת הלכך זכר ונקבה מייתר:
זאת וגו' היא העולה. הרי אלו ג' מיעוטין זאת והיא וה"א דהעולה שני אבל העולה קמא דריש מיניה העולה עולה ראשונה בפ' תמיד נשחט. ובכל אינך דמפרש ר' שמעון מודה ר' יהודה [דאם עלו לא ירדו] כדמפרש טעמא בזבחים. ותימה והא ר' יהודה סבר בפ"ק דזבחים דרצפה מקדשת כמזבח א"כ כולם יעלו א"כ היכי משוי לה פסול פיגול נותר טמא וכל אינך לבר הני ג'. וי"ל כגון שיש הפסק בינו ובין רצפת העזרה:

דף מא.

שהיה פסולן בקדש. פרש"י לאחר שבאו לעזרה אירע פסולן. וקשה לפירושו דא"כ רובע ונרבע בעזרה נמי הוה לן למימר אם עלו לא ירדו. וע"ק דבזבחים פ' חטאת העוף חשיב ר' יוחנן מליקה ודלא הייתה פסולן בקדש ושמאל ולילה לא חשיב להופסולן בקדש אי לאו דמשכח להו הכשירא במקום אחר כדאיתא התם הלכך נראה לפרש דפסול שבא ע"י דבר שכשר במקום אחר בכיוצא בו קרי פיסולו בקדש כלומר פסול זה קדוש וכשר במקום אחר:
היינו דאיצטריך תרי קראי חד לבהמה דחולין כו'. ותימה וליבעי ג' קראי בכל הני כמו טריפה דחשיב הכא בהדי שאר פסולין כדאשכחן בפ"ק דמנחות דמצריך תרי קראי לטריפה חד לטריפה קודם הקדש וחד לטריפה לאחר הקדש וא"ה איצטריך רבא למיעוטי מזאת דאם עלתה תרד ובשאר פסולין נמי ליבעי תלתא קראי חד ליפסל קודם הקדש וחד ליפסל לאחר הקדש דלא יעלו לכתחלה וקרא שלישי דאם עלו ירדו וי"ל דכיון דגלי רחמנא בטריפה ה"ה לכל שאר פסולין. תדע דמטריפה ילפינן בעלמא דהא אכתי מצריך התם קרא לטריפה היכא דהיתה לה שעת הכושר ומשמע התם דממשקה ישראל לא הוה שמעינן אלא היכא דלא הוה ליה שעת הכושר ובכל דוכתין אייתי ממשקה ישראל אפי' על דבר שהיתה לו שעת הכושר בפ' כל האסורים גבי נעבד דקאמר מדאסר רחמנא נעבד לגבוה. ובפ' אלו עוברין גבי מוקצה ובפ' כל הבשר גבי אותו ואת בנו ותלמודא לאנחת לפרושי הכא אלא תרי קראי דאיירי בהו בשמעתין וסמיך אהא דילפינן מטריפה דאסורה אף להדיוט:
חד לבהמת קדשים ואוליד דרך דופן ה"ה דהוה מצי למימ' למקדיש וולד ויצא דרך דופן כדאיתא בספ"ב דתמורה ומאחר דאין קדושין מהיכן מקדישין:

אי אתה מוצא אלא במקדיש וולד ויצא דרך דופן וסבר וולדות קדשים בהוויתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ופי' משובש הוא דכ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים משעת יצירה איצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה שפיר ולרבותא נקטיה אע"ג דקסבר בהווייתן הן קדושים איצטריך למעוטי כיון דלאקדם פיסולן להקדישן אבל איאפשר לומר במעי אמן הן קדושים דבהדיא מוכח פרק דם שחיטה דסבר ר' שמעון בהווייתן הם קדושים להההוא תנא דאמר לר' שמעון דאין איסור חל על איסור אפי' בקדשים דמוקי כל חלב בוולדות קדשים וקסבר בהווייתן הן קדושים והוי איסור בת אחת. והך שמעתא גופה. מוכח הכי דצריך לאוקומי הנך פסולי בבהמה דקדשים שלא קדם הפסול להקדש ואתנן ומחיר לא משכחת לה אלא כמ"ד בהוייתן הן קדושים ונתן לה ולד קדשים באתננה ואי במעי אמן קדושים לא משכחת לה שיהא (לא) אתנן ומחיר חל עליהן כדמוכח פ' בתרא דזבחים וכן פרש"י. ותימה וכיון דקסבר בהווייתן הן קדושים היאך קדושה חל על יוצא דופן וכלאים הא משמע בפ' כיצד מערימין דטומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן למ"ד בהווייתן הם קדושים וצריך לחלק בין טומטום ואנדרוגינוס ליוצא דופן וכלאים משום דניכר פיסול בגופן:

דף מא:

כגון שיצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וברישא פליגי באשה אם היא זבה ובסיפא פליגי בדם אם הוא טמא ופריך ליה רב יוסף חדא דהיינו רישא והא בהא תליא וחד טעמא הוא: ואזדא ר' יוחנן לטעמיה וקשה דהא ר' יוחנן משום רשב"י קאמר לה ומודה ר"ל דלר' שמעון בעי' שיצאמדוה דרך ערותה ונראה לפ' דר"ל קאי אברייתא לשנויי שינוייא אחרינא כגון שיצא ולד ודם דרך דופן. וה"ק לדברי המטמא בדם מטמא באשה כלומר מי שמטמא בדם היינו משום שמטמא באשה דלאחשיב ליה לידה ויולדת בזוב היא אע"פ שלא יצא מדוה דרך ערותה היא טמאה וגם הדם טמא ולדברי המטהר בדם היינו משום דמטהר באשה דחשיב ליה לידה ומקושי מטהר הלכך היא טהורה והדם טהור ודוקא בקושי אבל בשופי טמא אע"ג דקאתי דרך דופן דר' שמעון לא בעי שיצא מדוה דרך ערותה. ורישא איירי ביצא ולד דרך דופן ודם דרך רחם וסיפא דיצא ולד ודם דרך דופן וקמ"ל דלא בעינן שיצא מדוה דרך ערותה. ור' יוחנן אמר אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה ולכ"ע בעי' שיצא מדוה דרך ערותה ורבנן לא מטמו בדם אלא משום דנגע במקור: **וסבר ר' שמעון דיה כבועלה והתניא כו'**. תימה כיון דמדמי משמשת לפולטת לרבנן נמי תיקשי למה לי מיהיה תיפוק לי מורחצו. וליכא למימר דהא דמטמא קרא משמשת

כשיצא לחוץ ונגע בה מאבראי דא"כ מאו איש נפקא. וי"ל דלרבנן ניחאליה דאיצטריך יהיה ליה למימר דרואה הויא לכל דברמדרבי ליה קרא דאיירי בנדה וזבה ואי לא כתיב אלא קרא דורחצו הוה נפקא לן מיניה דמטמאה בפנים כבחוץ אבל לא ידעי' דרואה הויא ותימה לרבנן למה להו קרא דורחצו דהך קרא דיהיה שמעינן שפיר דרואה הויא ומטמאה בפנים כבחוץ. וי"ל דאי לאו קרא דורחצו דש"מ טומאה באשה ששמשה שטמאה מחמת ש"ז לא הוה דרשי' יהיה לפולטת ש"ז כיון דלא אשכחן בשום דוכתא דאשה טמאה מחמת ש"ז:

כאן בפולטת כאן במשמשת. תימה היכא טעי תלמודא לדמויי משמשת לפולטת דהא קרא במשמשת כתיב דכתיב ואשה אשר ישכב איש אותה וי"ל דהוה טעי בלישנא דברייתא דקתני מפני שטומאת בית הסתרים היא דמשמע דה"ק דאע"ג דגבי טומאות בעלמא בית הסתרים לא מטמו במגע הכא גזירת הכתוב הוא דמטמא כאילו נגע בה בגלוי ומאחר דמשום מגע מטמא ליה כאלו נגע בה בגלוי ס"ד דה"ה בפולטת ומ"מ משני ליה כאן במשמשת וה"ק גזירת הכתוב דמשמשת טמאה בכל ענין אפי' בבית הסתרים ולהך מסקנא ניחא נמי לרבנן דאיצטריך קרא דיהיה דלא שמעינן דפולטת מטמא בפנים כמשמשת. ותימה כיון דשמעינן דפולטת מטמאה בפנים למה לי קרא דורחצו תיפוק לי שדרך תשמיש נגע ש"ז בבשרה. וי"ל אינה מטמאה אלא בבית החיצון ומשמשת טימא הכתוב אפי' נכנס הזרע לבית הפנימי ולא נגע כלל בחיצון:

למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה והאמר רבא. תימה דמשמע דלא קשה מהא מילתיה דרבא אלא לפי סוגיא דשמעתין ואמאי דבלא סוגיא דשמעתין הוה מצי לאקשויי מקרא לרבא דבקרא משמע דלית ליה אלא טומאת ערב דכתיב ורחצו במים וטמאו עד הערב. וע"ק מאי פריך מהא דקאמר בטומאת ערב סגי לה. לימא דמיירי כגון בקנחה יפה יפה עצמה או רחצה בחמין דע"כ אפשר לה לכבד את הבית יפה שלא ישתייר בה ש"ז כדאמרינן ביבמות ס"פ אלמנה גבי משמשת טובלת ואוכלת בתרומה לערב וכן פ' ב"ש ובהאשה רבה עומדת מחיקו וטובלת ואוכלת בתרומה. ועוד תנן בפ' ח' דמס' מקואות האשה ששימשה את ביתה וירדה וטבלה ולא כבדה את ביתה כאילו לא טבלה. וי"ל דמהך פירכא מיתרצא פירכא קמייתא דמקרא לא מצי לאקשויי לרבא דאיכא לאוקומי כשכבדה את ביתה אבל השתא דמוקי הך קרא דורחצו במשמשת ע"כ מיירי דלא כבדה את הבית דאי כבדה תיפוק לי דטמאה משום דנגע ש"ז בבשרה מבחוץ דהרי פלטה:

דף מב.

מדאחמיר רחמנא אבעלי קריין בסיני. לאו מאיש גמר דא"כ יגמר ממקדש דאחמיר רחמנא לשלח בעל קרי חוץ לב' מחנות כמו זב והתם לאו חידוש הוא אלא גמר אשה מאשה דמטעם פולטת החמיר הכתוב (דבעלי קריין) בסיני שיפרשו ג' ימים מנשותיהן: **דהא זבין ומצורעין דחמירי**. פי' שעתיד להחמיר עליהן יותר מבעלי קריין. ע"כ לא קאמר ר' שמעון דייה כבועלה כו' אבל לטמא במשהו רואה הויא וק' מהא דאמרינן בפסחים פ' אלו דברים דר' שמעון סבר כר' נתן דאיצטריך כחתימת פי האמה ויליף בעל קרי מזב וא"כ דייה כבועלה ולא תטמא במשהו וי"ל דלר' שמעון ודאי אינה מטמא' במשהו וה"ק דאפי' סבירא לן כר' שמעון הא דאית ליה לעיל שאינה מטמאה בפנים כבחוץ מ"מ איפשר דס"ל דמטמאה במשהו:

הנדה והזבה ושומרת יום כנגד יום כולם מטמאות בפנים כבחוץ. פרש"י בראיה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראיה טמאה היא וה"ק הזבה והשומר' יום כלומר בין שראתה ג' ימים בין שראתה יום אחד מטמאה בבית החיצון בראיה ראשונה. ונ"ל דבחנ' דחק דמשכח' לה שפיר נפקותא בזבה דמטמאה בפנים כבחוץ אע"ג דכבר טמאה היא כגון שראתה ביום ראשון וביום שני ונעקר הדם ביום ג' ויצא לבית החיצון ולא יצא לחוץ עד יום ד' דאי לאו דמטמאה בפנים כבחוץ לא הויא זבה שלא ראתה ג' ימים רצופין:

אמאי טומאה בלועה היא. אליבא דאבייי קא פריך דאית ליה לקמן דאותו מקום של אשה בלוע הוא. ומי' לרבא נמי איכא למימר דקרי ליה טומאה בלועה משום דאיירי שנעקר מהמקור ולא יצא עדיין לבית החיצון והא דמסיק הכא נמי בשיצא לחוץ לרבא אע"ג דלא יצא לחוץ לגמרי אלא שיצא לבית החיצון לגמרי. ומי' מדקאמר עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דס"ל כאביי דלרבא אמרינן לקמן דמקום נבלת עוף טהור בית הסתרים הוי: **עשאוה כנבלת עוף טהור**. ואע"פ שלא החמירו בשאר טמאות בלועות דעלמא הכא גזרו טפי שלא יבא לטהרה ע"י טבילה זו אפי' נגע בה כשיצא לחוץ:

דף מב:

שהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהור דלא חשיב כבחוץ והא דאמר לעיל פ"ב דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא י"ל דיש חילוק בין דם ללידה ועוד דהתם ספיקו טמא כשהוציאו לחוץ קאמר. וקשה מהא דאמרינן בריש בהמה המקשה ובפ' יש בכור לנחלה דאיצטריך למיתני באדם ובהמה דלידת ראש הויא לידה דאי תנא באדם ה"א משום דחשיב פרצוף דידיה ואי תנא בהמה ה"א משום דאין לה פרוזדור

אימא לא וכיון דבעינן שיוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדמשמע הכא למה לי פרוזדור למנוע לידת ראש שלא תחשב לידה כיון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור וי"ל דפרוזדור דהכא לאו כפרוזדור דהתם אלא עובי הירכים קרי פרוזדור שמתכסה בהן ראש הולד הילכך הוה ס"ד דלא הוי כילוד וכפרש"י התם:

דאמר רב אושעיא גזירה שמא יוציא ראשו חוץ לפרוזדור ומילתא דרב אושעיא איתמר אהא דאמרינן בפ' בהמה המקשה גבי אשה שמת עוברה בתוך מעיה דחיה טמאה טומאת ז' והאשה טהורה עד שיצא הולד ופריך אמאי טומאה בלועה היא וקאמר רב אושעיא גזירה שמא יוציא ראשו וכו' ומדמייתי הכא הא דרב אושעיא לומר דחשוב כילוד בהוצאת הראש חוץ לפרוזדור משמע דרב אושעיא נקט דוקא ראשו ותימה אמאי נקט ראשו אפי' הוציא ידו חוץ לפרוזדור טמאה החיה שנגעה בה דתו לא הוי טומאה בלועה וי"ל דגזירת הכתו' היא דעד שתהא כילוד לא מטמא כדדריש ר' ישמעאל בפ' בהמה המקשה על פני השדה להוציא עובר שמעי אשה:

יצתה זו שטומאתה קודם שיאכלנה. לאו מיעוטא הוא דא"כ מאי פריך תייתי בק"ו אלא ה"פ יצתה זו כלומר לא איירי קרא בההיא. ותימה רבא מאי קא משני מהך ברייתא וי"ל דסבר דבית הבליעה רחב ואפשר שלא יסיט הנבילה שתחב לו חבירו. א"נ כי קאמר רבא דבית הסתרים הוי היינו בתחלת בית הבליעה אבל בסופו מודה דבלוע הוי והכא מיירי כגון שתחב לו בעומק בית הבליעה:

מה אכילה בכזית אף נוגע ונושא בכזית. ותימה כיון דבקרא דוהאוכל כתיב כיבוס בגדים ובנוגע לא כתיב כיבוס בגדים הוה לן לאוקומי שיעור אכילה לנושא דוקא דכתיב ביה כיבוס בגדים אבל לא גבי נוגע דלא כתיב ביה כיבוס כדאמרינן לעיל גבי מזה וי"ל דאי לא קאי אלא אנושא לא הו"ל למיכתב נושא כלל וממילא הוה אמינא מאי אוכל נושא כיון דאי אפשר לטמא אוכל ממש כמו גבי מזה דלא כתיב נושא ואמרינן מאי מזה נושא. ומיהו תימה כיבוס בגדים דכתיב באוכל למה לי וכ"ת דאי לא כתיב כיבוס הוה מוקמינן ליה בנוגע ולא בנושא דכתיב ביה כיבוס בגדים הא ליתא דא"כ לא ניכתוב נוגע כלל. ולעיל בפ"ק כתבתי תירוץ בשם הר' יחיאל:

דף מג.

למימרא דהיסט ונגיעה כידיו. פרש"י (דמתני') דמהכא ילפינן לכל הנגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה ללמד על כל נגיעה דכתיבא גבי טומאה שתהא [בגלוי] והיינו דאמרי' בפ"ק דקדושין אמר עולא הכל מודים דלשון גלוי

הוא אצל השרץ כי יגע אמר רחמנא והאי בר נגיעה הוא ומיהו פשיטא ליה דבעי' שיהא גלוי אלא דסמיך אנגיעה דהכא דאיתקש לידיו:

אוחז ס"ד והתניא ר' אליעזר אומר כל האוחז ומשתין כו'. פירכא זו תמוהה בעיני כיון דכתיב בקרא משמרת תרומותי וצוה הכתוב לשמור אותה שלא תטמא וכי בשביל חכמי' שאמרו כאילו מביא מבול לעולם לא ימנע מלטמאות את התרומה וצ"ע:

שכבת זרע אמר רחמנ' בראויה להזריע. אפי' באין יורה כחץ איירי כדמפרש בסמוך וראוייה להזריע כיון שנעקר בהרגשה. ותי' דאמרינן בסוף נדרים איהי קים לה ביורה כחץ וכיון שאומרת שאינו יורה כחץ יוציא ויתן כתובה ומאי נפקא לן אם אינו יורה כחץ מ"מ ראוי הוא להזריע וי"ל דלעולם בשאינו יורה כחץ אינו ראוי להזריע ובהא פליגי הני לישני דהכא דלישנא קמא סבר כיון שנעקר מתחלה באותו ענין שראויה להזריע מטמאה או א"נ ראויה היא להזריע אלא שאינה יכולה להתעבר בשאינה יורה כחץ לפי שאינו נכנס עד מקום ההריון אלא שותת ויורה לחוץ:

אזרועי הוא דלא מזרעא הא טמויי מטמאה. אפי' נעקר בלא הרגשה דאי לאו הכי היינו לישנא קמא:

זבה שנעקרו מימי רגליה. פרש"י בתשובה דלהכי בעי בזבה ולא בעי בזב לפי שבאשה מתעגלין כל מימי רגליה בבת אחת לפתחה משא"כ באיש:

דף מג:

רר תרי זובו תלת. רבנן לא דרשי אתים דלמאן דדריש אתים חשיב את למניינא בפרק בנות כותים גבי והזב את זובו וכי קא בעי ר' ישמעאל מניינא למה לי הוה מצי למימר דסבר כמאן דדריש אתים. א"נ קים ליה לתלמודא דהאי את אתא לדרש' אחריתי:

ורבי ישמעאל מנינא למה לי. פי' מנין שתים לטומאה ושלש לקרבן:

(**כי**) **עד שיצא מבשרו**. בפ' בנות כותים דרשינן מבשרו ולא מחמת אונסו ותרוייהו ש"מ:

והתנן האיברים אין להן שיעור כו'. תימה מאי ס"ד של המקשה וכי לא ידע דאבר שלם דוקא קאמר וי"ל דקשיא ליה הא דאמרינן דשום ש"ז קתני הילכך פרי' שהשרץ נמיאשכחן כל שהו באיברים א"כ מה חילוק יש ביניהן ומשני דלאו היינו כל שהו דכיון דאי חסר ביה טהור:

נוגע בש"ז ת"ל אי איש. מהבגד אשר עליו ש"ז לא נפיק דדילמא בגד חמור דנושא את הנבלה מטמא בגדים בחיבורין ולא אדם. והכי אמרינן בפ"ק דב"ב. ותימה מ"ט דריש מאו איש דכתיב גבי שרץ ושביק או איש דכתיב גבי ש"ז וי"ל משום דבנוגע מסתבר

למילף מנוגע ולא מאו איש דש"ז דמיירי ברואה. ותימא תיפוק לי מדאיתקשא ש"ז לשרץ דמהך היקישא ילפינן להו מהדדי לענין בגד ועור פ' במה אשה ופ' כיצד הרגל וי"ל רב פפא דמרבי נוגע מאו איש דשרץ סבר דאיצטריך גם ההיקש דאי לאו היקישא לא הוה מרבינן מאו איש דשרץ נוגע בשכבת זרע ומהאי היקישא דש"ז לחודה לא הוה שמעינן נוגע דרואה קרי הוא דאיתקש לנוגע בשרץ. והא דילפי' היקישא לענין מגע דבגד ועור היינו בתר דמרבי' מאו איש דשרץ נוגע בש"ז אמרינן נמי לענין מגע נמי איתקוש ורב הונא בריה דרבי נתן דמרבי מגע מאו איש דש"ז דאי לאו הכי לא משכחת לה דאיתקש נוגע בשרץ לנוגע וכו' אלא לרוקה והשתא לרב הונא בריה דרב נתן הא דנקט התם לשון היקישא לאו דוקא אלא סמוכין דבתרי קראי כתיבי אבל לרב פפא היקש ממש הוא דמאו איש דכתיב גבי שרץ מרבינן נוגע בש"ז:

ומטמא בנגעים. דכתיב אדם ולהכי איצטריך לרבויי משום דכתיב בנגעים איש או אשה ובטומאת מת נמי כתיב ואיש אשר יטמא אבל לענין לזקוק לייבום ולהאכיל בתרומה לא כתיב איש ולא איצטריך מתניתין להשמיענו יום אחד אלא למעוטי עובר א"נ שלא נצריך ל' יום להוציאו מתורת נפל:

דף מד.

כנעוריה פרט למעוברת ותימה תיפוק לי מוזרע אין לה עיין עליה כי היכי דפסלינן בריש החולץ חליצת מעוברת מואין לו עיין עליו וי"ל דהתם לא קאמ' אלא עיין והמתן אם יבא הוולד לידי בן קיימא. אבל לא פטר ליה מן שהיא מעוברת הכא נמי הוה אמרי' שתמתין מלאכול עד שתראה אם הוולד יהיה בן קיימא אבל לא מיפסלא מתרומה ללקות עליה כמו זר:

בכהן שיש לו שתי נשים. תימה כיון דאתיא כרבנן דסברי דעובר אין לו זכייה כדקאמרינן לאפוקי מר' יוסי א"כ למה לי ב' נשים הוה מצי למימר באשה אחת גרושה ואין לו בנים ממנה דדוקא בן יום אחד פוסל ולא עובר אלא אוכל בשביל כל המשפחה לרבנן כדאיתא ביבמות פ' אלמנה ועוד הקשה ה"ר אפרים דבפ' מי שמת פריך לרב ששת דאמר המזכה לעובר קנה ממתניתין דבן יום אחד נוחל ומנחיל אבל לא עובר ומשני דהוא מיית ברישא כדמשני הכא. והכא אדפריך מסיפא הו"ל למיפרך מהך רישא ולא הוה מצי לשנויי הכי ובהך פירכא אחריתי מיתרצא פירכא קמייתא דרב ששת דמוקי לה בכהן שיש לו שתי נשים לטעמיה דאית ליה דעובר אית ליה זכייה. והא דאמרי רבנן דעובר אינו פוסל משום דהוו להו זכרים מיעוטא ור' יוסי דקאמר דעובר פוסל דחייש למיעוט והשתא

איצטריך לאוקומי בכהן שיש לו שתי נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דאי אין לו אלא אשה אחת גרושה אפי' עובר פוסל דבין הוא זכר בין היא נקבה זכה בנכסים ואין למשפחה זכות בנכסים כיון דעובר אית ליה זכיה:

אמר רב ששת נוחל בנכסי האם. בפ' מי שמת פריך לרב ששת דאמר המזכה לעובר [קנה] ממתניתין דקתני בן יום אחד אבל עובר לא ומתרץ רב ששת התם דפירושא דמתניתין כדמתרץ הכא. ותימה מה היתה שם סברת המקשה דבלאו רב ששת תיקשי פי' דמתני' כדפריך הכא אי בעי מיניה לירתו אי בעי מאבוה לירתו וי"ל דמשמע ליה לפרושי מתניתין כגון שהקנה נכסיו לאחר אם לא יהיה לו יורש בשעת מיתה וקמ"ל דבן יום אחד הוי יורש. אבל עובר לא דלא קנה ופירושא דמנחיל הוי כמו דמפרש הכא דמנחיל לאחיו מן האב נכסי אמו אבל עובר לא משום דלא קנה ורב ששת משני דנוחל ומנחיל חדא מילתא היא. א"נ ס"ד כדמפרש רב יוסף לומר שממעט בחלק בכורה אבל עובר לא בלאו טעמא דוילדו לו אלא משום דאין לו זכיה. א"נ הוה ידע שפיר כמו שמפרש רב ששת נוחל מאחי האם להנחיל לאחים מן האב והו מפרש ליה משום דעובר אין לו זכיה:

דף מד:

מ"ט וילדו לו בעינן. למ"ד המזכה לעובר לא קנה לא איצטריך וילדו לו כדפרשי' לעיל וה"נ אמרינן בפרק מי שמת:

איש כי יכה כל נפש אדם אפי' כל דהו האי קרא כתיב באמור אל הכהנים ותימה דבריש אלו הן הנחנקין דריש ליה מקרא אחרינא דכתיב באלה מסעי כל מכה נפש לפי עדים: **הא לא שהה ספיקא הוי משמע הכא דחשיב בן קיימא לרבנן טפי מלרשב"ג**. ותימה דבפ' הערל משמע איפכא דבן שמונה אמרי רבנן דאפי' שהה ל' יום הוי נפל ולרשב"ג לא הוי נפל אלא אמרינן דבר ז' הוא ואישתהויי אישתהוי וי"ל דבתרתי פליגי דבבן ח' פליגי דהכי מיתניא פלוגתייהו בתוספתא והא דאמרינן הכא דפליגי בסתם וולדות דייק תלמודא מדקתני במילתי' דרשב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דאי לא פליגי אלא בבן ח' כדמשמע בתוספתא ה"ל למימר אם שהה ל' יום אינו נפל ומדנקט האי לישנא כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל משמע דשמעינהו לרבנן דמקילי בסתם וולדות לומר שיצא לאלתר מידי נפל. וקאמר רשב"ג דוקא אם שהה ל' יום באדם אינו נפל ולא מפליג רשב"ג בין סתם ולדות לבן ח' להכי אמר כל ששהה שכולל כל הוולדות. ותימה היאך ניחא ליה מתניתין אליבא דרבנן והא בפיהק ומת אפי' רבנן מודו ואמאי חייב באבילות

וי"ל דמיתוקמא מתני' בנפל מן הגג ואכלו ארי ותימה בנפל מן הגג דליכא ריעותא מ"ט דרשב"ג ניזיל בתר רוב נשים דוולד מעליא ילדן וע"ק דבפ' ר"א דמילה פסקינן כרשב"ג ואסרי' עגלא תליתאה דאישתחיט ביומא דשבעה וי"ל כיון דמיעוטא דנפלים מצוי והוה חיישינן למיעוטא כזה כדאמרינן גבי מים שאין להם סוף כיון דמיעוט ניצולין [חיישינן] ליה. ולענין אבלות נמי כיון דנפלים מצויין הן לא אזלינן בתר רובא להחמיר דלענין אבילות הקילו חכמים וגדולה מזו בפ' יש בכור כדאמרינן יום ל' כיום שלפניו לענין אבילות משום דקי"ל דהלכה כדברי המקיל באבל אע"ג דקי"ל בפ' החולץ דאם (ילדה) [מת] בתוך ל' ועמדה ונתקדשה עם אשת כהן היא אינה חולצת דחשיב בר קיימא והיינו כקולי דמר וכקולי דמר לא חשו באבילות דרבנן. ותימה הכא אמרינן דהיכא דאינו שהה דאינו מתאבל על הספק ובמס' שמחות תנן הספיקות מתאבלין עליהן וי"ל דהתם אמרי' בספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון דממה נפשך חד מינייהו חייב להתאבל וגנאי הדבר לפטור שניהן:

וחייבין עליה משום אשת איש. פרש"י אם קבל בה אביה קדושין ובא עליה נהרג דביאתו ביאה וק' לפי' למה לי למיתני הך בבא היינו אם בא עליה אחד מן העריות האמורות בתורה מומתין על ידיה. ונראה לפרש דקאי אהא דקאמר אם בא עליה יבם קנאה דלא תימא לא קנאה אלא מדרבנן מידי דהוה אביאת בן ט' קמ"ל דקנאה מדאורייתא וחייבין עליה משום אשת איש:

ערב ראש השנה איכא בינייהו. לר' מאיר סגי ליה בערב ראש השנה לרבנן צריך שתכנס לשנה רביעית:

שלשים יום בשנה חשובין שנה איכא בינייהו ותימא לימא שנה שלישית איכא בינייהו לבר יום אחד דלר' מאיר בשתי שנים ויום א' סגי דיום אחד בשנה חשוב שנה ולא הוה פליג אברייתא דבסמוך וי"ל דמשום יום אחד לא הוה קרי לה בת ג' שנים. ותימא ולימא יום ראשון של רביעית איכא בינייהו דלר' מאיר בתחלת שנה רביעית סגי ולרבנן בעי' מעת לעת עד שעה שנולדה כדאמר לקמן בפירקין לענין קדשים. וי"ל דקים ליה דלרבנן לא בעי מעת לעת ועוד דא"כ גם לר' מאיר ה"ל למיתני בת ג' שנים ויום אחד ולפרושי דלא בעינן מעת לעת:

דף מה.

אחר בא עליה ואם אשת כהן אסורה אבל אשת ישראל לא דפיתוי קטנה אונס הוא. ותימה למה האריך כל כך לוקמה כפשטה לענין דם נדות דאי לא מיתצדי האי דם נדות

הוא. וי"ל דניחא ליה השתא לאשכוחי איסור והיתר לבעלה ואי לענין דם נדה לא נפקא מינה מידי לבעלה דאפי' אם דם בתולים הוא הא תקון רבנן דבועל בעילת מצוה ופורש. אלא נפקא מינה כגון שבעל בתוך ג' ומצא דם ובעל לאחר ג' ולא מצא דם כו'. אי אמרת איתצודי הוא דלא מיתצדי עד לאחר ג' האי דם נדה הוא פי' אותו דם שמצא בתוך ג' ודאי דם נדה הוא דדם בתולים לא מיתצדי בתוך ג' וקשה לפירושו למה הזכיר בעילה דלאחר ג' כיון דליכא לספוקי בהך בעילה דלאחר ג' דודאי דם בתולים הוי כיון דלא מיתצדי בתוך ג'. לכ"נ כמו שפרש"י בתשובה איתצודי הוא דלא מיתצדי דקאמר היינו דלא שכיח דמיתצדי אבל כי מיתצדי לא הדרי והאי דקאמר האי דם נדה הוא בין תוך ג' בין אחר שלשה דבתוך ג' מספקינן דילמא לא איתצוד ודם נדה הוא והך דלאחר ג' אמרינן דילמא בתוך ג' איתצוד והשתא דם נדה הוא א"נ כגון שבעל בתוך ג' ולאחר ג' ולא טבלה בנתיים והשתא הויא ודאי [נדה] או מקמא או מבתרא. ותימה כיון דאמרינן דזימנין דמיתצדי היכי קאמר לעיל דאחד בא עליה והא זימנין דמיתצדי. וי"ל כיון דלא שכיח דמיתצדי תלינן באשת כהן לחומרא. והשתא ניחא דפריך דילמא מכה שבתוך ג' חוזרת לאלתר והא ודאי בא עליה אחר משום דכי היכי דאסרה לה מספק כי אסרת לה מטעם איתצודי הוא דלא מיתצדי הכי נמי יש לאוסרה מספק כי אמרת מיזל אזלי ואתו משום דילמא חוזרת לאלתר:

אמר לה בת י"ג שנה ויום אחד. תימה דלקמן אמתניתין דבת י"ב שנה ויום אחד נדריה (נדר) [קיימין] תניא אלו דברי ר'. וי"ס דגרסינן הכי בת י"ב שנה ויום אחד ואי גרס הכא י"ג סתם ניחא דמתעברת ויולדת בתוך שנת י"ג:

מה אני לכהונה. שנבעלה לפסול לה:

דף מה:

אלו דברי ר' כוותיה קי"ל בפרק מי שמת גבי בת י"ד שנה שמכרה בנכסי אביה. ופריך תלמודא ולישלח ליה בת י"ב שנה ויום אחד ולקמן נמי בשמעתין קאמר רבא כל י"ב ממאנת והולכת לה ובפרק אע"פ ובפ' יש נוחלין אמרינן הלכה כר' מחבירו:

מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש. פירוש הקדים בה בינה יותר מבאיש:

שהתינוק מצוי וכו'. ואפי' אין לו רב רגיל לבוא ולצאת עם בני אדם ומתפקח יותר ואפי' אין רגיל כלל אין תולדתו משתנית מאבותיו ואבות אבותיו:

תוך זמן כלאחר זמן. ומופלא סמוך לאיש הוי לעולם שנה אחת סמוכה לגדלות בין מיהר להביא בין איחר להביא:
וזאת לפנים בישראל. פי' ריב"ל היה לוי כדאמרינן בפ' כל הבשר [דף קו ע"ב] ר' מיאשא בריה דר' יהושע בן לוי לוי הוה. כלומר אותם שהם ישראל אמרו לפנים:

דף מו.

כי יפליא מה ת"ל איש כלומר אי הוה כתיב כי יפליא בלא איש ה"א כל מי שיודע להפלות אפי' קטן הרבה ת"ל איש איש וש"מ דהאי דמרבינן קטן מכי יפליא היינו סמוך לאיש מכלל דכשהוא איש לא בעי' שיהא יודע להפלות ולא מיסתבר ליה למידרש קרא כפשטיה איש כי יפליא משמע דבעינן שיהא איש ויודע להפלות משום שמילתא דפשיטא היא דכיון שהוא בן י"ג ולא הוחזק כשוטה שנדרו נדר והקדשו הקדש כנ"ל:
בן ט' שנים שהביא שתי שערות כו'. אי ל"ג בן יום א' ניחא דתנא הך בבא משום דמודה בה ר' יוסי ואי גרס ויום א' י"ל דמיירי דאין עודן בו בשנת י"ג דבהא מודה ר' יוסי בר' יהודה דלקמן:
אי הכי תמאן. חוששין שמא נשרו אבל כל שנת י"ב ממאנת אפי' הוי תוך זמן כלאחר שזמן ואין חוששין שמא נשרו:
אבל לחליצה בעיא בדיקה. משמע הכא לרבנן דקטנה לאו בת חליצה היא. ותימה דפ' התקבל אמר רבא ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה חולצת אלמא בת חליצה היא כל שנת י"ב. ופי' רבי' שמואל וכנגדו בקטנה לאו שהגיעה היא לעונת נדרים קאמר אלא אזמן הגעת נדרים של קטן קאי דהיינו שכשהוא בן י"ב שנה ויום אחד וק' לר"ת דבהדיא קאמר רבה פ' מצות חליצה דקטנה שהגיעה לעונת נדרים חולצת ותלמודא פסיק הכא והילכתא עד שתביא ב' שערות. ואומר ר"ת דאליבא דר' יוסי דאמר דקטנה בת חליצה היא איירי רבא וכן מוכח בההיא סוגיא דפ' מצות חליצה דקאמר התם מדברי ר' יוסי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות דבעי' שתהיה קצת בת בינה דחליצה צריכה כוונה וקאמר רבא עד שתגיע לעונת נדרים. ועי"ל דבההיא דבפ' התקבל גרס רבה משום דקאמר אחרי כן למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ואמרינן בפ' מי שמת אמר רבא אמר רב נחמן בן י"ח מוכר בנכסי אביו ולא מיסתבר לומר הא דידיה הא דרביה דהא מסיק התם דמכללא איתמר ומתוך מעשה שבא לפניו:

דף מו:

ש"מ קטן אוכל נבלות כו' תי' כי ב"ד מצווין נמי להפרישו ומי ניחא הא קתני יכול יהא חייב על הקדשו קרבן. וי"ל שהיה יכול לומר ולטעמיך:

הקדיש הוא ואכלו אחרים. הכי נמי הוה מצי למימר שגדל הוא עצמו ואכל א"נ לא רצה לומר לפי ששנה כבר לזדון שבועה ולכך מיתוקמא בהקדיש הוא כו' כדי שתהא איירי בתרוייהו ולא משכחת זדון שבועה באחרים הילכך בעי לאוקומי סיפא באחרים:

וקרא אסמכתא בעלמא הוא. והא דקא אמר יכול יהא חייב על הקדשו קרבן לפי האסמכתא הולך ודורש הפסוק:

ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין. תימה הא שמעינן לר"ל דאמר התראת ספק לא שמה התראה בפרק התערובות גבי הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה וכל מופלא סמוך לאיש התראת ספק היא דשמא לא יביא שערות ונמצא דאכתי לא הוי שנה שלפני גדול וכשהביא שתי שערות לא איירי דא"כ הוא עצמו אם אכל ילקה לר' יוחנן דאמר לעיל תוך זמן כלאחר זמן וי"ל דאזלינן בתר רובן שמביאין שערות בזמנן:

אי דאורייתא קטן אוכל נבילות כו'. תי' הוה מצי למיפרך והא בעי ר' יוחנן בפ' חרש דב"ד מצווין להפרישו אלא בלאו הכי פריך שפיר (ולהכי) [ולפי] המסקנא דרב פינחס בלא"ה ניחא:

כרב פנחס כו'. פרש"י ולהכי מיפר בקודמין הואיל שנדרה על דעת בעלה ודחק לפ' משום דאין כתוב אלא בספרים אחרים ומצינו בפ' אע"פ דאמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואין כתוב בספרים אלא אעפ"כ הוי פירושו כמו אלא. ובנדרים בסוגיא זו כתוב אלא בכל הספרים הילכך נראה לפ' דאדלעיל קאי דפריך אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרה דאורייתא ומשני אין כדר' פינחס דכיון דנודרת על דעת בעלה יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן. ותימה א"כ למה נכתבה הפרת הבעל כלל כיון דכל אשה נודרת על דעת בעלה י"ל דכיון דאמר קיים ליכי שוב אין הבעל יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן א"נ אפי' פירשה בהדיא שנדרה שלא לדעתו בעלה מיפר לה בעל כרחה. א"נ משום דנתנה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמרינן דנודרת על דעתו לפי שנראה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים הילכך כיון שנדרה על דעתו וסמוכה על שולחנו כל עיקרו על דעתו נדרה ויכול להפר:

סברוה קסבר תרומה בזמן הזה דאורייתא ובעי לאיתויי סייעתא לר"ל. ותימה דהא ר"ל סבר בפרק הערל תרומה בזמן הזה דרבנן וי"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך:

אתי גברא דרבנן ומתקן טבל דאורייתא. ותימה אדפריך מדר' יוסי ליסייעיה מדר' יהודה דאמר אין תרומתו תרומה וי"ל דר' יהודה שפיר מצי סבר דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ואפ"ה אין תרומתו תרומה דדוקא להקדיש ולאסור הוי מופלא סמוך לאיש כגדול אבל לתקן הכרי לא חשיב כגדול הילכך אין תרומתו תרומה:

דף מז.

ואינה נפסלת בטבול יום. והא דאמרינן בפ' אלו עוברין המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה אם נגעטבול יום במקצתו פסל מקום מגעו והכא אמרינן דלא פסל כלל וי"ל דהתם מיירי שהן גוש בקערה וניכרין בפני עצמן:

אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן משמע דתרומה בטל ברוב מדאורייתא והא דדריש ליה בסיפרי את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו מקדשו אסמכתא היא וכן מוכח בסוף פ' הערל גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין א' של חולין וא' של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' שאז הן מותרין מן התורה הלכך [הולכין בהם] להקל אלמא ברבייה שרי מן התורה:

אלו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו שנים או שלשה מרגילם. רק בתוס' הגירסא בס"פ ול"ג גירסא זו דאדרבה כי תבוא ומשמע ביאת כולם כדמשמע בפ"ק דקידושין דקאמר התם הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואע"ג דאיכא מ"ד לשם דבעי ביאה ומושב מ"מ לא אשכחן כי תבואו דמשמע לאלתר בכניסת שנים ושלשה מרגלים קודם שיכנסו כולם. אלא ה"ג איבבא הייתי אומר משעה שנכנסו בה שנים שלשה מרגלים דמשמע תחלת ביאה מדלא כתיב כי תבואו והכי תניא בסיפרי בפ' שלח לך א"ר ישמעאל שנה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל מקום הוא אומר והיה כי תבוא והיה כי יביאך וכאן אומר בבואכם ללמדך כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחילת ביאה כיון דמשונה ביאה זו ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם:

לאו כולהו סלוק. ותימה והא כל יושביה עליה קרינן ביה לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ת שפי' דיובל נוהג בבית שני מהאי טעמא וי"ל דבבואכם משמע טפי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם:

אי זהו סימניה. פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי [בברייתא] משתקיף העטרה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבכולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ ליה יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן התחתון עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי זהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות:

משתשחיר הפיטומת. פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא:

ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה להנצל מן העונש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת ינתן הכל לרב:

ומסר להו לערבאי. מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילהי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י ז"ל ששלחו לו זונה כדרך הערביים וקבלה אומר ר"ת אין צריך לומר שהיה רשע דמותר היה בה כי עבד היה כדאמרינן בקדושין בטי בר טבי ברמות רוחיה לא קביל גיטא דחירותא:

משיפציל ראש החוטם. פרש"י ספק וגבי אתרוג נמי מזכיר פיטמת ועוקץ וחוטם ונראה לפ' כמו חוטם דהתם דהיינו מקום שמתחיל לשפע על פי העוקץ וכן הכא למעלה מן הפיטומת מתחיל לשפע כלפי הדד וחריצין כמין פיצולין נראה בהם:

דף מז:

הלכה כדברי כולם להחמיר. מספק פוסק כחומרי דמר וכחומרי דמר כדפרישית בפרק בנות כותים:

איזהו חצר צורית. הקשה ר"ת מהך מתני' מר' ינאי דאמר בפ' השוכר את הפועלים אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית. ותירץ דחצר קובעת מדרבנן אבל מדאורייתא עד שיראה פני הבית:

בת עשרים שנה כו'. יביאו ראיה פי' קרובי האשה ואי גרסינן תביא פי' היא עצמה ואי גרסינן יביא ראיה פי' הבעל אם רוצה לישא אמה או אחותה יביא שזאת היא אילונית והיו קידושיה קידושי טעות:

שנה האמורה בקדשי'. בפ"ב דזבחים איכא למ"ד שעות פוסלות בקדשים דדריש שה תמים זכר בן שנה יהיה שיהו כל הויותיו תם ובן שנה ופריך מי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה בקבלה והולכה בן שתי שנים. אמר רבא זאת אומרת ששעות פוסלות בקדשי' והשתא מעת לעת של קדשים אינו שוה לאחרים דלא בעינן בהו מעת לעת בשעות כדפי' לעיל גבי ל' יום איכא בינייהו ושנה נמי דבתי ערי חומה משמע נמי בפ' בתרא דערכין דבעי' מעת לעת אף לשעות דדריש התם עד תום שנת ממכרו שנה שלו ולא שנת של מנין עולם והדר דריש מימים דבעי' מעת לעת. והקשה ר"מ מאי איצטריך האי קרא גבי קדשים מההוא קרא דדריש בזבחים בן שנה יהיה דשעות פוסלות ידעינן דלשנתו מנינן דאי מנינן למנין עולם לא משכחת לה דבשחיטה היה בן שנה ובזריקה היה בן שתים שאם שחטו סמוך לבין השמשות וזרקו בלילה תיפוק לי משום פסול לילה. ואם זרקו למחר תיפוק לי משום לן. ותירץ דאיצטריך ההוא קרא לאשמועינן דפסול משום עברה זמנו ואם עלה ירד כדאמרינן בפ' בתרא דזבחים גבי בני יונה שעבר זמנן שאם עלו ירדו. וסד"א כיון דבשעת שחיטה היה בן שנה וזרקו לא ירד קמ"ל קרא כיון דבשעה שהיתה הקבלה היה יותר מבן שנה אם עלה ירד. ונ"ל דאי לא דידעינן מהכא דבתר שנה דידיה אזלינן לא הוה דרשינן מיהיה דשעות פוסלות וכן גבי בתי ערי חומה איכא תרי קראי:

שנתו שלו ולא שנה של מנין עולם. ותימה תיפוק לי מדאמרה תורה להקריב בראש השנה לתמיד אלמא בתר שנתו אזלינן דאי לשנת מנין עולם הו"ל בן שתי שנים שכבר נולד ז' ימים לפני ראש השנה דאם לא כן הו"ל מחוסר זמן. וי"ל דאפי' אזלינן בתר שנות עולם לא מנינן ליה שנה אלא משעת הרצאה ואם נולד ז' ימים לפני ראש השנה מתחלת שנתו בראש השנה:

דף מח.

ובשביעית נמי יעבוד ותימה תינח שנה ששית דילפינן מהכא דבעינן שתמשך עבודתו עד שנה תחלת שביעית ולא אמרינן ל' יום ראש השנה חשוב שנה אבל בשנה ראשונה דלמא ל' יום לפני ר"ה חשוב שנה וי"ל כיון דגלי קרא דשנה ששית שלימה הה"נ שנה ראשונה:

אמר רב גידל אמר רב לערכין. אי לערכין דוקא קאמר צ"ל דס"ל רב תנא הוא ופליג:

א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר. ותימה הא ר' אלעזר גופיה הוא דאמר דאין הלכה כר' אליעזר אלא בד' וכ"ת משום דאיכא ר' יוסי בן כיפר דקאי כותיה לא קא חשיב ליה

הא ליתא דהא ההיא דד' נשים ר' יהושע קאי כותיה אלא משום דר' יהושע מר' אליעזר קבלה הכא נמי ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כותיה כדאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מכח ר' אליעזר הורה א"נ דוקא במשניות הוא דאמר ר' אלעזר בפ"ק הלכה כר' אליעזר בארבע:

סליק פירקא ר"מ אומר לא חולצת ולא מתייבמת. ותימה לר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתייבמת עד שתביא סימן התחתון:

וחכ"א [או] חולצת או מתייבמת. ה"ה דאפי' קטנה מתייבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש כתוב בפרשה:

דף מח:

ר"ג אומר בנות כפרים עליון ממהר לבא. פליג אדרבנן דקאמרי אי אפשר ולא קא מפליגי ופליג נמי אדר' מאיר דאמר אפשר ולא מפליג בין כרכין לכפרים:

כיצד גדולה היא שלא תמאן. תימה אמאי אהני נאמנות דידה בלא בדיקה דידה לא ממאנה דחיישינן שמא הביאה סימנין לר' יהודה תוך הפרק ולר' שמעון אחר הפרק ותו אפי' אי אמרה ליכא שערות לא מהימנא כדקתני סיפא ואינה נאמנת לומר קטנה היא שתמאן כ"ש דאם אמרה דאיכא שערות שלא תמאן וי"ל דנפקא מינה דאי אמרה איכא שערות ואח"כ בדקוה אנשים ואמרו דליכא שערות ואימר נשרו ולא תמאן אבל אי לאו דיבורה הויא ממאנת אפי' למ"ד חוששין שמא נשרו ה"מ לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא אבל תוך הפרק לא:

וקטנה היא שלא תחלוץ. תימה אמאי אהני נאמנות דידה ממילא לא חלצה. ועוד אפי' אומרת דיש שערות לא חלצה כדקתני סיפא אינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ כ"ש שאם אמרה קטנה היא שלא תחלוץ. וי"ל דאהני נאמנות דידה לומר דהני שערות היו קודם הפרק ולא תחלוץ ואי לאו דיבורה ה"א לאחר הפר' באו וחולצת. ותימה תוך הפרק אמאי אין נאמנת לר' יהודה לומר קטנה שתמאן. ועוד אפי' בסתמא נמי תמאן דהא כי אמר רבא חזקה הביאה סימנין ולא תמאן בסתמא היינו לאחר הפרק שכבר הגיעה לכלל אבל תוך הפרק תמאן בסתמא כ"ש אם בדקוה נשים ואמרו אין לה שערות שתמאן וכן לר' שמעון אחר הפרק תמאן אפי' בסתמא כין דלית ליה חזקה דרבא וכ"ש על פי נשים

וי"ל דלעולם לא ממאנת בסתמא כיון דלית ליה חזקה והה"נ על פי נשים. והא דאמר רבא דדוקא הגיעה לכלל שנותיה אמרינן חזקה הביאה סימנין אבל קודם לכן לא היינו כשבעל דאפי' בדקוה אנשים ולא מצאו שערות אינה ממאנת דאמרינן חזקה הביאה שערות ונשרו אבל תוך הפרק אפי' בעל ובדקוה אנשים ולא מצאו שערות ממאנ' ולא חיישנין שמא נשרו:

בשלמא לפני הפרק בעי' בדיקה כו'. הא דקאמר בעי' בדיקה לאו דוקא דכי נמי לא בדקוה לפני הפרק ובדקו לאחר הפרק ומצאו סימנין אין לנו לחוש שמא לפני הפרק היו ושומא נינהו וכן מוכח בהדיא דקאמר דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו דמשמע דוקא משום דראו אותם שהיו באין לפני הפרק ולכך אינה חולצת הא לא ראו אותם קודם אין לחוש. וכן בשילהי פ' מצות חליצה דא"ל ר' לאבדן זיל בדקה ומסתמא לא בדקוה לפני הפרק וכן בפרק מי שמת גבי בני ברק דקאמר מהו לבודקו אלמא אי אשכחן ביה סימנין לא אמרינן לפני הפרק באו ובעיא בדיקה דקאמר הכא היינו דמהניא בדיקתה ומיהו דבר פשוט אם תמצא לומר דחיישינן שמא לפני הפרק באו היכא דחזינן ריבוי שערות הרבה לא חיישינן שמא כולם לפני הפרק באו:

אלא לאחר הפרק למה לי כו'. תימה מאי ק' ליה לימא (דאם) נפקא מינה דאם אומרת שאין שערות דאינה חולצת כעין שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק דאינה צריכה אלא דאי מתרמי הכי וי"ל דמשמע ליה דנשים בודקות אותן דנאמנות להעיד שיש שערות דאי להחזיקה בקטנה אפי' תוך הפרק נמי הילכך צריך למצוא נפקותא באמירת הנשים יותר מאם היו שותקות הייתי אומר דלאחר הפרק באו אבל לאחר הפרק דל עדותן מהכא הא סמכינן אחזקה דרבא:

ר' שמעון אומר אף תוך הפרק כו'. אומר ר"ח דהלכה כר' שמעון כדמוכח לעיל פ' יוצא דופן דמסיק תיובתא למ"ד תוך זמן כלאחר זמן ואין חושש לומר דתנא דשמעתין דאמר תוך הפרק כלאחר הפרק ומתוך כך פסק דאין הלכה כרבא דאמר חזקה הביאה סימנין דהא ר' שמעון דהילכתא כותיה קאמר דלית ליה חזקה דרבא. ועוד אמרינן בפ' מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונין ולגירושין ואין נראה ראיה מזה (הפסק) [לפסוק] דלא כרבא דאע"ג דקי"ל כר' שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק אין הלכה כמותו בהא דלית ליה דרבא דתרי מילי נינהו. ורבא גופיה הוא דפסיק לעיל הלכתא תוך זמן כלפני זמן. והקשה ר"ת על פרש"י דפי' דתוך הפרק ותוך הזמן חדא מילתא היא דאמאי קרי ליה לעיל זמן והכא קרי ליה פרק. ועוד דפרק משמע סמוך לגדלות ממש כי ההיא דשבת פרק המוציא בנות ישראל שהגיעו לפרקן. וביבמות פ' הבא על יבמתו ומשיאן

סמוך לפירקן. ועוד אמאי איתותב לעיל מ"ד תוך זמן כלאחר זמן כיון דפליגי הכא תנאי. (ועוד) ומפרש ר"ת דפליגי ביום אחרון של שנת י"ב לנקבה וי"ג לזכר ואותו יום קרוי תוך הפרק ולר' יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום ולר' שמעון מסופו. וכה"ג אשכחן פלוגתא בעשרה יוחסין גבי קדשה אביה בדרך והיא עצמה בעיר ביומא דמישלם שית והלכה כר' (יוסי) [יהודה] לגבי ר' שמעון כדאיתא בפ' מי שהוציאוהו:

דף מט.

כשר למי חטאת. והא דאמרינן כל מעשיה בכלי גללים כלי אדמה נעשית היינו בז' ימים שמזין כל כהן השורף את הפרה והחמירו שם לפי שהקילו לטמאותו להוציא מלבן של צדוקין:

אלא לענין גסטרא מפ' ר"ח זהו שבר בלשון יון ונראה שאין שבר כלי חרס מטמא משום גסטרא אלא א"כ יחדו לאוכלין כ"ש נשבר לגמרי שהשבר צריך יחוד (ותימה) [וא"ת] והא דתנן במס' כלים ומייתי לה בפרק אלו טריפות הדקין שבכלי חרס הן ודפנותיהן שיעורן בכדי סיכת קטן. ועד לוג ומלוג עד סאה ברביעית. וכיון דאיירי ע"י יחוד אפי' הגדול שבהן יהא שיעורו כדי סיכת קטן וי"ל כיון דאין דרך לייחד שבר כלי גדול כשהן קטנים כל כך בטלה דעתו. ומיהו קשה מהא דתניא בתוספתא דכלים גבי קרקרו' הכלי ודופנותיהן שיפן ועשאן כלי מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר' מאיר וחכ"א כל כלי חרס שטהור שעה אחת שוב אין לו טומאה עולמית. והכא אמרינן אע"ג דטהור לגמרי יש לו טומאה ע"י יחוד וכן בניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים ופרש"י דאם יחדו לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא. וי"ל דודאי כשאינו צריך תיקון נחתא לידי טומאה ע"י יחוד וההיא תוספ' דאין לו טומאה לעולם היינו כשצריך (טומאה) תיקון. ותימה הא דתנן במס' כלים חתכו חוליות פחות מד' טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין אלמא מועיל בו תיקון ולא מיסתבר לאוקומי כר' מאיר אלא כרבנן וי"ל דהא דאמרי רבנן דאין לו טומאה לעולם היינו בשברים קטנים פחותים משיעור המפורש בחולין דמחמת גריעותן לא מהני בהו תיקון אבל הך דתנור מיירי שהוא כלי חשוב כמתחלה ע"י תיקונו:

כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה. כולי שמעתי' מדכר כלי חרס לענין כונס משקה וכן בפ' המצניע דקאמר רבא חמש מדות בכלי חרס ניקב בכונס משקה דדוקא כלי חרס מתבטל מתורת כלי שניקב בכונס משקה אבל של עץ ושל מתכת לא והא דאמר רבא בפ' כל הבשר כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלים ממנו לידים היינו

דוקא כלי חרס אבל משאר כלים נוטלין אע"פ שניקב בכונס משקה מ"מ צריך להחמיר כיון דנקט התם כלי סתם:

דף מט:

יש בו עצם ואין בו ציפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל. ותימה דבפ' אלו מומין (דף מה) [אית דאמר] דמשום עצם כשעורה נגעו בה אמאי טמא כשנוגע בבשר ואינו נוגע בעצם. וכ"ת משום יד אושומר דהא דאמרינן אין שומר לטומאה חמורה היינו להצטרף אבל להוציא טומאה יש שומר הא רב הוא דאמר בפ' העור והרוטב דאין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול. ורבינו הגדול דהכא היינו רב וי"ל דגזרו חכמים פחות מכשיעור אטו פול דפעמים יש בעצם כפול והבשר מכסהו. א"נ גזרינן נגיעת בשר אטו נגיעת עצם א"נ גזרינן מגע אטו משא:

כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. ואפי' הוא פשוטי כלי עץ דאינו ראוי לקבל טומאה כיון דחזי למדרס מקבל טומאה דילפינן ליה מפכין קטנים שטהורים בזב דלמגע לא חזו שאינו יכול ליגע לתוכן לפי שפיהן צר ובהיסט נמי לא מטמו דהיסטו (בעי') [ילפינן] מקרא דאשר יגע בו הזב ומה שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משאעג"ג דראוי לנגיעת שער הזב. בת"כ ילפינן דשער הזב דמטמא מהנוגע בבשר הזב וכיון שאינו ראוי לנגיעת בשר אינו מטמא בשער. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל אל יטמא בהיסט דאינו ראוי לנגיעה. ולעיל בפ"ק אמרינן שמטמא מעת לעת שבנדה וא"ת דצמיד פתיל חשוב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח אע"ג דגבי קולית נבילה אמרינן מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה ואע"ג דחשב עליו לנוקבו אינו מטמא במשא שאני התם דמסתמא אינועומד לינקב אלא ע"י מחשבה אבל צמיד פתיל סתמא עומד לינקב וה"ה דמציל מיעבד ק"ו מסאה ותרקב ופכין גדולים דלאמטמו מדרס ומטמו טמא מת אלא דניחא ליה למינקט פכין קטנים שטהורין בכל טומאת הזב ואע"ג דטמאין במעיינות הזב נהי דבשער הזב לא מטמו משום דבעינן ראוי לנגיעת בשר מ"מ רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא ליה דלא בעינן בהו ראוי לנגיעת בשר מ"מ טהורים מכל טומאות המחוברות לזב:

מפץ שמטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת. ותימה כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב וטהור במת. ואומר ר"ת דלא שייך לעשות יוכיח מצמיד פתיל דכה"ג שהוא טמא בזב היה טמא במת דמה שהוא בהיסט היינו משום דהוי כאילו נגע זב בתוכו דאי זהו מגעו שהוא ככולוהוי אומר זה היסטו ובמת נמי אם היה כזית מת בתוכו היה טמא:

לאיתויי ממזר. תימה אמאי לא קאמר לאיתויי בעל מום שפסול לדיני נפשות משום ונשאו אתך בדומין לך כדאיתא בפ' עשרה יוחסין ובפ' אחד דיני ממונות מפיק ליה מכשם שב"ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום. ולימא נמי לאיתויי אשה שכשירה לדיני ממונות כמו שמפרש לקמן ופסולה לדיני נפשות מאתך וי"ל דלא מיירי אלא בפסול יוחסין והכי נמי אמרינן בפ' זה בורר דפריך התם והאיכא עד זומם דדיני ממונות דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות ומשני בפסול יוחסין קא מיירו:

תנינא חדא זימנא. תימה מאי קשה ליה כל הני כללי דהני מתניתין מיפרשן בדוכתייהו ולא תני להו [אלא] אגב גררא י"ל דעיקר פירכא הוי מרב יהודה למה הוצרך לומר תרי זימני לאיתויי ממזר וכה"ג אשכחן גבי רב יהודה דפסיק כר' עקיבא בפסחים בפ' אלו דברים ובפרק ר' אליעזר דמילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינה דוחה את השבת ופריך התם תנינא חדא זימנא וקיימא הך פירכא על רב יהודה ולא לר' עקיבא דלא עביד התם צריכותא מההיא דתנן במנחות בפ' שתי הלחם דקאמר ר' עקיבא נמי התם כה"ג [אלמא] דלא פריך לר' עקיבא. והשתא נמי ניחא דלא קאמר דאצטריך מתניתין דסנהדרין משו' חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות כדתנן התם אין כשר לדיני נפשות אלא שמשיאין לכהונה משום שלא פריך אלא לרב יהודה ותימה ורב יהודה גופיה אמאי לא קאמר לאיתויי חלל וי"ל משום דשמעינן ליה מלישנא דמתני' דקתני בסיפא אין כשר לדיני נפשות אלא כהני' לוים וישראלי' המשיאין לכהונה ומיהו ק' דממזר וגר נמי שמעינן מהתם. וי"ס דגר' בסנהדרין איפכא ואי שמעינן גר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר אימא לא ואי אשמועינן ממזר משום דבא מטפה כשרה אבל גר אימא לא והשתא הוי חדוש דרב יהודה מה שהן כשרין לדיני ממונות והשתא לאשמעינן להמלישנא דמתניתין משום דאיירי בדיני נפשות:

חדא לאיתויי גר וחדא לאיתויי ממזר. כלומר תני בחדא זימנא במילתא דרב יהודה (חדא) לאיתויי גר משמע הכא דגר כשר אע"ג דאין אמו מישראל. ותימה דבפ' החולץ אמרינן רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה אפורסייה דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרי' ביה וי"ל דהכא איירי לדון גר חבירו כדאמרינן בפ' מצות חליצה גר דן את חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולא כמו שפרש"י שם דבדיני נפשות איירי דן את חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר. ועוד דמייתי התם קרא דמקרב אחיך ואילו בדיני נפשות ממעטינן מונשאו אתך בסנהדרין ובקידושין. ותי' הא דאמרינן בעשרה יוחסין מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים וכו' למימרא דלא מוקמינן פסולין לדינא והתנן הכל כשרין לדון כו'. ואמר רב יהודה לאיתויי ממזר. ומאי

קשה ליה היינו דוקא לדון חבירו כדאמרינן גבי גר וי"ל דגבי ממזר לא שייך לפלוגי בין ישראל כשר לממזר דמקרב אחיך קרינן ביה כיון דאביו ואמו מישראל ואי מיפסל לישראל כשר מיפסיל נמי לחבירו. והא דקאמר בגר וממזר דצריכי אע"פ שהן חלוקין זה מזה כדפרישית מ"מ נקט צריכותא דשייכא לפי דמרבי ליה רב יהודה ממתניתין שאין חילוק זה מפורש בהם:

כל הכשר לדון כשר להעיד. ותימה והרי אשה דכשרה לדון דכתיב והיא שפטה את ישראל גבי דבורה ואמרינן נמי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם הוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה וכי היכי דהאי קרא איירי בנידונין איירי נמי בדיינין כדדרשינן לפניהם ולא לפני עובדי כוכבים אלמא אשה כשרה לדון ופסולה להעיד כדאיתא בריש שבועת העדות. וי"ל דה"ק כל איש הכשר לדון כשר להעיד א"נ נהי דבנידונין אשה בכלל בדיינין אין אשה בכלל. ודבורה מלמדת דייני ישראל א"נ מחמת נביאותה קבלוה עליהם:

דף נ.

לאיתויי סומא בא' מעיניו. ומני ר"מ היא. תימה אמאי קאמר לאיתויי סומא ופליגא אסתם מתניתין דסנהדרין לימא לאיתויי אוהב ושונא דכשרין להעיד ואין כשרין לדון לר' יהודה כדאיתא בפ' זה בורר וי"ל דלא פסיקא ליה משום דלשאר אנשים כשרין לדון א"נ ע"כ מתניתין לאמיתוקמא כרבנן דהא קתני כל הכשר לדון כשר להעיד והרי סומא בשתי עיניו דכשר לדון דלא מקשינן ריבים לנגעים וההוא סומא דהוה בשיבבותיה דר' יוחנן מסתמא סומא בשתי עיניו היה ופסול להעיד דאו ראה כתיב ואפי במה שראה קודם שנסתמא פסול להעיד כדאמרינן ביש נוחלין היה יודע עדות קודם שנסתמ' ונסתמא פסול:

כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין. קשה מהא דאמרינן (ביש נוחלין) [בפ"ק דחולין] אינו חושש לשאור ולתבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית. ובפ' העור והרוטב תנן הקיפה מצטרף לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא מאי קיפה תבלין אלמא תבילין אין לו טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר וי"ל דיש מיני תבלין שאינן ראויין אלא לטעמא והני לית להו טומאה ולא מיחייבי במעשר. ויש מיני תבלין שראויין בפני עצמן וגם עבידי לטעמא כגון שומים ובצלים ואותם יש להם [טומאה] וגם חייבין במעשר. א"נ הך דקיפה שאני שכבר נתן טעם בקדירה כדאמרינן גבי שבת משנתן טעם בקדירה אינו מטמא טומאת אוכלין א"נ משום מעשר דקאמר

(ביש נוחלין) [בחולין] לא קאי אתבלין אלא אשאור אבל שביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגא שביעית:

ספיחי סטיס. פרש"י דוקא נקט ספיחין אבל תחלתן ראוי לאכילה. ועי"ל דספיחין ראויין יותר וסד"א דליחייבו בפאה:

גידולו מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות. בפ' כיצד מברכין ובפרק הנודר מן הירק פריך והתנן אם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות. ומשני מירבא רבו מארעא מינק לא ינקי מארעא. והא דבר שאין גידולו מן הארץ קתני תני על דבר שאינו יונק מן הארץ. ובשמעתין נמי צריך למיתני יונק מן הארץ למעוטי כמהין ופטריות:

למעוטי תאנה. פרש"י טעמא דתאנה וירק פטורין מן הפאה וחייבין במעשר משום דבספרי מיחייב מן התורה כל מילי בפאה בר מתאנה וירק ובשביל הני תרתי לא רצו חכמים לגזור אבל במעשר לא מיחייב אלא [בדגן תירוש ויצהר] וגזרו על כל שאר דברים. וקשה לר"ת דהכי נמי דריש בסיפרי מקרא חיוב מעשר בכל מילי אע"ג דפשיטא דמעשר פירות מדרבנן. אלא הנך דרשות אסמכתא בעלמא נינהו גבי מעשר [וגם] גבי פאה דפאה נמי לא מצינו אלא בכרם זית וכן כל הנך דתנן במס' ביצה אין עולין באילן משום שבות כו' וכן דריש בסיפרי משבתון שבות אלא כל הנך דרשות דסיפרי אסמכתות בעלמא נינהו ותו דמדרבנן נמי (בז') אילנות אין חייבין בפאה אלא ה' מיני אילנות דחשיב במס' פאה האוג והחרובין כו'. והא דקאמר למעוטי תאנה לאו דוקא אלא כל תאנה דדמי ליה. ואומר ר"ת דהיינו טעמא דלא תקינו פאה בדבר שאין לקיטתו כאחד משום הפסד עניים שהיו מצפין בכל יום מתי יגמור לקיטתו ומתבטלין ובירק נמי דאין מכניסו לקיום יש ריוח מועט לעניים שממתינין עד הערב ומפסידין במקום אחר:

שזרען מתחלה לבהמה משמע דסתמא לאדם קאי או לתרוייהו ואעפ"כ כי זרען לבהמה פקע שם אוכל מינייהו ואע"ג דאמרינן כל המיוחד לאוכל אדם טמאין עד שיפסל מלאכול לכלב כיון דהני גידולין לא היו מעולם לאדם דהא זרען לבהמה ליכא עלייהו שם אוכל:

דף נ:

מחשבת חיים לא שמה מחשבה. ואע"ג דלא חשיב לאוכלו מחיים כיון דמיוחד לאוכל אדם לא פקע שם אוכל מיניה במה שנתנבלה עד שיפסל מלאכול לכלב אי מחשבת חיים שמה מחשבה:

דאיבראי ממרה וילדה אפרוחין במדבר שלא היתה עליהם מחשבה מעולם:

תרנגולתא דאגמא שריא. שני מינין הם אותו מין שנקראין בלשון זכר אסירי הזכר והנקבה אבל אין לפרש שיהא מין אחד חלוק הזכר מן הנקבה:

אלא בכפרים מי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה. תימה מאי פריך דילמא ר' יוחנן בן נורי פליג אהך מתני' וכי משני גתו מאסתו ועשאו כפר. צ"ל דר' יוחנן בן נורי פליג עלה. ומי' מצי למימר דר' יוחנן בן נורי סבר דלא נפסלה מחמת הגת וי"ל דלרבנן פריך משום דס"ל דלא על חנם נקט נפל לגת הלכך פריך אילימא בכפרים בלא נפל נמי צריך מחשבה ומעיקרא דפריך אילימא בכרכים משמע ליה דמחמת נפילה בגת לא נמאס כולי האי שיעשה כפר עד דמשני ר' זירא גיתו מאסתו כו':

ל"ג גבי כפרים והחלב דאי בחלב שחוטה כיון דקאמר צריך מחשבה ולא הוה עליה תורת אוכל בשעת שחיטה לא מכשר ליה דם שחיטה כדמוכח בהעור והרוטב מההיא דעולשין שהדיחן דהכשר אינו מועיל עד שיהא עליו תורת אוכל וא"כ אמאי אינו צריך הכשר ואי בחלב דנבלת בהמה טהורה אמאי אין צריך הכשר הלא אין לנו שום טומאה כדאמרינן בפ' כל שעה מחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואי בחלב בהמה טמאה פשיטא דצריך מחשבה כמו הבשר אבל גבי כרכין גרס והחלב ומיירי בחלב שחוטה:

דף נא.

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה גופה שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור כדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכזית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית ממנה מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחשבה:

אלימא דזרעינהו מתחל' לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם:

אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שמכאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחצר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחצר שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחצר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שייחדם לאדם מה לי בחצר מה לי בגינה וי"ל

משום דבתרי בבידרישא תנא נמי גבי חצר תאנה העומדת בחצר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחצר כו'. וכן הקורנית שבחצר כו'. וקמ"ל הני בבי דרישא דחצר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו וסיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אינמי בלא צירוף נמי חייבין בחצר שאין רגילין לצרף לעשות מהן גורן וחשיב ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. ועי"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו:

אלא לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגוזל קמא דאביי סבר דלר' שמעון שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים ר' ישמעאל אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא מפקיר כרמו פטור מפיאה לר' ישמעאל כיון דדריש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא וי"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר (עצמו) [כרמו] ותרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עביד מהני:

דף נא:

והא שבת דמיחייב בפאה חייב במעשר. תימה ולמה צריך להך דיוקא והא תני בהדיא במס' שביעית ומייתי לה בפ"ק דע"ז דשבת מתעשר זרע וירק וזירין. ותו אמאי מייתי מדיוקא דמטמא טומאת אוכלין לייתו מתניתין דבסמוך השבת משנתנה טעם בקדירה אינה מטמאה כו' הא עד שלא נתנה טעם בקדירה מטמא וי"ל דניחא ליה למיפרך מדר' עקיבא אדר' עקיב':

והפלפלין וחלת חריע כו' ואין מטמאין טומאת אוכלין. תימה דבפרק בכל מערבין אמרינן גרגיר מתעשר זרע וירק. ופריך זרע גרגיר למאי חזי ומשני שכן ראשונים לא היה להם פלפלין היו שוחקין אותו ומטבילין בו צלי וכ"ש דפלפלין מתעשר מהאי טעמא וכיון דמתעשר מטמא טומאת אוכלין. וי"ל דה"ק זרע גרגיר שוחקין אותו להטביל בו

צלי ולכך מתעשר כי בפני עצמו נמי ראוי לאכילה לאחר שחיקה בלא טיבול אבל אין רגילות לשחוק כדי לאכול בלא טיבול כי אינו ראוי כמו ע"י טיבול אבל פלפלין ע"י שחיקה אינו ראוי כלל בעיניה כ"א ע"י צירוף הלכך אינו מתעשר ואינו מטמ' טומאת אוכלין ואין נראה לחלק בין רטיבתא ליבישתא כדאיתא בפרק בתרא דיומא כס פלפלי ביומא דכיפורי פטור ומוקי לה ביבשתא דהא אפי' ביבישתא ראוי להטביל בו צלי:

אם ניקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין כו'. ותימה והא אמרינן בפ' בכל מערבין דקור ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין וי"ל דשאני קור דנעשה אוכל גמור ע"י שליקה דאמרינן דאם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין. הילכך ניקח בכסף מעשר אף קודם שליקה מידי דהוה אבהמה וחיה דניקחין בכסף מעשר לפי שראויה לישחט אע"ג דאין מטמאין טומאת אוכלין מחיים. אבל קושט וחימום והנך דחשיבי בהדייהו אינן נעשין אוכל ע"י תיקון אלא לטעמא עבידי או לטיבול ולכך נמנו וגמרו דאין מטמאין טומאת אוכלין הילכך פריך מעיקרא אם ניקחין בכסף מעשר משום דבתיקון כל שהוא חזו למילתייהו או לטעמא או לטיבול מפני מה אינן ראוין לאכילה בפני עצמן א"כ לא יהו ניקחין בכסף מעשר:

ולכתוב קשקשת. ותימה ומנא ידעינן מאי פירושו קודם שנכתב קרא דגלית וי"ל דקבלה היתה בידם ממשה רבינו כמו כי יגח דלא ידענא דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל. ותימה השתא נמי נימא דבחד טהור או האי או האי עד שיפרט לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה דמפרסת פרסה ומעלת גרה דבעינן תרוייהו מדאסר רחמנא חזיר וגמל:

ולבני מערבא דמברכי בתר דמסלקי תפלייהו לשמור חוקיו. אר"ת דלאחר שמסלק טליתו מעליו ליכא מאן דמברך דלא שייך ברכה דלשמור חוקיו אלא בתפלין דוקא דכתיב ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ודוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומחוייב לסלקן כדאמרינן בהקומץ רבה המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וכיון דאיכא מצוה בסילוקן מברך. ובירושלמי דברכות פ' היה קורא נמי אמרינן על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקיו כמ"ד בחוקת תפילין הכתוב מדבר (לא) וא"כ כ"ש דלאחר ציצית לא מברך דלא כתיב ביה חוקה ובשמעתין הוה מצי למימר לאיתויי ציצית אלא דניחא ליה למימר לאיתויי מהני דפסיקא ליה אבל שאר מצות לא פסיקא ליה כיון דעל תפלין מברכי ולדידן לא מברכינן לשמור חוקיו אפי' לאחר תפלין דבפרק הקומץ רבה מוכח דלילה זמן תפילין הוא ומדרבנן הוא דאסור גזירה שמא ישן בהן וקרא דושמרת את החוקה הזאת בחוקת הפסח

הכתוב מדבר ואפי' עם כניסת ע"ש לא מברך אע"ג דמצוה בסילוקן כיון דלא כתוב בהו חוקה דהא דשבת לאו זמן תפלין הוא נפקא לן מוהיו לך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות:

דף נב.

ואי זו זו (זו) **שקידושיה בטעות**. והקשה הריב"ן וכי לית ליה לר' ישמעאל מתני' דפ"ק דיבמות אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו. ושמואל נמי דאמר בפ' המדיר קדשה על תנאי וכנסה סתם אפי' בעל אינה צריכה גט. א"כ לדידיה נמי מצינו חמות ממאנת ולא מצינו למימר דאפי' מיאון אינה צריכה דהא קתני הכא ממאנת והולכת וכ"ת מתניתין דהתם לא איירי בקידושי טעות אלא בקידושי קטנות דהא ר' ישמעאל בקדושי קטנות נמי איירי דהא בתו שבאת למאן קידושי קטנה היא דהא מייתי ראיה מינה דאינה ממאנת לאחר הבאת ב' שערות וקאמר דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו אלמא ר' ישמעאל בקידושי קטנות נמי איירי אפי' אם תפרש מעין אותו דבר שאמר אותו צדיק שדיבר בקידושי טעות יכשל בו זרעו לעשות אפי' בקידושי קטנות מ"מ מדאמר נמנו וגמרו עד שתביא שתי שערות אי לאפוקי מדר' יהודה נמנו הא מודה בנבעלה וזאת בנה מורכב על כתיפה היא אלא לאפוקי מדר' ישמעאל וע"י ברייתא זו פרוש חבריא דרב כהנא ולא עבוד עובדא אלמא דר' ישמעאל אף בקידושי קטנות נמי איירי ואין נראה לומר דלית ליה לשמואל מתני' דיבמות וסבר לה כר' ישמעאל דהא בפרק המדיר פריך לשמואל ממשניות טובא ומשני להו וי"ל דשמוא' בקדושי טעות סבר לה כר' ישמעאל אבל בקידושי קטנות פליג עליה והשתא לא פליג שמואל אמתניתין דיבמות ודמכילתין דתנן ממאנת עד שתביא ב' שערות ומתניתין דב"ש דתנן מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ר"ג אומר תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה וכן בס"פ מי שמת אמר שמואל בודקין למיאונין לאפוקי מדר' יהודה וכן משמע בפ' נושאין דקאמר ממאנת מי ילדה ומשני בקידושי טעות וכר' ישמעאל משמע דוקא בקידושי טעות סבר לה כר' ישמעאל דממאנת בגדלות ולא בקידושי קטנות ואליבא דשמואל איירי התם וכן הלכה. והכי פסק בפרק מי שמת הילכתא בכולהו דאמר שמואל וחדא מיניהו הוי בודקין לחליצה ולמיאונין ולגיטין ולקידושין:

עבוד עובדא כר' יהודה אע"פ שנבעלה. תימה לי מאי קסברי אי טעמא דר' יהודה משום על דעת קדושין הראשונים הוא בועל אפי' רבה השחור נמי ואי קסבר לשם קידושין הוא בועל אפי' הביא שתי שערות נמי וצ"ל דסבירא להו דלר' יהודה על דעת קידושין

הראשונים הוא בועל ומי' כשהיא גדולה כל כך שכבר רבה השחור אמור רבנן דלא ממאנת [גזירה] אטו נתקדשה האידנא:

איכא בינייהו שפחות. פרש"י ושכנגדה דהיינו אפר מקלה דהוי שמעתא ורב מלכיא אמרה. א"נ ה"ק כולהו מתנייתא רב מלכיא ושמעתתא יש מהן רב מלכיו אמרם:

דף נב:

עד שתכלכל. לשון גידול שער כדאמרינן בריש נזיר הריני מכלכל הרי זה נזיר. ובשבת פרק המוציא תנן ר' יהודה אומר כדי לסוד כלכול ואמרינן בגמרא צדעא ובת צדעא:

והלכה כדברי כולם להחמיר. משום דמספקא לן כמאן הילכתא מחמיר לפסוק כשניהם כדלעיל פרק יוצא דופן גבי חצר צורית וגבי סימני בגרות הילכך בשתי שערות קטנות לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו גדולות כשיעור הגדול שבכולם וכן נמי אחתבגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואינה חולצת עד שיהו הב' שערות במקום אחד כרב אסי ואם יש לה דדין גדולים אין צריך לבדוק התחתון כדרבנן דריש פירקין דאי אפשר לבוא העליון עד שיבוא התחתון:

דאמרינן תרי ופלגא מגופיה חזיתיה. ותימה ומנא ליה לרבא דשלשה גריסין במקום אחד חיישי רבנן דלמא בג' מקומות דוקא ואפי' מצאתן ביום אחד ולר' חנינא בן אנטיגנוס דוקא מצאתו בג' חלוקין או בחלוק אחד שמצאתו בג' ימים אבל במקום אחד אפי' רבנן לא חיישי דכיון דבמקום אחד נמצא אמרינן דבפעם אחת יצא מגופה. וי"ל דמשמע ליה דרבנן לא מיפלגי מדתנן הרואה כתם משמשת משום זוב משמע דאפי' בכתם אחד חיישינן:

דף נג.

אבל בדקה בדר' יהודה ולא בדקה בדר' יוסי לא חייש וא"ת דילמא בדקה בדר' יוסי ולא בדקה בדר' יהודה לא חייש דבין השמשות דר' יהודה יטמא הוא. וי"ל דבהא ר' יהודה בן (גמדא) [אגרא] מודה דמותרת כיון שבדקה בדר' יוסי:

ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טמאה. ותימה הא בפרק תינוקת ר' יוסי אומר דהיא בחזקת טהרה וי"ל דהתם מיירי שבדקה ביום ראשון או שני ומצאה טהור (וה"ה) [והכא] בדלא בדקה א"נ הכא מיירי שבדקה שחרית של שביעי ומצאתה (טהורה) [טמא]:

מכלל דר' יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' ולא [בדקה] בדר' יוסי לא חיישי השתא הוה מצי למיפרך הא משמיה דר' יוסי קאמר. ותימה אימא מכלל דר' יהודה בן אגרא סבר בדקה בדר' יוסי גרידא אינה חוששת ובריייתא דלעיל דקאמר ר' יהודה בן אגרא חוששת בבדקה בדר' יהודה ולא בדר' יוסי ורבינו מאיר תירץ דהאי דלא משני הכי משום דמתירוץ זה לא הוה משני מידי דלעולם צ"ל דפליגא תנא דבריית' דלעיל אתנא דברייתא דהכא סבר ר' דבין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה הילכך צריכה לבדוק בשניהם ולר' יהודה בן אגרא שלים בין השמשות דר' יהודה והדר מתחיל בין השמשו' דר' יוסי וא"כ מאי קאמר לעיל נראין דברי ר' יהודה בן אגרא לחכמים דהיינו ר' יהודה בשלא בדקה בתרוייהו הא בדקה בדר' יהודה ולא בדר' יוסי אין נראין דבריו לחכמים אבל אליבא דר' יוסי נראין דבריו ולפי תנא דבריית' דהכא אף לר' יוסי אין נראין דבריו אליבא דר' דהא כיון דס"ל לר' דבהש"מ דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה ליכא למיחש למידי:

דף נג:

עצמה וקדשים למפרע. פרש"י עצמה לטהרות. ותימה כיון דתנא מטמאה לטהרות כ"ש לקדשים וי"ל דתנא קדשים לגלויי דעצמה היינו לטהרות חולין שנעשו על טהרת תרומה או על טהרת הקדש. א"נ תנא קדשים לרבותא דרשב"א דאמר אף קדשים אינה מטמאה. ומיהו קשה דלישנא דעצמה לא משמע טהרות וע"ק דלרשב"א דאמר בסמוך יומו אבל אם ראתה כתם ביום שלפני הראיה כתמה טמא למפרע ומקולקלת למניינה אלמא כתמה חמור מראייתה דבראיה ליכא קלקול למניינה למפרע כדאמר לעיל בפ"ק אע"פ שאמרו מטמאה מעת לעת אינה מונה אלא משעה שראתה. ומי' מצינן למימר דבסמוך לא איירי אלא לטהרות וקדשים שמטמאה במגע לפני מציאת הכתם מעת לעת. ונראה לפרש דמטמאה עצמה היינו דמקולקלת למניינה משעת הכיבוס ור' שמעון אומר אף קדשים שנגעה בהם למפרע אין טמאין משעת הכיבוס אלא מעת לעת וכ"ש שאינה מקולקלת למניינה משעת הכיבוס אבל מעת לעת קודם מציאת הכתם מודו דמקולקלת למניינה כדאיתא בסמוך. ותימה מ"מ מצינו כתמה חמור מראייתה לר' שמעון דראייה אינה מקולקלת למניינה כלל וי"ל דלא קאמר שלא יהא כתמה חמור מראייתה כלל אלא לענין הזמן שלא נטמאת משעת כיבוס אלא מעת לעת גרידא כמו בראייה אבל לענין קלקול מניינה מעת לעת מסתברא דברואה אינה מקולקלת כיון דהשתא חזאי מגופה ראיה ודאית נהי דלענין מגע מטמינן מעת לעת לענין קלקול מניינה לא מחמרינן בה

כולי האי. אבל כתם דלא ידעה מתי נפק מגופה מסתבר למימר דמקולקלת למניינה מעת לעת דכל טומאת כתם ספק הוא הילכך מעת לעת מחזקינן בה טומאה מספק:
אמר רב נחמן איפוך. פרש"י נראין דברי מדבריו א"נ שהוא מעוותה ואני מתקנה והמחמיר עדיף:
שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה. פרש"י שאינה זבה (מה ר') [מיד] לר' שמעון כמו לר' שהיא זבה בשמיני לכתמה ולר' שמעון אינה זבה עד יום שמיני לראיתה. ותימה דלר' שמעון נמי מקולקלת למניינה אם ראתה יום ח' לכתמה ואדרבה ר' שמעון מחמיר טפי שאפי' מעת לעת לכתמה היא מקולקלת. ועוד תימה גדול לומר דלר' סופרת ז' ימי נדות מיום הכתם וטובלת דע"כ לא קא"ר אלא תולה כתמה בראייתה שלא נטמאנה מחמת הכתם למפרע אבל לתלות ראייתה בכתמה ולעשות בכתמה כאילו ודאי ראתה משעת הכתם ולטבול בז' לכתמה לא קאמר דאימר הכתם מעלמא אתאי או בימי הזיבה יצא מגופה אלא ודאי להקל לא קאמר ר' לתלות בודאי הראיה מן הכתם. הילכך נראה לפרש שקורא השתא תיקון מה שמחמיר שהיא מקולקלת למניינה והיא ספק זבה לר' שמעון טפי מלר' דאם מצאה הכתם אתמול לר' שמעון מקולקלת למניינה מעת לעת משעת יציאת הכתם ולר' תולה כתמה בראייתה ואינה מקולקל' כלל וכן אם קיימא בימי זיבה וראתה היום ואתמול מצאה כתם דבשביל הכתם חוששין מעת לעת ונחשב לשתי ראיות אם יש בו כשני גריסין ואפי' כגריס א' דאימור בין השמשות ראתה הילכך ספק היא אם ראיה של היום. ולר' דתולה כתמה בראייתה כל מעת לעת אין כאן כ"א שני ימים יום הכתם ויום הראיה ומי' היכא דמצאה הכתם ביום הראיה הוי איפכא דלר' טמאה מעת לעת לפני הראיה והוי כאילו ראתה ב' ימים יום הראיה ויום שלפניו ואם ראתה למחר הוי זיבה דר' לא מפליג בין מצאה הכתם ביום בין מצאתו ביום שלפניו דלעולם חוששת לכתם מעת לעת של ראיה. ולר"ש דתלי דוקא ביומו לא חשבינן לזה כאילו ראתה אתמול ובענין זה פר"ח הוא מתקן הלכותיה לידי זיבה דר' שמעון מיקל לענין שאם ראתה ביום מציאת הכתם לר' שמעון יום אחד הוא ואינה זבה עד שתראה עוד שני ימים ולר' מחזקינן לה בטומאה מאתמול ואם תראה עוד למחרת היא ספק זבה [גדולה] ונמצא שהוא מעוותה וממהר אותה לבא לידי זיבה ואע"ג דברואה למחרת כתמה ר' מיקל טפי דלר' שמעון היא כבר זבה ולר' עד שתראה גם למחרת מ"מ כשרואה ביום כתמה ר' שמעון מיקל טפי. ור"מ היה מיישב פרש"י מה שפי' שטובלת בשביעי לכתמה דהכא מיירי כגון שביום מציאת הכתם הוה ווסתה. ואע"ג דאמרינן בפ"ק דאשה שיש לה ווסת כתמה טמא למפרע היכא דראתה בתוך מעת לעת למציאת כתמה יש רגלים

לדבר דבשעת ווסתה יצא כתמה כיון דבשוק של טבחים לא עברה. והא דאמרינן לעיל פרק כל היד אשה שיש לה ווסת והגיע שעת ווסתה ולא בדקה ולבסוף ראתה חוששת לווסתה וחוששת לראייתה. ומסיק להך לישנא דקסבר ווסתות דאורייתא אלמא אפי' למ"ד ווסתות דאורייתא חוששת לשניהם. וי"ל שאני התם שלא מצאתה הכתם ביום ווסתה כי הכא א"נ י"ל דלעיל איירי כשראתה אחר מעת לעת לווסתה ומצינא למימר דר' לטעמיה דס"ל לעיל פ' כל היד דווסתות דאורייתא גבי הרואה דם מחמת מכתה. ואע"ג דדחי לה תלמודא לעיל דלכ"ע ווסתות דרבנן דיחוייא בעלמא הוא. א"נ אפי' אי ס"ל ווסתות דרבנן כיון דיש רגלים לדבר כל כך שעת ווסתה ומציאת הכתם ולא עברה בשוק של טבחים וראתה דם בתוך מעת לעת ודאי מגופה אתא:

כתמים צריכין הפסק טהרה. אם צריכה בדיקה להפסיק לשביעי בכתמה כדי לטבול לערבית. ופי' דלריש לקיש איגליא בדעתה דכתמה חלוק מראייתה ומונה מן הכתם ואי לא בדקה א"כ לא חלקה ומונה מן הראייה ולא נהירא פירושו. חדא דהא פרישנא דאף לר' אינה יכולה לטבול בשביעי לכתמה ועוד היכי פשיט דבסתם כתם צריך בדיקה בשביעי מהיכא שראתה ראיה ודאית אחר מציאת הכתם. ועוד מה סברא זו שיהא תלוי בדעת האשה אם היא רוצה למנות מכתמה או מראייתה ועוד הא דקאמר ר' יוחנן אע"פ שלא בדקה בז' לכתמה טובלת לערב אלמא אינה צריכה בדיקה ומיירי ע"כ כשהפרישו בטהרה כשאר הימים. ונראה לפרש דאיבעיא ליה אם כתמים צריכין הפסק טהרה בין הכיבוס למציאת הכתם דדילמא הא דתלי ר' כתמה בראייתה ואינו מטמא משעת הכיבוס היינו כי בדקה עצמה לאחר הכיבוס קודם מציאת הכתם הילכך תלינן לקולא כתמה בראייתה דאמרי' ראתה למפרע והיתה מוצאה דם בשעת כתמה או דלמא לא שנא ופשיט מדאמר ריש לקיש והוא שבדקה עצמה פי' לפני מציאת הכתם בסמוך דאין מעת לעת בין בדיקה עד מציאת הכתם אבל יש מעת לעת נהי דמשעת הכיבוס לא מצי לטמויי הכתם מעת לעת מיהא מיטמיא ליה פ"ל ואם לא בדקה כלל תלי' משעת הכיבוס. וה"פ והוא שבדקה כדפרישית אבל לא בדקה כלל לא תלי' כתמה בראייתה וטמאה משעת הכיבוס ר' יוחנן אמר אע"פ שלא בדקה סמוך לכתם אלא יש מעת לעת אפ"ה תולין הכתם בראיה כיון דמשעת הכיבוס ליכא אלמא לכ"ע צריכין הפסק טהרה ורבינו מאיר פי' דאמתניתין קאי הא דתנן לעיל וחכמים אומרים אין בכתמים משום זוב ואוקימנא לעיל דהיינו דוקא בחלוק אחד משום דאיכא למימר בתרתי יומי או בחדא יומא חזיתינהו. והשתא קא מיבעיא לי הא דמטהרי רבנן משום זוב צריכי הפסק טהרה כגון שהיתה בודקת עצמה בכל יום קודם מציאת הכתם לעיתותי ערב ומיפסקא בטהרה ונהי דלא

בדקה חלוקה עד עתה שמצאה הכתם מ"מ כיון דבדקה עצמה בכל יום תלינן דכל הכתם הנמצא בהאי יומא חזיתיה דאם איתא דמאתמול הוה היתה מוצאה דם בשעת בדיקה אבל אם לא בדקה עצמה בכל יום לעיתותי ערב איכא למימר דמודו רבנן דיש בכתמים משום זוב ואמרינן דבג' ימים חזיתינהו ופשיט ליה דהא דא"ר דתולה כתמה בראייתה ואוקימנא לה דר' מיקל לענין זיבה ור' שמעון מחמיר דאי קיימא בימי זיבה והיום מצאה כתם ולמחר ראתה לר' לא הויא זבה גדולה דלא מפלגינן הכתם לשתים לומר דבתרי זימני חזיתיה:

ואמרריש לקיש והוא שבדקה לעיתותי ערב. אבל לא בדקה מפלגינן הכתם לשתי ראיות והויא זבה גדולה אפי' לר' ואפי' ר' יוחנן לא פליג אלא היכא שראתה לבסוף דרגלים לדבר שהכתם נמשך אחר הראיה אבל אם לא ראתה מודה לריש לקיש אלמא לתרוייהו כתמים בלא ראיה צריכין הפסק טהרה ואם לא הפסיקה בטהרה אפי' נמצא כתם במקום אחד מפלגינן ליה לתלתא ראיות לתלתא יומי וע"כ תרווייהו איירי אליבא דרבנן דמתניתין דאמרי אין בכתמים משום זוב דליכא למימר דאיירי לר' מאיר דמתניתין אבל לרבנן אע"פ שלא בדקה חדא דמסתמא אליבא דהילכתא היינו דקיי"ל כרבנן דמתניתין דתני ר' חנינא בן אנטיגנוס בלשון חכמים ועוד מאי דוחקיה דר"ל לאוקומי כר"מ והוא שבדקה לוקמה כרבנן אע"ג שלא בדקה אלא ש"מ דתרווייהו מוקמי לה אליבא דרבנן כדפרישית:

דף נד.

שמיני ולילו וד' לילות מתוך י"ח מכאן משמע דאם ראתה ג' ימים בתוך י"א יום שבין נדה לנדה אם אינם רצופין אינה זבה גדולה לאפוקי מרב סעדיה שכתב שאם ראתה ג' ימים בימי זיבה אפילו היו מפוזרין צריכין ז' נקיים והגיה ר"ת ושיבוש הוא דאחרים כתבוהו ותלו בשמו דאטו רב סעדיה מי חתים עליה:

ותשמש בתשסר. ותימה כיון דס"ד דעשירי לא בעי שימור א"כ תיקשי ליה דאשה משמשת ד' לילות ולא יותר ואמאי הא כי ראתה יום שבעה עשר תשמש ביום י"ח. עוד דפלוגתא היא דר"י ור"ל בפרק תינוקת ולר' יוחנן בעי שימור [וי"ל דהא דקאמר ר' יוחנן עשירי בעי שימור] היינו דוקא בתוך ימי זיבתה שאסורה לשמש ביום י"ח אפי' פוסקת בו ולר"ל מותרת דדוקא תשיעי שיכול לבא לידי זבה גדולה בעי שימור אבל עשירי שאינו יכול לבא לידי זבה גדולה לא בעי שימור אבל בימי נדה אפי' ר' יוחנן מודה דלא בעי שימור. הלכך פריך ותשמש בתשסר אבל השתא ניחא ליה דאסור לשמש ביום י"ח דהיינו בימי זיבה ואפי' ר"ל מודה דמדרבנן אסור. ורב ששת משני דמדרבנן אסור

דאפי' (בראייתה י"א יום) [ברואה ביום י"א גופא] צריכה לשמור מדרבנן ביום י"ב לכ"ע ורב אשי [אמר] גרגרן מותר ואינו אסור אלא מחמת יום עשירי שראת' הלכך צריכה שימור אף בימי נדה לר' יוחנן מן התורה כימי זיבה ולר"ל מדרבנן:

הני ארביסר הוו. פרש"י דפריך אמאי תשמש יום מ"ח דהא ח' חמשיים שהם טמאים הם ד' בימי זיבה וד' בימי נדה וח' טהורים שאחריהן ג' בימי נדה וה' בימי זיבה ולא יעלו לה לספירת זבה דימי נדה אינן עולין לספירת זבה. וקשה לפי' דא"כ תקשי ליה רישא משמעת רביע ימיה מתוך כ"ח יום והלא ז' שלישיים שהם טמאים הם ד' בימי זיבה וג' בימי נדה וא"כ ז' ימים שאחריהן שהיו טהורין לא עלו לספירת זבה והיאך תחזור חלילה מכ"ח לכ"ח הלא לא תוכל לשמש ביום ז' טהורין הראשונים של כ"ח השניים. ותו דמשמע דאי הוה תני משמשת י"ד יום הוה ניחא ליה ואמאי והא עד ס"ג יום לא ישלימו לה ז' לספירת זבה כדפרש"י וא"כ היאך חוזרת חלילה ממ"ח ליום למ"ח יום. אלא נראה לפרש דפריך ארביסר הוו משום דח' שלישיים שהיו טמאים היו שני ימים בימי זיבה וששה בימי נדה ושמונה טהורין שאחריהן הראשון הוא להשלים ז' ימים נדה ועוד צריכה יום אחד לשמור לשני ימים שראתה בימי זיבה ולא נשאר לשימוש אלא ששה ימים אלמא ש"מ ימי נדה גמורה עולין לספירת זבה קטנה ופריך לרב אשי דלעיל דאמר עשירי בעי שימור:

דף נד:

אלא ש"מ עולין ש"מ. וטעמא דרב הונא ברי' דרב יהושע הוי דאע"ג דספק ספיקא הוא מ"מ אם בעלמא אין עולים הכא הוה לן למיגזר אטו בעלמא:

סליק פירקא מנה"מ. ומק"ו לא מטמינן ליה כיון שגורם לאחרים טומאה לעצמו לא כ"ש דאיכא למימר שעיר המשתלח יוכיח ולרבא דלית ליה שעיר המשתלח יוכיח לעיל בפ' בנות כותים איצטריך לדם הנדה של מצורעת שאינו גורם לה טומאה. ותימה לקמן אמאי צריך קרא לטמא זובו במגע ומשא נילף מדם הנדה ואי פרכת שכן מטמא באונס א"כ אמאי איצטריך קרא לקמן למעוטי זוב יבש מהיכא תיתי דהוה טמא וי"ל דעיקר טומאה ודאי לא ילפינן מנדה משום הך פירכא אבל כיון שהשוון הכתוב לטומאה ממילא ילפינן מהדדי לטמאות לח ויבש דגלויי מלתא בעלמא הוא:

ותו הא דתנן המפלת כמין חתיכה. תימה מאי ותו היינו קמייתא גופה וי"ל דהוי כמו אלמה תנן וכ"ת ה"נ יבש מעיקרו טהור הא תנן המפלת וכו' א"נ ותו יבש משונה כי האי שנעשה כמין יבחושין או קליפה מנא לן:

יכול תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמויי אדם לטמויי בגדים. ותימה מי חמירא ממצורע גופיה דלא עביד משכב ומושב אלא לטמויי אוכלין ומשקין כדמוכח בפסחים פרק אלו דברים. ולקמן בפרק בתרא אפרשנו בע"ה. וי"ל דעיקר דינא לא בעי' למילף אלא לטמויי אוכלין ומשקין כעין מצורע אלא כיון דמהך ק"ו מצי למילף נמי אדם ובגדים נקט אדם ובגדים הלכך לא חש למימר מצורע יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים משום דידע דעיקר מילתיה לא יליף אלא לטמויי אוכלין ומשקין כעין מצורע. ועוי"ל דהא דמצורע גופיה אינו עושה משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין היינו מהכא הזב ולא המצורע ואבן המנוגעת נמי אפשר דעושה משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין כעין מצורע והא דלא פריך תלמודא אלמא עושה משכב ומושב לטומאה קלה משום דלא היה יודע להוכיח שהוא כך לא ממשנה ולא מברייתא:

אבן המנוגעת שמטמאה בביאה כו'. ותימה מת יוכיח שמטמא בביאה ואינו עושה משכב ומושב. וי"ל דמת גופיה נמי לא אימעוט אלא מהכא הזב ולא המת:

דף נה.

אף מדוה נמי מטמאה באבן מוסמא. ותימה מאשר היא יושבת ולא דמה ממעטינן נמי מטומאה אבן מוסמא דהא מכח טומאת משכב ומושב הויא טומאת אבן מוסמא כדתניא בת"כ מנין לרבות י' מצעות זו על גב זו ועל גבי אבן מוסמא ת"ל וכל המשכב. וי"ל דאבן מוסמא לא מטמאה אלא טומאה קלה אוכלין ומשקין הלכך מהיא ממעטי' משכב ומושב בלא אבן מוסמא והכא ממעט אבן מוסמא שהוא ענין אחר שאף בזב אין לה אלא טומאה קלה ואי לא הוה אלא מיעוטא קמא לא הוה ממעטינן אלא משכב ומושב ממש שמטמא טומאה חמורה אבל אבן מוסמא שאינו מטמא אלא טומאה קלה לא:

אבן מוסמא. פרש"י בכל מקום אבן מונחת על גבי יתידות וזב יושב עליו וכלים תחת האבן וטמאים מכל אשר יהיה תחתיו (הזב). וקשה לפירושו חדא דבת"כ מרבה ליה מוכל המשכב כדפ"ל. וע"ק דקרא דוכל אשר יהיה תחתיו מוקמינן לה לעיל בפ' בנות כותים לעליונו של זב ובת"כ דריש ליה למרכב הזב ועוד. אי מוכל אשר יהיה תחתיו הזב נפקא א"כ כל הכלים נמי ותנן במסכת זבין ומייתי לה בפרק בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם ותניא נמי בת"כ יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה בכלים שאינם ראויין למשכב ומושב אבל יטמאו טומאה קלה ת"ל וכל המשכב אשר ישכב עליו. ועוד אמאי נקט אבן מוסמא דמשמע שהיא

כבדה וגדולה כדמייתי עלה לקמן בפרק בתרא והתיית אבן חדא ושמוא על פום גובא ועוד אמאי נקט אבן אפי' דף נמי כיון שמונח על גבי יתידות. ופירש רבינו שמואל וכן ר"ת דהיינו אבן גדולה שמונחת על הבגדים והזב יושב עליה וכבדה היא כל כך שהזב אינו מכביד כלל על הבגדים וטמאים טומאה קלה. וקשה דבת"כ מרבה אבן מוסמא מוכל המשכב כדפ"ל ובכל מקום משמע דהוי כעין טומאת משא דבשמעתין ממעיט ליה מוהנושא אותם ובפ' תינוקת נמי תנן מטמאין במשא עד שימוק הבשר ומפרש בגמרא מאי משא אבן מוסמא ובפרק ר' עקיבא נמי אמרינן כי פליגי באבן מוסמא ובמשנה נמי קתני הן והיסטן. ובתוספתא דמסכ' כלים קתני אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו והיסטו ועל גבי אבן מוסמא והיסטו היינו משא כדמשמע בפ' העור והרוטב אטו נושא לאו מסיט. הלכך נראה לפרש דאבן מוסמא דהכא דהדם תחת האבן והכלים על האבן והכי משמע פ"ק דכלים. למעלה מהם זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה שהן מטמאין במגע ובמשא. למעלה מהן מרכב שהוא מטמא תחת אבן מוסמא כגון שהמרכב היה תחת האבן ובא זב וישב על גבי האבן ואחר כך ירד הזב מעליה ובא הטהור וישב עליה בעוד שהמרכב תחתיה נטמא הטהור מחמת המרכב שתחת האבן. והכי דריש ליה בת"כ והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב אין לי אלא בזמן שישב עליו ונגע בו מנין לעשרה מושבות זו על גב זו ואפי' על גבי אבן מוסמא ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא. מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ניטמא. אין לי אלא בזמן שהזב יושב עליו מנין לעשות ריקם כמלא. ת"ל כל כלי לעשות ריקם כמלא כלומר אפי' נתרוקן האבן מן הזב כגון שעמד והלך לו אין לי אלא משכב ומושב מרכב מנין כו' אלמא בדבר זה מרכב למעלה מזובו של זב וחבירו דאינהו לא מטמו תחת אבן מוסמא וממעט ליה הכא מדכתיב והנושא אותם ודריש הנושא כמו הנישא כדדריש ליה לעיל בפ' בנות כותיים והנישא כתיב ואיירי בנישא על גבי הדם שהדם תחת האבן והטהור יושב עליה וכה"ג פי' דוקא ממעט דם אבל טהור הנושא את דם הנדה טמא. והשתא ניחא דלא ממעט מהיא ולא דמה:

אותם מיעוטא היא. תימה דהכא דרשינן אותם למעוטי דמה. ובת"כ דרשינן ליה לרבות דמה (נשאר) ושאר דברים דהכי תניא התם והנושא אותם לרבות משכב ומושב ר' אליעזר אומר והנושא אותם מה ת"ל שיכול אין לי (אלא) מטמא במשא אלא אלו בלבד מנין שכבת זרעו ומימי רגלו ודם הנדה ת"ל והנושא אותם לרבות כל האמור בענין. וי"ל דסוגיא דהכא כרבנן דהא ר"א מרבה מימי רגליו ודם הנדה מדכתיב אותם והכא דרשי

ליה מקרא אחרינא ואע"ג דרבנן דרשי התם אותם לרבות משכב ומושב [היינו למשכב ומושב] האמור בענין אבל לגבי הנדה דלא כתיב בההוא עניינא אתו למעט:

מיתיבי בשר המת שהופרך טהור. ותימה ולישני ר' יוסי היא דאמר בשר המת שיבש טהור. וי"ל דא"כ ה"ל למימר שיבש ולא שהופרך:

שמא יעשה אדם מעורות אביו ואמו שטיחין. ותימה והלא מת אסור בהנאה דגמרינן שם שם מעגלה וי"ל דחמירא עלייהו טומאה טפי מאיסורא כדאמרינן בפ"ב דיומא ללמדך שקשה להם טומאת כלים יותר משפיכות דמים:

נעשה מקומו צלקת. הקשה ר"ש [ב"ם] בפרק העור והרוטב אמרינן דבשר מן החי אינו מטמא באהל דבעינן דומיא דמיתה שאינה עושה חליפין כלל. ומיהו כיון שהרושם ניכר קרי ליה בשמעתין אין גזעו מחליף לפי שאינו חוזר להיות כדמעיקרא בלא רושם. ותימה והלא אינו דומה לעצם שאינו חוזר לעולם כשנחתך ממנו. וי"ל שגם העצם מתגדל ומתחזק ומתקשה מקום העצם:

שעיר המשתלח יוכיח. ותימה לימא דם נדה יוכיח שגורם טומאת משכב ומושב לאשה והדם טהור מזה. וי"ל ניחא ליה למימר שעיר המשתלח יוכיח לפי שהוא טהור לגמרי. ועי"ל דדם נדה נמי מהני מה שהוא גורם טומאה לאשה שהוא מטמא במגע ובמשא וה"נ ליהוי זוב כדם הנדה. וליכא למימר משכב ומושב יוכיח שהזוב גורם לזב לטמות משכב ומושב והוא עצמו אינו מטמא וה"ה מגע ומשא משום דאי מק"ו יליף ליה הוה מטמא אף משכב ומושב:

דף נה:

כי איצטריך קרא למשא. תימה היכי שייך למימר שעיר המשתלח יוכיח דאף מגע אינו מטמא ולא שייך למימר יוכיח על זוב שמטמא במגע כדמוכח בפ' כל הבשר דקאמר בשר בחלב אסור באכילה מאנשי קדש תהיון לי. ואיסור הנאה מפיק ליה מערלה שלא נעבדה בו עבירה. ופריך איסור אכילה נמי תיפוק לי מק"ו דערלה ומשני דאיכא למימ' חורש בשור ובחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר. אבל השתא דנפקא לן איסור אכילה מאנשי קדש תהיון לי ליכא למימר דחורש בשור ובחמור יוכיח דמה לחורש בשור ובחמור שמותר אף באכילה. וי"ל דהא דשעיר המשתלח מטמא מעסיקיו הך טומאה דמיא קצת למגע:

איצטריך סד"א שעיר המשתלח יוכיח. ואי משום הזב למניינא היא דאתאי. תי' למה לי למימר שעיר המשתלח יוכיח לימא סד"א למניינא הוא דאתאי וי"ל דאי לאו דאשכחן

כה"ג בשעיר המשתלח לא הוה מוקמינן הזב למניינא. אי נמי י"ל דרב יהודה מדסקרתא לא הוה ידע אלא רישא דברייתא דזובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא הלכך קאמר מטעם שגורם טומאה לאחרים לא הוה טמא דשעיר המשתלח יוכיח ואי משום קרא דזובו למניינא הוא דאתא וכן משמע בפ' בנות כותיים דלא הוה ידע רב יהודה מדסקרתא הך דשעיר המתלח יוכיח:

כתב רחמנא זובו טמא דריש ביה נמי האי. כיון דעיקר טומאה ילפינן מזובו דרשינן מוהזב את זובו להקיש זובו לו להשוות מגע למשא אבל ללמוד מזב בהיקישא טומאה דלא כתיבא ביה לא דרשינן הלכך לא פריך אי מה זב עושה משכב ומושב כו' כדפריך לעיל בנדה:

מטמאין טומאת משקין ברביעית וטומאתן דרבנן בעלמא וקראי אסמכתא בעלמא נינהו הלכך בעינן רביעית דאי הוו משקין מדאורייתא הוו מטמאין בכל שהן כדמוכח בפ"ק דפסחים דקאמר כגון שהיה המשקה טופח עליו דבשר ואמרינן נמי התם משקה בית מטבחייא דכן לא אמרן אלא דהוו רביעית דחזו להטביל בהן מחטין וצינוריות אבל פחות מרביעית טמאין:

דף נו.

דם היוצא מפיו טהור. בפרק מצות חליצה מוקי לה בשותת דאי לאו הכי טמא משום צחצוחי הרוק:

דם היוצא מפי האמה. אע"ג דממעטינן ליה בפ' בנות כותים היינו לענין שאינו נעשה זב ע"י אותו דם והכא איצטריך קרא אם כבר הוא זב שאינו טמא כמו רוקו:

וזאת לרבות מימי רגליו. ותימה בכל דוכתא אמרינן וזאת למעט כדלעיל בפרק יוצא דופן זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין. וכה"ג פריך פ"ק דזבחים בכל אתר מן להוציא וכאן לרבות. וי"ל דזאת נמי הוי מיעוטא ומוא"ו דוזאת קא דריש כדדרשינן לעיל כיחו וניעו ומוא"ו דוכי ירוק. ובת"כ דרשינן האי זאת למעוטי זיעה וליחה סרוחה והרעי:

מה רוק מתעגל ויוצא וחוזר ונבלע. ותימה למה לי קרא לרבות כיחו וניעו ומימי רגליו הא הוי דומיא דרוק שמתעגלין ויוצאין וחוזרין ונבלעין וי"ל דאפ"ה לא מרבינן אי לאו דכתיב בהדיא דהוה ממעיטנא להו מהוא טמא כי היכי דממעיטנא מיניה דם היוצא מפיו ומפי האמה. ותימה למה לי תרי קראי וכי ירוק לכיחו וניעו וזאת למי רגלים וי"ל דאי לאו רבויא דוכי הוה מוקמינן וזאת לכיחו וניעו דוקא היוצאים מן הפה כמין רוק. אבל השתא דכתיב וכי אייתר וזאת לרבות כל דבר שמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע:

נילף מזובו. בפ' בנות כותיים מיבעיא ליה אי מקום זיבה מעיין הוא או לא והכא פריך אי לאו מעיין הוא:

אמר ריש לקיש שרץ שנשרף ושלדו קיימת טמא. אע"ג דאמר רישלקיש שרץ שיבש הו"א נשרף גרע טפי. ומיהו לענין לרבויינהו מקרא שקולין הן:

דף נו:

בגומא נמי בדיק. והא דאמרינן בפ"ק דפסחים גבי תיבה שנשתמשו בה מעות מעשר דגומא אינה נבדקת התם בגומא מכוסה בדפי התיבה ואינה נראית:

ה"ג וכן הכתם כו' עד שעת כיבוס חזקתו בדוק ול"ג איבעיא להו דקאי אאיבעיא דבעי לעיל:

ש"מ חזקתו בדוק. אבל ע"י כיבוד אינו נמצא. והא דאמרינן בפ"ק דפסחים ובפ' אלו מציאות מעות שנמצאו שם חולין לפי ששוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום. שאני מעות דבשעת הכיבוד רגילין לעיין עליהם ולבקש מעות שנפלו שם:

אימרטוטי אימרטוט. אילו נפלו מים עליהם כל כך עד שחזר להיות לח היה נמרט ונפרך:

הבאין מרקם. תימה דהכא משמע שלא היו דרין בו אלא עובדי כוכבים ובריש גיטין אמרינן אף המביא מרקם ומן החגר אלמא ישראלים היו דרין בו. ר"ת היה גורס הכא ריקם ושמא ריקם המלך בנאה וקרא על שמו. ומיהו לא קשה מידי דבלאו הכי צריך לומר התם דטובי ריקם היו. ובפ' אלו הן הגולין נמי אמרינן תרי קדש הוו. ועוד אפי' אם ישראלים ועובדי כוכבים דרים בריקם הני כתמים דמשתכחי בחוץ לאו דישראל הם דהא מצניעי כתמייהו ור' יהודה קאמר אף העובדי כוכבים ישראלים הם אלא שטעו להשתמר א"נ הכא מיירי בכתמים שידועין בודאי דשל עובדי כוכבים:

מבין העובדי כוכבים טהורין. אע"ג דדם עובדת כוכבים טמא כרוקה כדאמרינן לעיל בפרק בנות כותיים לא גזרו חכמים בכתמיהם כיון דדמן לאו דאורייתא הוא:

אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן. ותימה מ"מ ר' יוחנן לאו תנא הוא ותיקשי ליה מיהך מתניתין וכ"ת קסבר ר' יוחנן כמ"ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכסתם מתניתין בפרק האומר ובפרק אלמנה מ"מ מתניתין סברה דלא באו עובדי כוכבים על בנות ישראל כלל דאי באו בין הולד כשר או ממזר כתמן טמא ולא אשכחן תנא דפליג על מתניתין בהא וי"ל דר' יוחנן וסביא ס"ל כדתני רמי בר יחזקאל בפ"ק דיבמות אין מקבלין גרים מן הקרתויים וההיא פליגא אמתניתין דמטהרת כתמי כל עובדי כוכבים:

קוברין שם נפליהן. ותימה ונשיהן נדות היאך משמשין שם וגם האנשים בימי טומאתן ואי אין נזהרין בטומאת מת של נפלים א"כ בפ' בנות כותיים דאמרינן בכותי שטבל ועלה ודרס על בגדי חבר שטהור גמור אי ידעינן שלא בעל בקרוב. וגם דהא דתנן התם הכותיים מטמאין משכב תחתון כעליון מוקמינן לה בנשוי אבל בפנוי לא ואמאי והלא טמאין טומאת מת וי"ל דלפי שעה קוברין שם נפליהן ואז נזהרין מטומאה ולאחר זמן מסירין אותו לקוברו בבית הקברות ולדידן לעולם הן בספק טומאה:

לא נחשדו על כתמיהן. אף על גב דכתמים דרבנן מיסתבר להו דמגופה אתא:

דף נז.

בכהן טמא. ותימה ומה בכך אפי' הוא טמא אסור ליכנס בבית הקברות דבנזיר מבעיא ליה בנזיר וכהן [בבית הקברות] אי בעו שהייה למלקות. ואמרינן נמי בפ"ג מינין אמר רב הונא נזיר שהוא עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר חייב. וי"ל דכותאי לית להו הא דרב הונא אלא סברי כשהוא טמא אינו מוזהר עוד מלהוסיף טומאה:

אילן המיסך על הארץ. מיירי שידוע לנו בודאי שמת קבור תחתיו ואינו ידוע לנו תחת איזה מן הענפים ואין הכותי נאמן לומר תחת ענף אחד הוא קבור אפי' הוא הולך תחת שאר הענפים שאינו מקפיד על ספק טומאה כדמוכח בסמוך דאינו נאמן אלא בהולך על פני כולה. ומה שפרש"י אילן הסמוך לבית הקברות ופעמים קוברין שם אורחא דמילתא נקט אבל לעולם צריך שיהא ודאי (שיש מת קבור תחתיו שאם היה ספק לא היה הכותי נאמן אפי' הולך) על פני כולה ואע"ג בספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור הכא גזור רבנן:

בית הפרס. פרש"י על שם שהעצמות נפרסין ונפרכין במדרס רגלי אדם או ע"י המחרישה ואע"ג דבשדה שאבד בו קבר לא שייך האי טעמא וא"ה קרי ליה ביתהפרס בפ"ק דמועד קטן. וי"ל דאגב שקרי לשדה (שנאבד) [שנחרש] בו קבר בית הפרס קרי ליה נמי להאי הכי א"נ לשון בית הפרס הוי על שם שפרסות רגלים נמנעין לילך שם מפני הטומאה. בפ"ק דמועד קטן (וי"ל דאגב) תניא ג' בית הפרס הן שדה שאבד בו קבר ושדה שנחרש בו קבר ושדה בוכין ומפרש שדה בוכים משום יאוש בעלים ומפרש בערוך דשדה מיוחד יש שקרובי המת מביאין אותו עד אותו מקום ואנשי בית הקברות באין לקראתם ובוכין ומספידין שם ביחד והראשונים חוזרים לביתם ואלו נוטלים אותו ומוליכים אותו לבית הקברות ואותו השדה טמא שמא נדלדל ונתנענע ממנו מעט ונפל שם ושכחוהו. ורשב"ם פי' פעמים שבני העיר מביאין אותו שם וסבורין שאנשי בית

הקברות יטלוהו משם ובני הקברות סבורין שאנשי העיר יוליכוהו לבית הקברות ונשאר שם וזהו יאוש בעלים:

במהלך ובא על פני כולה. ובכהן אוכל תרומה כדלעיל. אבל בשדה שנחרש בה קבר אפי' אם מהלך על פני כולה אינו נאמן דספק הוא אם יש טומאה כלל דשמא לא נשאר עצם כשעורה שלא נחרש במחרישה וכותי לא חייש לספק טומאה:

רצועה נפקא. ובאילן שמא היה ענף יוצא מן האילן ונקצץ ותולה בו הטומאה. ותימה כיון שאומ' מתניתין נאמנין על ציון הקבר ליתני נמי נאמנין על (הקברות) [הסככות ופרעות] ולוקמא במהלך על פני כולה וי"ל דלא חשיב ליה חדוש הך דאימור רצועה נפקא כמו אימור לא בקיאי ביצירה ובטינוף וציון שהוא מדרבנן:

סליק פירקא

דף נז:

הרואה כתם. עד שתרגיש בבשרה. קס"ד דשמואל מטהר לגמרי משום דלא ארגש' ותימה אמאי לא פריך לשמואל מכמה מתני' דאיירו בכתמים טמאים אע"ג דלא ארגשה הא דתנן בפ' בא סי' הרואה כתם הרי זו מקולקלת. ובפ' דם הנדה הכתם שנמצא בחלוק. ובפרקין דתנן מחגור ולמטה טמאה וליכא לשנויי בה לא הרגשת עד ולא הרגשת שמש. וע"ק כיון דשני ממגעות והיסטות אימור הרגישה ולא אדעתה מאי פריך ליה תו מעל בשרה ספק טהור ספק טמא ומתניתין דכנגד התורפה דבהנהו נמי איכא למימר אימור ארגישה ולאו אדעתה אע"ג דקאמר אם רוב ימיה בהרגשה חזאי רוב נשים אינן רואות אלא בהרגשה וי"ל דמכולהו הנהו מתניתין דכתמים לא הוה מצי לאקשויי משום דאימור מזמן מרובה יצא הכתם מגופה ואימר ארגשה ושכחה לפיכך פריך ליה מכל הנך מתניתין שיצא ממנה הדם מזמן קרוב ואי ארגישה היתה יודעת וכן מכתם שנמצא על בשרה מזמן קרוב בא ואי מזמן רחוק אתא אין דרך כתם להתקיים על בשרה כי הזיעה מעבירתו. אף על גב דבמגעות והיסטות דפריך מינה היינו שנמצא הכתם על חלוקה משום דכיון דרוב מסתמא ימיה טהורים מזמן קרוב בא הכתם א"ה משני ליה שמא מזמן רחוק בא וארגשה ולאו אדעתה:

וקתני עומדת טמאה. הק' ר"מ אדמקשי ליה מדר' מאיר ליסייעיה מר' יוסי דפליג עליה ואמר בין כך ובין כך טהורה ושמואל גופיה פסיק לקמן כותיה ותירץ דפריך הכא אפי' מר' יוסי דע"כ לא פליג ר' יוסי אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מי רגלים. אבל עומדת ויושבת בלא מי רגלים טמאה אע"ג דלא ארגישה דאי בלא מי רגלים מטהר ר'

יוסי והאי דנקט מי רגלים להודיעך כחו דר"מ אדרבה לשמעינן בלא מי רגלים להודיעך כחו דרבי יוסי דהוא כח דהיתירא והלכתא כותיה:

משוך טמא. אפי' בכל שהוא דאי ממאכולת אתא לא הוה משוך:

עגול טהור כי ליכא כגריס. ועוד הני מפרש לה בשילהי פירקין:

רוב ימיה טמאין. פרש"י אין לה ווסת ורגילה תדיר לראות וקשה לפירושו אמאי היא בחזקת טמאה והלא אפי' בודאי ראתה לא מטמינן אלא מעת לעת אשה שאין לה ווסת והיכא שלא ראתה פשיטא דלא מוקמינן לה ברואה. ונראה לפרש דקאי על חלוקה ספק טמא ספק טהור ומפרש לה בסמוך שעברה בשוק של טבחים וטהור דקאמר מיירי לבעלה אבל לטהרות אי רוב ימיה טמאה אמרינן דמגופה אתא דאם איתא דמעלמא אתאי על חלוקה איבעי לאישתכוחי אע"ג דלקמן אמרינן לבשה ג' חלוקין ועברה בשוק של טבחים תולה אפי' בתחתון ולא אמרינן אעליון איבעי ליה לאישתכוחי משום דזימנין דמגבהת שני חלוקין העליונים אבל כולם אינה רגילה להגביה משום שלא יראה בשרה:

קתני מיהא על בשרה. מהך רישא הו"ל למיפרך תחילה אלא משום דפריך מסיפא דפשיטא פריך מינה תחילה:

דף נח.

על כתיפה אינה תולה. וא"ת דילמא לקולא דוקא אבל לחומרא כמו על גודלה מחזקינן טומאה ממקום למקום. וי"ל כיון דכל עיקר כתמים הם מדרבנן ומקילינן בהו כדתנן בפירקין אי מחזקינן דם ממקום למקום לחומרא ה"ה לקולא. ותימה ליפרוך ממתניתין שלא כנגד בית התורפה טהורה ולא אמרינן שמא בדקה בחד ידא ונגעה בבשרה שלא כנגד בית התורפה. וי"ל דאם איתא דבדקה בידה ומצאה טמא היתה זכורה שאין דרך אשה לשכוח כשהיא בודקת ומוצאה עצמה טמאה. והא דפריך בסמוך גבי דם טמא דאימר בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא מכ"ש פריך דבעלמ' אית לן למימר הכי ועל מתניתין הוה מצי למיפרך:

עד מקום חבק. פרש"י חבק מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק וכנגד אותו חבק למטה עד פרסת רגלי' ולמעלה עד אותומקום קרוי בפנים ומקום חבק דהיינו רוחב הגידים מיבעיא ליה אי כלפנים אי כלחוץ. ובערוך פי' כשמעלין את השוק באנפלאות שיש להם לולאות ומקום חיבוק הלולאות קרי ליה חבק. עוד פי' כשכופפת שוקה על יריכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה:

כשורה היינו טיפין עשויין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה דקאמר בסמוך. וטיפין טיפין היינו עשויין בשינוי דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין ורבינו שמואל פירש כשורה היינו הרבה שורות. וטיפין טיפין מצינן לפרושי עשויין כשורה או כשיר והא דאמרינן בשילהי פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו כי נמצאו על הבגד שיש לספק כל טיפה בדם מאכולת:

לאו לאיתויי כה"ג. תימה מנא ליה דאתא לאיתויי דילמא בכתם כי אורחיה מיירי. וי"ל מדקאמר האי לישנא ספק טהור ספק טמא ולא קאמר על בשרה ספק טמא משמע דאתא לאשמועינן שום חידוש בכתם משונה:

לענין דינא תנן. הקשה הריב"י לענין דינא נמי נימא כאן נמצאו כאן היו כדאמרינן בשילהי המדיר גבי מומין וגבי טריפות. י"ל דהתם נשתנית האשה מרשות האב עצמה לרשות הבעל והפרה מרשות המוכר לרשות לוקח אבל הכא לא יצא החלוק מרשות בעלת החלוק דאינו ביד השניה בתורת מתנה ומכר אלא בתורת שאלה. ועי"ל דלא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו אלא שאם השני בא להוציא מיד הראשון כי התם שהוא בא להוציא האשה מביתו ולפוטרה בלא כתובה ולהוציאה מחזקתה הילכך אומרת לו ברשותך נולדו המומין. וכן לענין טריפות בא הלוקח להוציא מיד המוכר אבל לחייב השני לא:

דף נח:

ואין בו אלא סלע כו'. תימה מאי פירכא היא זו שאני הכא דהי מינייהו מפקת אבל לעיל שבדקה הראשונה למה נטמאה. ותירץ ר"ת דהכא מיירי שנתעסקה האחת תחלה ואח"כ חברתה ואפי' נתעסקו ביחד אי אפשר לצמצם שלא התחילה האחת תחלה וא"כ היה לנו לתלות דם צפור בראשונה ולטהרה כהך דלעיל שהיתה בדוקה ומשני כיון דאיכא סלע יתירה איכא לתלות בזו כמו בזו אע"ג דהתחילה קודם חברתה אימור לא בא מיד דם הצפור עליה אבל לעיל הבדוקה בחזקת טהרה היא:

לא ישבה לא. פי' לא ידעה אם ישבה אם לאו:

אין לך כל מטה ומטה ובסמוך נקט כל סדין וסדין משום דעכשיו קאמר אין לך כל מטה ומטה של איש ואשה שאין בו כמה טיפי דמים של מאכולת. וא"כ של אשה נמי יש לתלות במאכולת כמו מטה של איש והדר קאמר אין לך כל סדין וסדין של אשה שאין בה כמה טיפי דמים ואין לתלות כולם בדם מאכולת:

וכדבריו אנו מודים. פי' ר"מ דבכלל דבריו דבריהם דרבנן מודים לדבריו דכגריס תולה ובכלל דבריו דברינו דגם אני מודה לדבריו דהיכא (דהיכינה) [דהרגה] הוי שיעורא כגריס דתולה וכיון שבכלל דבריו נראין דברינו ונראין דבריו ודמיא להיא דתנן במסכת אבות רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם:

עיר שיש בה חזירין אין חוששין לכתמים. פירש"י אפי' לא עברה בשוק של טבחים ואפי' אין מכה עליה ואפי' מחגור ולמטה כיון דשכיחי בה חזירין שהן מנקרין באשפה ומתיזין דם נבילות וטריפות הוי בכל פעם כאילו עברה בשוק של טבחים. ונראה דהאידנא אין לתלות בחזירים אם מצאה כתם שאינו מצוי שיהו חזירים מתיזין דם אבל אין לומר דלטהרות דוקא קאמר כשיש לתלות בחזירים. ודדוקרת דקאמר לאותם שעושים בה טהרות בימי רב נחמן (אלא כמו זבזני דמחתא דאמר רב לעיל בשלדו קיים הן טמאין דלאו היינו לבני בבל אלא לשאר מקומות שעושין בו טהרות) דהא לטהרות מחמרינן טפי מלבעלה וכיון דתלינן לטהרות לחזירים כ"ש לבעלה:

דף נט.

טיפי דמים למטה. פרש"י טיפין קטנים ולמעלה היינו טיפין גדולים ופריך מאי לאו כגריס כלמטה אלמא עד ולא עד בכלל. ולא נהירא פי' שפי' טיפי למעלה גדולים (טיפה) ולמטה קטנים. ותו מאי אולמא הך ברייתא ממתני' דקתני עד כמה היא תולה עד כגריס ופליגי באי עד ועד בכלל או לא ומפרש ר"ת טיפי דמים למטה מן החגור וטיפי דמים למעלה מן החגור תולה התחתון בעליון עד כגריס כלומר כמו שבא העליון ממקום אחר ולא מגופה כך אנו תולין שבא התחתון ממקום אחר:

מאי לאו כגריס דלמטה. ה"ג בספרים ישנים וה"פ מאי לאו שיתלו הגריס שהוא למטה בכתם העליון לומר שבא מעלמא א"כ אי לאו עליון ה"א כגריס שהוא למטה מגופה אתאי אלמא עד ולא עד בכלל ומשני כגריס דלמעלה. כלומר הכתם התחתון יתלו בעליון לומר מעלמא אתאי עד כגריס אם העליון הוא גדול כג' גריסין או ב' גריסין עד כגריס אבל אם כתם העליון אינו אלא כגריס אימור דם מאכולת הוא ולא תלינן כתם התחתון שהוא גדול יותר מכגריס העליון. והכי מוכח בתוספתא דקתני היו עליה שני כתמים אחד למעלה ואחד למטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן תולין התחתון עד כגריס שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון:

היו עליה כגריס ועוד. ובאותו ועוד רצופה בו מאכולת. נראה לי דהה"נ אם היו עליה כשני גריסין לר' ינאי טהורה כיון דכי מדלת כגריס של מאכולת לא נשאר בו גריס ועוד והא דנקט כגריס ועוד לרבותא דר' חנינא נקטי' דאפי' בהכי מטמאה:

נתעסקה בכגריס ונמצא עליה בכגריס ועוד. נ"ל דהה"נ אם נמצא עליה כשני גריסין מיבעיא ליה אי מטמיא לה והא דנקט כגריס ועוד משום דאפי' בכה"ג מספקא ליה דילמא טמאה וה"ה דהוה מצי למיבעי נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליו כגריס ועוד דאי בהא פשיטא ליה שאינה תולה א"כ לקמן לוקי כה"ג נתעסקה במועט אין תולה בו מרובה. נמצא עליה מין אחד תולה בו מינין הרבה. וכגון שאותו המין אין לספק בכתם כגון שהוא למעלה מן החגור:

ת"ש כתם ארוך מצטרף. לפי מה שרוצה לפשוט מכאן דפליגי לא משמע ליה שיהא שום חילוק בין כתם לעד. ולר' אליעזר בן צדוק משוך כל שהוא טמא אפי' על חלוקה או על גבי הסדין. ולכאורה דשמעתין משמע דכי מסיק דפליגי רבנן עליה מההיא דשמואל היינו כדבעינן למימר השתא וזו הוא חומרא גדולה אם נטמא כתם משוך בכל שהוא דהא פסקינן הילכתא כר' אליעזר ונראה לפרש דהך שינוייא דשני כי קאמר ר' אליעזר בר צדוק בעד אבל בכתם לא קיימא אף לפי המסקנא וכן משמע לשון התוספתא דקתני משוך טמא מפני דם הקינוח:

סליק פרק הרואה כתם בס"ד

דף נט:

האשה. במזנקת. פרש"י אבל עומדת אי אפשר לה לזנק וקשה לפירושו דא"כ ליפלוג ביושבת בין מזנקת לשותתת דהוי רבותא טפי לאשמועינן דאפי' יושבת טמאה בשותתת. וי"ל דעומדת פסיק ליה דאין צריך לפרש בשותתת משום דכל עומדת שותתת א"נ לרבותא דר' יוסי נקטיה דאפי' בעומדת ושותתת מטהר. מיהו נראה לפרש דעומדת אפשר לה לזנק וה"פ דסוגיא דשמעתין יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתו דם. דס"ד דמתניתין איירי בכל ענין בין במזנקת בין בשותתת הילכך פריך כי היכי דעומדת טמאה בחדא לריעותא במה שאין נפתח שיוכלו ממימי רגליה לצאת בהדיא אלא נעצרין שם ואיכא למימר דהדור למקור ואייתי דם. אע"ג דאיכא חדא לטיבותא דמזנקת יושבת נמי תהא טמאה היכא דשותתת כיון דאיכא חדא לריעותא ומשני כולה מתניתין מיירי במזנקת ותרתי לטיבותא בעינן הילכך עומדת אע"ג דמזנקת טמאה דאין

רחמה נפתח ויושבת נמי אי שותתת טמאה והא דלא מפליג ביושבת לטמא היכא דלא זינקה דניחא ליה טפי לאשמועינן דעומדת טמאה אע"ג דזינקה:

דילמא בתר דתמו מיא אתו דם. אין לפרש שאחר שכלו מימי רגליה אתא דמה כי אורחיה מן המקור דא"כ בשעה שמזנקת נמי לפרוך דילמא אתא דם מן המקור כי אורחיה כשאר אשה שהיא רואה אלא ודאי פשיטא ליה מדלא חזיא קודם שהתחילה לעשות צרכיה אלא אחרי כן האי דם לאו ממילא אתא כ"א ע"י מי רגלים שחזרו למקור והביאו הדם עמהם והכי פריך אפי' מזנקת דילמא בתר דפסקה מלזנק בעידנא דסיימי מיא שאינן באין עוד בגבורה אלא שותתין הדור למקור ואייתו דם:

וכן אורי ליה ר' אבא לקולא הלכה כר' יוסי. וי"מ לקלא שם גברא הוא משום דקשיא להו אמאי איצטריך ליה למימר לקולא ממילא ידעינן דר' יוסי הוא דמיקל. ונ"ל לפרש לקולא בכל מקום שהוא מיקל דלא תימא דוקא בסיפא דאיכא ספק ספיקא אלא אפי' ברישא דחדא ספיקא אורי כותיה:

מדלא קתני ר"מ ור' יוסי מטהרין. ותימה אי מטמא א"כ ליתני בסיפא ר"מ ור"ש מטמאין. וי"ל משום דר"ש מטמא אפי' באשה יושבת כדאמרינן בסמוך:

תניא כוותיה דרר' יוחנן איש ואשה וכו'. הקשה ר' מאיר דילמא הכא ביושבין איירי ובהא מודי ר"ל דר"מ מטהר וכ"ת אי ביושבים מאי איריא איש ואשה דהוי ספק ספיקא אפי' אשה לחודה יושבת מטהר ר' מאיר דילמא להודיעך כחודר"ש איצטריך דכבר שמעינן ליה ממתניתין דאפי' באיש ואשה מטמא כדדייק לקמן ממתניתין. ועוי"ל דמסתמא כח דר"מ ור' יוסי דאתא לאשמועינן דהוי כח דהיתירא וכח דהילכתא:

אשה יושבת מה לי א"ר שמעון וא"ת דנפשוט דאפי' ביושבת מטמא מדלא תנא ר"ש מטמא בהדי ר"מ וי"ל דאיבעיא ליה אליבא דר' יוחנן דאמר דר"מ מטהר בסיפא אפי' בעומדת. ותימה לר' יוחנן נמי תפשוט אי ר"ש מטהר ביושבת א"כ ליתני נמי ר"ש בהדי ר"מ וי"ל דעדיפא אייתי ליה מברייתא:

דף ס.

דתניא תולה בנכרית ר"מ אומר בראויה לראות. לפי מאי דס"ד השתא דר"מ לחומרא ולרבנן [לא] בעו (שלא) שתהא ראויה לראות. כתב רבינו מאיר דהוה מצי למימר ולטעמיך מאי איריא נכרית אפי' ישראלית נמי דכיון דלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה כתמה טהור כדאמרינן לעיל דאפי' סדיניה מלוכלכין בדם אין חוששין לה וכיון דלא מקלקלא ליה תולה:

בנכרית הרואה. פי' שראתה כבר אבל אין צ"ל שראתה עכשיו א"כ אפי' ישראלית נמי והא דקאמר דומיא דנדה מה נדה דקא חזיא לאו דומיא דנדה ממש אלא כמו נדה שראתה אף נכרית שכבר ראתה:

טמא וטהור שהלכו בשני שבילין. האי טמא לאו שכבר ספר שבעה דא"כ היכי קאמר הכא רב אדא (בר אהבה) מאי נפקא ליה מינה נפקא ונפקא שהרי סותר כל מה שספר ולא איירי נמי בלא ספר כלל דא"כ היכי קאמר רב חסדא באנו למחלוקת ר' ורשב"ג הא תניא לעיל ושוין שתולה בשומרת יום בראשון שלה משום דלא מפסדא מידי אלא מיירי כשספר ג' או ד' ובהא פליגי דרב אדא ורב חסדא רב אדא סבר כיון שאינו סותר הכל לא קרי ליה הפסד ורב חסדא סבר אפי' סותר במקצת קרי ליה הפסד ותימה ומנא ליה לרב אדא דרב חסדא איירי בספר מקצת ולכך פריך ליה מאי נפקא ליה מינה דילמא דרב חסדא בשספר כל שבעה איירי וי"ל דא"כ מאי חידושא דרב חסדא היינו פלוגתייהו דלעיל. ותימה אמאי קאמר לעיל ספרה שבעה לרב חסדא וי"ל דלרבותא דרשב"ג נקטיה דא"ה תולה בה. ותימה ורב חסדא לימא מילתיה בזבה גופה שספרה מקצתה באנו למחלוקת רשב"ג ור' וי"ל דניחא ליה למימר בשני שבילין לרבותא דר' דמטמא אע"ג דהוי ספק טומאה ברה"ר מטמיא להו כיון דבאו לישאל בבת אחת ולא תלינן טהור בטהור וטמא בטמא. מיהו קשיא לרב אדא אמאי נקט לעיל דשוין שתולה בראשון ליתני חמישי וששי דהוי רבותא טפי [ובלא"ה] פי' זה נראה דוחק לר"מ דלכאורה משמע דאיירי דומיא דפלוגתייהו דלעיל דאי מיירי בע"א היה לו לפרש ופי' הוא דאיירי טמא במת בשביעי שלו קודם שטבל והוה דומיא דפלוגתייהו דלעיל וא"ה קאמר רב אדא בר אהבה דלא דמי לדלעיל [דהתם] תרוייהו כי הדדי נינהו דסופרת בשביעי שלה חשובה כטהורה כיון שטהרתה תלוי בידה אימתי שתרצה תטבול ותטהר אבל הכא מאי נפקא ליה מינה כיון שאין טהרתו תלויה בידו שצריך אדם טהור להזות עליו חשוב הוא כטמא גמור דמי יימר דמזדקיק. ועוד דקדק מדלא קאמר הכא לאו כי הדדי נינהו אלא קאמר הכא מאי נפקא ליה מינה משמע שבא להוסיף ולומר אפי' אי הוו כי הדדי מאי נפקא ליה מינה לטמא שטהור תולה בו הרי ספק טומאה בר"ה הוא וטהור ולא מקלקלין ליה אלא אם באו שנים לישאל בבת אחת ואהא קאמר דתולה הטהור בטמא ולא נפקא ליה מינה כולי האי שהרי בקל יכול ליזהר שלא יבא לשאל בבת אחת הילכך אי מיתרמי ליה מילתא דבאו לישאל בבת אחת תלינן ביה:

מהו לתלות כתם בכתם. לכאורה משמע דבעי כגון שספרה ג' או ד' דומיא דלעיל אבל בראשון לכ"ע תולה כיון דלא מפסדא מידי ואי אפשר לומר כן דא"כ לבעי בראשון שלה

לרבי שמא אינה תולה משום דלא הוי מגופה. ותו אי פשיטא ליה דבראשון שלה תולה אמאי איתותב רב ליואי מברייתא דלקמן לישני הא בראשון הא בז'. הילכך נראה דאף בראשון מבעיא ליה וה"ק אליבא דר' פשיטא כיון דלא חזיא מגופה דאינה תולה אף בראשון כיון דכי חזיא מגופה קאמר דאינה תולה בז'. ומיבעיא ליה אליבא דרשב"ג דקאמר דכי חזיא מגופה תליא אפי' בשביעי הכי נמי דמעלמא קאתי דילמא אף בראשון לא תליא:

דף ס:

כאן למפרע כאן להבא. פרש"י דלמפרע תולה דלא מקלקלא בהכי אבל מכאן ולהבא (לא) [קא] מקלקלא לה. ולא נהירא לתלות בחברתה לחצאין. ונראה כפי' הר"י דפי' כאן למפרע כגון שבשעה שלבשה השניה החלוק עדיין לא היתה הראשונה טמאה משום כתם ולאחר כך מצאה כתם בחלוק אחר אינה תולה בה כיון דבשעה מציאת הכתם לא היתה הראשונה טמאה משום כתם אע"ג דאיגלאי מילתא השתא שהיתה טמאה באותה שעה אינה תולה:

כאן למפרע כאן להבא. כגון שלבשה השניה החלוק היתה הראשונה טמאה משום כתם שמצאה בחלוק אחר הרי זו תולה בה כיון דמיד יכולה לתלות מכאן ולהבא:

באחורי כלים. מכאן ראיה שאין לפרש הא דאמרי' בפ' על אלו מומין נטמא גבו לא נטמא תוכו הא גבי טמא דא"כ אמאי מטהר ר' נחמיה ומאי פריך פשיטא אלא אף גבו לא נטמא:

מטהר היה ר' נחמיה אף מטלניות שאין בהן ג' על ג'. ואע"ג דאתו מכח דבר המקבל טומאה דמהאי טעמא פסולין לסכך הסוכה:

זה היה מעשה. כלומר כיוצא בזה היה מעשה שנמצא דם על שפתה של אמבטי ושל עלה של זית במקום שהיו שתיהן ראויין לעבור:

כל שבעלה פטור טהרות טהורות. פרש"י כב"ש דאמר דיין שעתן או בד' נשים אי נמי בשיש לה ווסת אי נמי לחולין. ור' אושעיא אמר (אף) אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ולית ליה לר' אושעיא הא דאמר רב הונא והוא שבדקה כשיעור ווסת דאין חילוק [בין כשיעור] ווסת בין לאחר שיעור ווסת דלענין טהרות אפי' כשיעור ווסת טהרותיה תלויות דאם איתא לדם מעיקרא מאן עכביה ולענין כתמים תלינן לקולא דאפי' לאחר שיעור ווסת מטהרי' חברותיה. אלא הכא אם איתא לדם מאן עכביה. ותימה כיון שיכול להיות שלא בא הדם מקודם אמאי בעלה בחטאת ושמא יביא חולין לעזרה. י"ל דכיון

שרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש איכא למיתלי בעיכוב שמש איכא ודאי טומאה מן התורה:

דף סא.

רישא במשולבות. י"ס שאין כתוב רישא אלא במשולבות גרידא. ויש לפרש סיפא במשולבו' ומכוונו' כל אחת (כמקוה) במקומה ולא דחקו זה את זה. ור"ח פי' סיפא דמשלחפי שלחופי פי' שמופרדות זו מזו:

מקום טומאה נגוב מקום טהרה לח. פירוש במקום הטומאה היתה הקרקע חפור ונכנס בו לחלוחית המים ונתנגב הסדין ובמקום טהרה שלא חפרו שם הקרקע היה קשה ולא נבלע המים ונשאר הסדין לח. וי"ס דגרסי מקום טומאה לח מקום טהרה נגוב וקאי לח ונגוב אקרקע ולא אסדין:

איטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא איבעי ליה למיחש. פרש"י ושמא הרגתם ואסור להציל אתכם. ותימה הוא לומר כן שאם יצא קול על האדם שחטא שבשביל זה אסור להציל נפשו. ונראה דברי רב אחאי שפי' בשאלתות אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחים. ובענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבא לידי היזק לו או לאחרים אם לא יחוש לו וכגון ההוא דגדליה בן אחיקם אבל בענין אחר אסור אפי' לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל וכלל:

זה עוג שפלט מדור המבול. ה"ה סיחון פלט מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דקים להו דקרא דויבא הפליט בעוג מיירי ובמדרש יש דבאותה שעה מצא אברהם שהיה עושה עוגות לפסח ועל שם כך נקרא עוג. ותימה מאי שייך לאיתויי הכא וי"ל משום דאיירי בלישנא בישא שיש לחוש וכן עוג כוון לרעה מה שהגיד לאברהם שנשבה לוט כי אמר בלבו אלך ואגיד לאברהם וילחם עם המלכים ויהרגוהו ואשא שרה אשתו וא"ה ירא משה שמא תעמוד לו זכות של אברהם:

בגד שאבד בו כתם מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו. וא"ת אמאי צריך לבטלו הא קתני ר' חייא לקמן דם נדה מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו אע"ג דאכתי ניכר הדם קצת טהור כיון שאינו מקפיד עליו דבקפידא תליא מילתא כדאמרינן לקמן כ"ש הכא שאינו רואהו ואינו מקפיד עליו וי"ל דנהי שאינו מקפיד עכשיו ימצאנו לאחר זמן ויקפיד עליו הילכך צריך לבטלו בז' סממנין:

דף סא:

בודקו שכונות שכונות. ויעיין יפה יפה אם יוכל להכירו ולמוצאו ואם בדקו ולא מצאו אמרינן דמסתמא נפל הכתם מן הבגד. ותימה לר' מאיר דאמר לעיל כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקת טומאה עד שתוודע הטומאה א"כ מה תועיל בדיקה זו וי"ל דהתם שאנידהאי דם מהיכא אתי אי לא מהני נשי אבל הכתם אימור נתכבס ולאו אדעתיה אע"ג דר' מאיר לית ליה האי טעמא גבי טומאת מת הכא מודה דבבדיקה סגי דאפשר להיות שנפל הכתם או שנתכבס ואינה זכורה:

בודקו בחמה. ודוקא קרי דסמיך ועב אבל דם דקליש אינו ניכר בחמה:

בגד שאבד בו כלאים. ותימה למה לא יבטל דבר מועט שנתערב בו ואין מקומו ניכר בכל הבגד דהא אמרינן בשילהי תמורה דצמר בכור ושער נזיר שארגו בבגד שבטל אי לאו דעבד מיניה כעין ציפרתא שארג צורת צפור מן השער דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביטול ברוב (אלא איסור שנתערב) דאין כאן אלא חתיכה של איסור דאפי' אם אורך הבגד אלף אמה ויש בו חוט של כלאים מצד אחד כולו אסור שכל הבגד נקרא שעטנז. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורין אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך בו ביטול כיון שע"י תערובת זה נאסר שאני התם דדרך בישול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם:

ולא יעשנו מרדעת לחמור. ודוקא שאבד בו כלאים דחיישינן שמא יקח חתיכה ממנה ויתפרנה בבגדו או שמא יעלה עליו המרדעת עצמה אבל ודאי כלאים מותר לעשות מרדעת כדתנן בפ' בתרא דכלאים מרדעת החמור ותכריכי המת אין בה משום כלאים ודוקא לישב עליו אבל בהעלייה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתפו אפי' להניח עליה את הזבל וטעמא משום דלהציעו אינו אסור אלא מדרבנן כדאמרינן בספ"ק דביצה לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציע תחתיך אבל א"ח אסור לעשות כן שמא תיכרך עליו נימא ובמרדעת שהוא קשה וליכא למיחש שמא תיכרך עליו נימא לא גזור והיינו טעמא נמי דתנן התם הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. וכן נמי במרדעת בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהן. ונ"ל מדקתני בכרים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם ובמרדעת לא קתני הכי מכלל דבמרדעת רכין הן כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת דאמרינן התם הא כרים וכסתות דרכין נינהו ותנן היתה של עור כו' הילכך בעינן שלא יהא נוגע בשרו בהם שלא תיכרך עליו נימא:

אבל עושין ממנו תכריכין למת. וה"ה בלא אבד אלא רבותא נקט דאבד שרי ולא גזרינן שמא ילבשם לפי שהם אסורים בהנאה וכ"ש בכלאים ידועים דשרי כדתנן במס' כלאים. ותימה ואמאי לא מיתסר משום לועג לרש דאפי' ציצית כמו כן רמינן להו בההיא שעתא כדאמרינן במנחות פ' התכלת אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית וההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חרף עושהו. ותירץ רשב"ם דאין כאן לועג לרש דאפי' בחי כה"ג אי לביש כלאים שלא להנאתו שרי כדאמרינן מוכרי כסות מוכרין כסותם כדרכן ול"נ דא"כ בחי נמי כה"ג מיפטר בציצית כיון שאינו נהנה דלא קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה ומוכרי כסות אינן חייבין לעשות בהן ציצית. ור"ת תירץ דשאני ציצית שהיא מצוה חשובה ושקולה כנגד כל המצות כדדרשינן במנחות וזכרתם את כל מצותי וגם ציצית וח' חוטין וה' קשרים עולין למנין תרי"ג מצות להכי איכא לועג לרש. וי"מ דההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' בההיא שעתא כשנותנין אותו במיטה דאיכא לועג לרש משום דנושאי המטה יש להם ציצית בבגדיהם ולדידיה לית ליה אבל בקבר אין צריך לשום ציצית בבגדו ותכריכי המת של כלאים נמי מלבישין אותו כשמשימין אותו בקבר וליכא השתא לועג לרש. ומה שנהגו להסיר הציצית מטליתות של מתים אין להביא ראיה מההיא דברכות דא"ל ר' חנינא לר' יונתן דלייה שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגין עלינו דאפי' אם היו משימין ציצית בתכריכי המת איכא לועג שמראין עצמן כמקיימי מצות והמתים אינם יכולין לקיים וממתי מדבר אין קשה למנהג שלנו דאמרינן בב"ב פרק הספינה גבי רבה בר בר חנה שנטל ציצית בבגדיהם אלמא שמטילין ציצית למתים. שאני התם שהיו מכניסין חיים בקבריהם ובבקר היה הכרוז יוצא הבדלו החיים מן המתים. אומר ר"ת ששמע מזקני (לוטיה) [לותיר] משום שציצית מצוה גדולה היא והוי כמו עדות שקיים את התורה כדאיתא במדרש לדורתם חסר וא"ו לדורתם ואין הדור הזה ראוי לאותו עדות. ועי"ל כי בימיהן היו לכולם טליתות בן ד' כנפים וכיון שהיה להם בחייהם היו עושים גם במותם אבל עכשיו שאין לכולם בחייהן לא יתכן שיעשו לו במותו מה שלא עשה בחייו. ואי תימא יעשו לאותו שהיו לו בחייו נמצא אחרים מתביישים. וכה"ג אמרינן לקמן בפרק בתרא בתחילה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על הכל. וכ"ת דלא דמי להך דהכא דנכספו מפני שעשו עבירה שלא הניחו בחייהן הא ליתא דאין כל כך עבירה דלא חייבה תורה לעשות ציצית אלא מי שיש לו טלית בת ד' כנפות דהא דאמרינן בפ' התכלת א"ל מלאכא לרב קטינא סרבלא בסיתוא וסדינא בקייטא טצדקי למיפטר נפשי' מציצית ומסיק התם דבעידן ריתחא ענשי

עלה היינו דוקא בימיהן שכל עיטופן היה בטלית בת ד' כנפות הילכך העושה טלית פטורה מיענש אבל האידנא שכל מלבושינו אין לו ד' כנפות אפי' בעידן ריתחא לא מיענשי. ומ"מ נכון לכל ירא שמים לקנות טלית בת ד' כנפות לחייב עצמו בציצית שהיא מצוה גדולה וחשובה כדאמרינן בב"ר וכי משהרבינו היה דחוק ליכנס לארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה אלא כך אמר משה מצות שיוכלו להתקיים על ידם יתקיימו על ידי. עוי"ל כי סמך לדבר במסכת שמחות דקאמר התם אבא שאול צוה את בניו קברוני תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מאפליוני. ועל פי ספרים החיצונים אנו עושים כמה דברים כמו ויחל משה בתענית ובמגלה קאמר בברכות וקללות וכן איתא במגילה ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חזון ישעיהו ואנו נוהגין על פי מדרש פסיקתא לומר חזון ישעיהו בשבת שלפני ט' באב:

זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא. תימה שלא אמר דבריו על המשנה וי"ל משום דבברייתא קתני עושין אותו תכריכין למת לכתחלה:

לא שנו אלא לסופדו דבעולם הזה לאו בר מצוה הוא אבל לקוברו אסור דלעתיד לבא כשיחיו ויעמדו בלבושיהם יתחייבו במצות:

שוע טווי ונוז. פרש"י שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד במסרק וטווין יחד ונוז היינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הצריך להתיר כלאים בציצית והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו. וי"מ שוע לבד וטווי לבד ונוז יחד דהיינו ארוג. וקשה דא"כ אמאי הוי האי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא ספקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד ודוחק הוא לומר דבאותו חוט לא היה שוע או לא היה טווי ועוד מאי פריך ואימא או שוע או טווי או נוז דשוע ולא נוז לאו בגד הוא כיון שאינו ארוג. ואין לפרש ואימא שוע בהדי נוז או טווי בהדי נוז או נוז לחודיה דא"כ שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבנוז לחודיה חייב. ועוד מאי שנא שוע וטווי דקאי על כל חד וחד ונוז קאי אצמר ופשתים בהדי הדדי. ועוד היכי משכחת לה נוז לחודיה בלא שוע ובלא טווי. ועוד אמאי צריך קרא לארוג הא מיחדו נפקא לן דשתי תפירות חיבור כ"ש ארוג. הילכך נראה לר"ת לפרש שעטנז יחדו שיהא כל אחד שוע לבד טווי לבד ונוז לבד ואח"כ מחובר יחדיו. ונוז היינו שזור כדתנן במס' כלאים נלוז ומליז הוא לאביו שבשמים לשון עקש ופתלתול לפישחוט משזר מעוקם ונפתל והך חוטא הויספיקא דרבנן לפי שלא היה שזור ופריך מנלן דבעינן כל שלשתן בהדי יחדיו אימא או שוע וחברו כעין לבדים או טווי בלא שוע ונוז וחברו כעין בגדים גרועים דלא שזירי ולא שעי או נוז ששזור פתילה של צמר ושל פשתים וחברם. והא דאיצטריך למישרי כלאים בציצית משום דבעינן שיהא חוט

של תכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין. המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה. ומוקי לה בשזורין דכיון ששזרו ודאי לשם ציצית טוואן. ובסיפרי מפיק לה מקרא דשזורים בעינן דקאמר התם פתיל תכלת טווי ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור אף לבן טווי ושזור וסתם בגדים נמי יש להן חוטין שזורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין. ודילמא אדעתא דשיפתא דגלימא טייבינהו הילכך הוי תכלת בסדין כלאים דאורייתא. והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארוג שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז לאו משום דנוז היינו ארוג דא"כ היה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו למידרש כולי שעטנז הוא דאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה אבל ארוג נפקא לן מיחדו:

דף סב.

אלא מאי בורית אהל ק"ק דה"ל למימר אלא לעולם מאי בורית אהל הילכך נראה כגירסא דשבת פרק אמר רבי עקיבא דגריס מעיקרא בורית אמר רב יהודה זה החול והתניא והבורית והחול כו':

והטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו ז' סמנין ולא עבר הרי זה צבע. אין לפרש דהוי ודאי צבע מדלא עבר דא"כ אמאי [נקט] הטבילו אפי' לא הטבילו נמי טהרותיו טהורות ועוד מאי מותיב מינה ר' יוחנן לר"ל בגמ' דאמר טומאה בלועה מטמאה כיון דצבע הוא אין כאן טומאה בלועה כלל. ועוד תניא בגמ' שנאן ועבר טהורתיו טהורות ומפרש דהיינו טהרות שבין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות עד שיטביל כיון שהקפיד עליו ואי ודאי צבע הוא כשלא עבר בראשון מה תלוי בקפידא כיון דודאי אין כאן דם. אלא ה"פ הרי זה ספק צבע והוי כעין ספק ספיקא ספק צבע ספק דם ואפי' את"ל דם אימור מעלמא אתא ולא ספק ספיקא ממש. דא"כ בלא העברת סמנין יהא טהור אלא אינו כשאר ספק ספיקא דעלמא משום דרוב פעמים מגופה אלא ע"י שלא עבר ע"י ז' סמנין ה"ל ספק ספיק' ומטהרינן ליה אבל דם נדה ודאי אע"ג דאמרינן בגמ' דמעביר עליו ז' סממנין ומבטלו ה"מ לטהרות דלאחר תכבוסת דכיון שביטלו גלי אדעתיה שאינו מקפיד עליו עוד. אבל טהרות דקודם לכן טמאות שהרי לא ביטלו עדיין. ודוקא מדרבנן אבל מדאורייתא טהורות כיון שהוא בלוע כל כך שאינו סופו לעבור ע"י סממנין הילכך דוקא הטבילו הוא דמטהרינן משום דאיכא לספוקי בצבעים דאפי' היה דם נדה ודאי לא היו טמאות מדאורייתא אלא מדרבנן אבל אם לא הטבילו

דאם היה דם נדה ודאי היו טמאות מדאורייתא שהרי נטמא הבגד מתחלה כשנפל עליו הדם הלח אין לטהר מטעם דאיכא לספוקי בצבע. זו היא שיטת רבינו שמשון. ונדחק לפרש ולחלק לר' יוחנן בין כתם לדם נדה ממש דבכתם טהרות הראשונות טהורות ובדם נדה טמאות. וק"ל מאי שנא דם נדה שהוא כל כך שאינו יכול לצאת כ"א ע"י צפון מחרסין הבלועין משקין טמאין ואינן יכולין [לצאת] כ"א ע"י הסק תנור דמטהר ר' יוחנן הילכך נראה לפרש הרי זה צבע כיון שהעביר עליו ז' סמנין ולא עבר הוברר הדבר שהיה בלוע מעיקרו כל כך שאינו יכול [לצאת] כ"א ע"י צפון ונתבטל מתורת דם ואין כאן צביעת דם בעלמא. וה"ה דם נדה ודאי אם הטבילו ועשה על גביו טהרות והעביר עליו ז' סמנין ולא עבר טהרותיו טהורות והאי דנקט כתם משום דמתניתין איירי בכתמים וה"ה דם נדה ודאי והיינו דקתני ר' חייא דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו דאם עבר נטהר הכתם ואם לא עבר הוברר שהיה בלוע כל כך שלא היה יכול לעבור כ"א ע"י צפון ואפי' טהרות הראשונות טהורות:

צפון ציבעא נמי מעבר. פי' כיון שע"י ז' סמנין לא עבר בלוע הוי וטהור כדתנן במתניתין ומה שעבר ע"י צפון לא יצא ע"י כך מתורת בלוע דאפי' ציבעא נמי מעבר. ותימה מאי קשיא ליה דילמא טהרותיו טמאות דקאמר היינו לאחר העברת צפון שהרי הקפיד עליו ועבר כדאמרינן בסמוך דטהרות דלאחר תכבוסת שניה טמאות וכ"ת דוקא כי עבר ע"י ז' סמנין אהני קפידתו לטמא אח"כ אבל כי לא עברי אלא ע"י צפון אין קפידתו קפידא לפי שהוא בלוע יותר מדאי דהא אמרינן בסוף שמעתין אמר רב פפא יכול לצאת ע"י הדחק והקפיד עליו והיינו בליעת חרסים ע"י היסק תנור דפליגי ביה ויכול לצאת ע"י צפון כיוצא בו דהא פריך ר' יוחנן לר"ל ממתניתין אמאי טהורות כי לא עבר הא יכול לצאת ע"י צפון והוי כמו יכול לצאת ע"י היסק דמטמא ר"ל אע"פ שלא יצא. וי"ל דא"כ ה"ל למימר טהרותיו טהורות. ונימא דקאי אתכבוסת ראשונה כדאמר בסמוך דמסתמא תחלת דבריו יש לו לפ' אלא ודאי טמאות אתכבוסת ראשונה נמי קאי ואפי' לא היה צפון מעביר הצבע היה יכול להקשות מברייתא דבסמוך שנאן ועבר טהרותיו טהורות אלא דניחא ליה למיפרך מגופה:

שאם העביר עליו סם שביעי שמא עבר. ותימה פשיטא דבששה סמנין לא סגי ואם לא העביר כל השבעה טמא. וי"ל דמיירי כגון שלא דיהה מראה אדמימותו כלל בהעברת ששה סממנין סד"א בשביל השביעי מסתמא לא יעבור וצבע הוא:

לא שאנו אלא טהרות שנעשו אחר תכבוסת ראשונה מטבילה עד תכבוסת שניה. אבל טהרות דמתכבוסת שניה עד שיטבול טמאות דכיון שהקפיד עליו ונהג בו מנהג דם

אלמא לא מחשיב ליה בלוע ע"י מה שלא עבר בז' סמנין הראשונים. ותימה אמאי קתני מתניתין דהרי זה צבע ואין צריך להטביל הא כיון שהקפיד עליו להעבירו בז' סמנין נהג בו מנהג דם ויהא טמא עד שיטבול וי"ל דהעברת ז' סמנין דמתניתין אינן כדי להעביר הכתם דאדרבה ניחא ליה טפי שלא יעבור דאז יהיו טהרותיו טהורות. ועוד י"ל דדוקא הכא דאהנו מעשיו דשנאן ועבר אבל לא עבר לא הוי קפידיה קפידא:

דף סב:

ר' לא שנאה ר' חייא מנין לו. תימה וכי מילתא דתמיה היא אי ר' חייא הוסיף לפרש מה שלא פי' ר'. וי"ל דמשמע ליה לר"ל דר' חייא פליג אדר' משום דקתני מתניתין כתם דמשמע דוקא בכתמים משום דכתמים מדרבנן אבל דם נדה לא מהני ליה ביטול. ועוד אפי' לא פליג כל ברייתא דלית לה רמז מהמשנה לא מותבינן מינה תיובתא כדאמרינן בסוף מציאת האשה גבי אילפא תלא נפשיה באיסקרתא ואמר כל דבעי ליה מתניתא דתני בי ר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין טבענא בימא:

אם מתכבסת ויוצאה ממנה רביעית דם טמאה. בפרק הגוזל קמא פרש"י דמשערינן אם יש במים שנתכבסו בו רביעית יותר לאחר תכבוסת מקודם תכבוסת ואי אפשר לצמצם שיעור זה יפה בענין זה שהרי נשתייר בבגד מן המים ובפ' ד' דתוספתא דאהלות קתני רביעית דם שנבלעה בכסות כיצד מטהרינן אותה מביא מים במדה ומכבסה בהם ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם אם מראיהן שוין הרי זו טמאה ואם לאו טהורה. ועתה אין לחוש אם נשאר המים בבגד שהרי הדם נתן מראה אדמומית אף במה שנבלע בבגד. וה"ה שלא היה צריך למדוד המים מתחלה אלא לאחר הכיבוס מודד מי התכבוסת ויקח מים אחרים באותה מדה פחות רביעית. ויתן רביעית דם באותם מים לידע אם מראיהן שוין אלא לכך מודד קודם הכיבוס שאם מוצא בהם רביעית יותר שוב אין צריך להביא אחרים:

ואם לאו טהור. פי' טהור הבית שהכסות בתוכו. ואי גרס טהורה קאי אכסות אחר שהטבילה. ותימה מאי קשה לר"ל הא דמטמא ר"ל היינו משום שיכול לצאת בהיסק אבל אם אינו יכול לצאת מודה דטהור. וי"ל דה"פ דמתניתין אם יוצא בכיבוס קל טמאה ואם לאו שאינה יכולה לצאת בקל אלא ע"י הדחק טהורה:

הא יכול לצאת טמא. ותימה מאי קשה ליה דילמא ה"ק הא יכול לצאת בדבר קל טמא. ור' יוחנן נמי דמטהר היינו במשקין שאין יכולין לצאת אלא ע"י הדחק כגון בהיסק תנור ובצפון דאם יכולין לצאת בז' סממנין מודה דטמא. ואדרבה קשה לר"ל דקתני אין

יכולין לצאת טהור דמשמע אין יכול לצאת בקל אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק טהור. וי"ל דמשמע לישנא אין יכול לצאת כלל אפי' ע"י הדחק טהור ובהא מודה ר"ל הא יכול לצאת ע"י הדחק טמא הילכך פריך שפיר לר' יוחנן. ותימה והא סיפא דההיא דכסות דלעיל היא במס' אהלות ופרישית לה אם מתכבסת ויוצא ממנו רביעית דם בדבר קל טמאה ואם לאו שאינו יכול לצאת בקל טהור ועליה קאי הך סיפא אלמא ה"ק כל הבלוע שאינו יכול לצאת בקל (טמא) [טהור]. וי"ל דע"כ כל הבלוע שאינו יכול לצאת משמע דאינו יכול לצאת כלל אף על ידי הדחק. וה"פ לר"ל ואם לאו שאין הרביעית של דם תבוסה יכול לצאת בכיבוס קל טהורה שהרי כל הבלוע שאינו יכול לצאת כלל בשום ענין טהור אף בטומאה דאורייתא. הילכך בדם תבוסה דרבנן יש לטהר כשאין יכול לצאת בקל אע"פ שיכול לצאת ע"י הדחק ואליבא דר' יוחנן מפרש רב פפא הכי ואם לאו טהורה כיון שאינו יכול לצאת בקל דמסתמא אינו מקפיד עליו אע"פ שהיה יכול לצאת ע"י הדחק שהרי כל הבלוע שאינו יכול לצאת כלל טהור אע"פ שמקפיד עליו בפי' הילכך היכא דאינו מפרש דמקפיד דין הוא אפי' יכול לצאת ע"י הדחק כיון דאינו יכול לצאת בקל (טמא) [טהור] אף בטומאה דאורייתא הילכך פריך מינה שפיר ר' יוחנן לר"ל:

דף סג.

וכמה חימוצה ג' ימים. בשבת פרק ר' עקיבא מפרש בגמרא מ' יום ובמי רגלים דהכא אייריי דקתני התם ר' יהודה אומר כדי להעביר את הכתם [וי"ל] דכאן פי' דפחות מג' ימים לא מהני והתם [אמר] דטפי ממ' יום לא מהני. וי"מ הא דקאמר התם בן מ' יום היינו של תינוק בן מ' יום והא דמיבעיא ליה הכא דילד או זקן י"ל דה"ק דילד או אפי' דזקן. וקצת תימה דלא מייתי בשמעתין ההיא דשבת:

דילד או דזקן. כולה שמעתין מוכחא דמי רגלים דמתניתין מי רגלים ממש ולא עשב שכך שמו ומי רגלים דפיטום הקטרת ומי רגלים דהכא שוין כדמוכח בפ' דם חטאת דפריך והא בעינן לאעבורי סממנין על הכתם ותנן אין מכניסין מי רגלים למקדש ודלא כדברי המפרשים שהוא עשב ששמו מי רגלים ובשביל ששמו מכוער אין מכניסין אותו למקדש:

ותניא אידך ראשונים עלו לו שניים לא עלו לו. וקשה ליה מברייתא אברייתא וגם פי' דברייתא תנינא לא ידע:

מפהק. פרש"י אשטורלייה. אדם שפושט אבריו. ובפ' אם לא הביא גבי פיהק ומת פי' פלייר אדם הפותח פיו. וכן נראה מהא דאמרינן בברכות גבי ר' כשהיה מפהק היה מניח ידו על סנטרו. ובערוך פי' קול היוצא מן הגרון מתוך שאכל מאכל כבד. ונראה דלא

איירי בקביעות ווסת דגיהוק ופיהוק דחדא זימנא אלא כמה פעמים היא עושה כן בשעת ווסתה דבחד פיהוק ובחד עיטוש לא שייך תחלה וסוף וכל אלו וסתות דגופה אין להם זמן קבוע:

דף סג:

לימים שנים. כר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה אבל ווסתות דגופה קים ליה לשמואל דלר' סגיא ליה בחדא זימנא. ולמה שלא מנו חכמים כגון ע"י מעשה באים מודה ר' דאינן ראויין לקבוע בפחות מג':

לאיתויי אכלה שום ובצל וכססה פלפלין. ולא הוו ככל הנהו דפי' רבה בר עולא דהנהו אתו ממילא והנך ע"י מעשה לכך צריך ג' זימני ולא בעי למימר לאיתויי קפצה וראתה דהא תניא בפ"ק כל שתקבענה מחמת אונס לא הוי וסת אבל אכלה שום ובצל לא חשיב אונס דאין הראיה באה ע"י טורח אלא ממילא:

אמר שמואל זו דברי רשב"ג. אם נפרש זו ולא ס"ל אלא סבר כר' דאמר בתרי זימני הוי חזקה כדמשמע בכל דוכתא זו ולא ס"ל לא תיקשי לך הא דפליגי רב ושמואל בסמוך ואמר שמואל עד שתשלש בדילוג דהתם אליבא דרשב"ג פליגי אבל מ"מ שמואל כר' ס"ל אבל מעיקרא דבעי למימר תלמודא דפליגי בפלוגתא דר' ורשב"ג ע"כ זו וס"ל קאמר וה"נ אשכחן בריש שור שנגח ד' וה':

מן המנחה ולמעלה. פרש"י מתחלת ז' נוטין צללי ערב ואינה אסורה אלא עד סוף שעה ששית. אע"ג דלכל המוקד' בחצי שביעית הוי זמן התמיד היינו לפי שאין אנו בקיאין בשעות היום כדאמרינן בפ' אמר להם הממונה אבל מן הדין הוי מתחלת שעה שביעית. א"נ חצי שביעית וחצי ששית חמה עומדת בראש כל אדם ולכך הוי בכלל חצות עד שש שעות ומחצה:

ומי אמר רבא הכי והתניא והזרתם כו' כ"ש אי הוה סבר כר' יוסי דקשיא ליה טפי אלא לא נחת אלא לפרושי תרתי מילי דרבא דצריכי תרוייהו:

שינתה ליום עשרים זה וזה אסורין וחוששת ליום ט"ו שאחר ראיית עשרים ואם [לא] תראה ביום ט"ו חוששת ליום עשרים שאחר ראיית יום כ' זה:

דף סד.

רב אמר קבעה לה ווסת לדילוג. ודוקא שראייה ראשונה היתה בט"ו לחדש והשניה בט"ז בחדש והשלישי בי"ז בחדש דבכה"ג דוקא ס"ל לרב דראשונה ממנין הדילוג כיון

דזמן ראיותיה למנין ימות החדש אבל אם ראייה ראשונה היה בר"ח ושניה בט"ו לראיה זו ושלישית בי"ו לאותה ראייה מודה רב דלא קבעה לה וסת דראייה ראשונה אינה מן המנין. וכן מוכח בפ' שור שנגח ד' וה' דמדמי נגח ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש זה וי"ז בחדש זה לפלוגתא דהכא אע"ג דהתם קאמר ראה שור ונגח [שור ולא נגח] שור נגח שור ולא נגח שור נגח נעשה מועד לסירוגין. אע"ג דהתם ליכא לא חדש ולא שבת. י"ל דהתם תלוי בווסת בראיית השוורים. ור"ח פירש דפלוגתא דהכא מיירי כגון שראתה בדילוג ג' חדשים שניים ושלישיים כענין דילוג שראתה בג' חדשים ראשונים וקבעה לה ווסת אליבא דרב מחדש תשיעי ואילך יום ט"ו לחדש עשירי ויום ט"ז לחדש י"א ויום י"ז לחדש י"ב וכן לעולם בכל ג' וג' חדשים. ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח כי חדש הראשון אינו מן המנין והג' חדשים שאחרי כן יום ט"ז ויום י"ז ויום י"ח וכן עוד בשלשה שאחרי כן. ותימה לפירושו דלמה לא סגי בג' חדשים לבד כדפרישית:

זה וזה אסורין דבחדא זימנא חייש לה. ותימה כי שינתה ליום י"ז למה לא תהא אסורה יום י"ח בחדש שאחריו דהא דילגה חדא זימנא וי"ל דלא חיישינן גבי דילוג בחדא זימנא:

תיובתא דרב. נ"ל דהוה מצי לשנויי דהכא לא איירי בקביעות ימי החדש אלא מט"ו לט"ו אלא דבלאו הכי משני ליה שפיר למודה שאני:

מהו דתימא כיון דלמודה היא ועקרתיה תרי זימני כו'. לישנא דכיון קשה לי דה"ל למימר אע"ג דלמודה היא. ונ"ל לפרש מהו דתימא כיון דלמודה היא לראות מט"ו לחדש לט"ו לחדש ועקרתיה בתרי זימני לראות בדילוג עקרה ליה דנהי דלא הויא ט"ו בכלל לקבוע ווסת לדילוג להוי בכלל לעקור ווסת הראשון שהיה בלא דילוג:

תיובתא דשמואל. אומר ר"מ דהוה מצי למימר הא מני רבי היא אלא דבלאו הכי משני ליה שפיר בחדא זימנא חיישא אפילו לבעלה ואין נראה לומר דלטהרות דוקא קאמר מדלא פי' התלמוד:

ה"ג רש"י הגיע יום עשרים ולא ראתה יום שלשים ולא ראתה הותר יום שלשים ונאסר יום עשרים ואע"ג דלא ראתה ג' פעמים ביום כ' לא נעקר יום כ' כיון דלא ראתה יום ל' כמו שהתחילה כבר שני פעמים דאם אשה מדלגת ווסת אחד או שנים או אפי' ג' ואינה רואה בנתים לזמן אחר וחוזרת לראות בזמן ווסתה לא נעקר הווסת בכך:

סליק פרק האשה

דף סד:

עד שתחיה המכה. פרשתי לעיל בפ"ק:
מכלל דרישא לא שנא. ואין נראה לומר דראתה ועודה בבית אביה אירשא קאי דא"כ אמאי הפסיק בההיא דהגיע זמנה לראות ואין לומר דאתרווייהו קאי דלא מיסתבר להשוותם בראתה כיון דבלא ראתה מקילינן טפי בלא הגיע:
כל זמן שהרוק מצוי בתוך הפה מחמת תשמיש. שלא פסקה לראות מחמת תשמיש הילכך כל ראיות דמחר ודליליא דאחרי כן אפי' לא שמשה תלינן בדם בתולים אבל אם ראתה ביום שני הוי דם נדה כדאמרינן בפ"ק עבר עליה לילה אחת בלא תשמיש וראתה טמאה ואם אח"כ שימשה וראתה דם מחמת תשמיש טהורה כל יום של מחרת ולילה שאחר כן אפי' לא שימשה כדאמרינן מעשה ונתן לה ר' ד' לילות מתוך י"ב חדש וכן לרב דאמר כל זמן שנוחרת כל הראייה של אותה הלילה ויום של אחריו אף בלא נחירה טהורה וביום שלאחריו אם ראתה בלא נחירה טמאה:
מאי ד' לילות דקתני ד' עונות. י"ס דגר' בתר הכי וליתני ד' עונות אורח ארעא קמ"ל דדרכה דעונה בליליא. וליתני ד' לילות עד מוצאי שבת למה לי הא קמ"ל כו'. והוה מצי למיפרך נמי לרב ד' לילות למה [ולמשני נמי] דקמ"ל דרכה דעונה בליליא אלא משום דסליק ממילתיה לוי פריך אליביה. וי"ס דגרסי לרב למה לי למיתני ד' לילות. אורח ארעא קמ"ל דאורחא דביאה בליליא. וללוי ליתני ד' עונות. ואע"ג דכבר הקשה לרב הדר תו פריך ללוי דלתני ד' עונות לאשמועינן בפי' דהפסידה לילות ומשני קמ"ל דבליליא כלומר תרתי קמ"ל דאותם ד' עונות דוקא בלילה. וגם דאורחא דעונה בליליא:
הא קמ"ל דשרי למיבעל בשבתא כדשמואל. י"ס דגרסי דשרי למיבעל בתחילה. ואע"ג דבפ"ק דכתובות מייתי דשמואל על ביאה שניה היינו משום דהתם איירי למ"ד אסור לבעול בתחלה בשבת והכא נקט אליבא דהילכתא דשרי ובלאו הכי הוה מצי למימר דמותר לבעול בתחלה בשבת אלא אגב ריהטא דתלמודא דמייתי דשמואל התם נקטיה נמי הכא:
ור' אסי (נמי) אמר טהורה. ואע"ג דלית ליה אם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי מ"מ מצי סבר האי דאמר רב גידל בפ"ק דאם פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה אפי' ראתה מחמת תשמיש דאם איתא דאישתייר מדם בתולים לא היתה פוסקת הואיל וכבר התחילו לצאת אבל הכא דלא התחילו לצאת איכא למימר דילמא אתרמי ליה:
שאני שמואל דרב גובריה. וכן בפ"ק דחגיגה אמרינן דשמואל לא שכיחי. ותימה דבפ"ק דכתובות אמרינן דרוב בקיאין בהטייה. וי"ל דשמואל איירי בבעילה גמורה שראויה

להתעבר בה דהכי מייתי לה בפ"ק דחגיגה. וכן הכא מיירי שבעל בעילה גמורה ואין הכל בקיאין לבעול בעילה גמורה בהטייה רק שמואל דרב גובריה:

דף סה.

לעולם דיהב לה אחת בימי קטנות וג' בימי נערות. וכדמסיק דתרתי ירחי הוה חד עונה וכגון שבעל ששה חדשים לפני נערות בעילה ראשונה ואחת בסוף שני חדשים לנערות ואחת לסוף ד' חדשים לנערות ואחת לסוף נערות. ותימה ואמאי חזר בו ממאי דהוה ס"ד דתלתא ירחי הוו חד עונה השתא נמי נימא הכי וכגון שבעל שניה בתחלת נערות וג' באמצע נערות וד' בסוף נערות. ור"מ תירץ מדקאמר ד' לילות מתוך י"ב חדש משמע דכל הביאות היו מופלגות זו מזו. ואי ביאה שניה הויא בתחלת נערות א"כ לא היו ראשונה ושניה מופלגות זו מזו. דכל מה שבעל בתוך ו' חדשים חשיב כלילה אחת ואפי' היה המעשה כך שלא בעל אלא בעילה ראשונה בקטנות כשנשאה מ"מ כיון דאפי' אי בעל כל ששה חדשים דקטנות הוו כמו לילה אחת בעי לאוקומי דאיכא הפלגה בין ביאת קטנות לביאה ראשונה דנערות:

סבר למיעבד עובדא כוותיה דרב. ואע"ג דרב עצמו פסק לקמן בועל בעילה מצוה ופורש (או) דילמא לא שמיע ליה. א"נ מנימין סבר לה כמתני' ובזה לא היה מקפיד שמואל. אבל במה שהיה רוצה לסמוך על מילתיה דרב מה שלא אמר מעולם על זה שייך למימר לא יאונה לצדיק כל און שלא יכשלו בדבריו:

העדשים פרש"י גת עצמה. ולא נהירא לר"ת דא"כ הו"ל למיתני ברישא דכולהו. אלא היינו עיגול של טיט שמניחין על הדפין שעל התפוח להכביד על הענבים ולסוחטן. וכן פי' בערוך בערך טלופחא. והוא ים דתנן בפ' המוכר את הבית המוכר את בית הבד מכר את הים. ומפרש התם מאי ים טלופחא ולפי שהוא עגול כעדשה נקרא טלופחא דעדשים מתרגמינן טלופחי'. ומה שנקרא ים. לפי שעל ידו נעצרים הענבים בגת ושופעין כים. ותדע לך דקתני התם המוכר את בית הבד מכר את הים ואי ים היינו גת עצמה או בד עצמה מאי איצטריך למיתנייה פשיטא שמכרו:

דף סה:

רשב"ג היינו ת"ק. תימה מאי קשה ליה הא רשב"ג שרי מגת לגת אע"ג דזמן בציר נמשך חדש או חדשים ונשתהה האיסור בכלי כל זמן הבציר וליכא י"ב חדש שנתרוקן הכלי מן האיסור וי"ל דפשיטא ליה דמגת לגת דקאמר רשב"ג היינו מתחלת גת לתחלת גת

או מסוף גת לסוף גת דאי מסוף גת לתחלת גת אין זה דבר מסויים ושיעור שוה דבשנה אחת יש ענבים הרבה ונמשך הבציר זמן גדול ופעמים שאין ענבים הלכך פריך היינו ת"ק ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי דלת"ק לעולם י"ב חדש ורשב"ג מגת לגת הן פחות מי"ב חדש הן יותר וחשיב שפיר דבר מסויים דרוב שנים הפירות מתבשלים אחר חדשי חמה:

רב ושמואל דאמרי תרוייהו הילכתא בועל בעילת מצוה ופורש. והא דאמר רב לעיל בוגרת נותנין לה לילה ראשון אליבא דמתניתין קאמר. ומי' פסיק הלכתא כרבותינו:

וכולם שהיו שופעות דם צריכות לבדוק עצמן. פרש"י אם נשתנה הדם. וה"נ בתוך ד' לילות אם ראתה מחמת תשמיש לילה הראשונה דם שאינו אדום כדם נדה ולמחר ראתה דם בלא תשמיש דם אדום כדם נדה טמאה כדאמרינן בפ"ק נשתנו מראה דמים שלה טמאה. הילכך אם היתה שופעת מלילה הראשונה ששמשה עד למחרת דסד"א דדם בתולים הוא. א"ה אם נשתנה להיות אדום כדם הנדה טמאה. ומיהו אם בשעת תשמיש ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה דתלינן ליה בדם בתולים כיון דמחמת תשמיש ראתה ולמחרת בלא תשמיש ראתה דם משונה שאינו אדום כדם נדה או ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה טהורה כיון דלא נשתנה אלא ראתה מראית דם זה בשעת תשמיש. והך דרישא אתיא אפי' כרבנן דבסמוך דלא חיישי לשינוי מראה דמים דבסיפא דוקא פליגי בימים שב"ה מוסיפין על ב"ש:

ובכולם ר' מאיר מחמיר כדברי ב"ש. והולך ומפרש היאך מחמיר דשאר ראיות שבין ב"ש לב"ה כגון תינוקת שלא הגיע זמנה לראות מד' לילות עד שתחיה המכה והגיע זמנה לראות ולא ראתה מלילה הראשונה עד ד' לילות ובראתה מביאת מצוה עד סוף הלילה דב"ש מטמאין אפי' ראתה בשעת תשמיש דם שאינו אדום כדם הנדה אלא דיהה קצת ואינו מזוהם ומראהו כדם בתולים. וב"ה מטהרים אפי' ראתה מחמת תשמיש דם אדום ומזוהם כדם נדה. ואפילו שלא מחמת תשמיש אם לא נשתנה. ור' מאיר מחמיר דאם ראתה בהם דם אדום ומזוהם כדם נדה שלא בשעת תשמיש. אע"פ שראתה מראה דם זה בלילה ראשונה בשעת תשמיש או אפי' בשעת תשמיש נמי ראתה דם אדום ומזוהם לאחר ד' לילות הויא טמאה אבל אם ראתה דם שאינו אדום ומזוהם בין בשעת תשמיש בין שלא בשעת תשמיש [טהורה] כב"ה:

וחכ"א כל מראה דם אחת הם עד שתחיה המכה. או כל ד' לילות בהגיע ולא ראתה אף אם ראתה דם אדום ומזוהם בשעת תשמיש או שלא בשעת תשמיש רק שלא נשתנה טהור כב"ה. ותימה מאי קמ"ל דבודקת בשופעת לאחר ד' לילות דמשמע דמשום

דהתחילו ימי טומאה הלא אף בתוך ד' לילות בודקת שחרית וערבית אם נשתנו מראה דמים כדאמרינן פ"ק בתולה שדמיה טהורין בודקת שחרית וערבית רק שאחר תשמיש אינה צריכה לבדוק משום דאימר שמש עכרו. ואף בלא הגיע זמנה לראות דאמרינן בפ"ק דהיא בחזקת טהרה היינו כשלא ראתה מעולם. אבל בפעם ראשונה ושניה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כדאיתא בפ"ק ומתניתין עד שתחיה המכה איירי דאפי' ראתה כמה פעמים בבית אביה כדאמרינן בריש פירקין. וא"כ צריכה בדיקה שחרית וערבית לידע אם נשתנו דמיה. וי"ל דה"מ לטהרות אבל לאחר ד' לילות שנכנסו ימי טומאה אם היתה שופעת בודקת אף לבעלה דאם נשתנו דמים טמאה ואם לא נשתנו טהורה כיון דשופעת מימי טהרה. א"נ כגון שהתחילה לשמש בחצי הלילה וכלתה עונתה בחצי היום כדאמרינן לעיל. ושופעת מחצי היום ואילך בודקת אע"פ שאינו שחרית וערבית. א"נ הך בדיקה בשפופרת לידע אם בא מן המקור או מן הצדדין אבל קודם ד' לילות אף אם שופעת לא בדקתה בשפופרת. והכי משמע בתוספתא דתאני התם וכולם שהיו שופעות דם בודקות עצמן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין מפני שדם בתולים טהור ובכולן היה ר"מ מחמיר כדברי ב"ש כו. ועי"ל דרישא דהך ברייתא לא איירי כלל בשינוי מראה דמים אלא ה"פ אם שופעת מתוך ימי טהרה לימי טומאה בודקת עצמה דאם ראתה דם אדום ומזוהם כדם נדה טמאה אע"פ ששופעת מתוך לילה ראשונה ששימשה וראתה דם ממראה זה. אבל בתוך ד' לילות אף שפעה מלילה שראתה בשעת תשמיש דם אדום ומזוהם ולמחרת נמי ראתה מראית זה אף בלא תשמיש טהורה:

דף סו.

דבריר. פרש"י אבל רישא לאו רבי היא דלר' בתרי זימני הויא חזקה. ומיהו י"ל דאף לר' בעינן ג' זימני כדאמרינן לעיל לימים שנים והיינו כר' וקאמר למה שלא מנו חכמים ג' כמו אכלה שום וראתה כו' אלמא גם לר' יש דבר שצריך שתתחזק ג' פעמים:

לפי שאין כל האצבעות שוות. פירש"י ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לידי חשש כרת הלכך מתגרשת עד שתתחזק בג' אצבעות. ומשמע לפי' שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך אפילו בבדיקה שלא תהאבחשש כרת. ול"נ פי' דאם יש חשש בבדיקה זו ואסרינן לה לראשון ע"י בדיקה א"כ למה לא נתיר אותה לבעל שלישי ע"י בדיקה בפעם רביעית וכי מחמת תקנת נשואי אשה נתיר חששאיסור ואם אין חשש איסור בבדיקה א"כ גם לראשון תהא מותרת. הלכך נ"ל דה"פ

ותבדוק עצמה מביאה שלישית של בעל ראשון כלומר ואמאי מותרת לשני בלא בדיקה כיון שכבר הוחזקה לראות ג' פעמים בשעת תשמיש דומיא דפירכא שניה דפריך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי כדפי' התם שתהא אסורה לשמש בלא בדיקה הכי נמי פריך הכא שתהא אסורה לשמש מכאן ואילך אפילו לבעל אחר ומשני לפי שאין כל האצבעות שוות וחזקת בעל ראשון אינה אוסרתה על בעל שני. והה"נ אי בעיא לבדוק בביאה רביעית של בעל ראשון דשריא ליה אלא עצה טובה קמ"ל דמוטב שתתגרש ותינשא לשוק ולא תצטרך בדיקה:

ותבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שלישי. ותי' כיון דאכתי לא ידע טעמא דכל הכחות שוין ליפרוך נמי ותבדוק עצמה מביאה ראשונה של בעל שני שהרי אצבע שלו שוה לאצבע של ראשון. וי"ל דידע שפיר המקשה דאית לן למימר אין כל הכחות שוין כל זמן שלא הוחזקה באצבעות:

נתהוו לאידך גיסא. פי' בערוך שתאמרי להם שאת בת דמים מרובין ויתנו בך עין לומר בניך מרובין ויפסקו ממך הדמים:

יום אחד תשב ששה והוא. וצריך שיהו נקיים שבכל יום שתראה מספקי' דלמא השתא הוי תחלת נדה. והא דלא קאמר נקיים משום דלא שייך לומר נקיים אלא כשהם ימי ספירה שנים תשב ששה והן. ותי' אמאי סגי לה בששה דלמא ראשון הוה בימי זיבה וימי נדה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת זיבתה כדפסק ר"ת בימי לידה. ובשילהי בא סימן משוה יחד ימי נדה לימי לידה ונמצא שהיא צריכה עדיין לשמור יום אחד כנגד אותו יום שראתה בימי זיבה. וי"ל אי מספקי' לשני בתחלת נדה א"כ הוי הראשון י"א יום של זיבה ולא בעי שימור מדאורייתא ואפילו אי בעי שימור מדרבנן לא היה ר' מחמיר על עם שבשדות כל כך:

טפת דם כחרדל. ותי' כיון דרואה ודאה מאי רבותא בטפת דם כחרדל. פשיטא דמטמא בכל שהוא תנן. וי"ל דטעמא דיושבת ז' נקיים היינו משום דאימור תמול ושלשום ראתה ולאו אדעתה וסד"א אלו ראתה לפני שני ימים היתה רואה עתה ראיה מרובה שכבר מעיינה פתוח ומדלא אשכח אלא כחרדל ש"מ מעיינה סתום קמ"ל:

אדבריה רבא כו'. ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. והא דאמרינן בפ"ב דכריתות ולרבא דאמר מחוסר כפורים דזב כזב דמי הא מתניתא היכי מתרץ לה אמר רב אשי מתרץ לה ביום מ' ליצירת זכר וביום פ' ליצירת נקבה ור' ישמעאל היא ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם אליבא דהאי ברייתא קאמר הכי אבל איהו סבר אי אפשר לפתיחת קבר בלא דם כדקאמר הכא. אבל בשאילתות דרב אחאי כתב דהא דקאמר התם אפשר

לפתיחת הקבר בלא דם היינו ביום ארבעים שעדיין לא נגמר צורת הוולד. ואפשר הקבר ליפתח בלא דם וליתא דהא לעיל בפ' המפלת אמרי' גבי המפלת חתיכה דפליגי ר' יהודה ורבנן בפלוגתא דהני תנאי אם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. אלמא מאן דאית ליה א"א לפתיחת הקבר אפי' בחתיכה קטנה ס"ל דא"א כ"ש יום מ' לזכר:

דף סו:

אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמין אבל בקרירי לא. ובפר"ח גרס אשה לא תחוף בקרירי ואפי' בחמי חמה. פי' אסור לחוף. ובפרק כל שעה אמרינן לא תלוש בחמין ולא בחמי חמה אלמא מדמי חמי חמה לחמין. ומיהו לא קשה לפר"ח דגבי חימוץ בחמין כל דהומתחמץ:

דאמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. האי מילתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים גבי הא דתנן הרי עלי למנחה של ס"א עשרונים מביא ששים בכלי אחד ועשרון אחד בכלי אחר. ומפרש טעמא משום דששים נבללין ששים ואחד אין נבללין. ופריך כי אין נבללין מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר א"ר זירא כל הראוי לבילה כו'. תימה מאי פריך נהי דבדיעבד אמרינן אם לא בלל כשר מ"מ לכתחילה צריך לבלול הלכך צריך להביא בשני כלים. וי"ל משום דההוא גברא לקרבן גדול איכוון. ותנן הרי עלי להביא בכלי אחד והביא בשני כלים לא יצא. הלכך ס"ד דשפיר טפי להביא בכלי אחד אפי' בלא בלילה. ומשני דאפ"ה ראוי לבלילה בעינן:

אין בילה מעכבת. והיינו טעמא משום דלא שנה הכתוב עליו לעכב אע"ג דגבי נשיאים כתיב תריסר זימני בלולה בשמן התם מעשה קא חשיב האיך עשו ולא לעיכובא איצטריך. ואע"ג דבהקומץ יליף דכלי מקדש אף מה שבתוכו מדכתיב שניהם מלאים סולת עיכובא לא יליף. ואע"ג דלא שנה קרא לעכב. מ"מ מיסתבר דראוי לבילה בעינן דכיון דהצריך הכתוב בלילה מסתמא צריך שיהא הקרבן ראוי למה שצוה הכתוב לעשות כן. וכן גבי קריאת חליצה אע"ג דלא מעכבא ראוי לקריאה בעינן כדאמרינן אלם ואלמת פסולין לפי שאינן באמר ואמרה. וכן גבי קריאת בכורים בעינן ראוי לקריאה בפ' המוכר את הספינה. ותי' אמאי לא בעינן הכא (ראוי) ביאת מים לכתחלה בבית הסתרים. וי"ל דשאני הכא דלא הזכיר ביאת מים בבית הסתרים כמו שהזכיר קריאה בחליצה ובכורים דורחץ את בשרו משמע מאבראי. ומי' ראוי לביאת מים בעינן כיון דלפעמים נכנס בו המים:

אינה צריכה לחוף ולטבול. והא דאמרינן בפ"ק דחולין טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי מקודם לכן. התם בשלא חפף סמוך לטבילה. או א"נ התם לטהרות והכא לבעלה. אע"ג דלקמן גר"ת ה"מ לטהרות היינו מכלי חרס ואילך. א"נ התם מיירי לטהרות ומשום דלא בעי חפיפה כלל הלכך צ"ל ברי לי. והכי אמרי' בירושלמי פ' כל שעה נדה חופפת וסורקת כהנת אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה. ומפ' התם לפי שרגילה בטבילה לא החמירו להצריכה חפיפה רק לעיוני בעלמא. ר"ת מפרש דבחולין מיירי שנמצא דבר חוצץ על גופו דלא בעי חפיפה והכא בנמצא בראשו דחפיפה לא שייך אלא בראש ובמקום השער וכן לא מצינן חפיפה בכל מקום בתלמוד אלא במקום שער בשמעתין לעיל אבל בקרירי לא משום דמשרו מזיא:

לא תחוף בנתר דמיקטף. ובפ"ק דשבת גבי הלל שהיה חופף ראשו ובפ' חלק דהוה חפיף רישיה וכן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק וכן גבי עיקר תקנת חפיפה דתקין עזרא בפ' מרובה פריך מדאורייתא היא דכתיב את כל בשרו שלא יהיה דבר חוצץ כו'. ומשני דאורייתא לעיוני דלמא מקטר. ועזרא תיקן חפיפה ולישנא דמיקטר לא שייך אלא גבי שער אבל שאר הגוף לא בעי הדחה כלל:

מדקאמר שתהא אשה מדחה קמטיה מכלל דלשאר הגוף לא בעי הדחה דאי קמטיה לרבותא קאמר דאע"ג שאין צריך ביאת מים צריך הדחה וה"ה שאר הגוף. א"כ הו"ל למימר אפילו בית קמטיה. ורבינו שמעיה כתב בשם רש"י דחפיפה הוא בכל הגוף כדאמרינן בפרק כל כתבי מי שהיה לו שם כתוב על בשרו לא יחוף. והגירסא ליתא התם אלא [לא] ירחוץ ולא יסוך. ועוד הביא ראיה מההיא דפ"ב כתובות מישחא דחפיפותא קאמר מר. ואינה ראיה דמיירי בשמן שסכין לאדם שיש לו חטטין בראשו. ועוד הביא מדאמרינן לקמן בפירקין עבדי חסרת טשטקי חסרת דודי חסרת. ואי לחפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי וגם זו אינה ראיה לפר"ת דמפרש דודי להחם חמין ולהטילן במי הטבילה אם יראה מן הצינה. וטשטקי. פי' רב סעדיה מסרקות גדולות. ומיהו בערוך פי' והלא יש לך עבדים הרבה. ויורות להחם חמין בלילה ולחוף וכן נהגו לחוף כל הגוף ומנהג כשר הוא:

איכא בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. פי' היכא דלא חפפה סמוך לטבילה אבל לכ"ע בעינן חפיפה סמוך לטבילה לכתחלה:

דף סז.

סבר רב הונא למימר משום גזירת מרחצאות. דלמא אתי למיטבל במים שאובין במרחצאות כמו שגזרו שלא יטבול על גבי הספסל לפי שהיו רגילין לישב על גבי ספסל במרחצאות ואי שרית להטביל במקוה או להטביל כלי על גבי ספסל אתי נמי להטביל במרחצאות וקאמר ליה רב חנין דלאו משום גזירת מרחצאות הוא דאין דרך לישב במרחצאות על גבי כלי חרס דלא מייחדי למדרס ולישיבה אלא משום דבעיתא ויראה שמא יתגלגל הכל או תשבר ותפול. וכן אסילתא נמי בעיתא שמא תתהפך ותבטל. ונ"מ מהני טעמא אי הויא טעמא משום גזירת מרחצאות אפי' בדיעבד לא עלתה לה טבילה אבל אי הוי טעמא משום בעיתא דווקא לכתחלה הוא דאסיר:

בנמל. פרש"י משום הטיט וכן ומפצי ביומי תשרי פרש"י מפני הטיט עשה להם מחצלאות תחת רגליהם. וקשה במסכת מקואות משמע דבכה"ג לא הוי חציצה דתנן בפ"ז במס' מקואות הטביל בו את המטה אע"פ שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדמין ויש שמחלקין בין אדם שהוא כבד ומכביד בעובי הטיט ומטה שהיא קלה. ור"ת פי' בשם ר"ח שבנמל שכיחי אינשי ובושה ויראה ותמהר ולא תטבול כהוגן. ומפצי נמי פירש שהעמיד מחצלאות כמין גדר על שפת הנהר לצניעות. והשתא הוי דומיא דההיא דלעיל משום דבעיתא ול"ג ברדיוניה נפל אלא בסמוך גבי נתנה תבשיל לבנה:

מקואות ביומי ניסן. פרש"י דנוטפין אינן מטהרי בזוחלין ולא משום חיים דזבה לא בעיא מים חיים כדתניא בתוספתא. ועוד דמקואות משמע מים מכונסין דקוו וקיימי. וכפר"ח דזבה לא בעיא מים חיים. וגם פי' דמקואות עשה משום מים שאובין וכן פי' בערוך בערך כ"ף. ונראה לפרש לפי שהבתים מקלחין בנהר והצינורות היו חקוקין ולבסוף קבועין. ול"נ כיון דמקלחין בנהר לא מיפסיל בריבוי מים שאובין דמעין שמימיו מועטין יכול להרבות עליו מים שאובין עד שיהא בו כדי שיעור טבילה אלא צ"ל שלא היו מקלחין בנהר:

נתנה תבשיל לבנה וטבלה. הפשילה בנה לאחריה וטבלה לא עלתה לה טבילה כו':

אימור בריוני נפל. ר"ת גרס בדדיוני בשני דלתי"ן והוא לשון נדידה דחיישינן כשהיתה מדדה לעולת מבית הטבילה נפלה מעליה מן התבשיל שנדבק בה ונתייבש על גופה וכן שהפשילה בנה לאחוריה לאחר שהפשיטה בגדיה והיא ערומה חיישינן שמא נדבק בה טיט שהיה על התינוק ונתייבש בה וחייץ. וחומרא יתירא היא דאפי' בטיט וצואה תנן במסכת מקואות גלדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן חוששין לכלוכי צואה

שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן אינן חוצצין. ויותר היה נראה לפרש הפשילה בנה לאחוריה שהיה עליה בשעת טבילה כההיא דתנן בפ"ח דמקואות האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאין ואם הדיח ידיו במים טהורין:

הני ריבדי דכוסילתא עד תלתא ימים לא חייצי מכאן ואילך חייצי. היינו כי הא דתנן בפ"ט דמקואות גליד שחוץ למכה חוצץ גליד שבמכה אינו חוצץ כי אותו שחוץ למכה נקרש ונעשה עב אבל שעל תוך המכה נעשה רך תדיר. לכך אשה שהיא בעלת חטטין יש לה לחוף עד שיתרככו:

לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. היינו כי הך דתנן במס' מקואות לפלוף שחוץ לעין חוצץ לפלוף שבעין אינו חוצץ כי אותו שתוך העין הוא לח ושחוץ לעין הוא יבש. ואתי מר עוקבא לפרושי שיעור יבשותו היינו משמתחיל לירק. י"ס דגרסי בהו ולית הלכתא ככל הני שמעתתא כי אתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא כי הא דאמר ר"ל. וכתב רש"י דל"ג ליה דמה שייך הך דריש לקיש להנך דלעיל. ותו דכל הני אמוראי דלעיל בבבל היו ולא היו עסוקין בטהרות שלא היו אוכלין תרומה בחוצה לארץ. וכ"ת דלבני ארץ ישראל קאמרינן קשה מאבוה דשמואל דעביד מפצי לבנתיה בבבל ולא היו עסוקין בטהרות ותו אי לטהרות איירי שמעתתא דלעיל אמאי נקט בכולן לשון נקבה אשה לגבי כלי חרס ונמל ותבשיל לבנה. והפשילה בנה ועיניה פורחות פתחה עיניה עצמה עיניה. ותו אמרי' בהחולץ כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ונדה משמע שטבילה לטהרות ונדה לבעלה שוין. ור"ת פי' דנ"ל ואיתיה נמי בפר"ח ובה"ג ובהלכות נדה שפי' רבינו סעדיה ומכלי חרס ואילך איירי לטהרות דוקא. וגם אומר ר"ת דע"כ גבי דין טבילה איכא חילוק בין טהרות לבעלה דבפ"ח דמקואות תנן ולעיל מייתי לה בית הסתרים ובית הקמטים אין צריך שיבא בהן מים ובפ"ט דמקואות תנן בית הסתרים שבאשה חוצצין. אלא ההיא דפ"ח איירי לבעלה וההיא דפ"ט איירי לטהרות. והשתא ניחא דלא מייתי ליה סייעתא לעיל ממתני' דפ"ט ולא פריך ממתני' דפ"ט למתני' דפ"ח והכא נמי קאמר לפלוף שבעין לח חוצץ יבש אינו חוצץ ואילו במס' מקואות ע"כ תנן לפלוף שבעין אינו חוצץ ולא מפליג בין לח ליבש. אלא התם מיירי לבעלה והכא לטהרות. ודוחק גדול דבית הסתרים ולפלוף שבעין בחדא בבא מיתנייא. ובית הסתרים מוקי לטהרות ולפלוף שבעין מוקי לה לבעלה. ונ"ל דלא קשה הני מתני' אהדדי דודאי בית הסתרים ובית הקמטים אין צריך שיבא בהן מים. ומיהו אם יש בהן דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה דראוי לביאת מים בעי' כדאמרינן בשפחתו של ר' ושנמצא לה עצם בין שיניה והצריכה טבילה אחרת. ולפלוף שבעין דאיירי ביה מר עוקבא היינו לפלוף

שבעין דתנן במתני' כדפ"ל. וההיא דפ' החולץ כל דבר שחוצץ בטבילה אומר ר"ת דקאי אהנך דחשיב במס' מקואות דחוצצין דהנך שוו בגר ועבד ונדה אבל הנהו דהכא דוקא לטהרות וכל זה דוחק. וגרש"י עיקר:

אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. כמו שרגילה להיות תדיר שלא תפתח עיניה ביותר ולא תעצום עיניה ביותר וגם לא תקפוץ פיה כדתנן במקואות נתנה שערה בפיה קרצה שפתותיה קפצה ידה לא עלתה לה טבילה ותרחיב זרועותיה ותפשוט ירכותיה כדרך הלוכה כדמפרש באורגת ומניקה את בנה. וצריכה לחצוץ בשניה שלא יהא ביניהם דבר חוצץ דראוי לביאת מים בעינן וגם רגילות ליטול הצפרנים שלא יהא תחתיהם דבר חוצץ:

דף סז:

האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים. פרש"י עודר לענין בית השחי. וכמוסק זיתים לבית הערוה. ובת"כ מיתניא איפכא לכל מראה עיני הכהן פרט לבית הסתרים מכאן אמרו האיש כעודר לבית הסתרים פי' בית הערוה זיתים לבית השחי והאשה כאורגת לבית הסתרים וכמניקה תחת הדד:

רובו ומקפיד עליו חוצץ. פרש"י דהיינו בשערו אבל בגופו אפילו מיעוט ואינו מקפיד חוצץ. וקשה לפירושו מהא דאמר בהערל מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה. ופריך אי מדר' יצחק אימר דא"ר יצחק רובו כולו מי אמר ולא קאמר אימר דאמר ר' יצחק שערו בשרו מי אמר. אלמא ר' יצחק אכל הגוף קאי. ועוד גבי כגריס תנן שיעור בחציצתן במס' מקואות ומייתי לה בפרק אלו קשרים על המרדעת חוצץ רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי ובזבחים בשילהי דם חטאת אמרינן רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב אינוחוצץ אלמא בגוף הכלי תלוי בשיעורא ובקפידא והה"נ באדם. וע"ק דאמאי איצטריך את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שערו תיפוק לי מהלכה כיון דלא נשתנית אלא בשער. אלא ודאי ר' יצחק בחציצת הגוף איירי הלכך איצטריך את בשרו לרבות שערו:

ליטבל ביממא דז'. צ"ל משום סרך בתה שהיא סוברת שאמה טובלת ביום ז' ותעשה גם היא כן ותבא לידי ספק. ואין לומר דלא שייך סרך בתה אלא לדידהו שהיו נוהגין כדין נדה דאורייתא ואיכא למיחש שמא תטבול בתה בשביעי לנדתה ביום וטבילתה זו כמאן דליתא אבל משום סרך בתה שתטבול בשביעי האידנא מדרבנן בעלמא הוא ולא חיישינן. הא ליתא דהא רבא במחוזא תיקן משום אבולאי למיטבל ביממא דתמניא הא לאו משום אבולאה הוה אסור משום סרך בתה. ובימיו כבר היה תקנת ר' זירא כדא"ל רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו נשי ספק זבות נינהו כו'. ורשב"ם היה מחמיר שלא

תטבול עד שתחשך. מיהו ר"ת אומר שאין להחמיר כל כך רק שתטבול סמוך לחשיכה ותשוב לביתה משחשיכה אז ליכא למיחש לסרך בתה:

אסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק. פי' אסורה לטבול שמא תשמש ותהיה בספק אבל אין לפרש דקאי אתשמיש אבל הטבילה שריא לר' שמעון אלא דאמוראי בתראי אסרו גם טבילה גזירה שמא תשמש שאסור לר' שמעון והכי משמע בפרק המפלת גבי טועה דפריך ביום כ"א תשמש ומשני משום דר' שמעון משמע דאתשמיש קאי דהא התם טובלת ביום כ"א משום טבילה בזמנה מצוה. וכן משמע נמי קצת בת"כ דקתני ר' שמעון אומר אחר מעשה תטהר כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות. אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן משמע דאלהתעסק בטהרות קאי. ואי אפשר לומר כן דע"כ גם הטבילה אוסר ר' שמעון דלא מיסתבר דפליגי רבנן עליה להתיר תשמיש כיון שאם תראה נמצא בועל זבה למפרע. ועוד דתנן במתני' טבלה ביום שלאחריו ושמשה הרי זו תרבות רעה ומגען ובעילתן תלוין. ומסתמא תרבות רעה דקאמר אסור. ובגמרא נמי א"ר יהודה וכי לית אתם קורין תרבות רעה והלא לא נתכוון זה אלא לבעול שומרת יום כנגד יום משמע דלכ"ע אסור ולא מיסתבר לחלק בין יום שביעי לפי שכבר נסתלקו דמיה. ועוד דאחר מעשה תטהר דקאמר היינו הטבילה ועל המעשה שהזכיר אמר דאסור לעשות כן. ועוד אי אתשמיש קאי מאי קאמר שמא תבא לידי ספק כיון דשמשה כבר באה לידי ספק שמא תראה וה"ל למימר שמא תבא לידי ודאי. ובטועה דהמפלת פריך יום כ"א תשמש דכיון דאיכא ספיקות טובא תהא מותרת אף לשמש. ומשני משום דר' שמעון דאסר אף לטבול בשביעי של זבה ודאי הלכך הכא בטועה לשמש מיהא אסור אבל הטבילה מיהא מותרת אף לר' שמעון לפי שיש בה ספיקות הרבה וגם טבילה בזמנה מצוה. ועוד כיון שעושה טבילות הרבה עד ל"ח ואינה משמשת אין לחוש שמא תשמש לאחר טבילה זו:

דף סח.

אשה לא תחוף בע"ש ותטבול למוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. פרש"י בקושי התירו להרחיק חפיפתה מטבילתה אלא משום דהכי עדיף לחוף ביום דאי חייפא בלילה מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר. וגם פי' הא דאפשר לחוף ביום כגון בימי חול חופפת היכא דלא אפשר לחוף אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת שאם תחוף בערב שבת לא תהיה חפיפתה סמוך לטבילתה הילכך חופפת בליל טבילתה במוצאי שבת. ולפיכך פי' אף אם חל י"ט במוצאי שבת נראה שלא להתיר לחוף (אלא בלילה כגון שחל טבילתה במוצאי שבת) בע"ש ולטבול

במוצאי שבת שהרי פי' דבקושי התירו לחוף ביום ולטבול בלילה אלא דעדיף טפי משום שמהומה לביתה אבל להרחיק כולי האי מע"ש למו"ש אסור אף אם חל יו"ט במוצאי שבת ומוטב שתדחה טבילתה. ובשאלתות דרב אחאי בפרשה אחרי מות פירש הא דאפשר לחוף בלילה כגון בימות החול לא תחוף אלא בלילה היכא דלא אפשר לה לחוף בלילה כגון שחל ליל טבילתה בשבת או ביו"ט אז חופפת ביום ואפילו אם היה י"ט חמישי וששי וחל ליל טבילתה בשבת חופפת ביום רביעי ולא תתבטל בעונתה. וסוגיא דתלמודא לא משמע כפי' דקא מיבעיא ליה נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה אלמא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישינן דלא תחוף בטוב בלילה מתוך שמהומה לביתה (ותטבול בלילה אלמא משמע). ומיהו גם לפירוש השאלתות מנהג יפה הוא לנשים שלנו שמתחילות לחוף מבעוד יום ועוסקות בחפיפה עד שתחשך ואז טובלות. ועוד מחמירות על עצמן אע"פ שחפפו נושאות עמהן מסרק וסורקות עצמן בבית הטבילה. ור"ת פי' דאפשר ולא אפשר לא בא להורות כלל על דין חפיפה אם הוא ביום או בלילה אלא קאי אהא דקאמר אשה לא תחוף בע"ש ותמה על עצמך כו'. היאך תוכל לומר חופפת ביום בע"ש ותטבול בלילה למוצאי שבת והא בעינן סמוך לחפיפה טבילה דלמא לא תחוף אלא בליל מוצאי שבת. ודוגמתו איכא בפ' כל שעה ר' יוסי הגלילי אומר ותמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל ז' כלומר היאך תוכל לאוסרו אלא מותר הוא בהנאה ובתר הכי קאמר והלכתא אשה חופפת ביום פי' בע"ש וטובלת בלילה פי' למוצאי שבת לא קשה הא דאפשר לחוף בליל מוצאי שבת תחוף בלילה ולא תאריך חפיפתה מע"ש. הא דלא אפשר לחוף במוצאי שבת כגון יו"ט שחל להיות במוצאי שבת אז חופפת ביום בע"ש. וכן נוהגות הנשים האידנא ונזהרות בשבת מליתן תבשיל לבנה ומלהתעסק בדבר שיכול לבא לידי חציצה ומחממין קיתון של מים להדיח בית הסתרים ובית הקמטים כב"ה דמתירין להחם חמין לרגליו בי"ט אבל לא כל גופו וגם קושרות שערותיהן יפה שלא יתבלבל. וה"ר משולם התיר בעירו לחוף בע"ש שהיה שביעי שלה ולטבול ביום השבת כי היו יראות מלטבול בלילה. ור"ת כתב דתרי קולי בהדי הדדי לא אשכחן קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה:

נדה שבדקה ביום ז' ומצאה טהורה. משמע טעמא דבדקה בז' ומצאה טהורה הא לא בדקה הויא בחזקת טומאה ובסיפא קתני בדקה בז' שחרי' ומצאה טמא טעמ' דבדקה ומצאה טמא הא לא בדקה הויא בחזקת טהרה ואיכא למימר דרישא כי לא בדקה בשביעי הויא בחזקת טומאה משום דלאחר ימים מצאה טמא וסיפא כי לא בדקה הויא בחזקת טהרה משום דלאחר ימים בדקה ומצאה טהורה. אבל אי אפשר לומר כן דאם לא

בדקה בשביעי דמוקמינן לה בחזקת טהרה (כלאחר ימים בדקה ומצאה טהור אבל אי אפשר לומר כן דאם לא בדקה בשביעי) אע"פ שראתה ודאי בשביעי דמאי שנא כשבדקה בששי ומצאה טמא משום שאנו חוששין לומר שמא ראתה בשמיני ובתשיעי ועשירי נמי כשבדקה בששי ומצאה טמא יש לנו לחוש שמא ראתה בשביעי שהוא עדיין בימי טומאה וראתה גם בתשיעי ובעשירי דמה לי חשש ג' ימים מחמת ראיה של שביעי ומה לי חשש ד' ימים מחמת יום ששי. הלכך נראה דה"ה לא בדקה בשביעי ומצאה טמא אלא בששי או בשאר הימים אף בראשון רק שלא הפרישה בטהרה באחד מן הימים וגם בין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טומאה והאי דנקט בדקה עצמה ביום השביעי ומצאה טמא לאו דוקא אלא ה"ה באחד משאר הימים אלא משום דבעי למיתני ובין השמשות לא הפרישה נקט נמי בשביעי שחרית:

וחכ"א אף בשני לנדתה בדקה ומצאה טהור. וכדפרש"י דג' מחלוקות בדבר ת"ק סבר דוקא בשביעי ור' יהודה דוקא בין השמשות וחכמים אומרים אף בשני ולפירושו איכא עדיין תנא רביעי דבגמרא קאמר אפילו בראשון הלכך נראה דליכא אלא תרי תנאי וחכמים מפרשי מילי דת"ק משום דר' יהודה בעי הפרשה מן המנחה ולמעלה ולא סגי בהפרשה דשביעי שחרית ואתו רבנן לפרושי דאפילו בשפרשה בשני סגיא וה"ה בהפרשה בראשון אלא שאין דרך אשה לבדוק ביום ראשון אחרי שכבר בדקה פעם אחת ומצאה טמאה א"כ נשנית לפי הטעות שטעה ר' שלא שאל בראשון:

דף סח:

רב אמר זבה ודאי. תמיה' לי איך תביא קרבן מספק כיון דקי"ל דכל י"א בחזקת טהרה: **לימא תיהוי תיובתיה דרבא דאמר רבא לומר שאינה מטמאה מעת לעת בתוך ימי זיבתה**. ולא משמע ליה לפרושי דלאחר מכאן בדקה ומצאה טמאה היינו לאחר י"א יום משום דלאחר מכאן משמע אפילו בסמוך:

תיהוי כתחלת נדה. פרש"י כתחלת דמים דקי"ל דיה שעתה בראייה ראשונה. ול"נ דלמה תיסוק אדעתין דחזרה לקדמותה בשביל הפסק ימים טהורים. ונראה לפרש (כד"א) לימא תיהוי כתחלת נדה כלומר כימי רואה אחר דם טוהר דאמרינן בפ' בנות כותים דדיה שעתה אפי' לרב דאמר מעיין אחד הוא היכא דליכא שהות קמ"ל הכא דמטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה ולאו דוקא מעת לעת ממש אלא שעה שראוי לתלות בדם בתולים והא דלא אמרינן הכי ברואה אחר דם טוהר משום דהתם ליכא שהות כלל לטמויי מעת

לעת דאי אפשר לה לראות שום דם שתהיה טמאה בו מאתמול אבל הכא אפשר לראות מאתמול דם טמא כגון אם נשתנה הדם:

הרי זו בחזקת טהרה. תימה דלעיל בס"פ בא סימן קאמר ר' גופיה משום ר' יוסי ומזה הטעם אמר לי ומה נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה. וי"ל דהתם מיירי כשלא הפרישה בערב כשמצאה בבקר טמא הכא בבדקה בשחרית ומצאתה טהורה והא דא"ל לר' יהודה אלמלי ידיה בין עיניה וכו' ולא קא"ל ר' יוסי לנפשיה דגם הוא מצריך הפרשה מן המנחה ולמעלה כשראתה בו ביום. וי"ל דדוקא לר' יהודה שייך להקשות משום שמחמיר כל כך מן המנחה ולמעלה יש לו להחמיר ולחוש שמא עם סילוק ידיה ראתה כמו שחושש באותה בדיקה דקודם המנחה:

דף סט.

רב אמר היא היא תחלתן אע"פ שאין סופן. והאי דקתני במתניתין ביום השביעי משום ר' יהושע נקטיה:

הכא קמ"ל סופן אע"פ שאין תחלתן. והאי דנקט מתניתין יום ראשון משום ר' יהושע ור' עקיבא נקטיה:

איני והא כי אתא רבין כו'. אע"ג דאליביה דר' אליעזר קאמר מ"מ פריך ליה דלא אשכחן תנא דס"ל סופן אע"פ שאין תחלתן הלכך לא מיבעיא ליה לפרושי דברי ר' אליעזר הכי:

ואי ס"ד לא בעינן ספורי' לפנינו בימי ליטבלה. ואי משום דבעינן הפסקה בשלישי כדקאמר רבא לעיל נדה שהפרישה בטהרה בשלישי שלה אלמא בלא הפרשה אינה יכולה לספור. חומרא בעלמא היא ומדרבנן ואינה נמנעת בשביל זה מלטבול כיון שטבילה בזמנה מצוה ואפילו בעיא הפסקה מן התורה טובלת דשמא הפסיקה ולאו אדעתה כיון דבאיזה יום שהפסיקה מועלת הפסקתה אבל אין לחוש ולומר שמא בדקה ביום ראשון של ספירה ואיכא תחלתן וסופן שבאתה שעתה שבדקה לפנינו יום שביעי של יום זה:

לאו מי אוקימנא כר' עקיבא. משמע דר' חנינא לא מיבעי ליה לאוקומי כר' עקיבא דאתיא שפיר כר' אליעזר. מתוך כך נראה דהלכה כרב דסופן אע"פ שאין תחלתן. דסוגיין דסוף המפלת כוותיה וכ"ש בתחלתן ואע"פ שאין סופן. מיהו יש לדחות דר' חנינא נמי לא מיתוקמא כר' אליעזר דכיון דלא בעינן ספורי' לפנינו בכל הימים א"כ חומרא בעלמא היא דבעי סופן ותחלתן ולאו מדאורייתא הלכך מטבלינן לה משום טבילה בזמנה מצוה.

וכי פריך הכא לרב הוה מצי לאקשויי. ולטעמיך היכי מצי מוקמת לה בשום ענין כר' אליעזר ולישנא משמע כן דקאמר לאו מי אוקימנא כר' עקיבא משמע אפי' ליתא לדרב: ז' **לנדה ותרי לזבה**. מכאן אינו יכול לדקדק דלא בעינן ספורים לפנינו דחשבינן להך יום ספירה אע"פ שלא הפסיקה בטהרה אתמול בתחלת יום הספירה משום שאין לחוש מה שלא הפסיקה בטהרה כיון שיום הספירה בדקה ומצאה טמא טהור. א"נ אפי' לא בעינן ספורים לפנינו לגמרי גבי שומרת יום לענין זבה גדולה אפשר דבעינן ספורים לפנינו כגון שבאת לפנינו בין השמשות. והא דקתני בין השמשות אמרה ראיתי ה"פ באתה לפנינו בין השמשות ואמרה טמא ראיתי אבל לא אמרה שהראיה היתה בין השמשות:

דף סט:

הזב והזב והיולדת והמצורע. והא דלא תני והמצורעת בכ"מ כדקתני זב וזבה. מפרש בברייתא פרק ד' מחוסרי כפרה משום דזב וזבה חלוקין בטומאתן דזב מטמא בראיות וזבה בימים זב טהור באונס וזבה טמאה באונס אבל מצורע ומצורעת אין חלוקין בעיקר טומאתן. ומה שמדקדק התלמוד שם יותר מבשאר מקומות משום דקתני התם מטמא ד' מחוסרי כפרה. ומדקדק אמאי חשיב זב וזבה בתרי ומצורע ומצורעת לא חשיב בתרי:

ומטמא באבן מוסמא. תימה דמשמע הכא דמצורע מטמא משכב ומושב דאבן מוסמא מדין משכב ומושב מטמא דתניא בת"כ מנין לרבות י' מצעות זו על גב זו ואפי' באבן מסמא ת"ל בכל המשכב. ואמרינן נמי בריש בכל מערבין כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם אלמא דאבן מסמא נמי בעיא דחזיא למשכב ומושב. ובת"כ בתחלת פרשה זאת תהיה דריש התם דמצורע [עושה] משכב ומושב. וקשה דבפסחים בריש אלו דברים קאמר דמצורע אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא כלי חרס בהיסט ואומר ר"ת דמצורע [עושה] משכב ומושב לטמא אוכלין ומשקין אבל [לא] לטמא אדם וכלים. וכן פרש"י במסכת פסחים ונראה דממעטי ליה מהזב ולא מצורע כי היכי דמתמעטי בבית המנוגעת לעיל בפרק דם הנדה. ודוקא מטומאה חמורה אבל אוכלין ומשקין מטמא. ולעיל בפרק דם הנדה פרש"י דאבן מסמא דהכא לאו מדין משכב ומושב מטמא מדקרי ליה משא:

מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. ותימה היא גופה נילף שתתחלל מק"ו מאלמנה. ור"ש פי' בפ"ק דיבמות תאמר במחזיר גרושתו דאינה מתחללת דאי להנשא לכהן כבר נפסלה משעת גירושין ואי לתרומה דנטמא לא מיפסלא כדאמרי' בפרק אלמנה דאינה מתחללת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה

לשוק דלאו זר אצלה מעיקרא הוא. וקשה לפירושו דנהי דלא ילפינן מכי תהיה לאיש זר אלא דהוי זר אצלה מעיקרו מ"מ תתחלל מק"ו. ונראה מפרש דמק"ו לא מצי למילף שתתחלל דאין חללה אלא מאיסורי כהונה כדאמרינן בפ' י' יוחסין ישראל הבא על אחותו זונה משוי לה ולא חללה משוי לה. משום דאין חללה אלא מאיסור כהונה אע"ג דאשכחן שמתחללת בלא איסור כהונה כדאמרינן בפ' אלמנה גר עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על הכהנת על הלויה ועל הישראלית שפסלוה התם מקרא דריש לה אבל מק"ו לא שייך למילף מחללות אלא מאיסור כהונה דלהכי אייתר לן חללה לומר דלא ילפינן מק"ו אע"ג דילפינן מק"ו דבנה פגום היינו דוקא פסול הזרע אבל פסול האשה דהיינו לשון חללות שהיתה כשרה ונתחללה לא ילפינן:

דף ע.

א"ל היא תועבה ואין בניה תועבין. תימה למה לי קרא כיון דק"ו דאלמנה פריכא הוא ופירכא גמורה היא דבפ' החולץ חזר בו רב יוסף מדבריו מתוך פירכא זו גבי הכל מודים במחזיר גרושתו דהולד פגום ור' יהושע גופיה חשיב ליה פירכא דמכשר בני צרות דב"ה לב"ש דקאמר התם מעידני בכם. וי"ל דאיצטריך למימר היא תועבה ואין בניה תועבין דלא תימא בניה תועבין משום דכתיב ביה טומאה כעריות כדאמרינן בפ"ק דיבמות ואפי' רבנן דר' יוסי בן כפר דדרשינן לרבות סוטה הנסתרה הא אמרינן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפי' למ"ד כיון דאיעקר איעקר מ"מ שפיר איצטריך היא תועבה דלא תימא דאמחזיר גרושתו נמי קאי:

השני מה תהא עליו. שאילו היה חי מצורע חבירו זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא:

ואפי' לא קרב אשמו כדבעי רב ששת לאוקומי ויכול לעשות מכל אחד ואחד מתן בהונות לשניהם ואי משום סמיכה יקריבוהו בלא סמיכה משום תקוני גברא:

דתנן מצורע שהביא קרבן עני והעשי' כו'. ומשנה היא בפרק בתרא דמסכת נגעים אבל מילתא דר' אליעזר ב"י לא מיתניא התם ובריייתא היא מילתיה דר' אליעזר ב"י ובמס' ערכין פרק השג יד בתר דמייתי מתניתין דפליגי בה ר' שמעון ור' יהודה קאמר ותניא ר' אליעזר ב"י אומר הכל הולך אחר הצפורים ופי' התם דשלשתם מקרא אחד דרשו ואע"פ שלא היה צריך כן אלא מילתיה דר' יהודה ור' שמעון ניחא ליה להביא כולה פלוגתא דהך מילתא:

ואם לאו אשם זה יהא שלמי נדבה. ותימה והיכי מצי מתנה בשלמים והלא צריך לקבל דמו של זה האשם כדאמרינן בריש איזהו מקומן דשני כהנים מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי ואם שלמי' קא עבר מדאוריי' כדאמרינן בפ"ב דזבחים שצריך לקבל כל דמו של הזבח. וי"ל דתקוני גברא שאני כדאיתא בפ' התערובות:

דף ע:

סמיכה ונסכים. פרש"י סמיכה משום שלמים דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן בפ' שתי מדות. וליתא דאדרבה מוכח התם דטעון סמיכה דתנן התם כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור מעשר ופסח ואלו אשם לא קא חשיב ועוד בפרק כל הפסולין איכא למ"ד סמיכות אשם מצורע לאו דאורייתא משום דבעינן תכף לסמיכה שחיטה מדאורייתא ומצורע אינו יכול ליכנס לעזרה ואיכא מ"ד סמיכות אשם דאורייתא ותכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא אלמא דכ"ע מיהא בעי סמיכה ובהדיא תנן הכי במסכת נגעים בא לו אצל אשם וסמך שתי ידיו עליו. אלא י"ל דתנא סמיכה משום דסמיכה זו חלוקה משאר סמיכות שהרי באקפויי ידא. למ"ד סמיכה אשם מצורע לאו דאורייתא דלא תהוי עבודה בקדשים וה"ק ואותו אשם טעון סמיכת אשם דהיינו באקפויי ידא. ונסכים דקתני לאו משום דספיקא דשלמים דהא תנן בפ' ב' מדות דכל חטאת ואשם אין טעון נסכים. אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים. אלא מפני שאשם זה חלוק משאר אשמות דעלמא שטעון תנופת חזה ושוק כשלמים מזכיר כן כל הדברים שהוא חלוק מדין שאר אשמות אע"פ שבנסכים אינו חלוק משאר אשם מצורע. ומיהו למ"ד סמיכת אשם [מצורע] דאורייתא דהשתא הויא סמיכה גמורה כדי נסבה אלא אגב ריהטא דכולי תלמודא פריך מה לשלמים שכן טעונין סמיכה נסכים ותנופה חזה ושוק נקטיה נמי הכא ולמ"ד סמיכת אשם [מצורע] לאו דאורייתא הא דתקינו ביה רבנן סמיכה באקפויי ידא יותר מבשאר קדשים כגון מעשר בכור ופסח יש ליתן טעם משום דשאר אשמות סמיכתן דאורייתא. והא דאין נמנעין כאן מלהביא קרבן זה משום דאם שלמים הוא טעון סמיכה גמורה והך סמיכה באקפויי ידא למ"ד לאו דאורייתא אין יוצא בה ידי סמיכה גם היא שלמים. וכה"ג אשכחן בפרק האשה גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם שפטורין מלעשות פסח שני ולא מתנה בשלמים משום דשלמים טעונין סמיכה ופסח אין טעון סמיכה. יש ליתן טעם משום דתקוני גברא כדפ"ל:

ונאכל ליום ולילה. ותימה ולתנייה בתודה דאם אינו אשם מצורע שהיא תודת נדבה. והכי שפיר טפי דלא ממעט כל כך באכילת קדשים דנאכלין ליום ולילה. י"ל דתודה לא מצי מתני משום לחם דלא משכח ליה תקנה לבוא על תנאי וכדאמרי' בפ' התודה:

כתוב אחד אומר ישא ה' פניו אליך. כ"ש היה תמיהא על קשיא זו דלא כתיב ישא פניך אלא ישא פניו דמשמע דיפנה אליך וישם לך שלום. א"נ כדדריש בסיפרי ישא פניו אליך ויסיר כעסו ממך כלומר פנים של זעם יסיר ממך. ויותר היה ראוי להקשות מוישא ה' את פני איוב או מהנה לדבר הזה נשאתי פניך דלוט. ובספרי מייתי ליה לקרא דלוט ובפ' מי שמתו אמרינן שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כתוב בתורה לא ישא פנים ולא יקח שוחד ואתה נושא פנים לישראל שנאמר ישא ה' פניו א"ל ולא אשא פנים לישראל שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והם החמירו על עצמן עד כזית עד כביצה. והך נשיאות כפים דהתם הוי קודם גמר דין וא"ה אמרו מלאכי השרת שלא היה לו לישא פנים לישראל אפי' קודם גמר דין כמו שאינו נושא [פנים] לאומות:

כאן קודם תשובה כו'. בסיפרי מתרץ הך קושיא כההיא דלעיל כאן קודם גזר דין כו' ותימה מדמוקי הכא כי לא אחפוץ במות המת אחר תשובה ש"מ דמועלת תשובה אפי' ליחיד דומיא דבני עלי. וקשה דבפ"ק דר"ה מוקמינן הא דא"ר יוחנן גדולה תשובה שקורעת גזר דינו של אדם שנאמר ושב ורפא לובצבור אבל לא ביחיד כו'. וי"ל דשמעתין דהכא כר' יצחק דאמר התם יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין ואפי' ביחיד מיירי:

ואין נציב מלח מטמא. ואפי' לר' שמעון דאמר קברי עובדי כוכבים אין מטמאין ואיכא למ"ד בפ' הבא על יבמתו דאפי' במגע לא מטמא היינו דוקא בעובדי כוכבים שלאחר מתן תורה אבל קודם לכן אין חילוק בין ישראלים לעובדי כוכבים:

מתים לעתיד לבא צריכין הזאה. מה שלא שאלו אם מטמאין. משום דכבר השיב להם דאין החי מטמא ומה שלא שאלו בבן השונמית אם צריך הזאה י"ל דדוקא במתים לעתיד שאלו משום דכתיב בקרא וזרקתי עליכם מים טהורים:

דף עא.

אלא טעמא דב"ש כדתניא בראשונה כו'. תימה דמשמע דהך ברייתא דב"ש היא ובמוע' קטן מייתי לה בהדי שאר בראשונה דקאמר בראשונה היו מוליכין לבית האבל כו'. בראשונ' היתה הוצאת המת קשה לקרוביו כו'. ובתוספתא קתני להו לכולהו בהדי הדדי ומשמע דקי"ל הכי כמו שהתקינו לבסוף. ואומר ר"ת דברייתא דהכא איירי בכלים שהיו

עליה סמוך למיתה דמודו ב"ה דאותו יש להם טומאת זיבה. ופלוגתא דמתניתין קיימא אירישא דקתני דנדה מטמאה באבן מסמא עד שימוק הבשר והך חומרא מוקמי ב"ש בכל הנשים. וב"ה פליגי עלייהו בהא. והכי מייתי מהך ברייתא דכי היכי דתקינו חכמים על כל בגדים סמוך למיתה משום כבוד זבין חיים ה"נ תקינו לב"ש דכל הנשים (מחמירות) [מטמאות] באבן מסמא. או א"נ הכי קתני בראשונה היו נוהגין כב"ה ולבסוף התקינו כב"ש:

מקור מקומו טמא. ותימה תיפוק לי בלא טעם דמקור שהרי נגע במת. וצ"ל שמחמת טומאת מקור חשיב כדם נדה אע"פ שנעקר ממנה משמתה ומטמאה במשא כדין דם הנדה וכעין החרדל:

מכלל דר' יהודה סבר באהל נמי מטמא. הא כיון דא"ר יוסי אינו מטמא באהל א"כ מיירי בשנעקר הדם מחיים:

דרה"ר ספיקו טהור. ולא החמירו בו חכמים לעשות אותו דם תבוסה כיון דשמא יצא כולו מחיים. ורש"י פירש דחכמים באין להחמיר ולומר דטמא מדאורייתא ברשות היחיד וברשות הרבים ספיקו טהור מן התורה אבל מטמא משום דם תבוסה דרבנן. אלא איזהו דם תבוסה דאינו אלא מדרבנן אפי' ברה"י כגון היכא דפשיטא לן דלא נפיק רביעית שלם לאחר מיתה:

הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק. כך כתוב הגירסא (בס"פ) [בתוספתא] וה"פ ועדיין לא פסק ויכול להיות רבה עד שיהא בו רביעית מדם שלאחר מיתה או גזרו בו טומאה אע"פ שאין בו רביעית אבל אם פסק כבר דידעינן דתו לא יהיה רביעית לאחר מיתה לא גזרו בו. י"מ ולא פסק כלומר שותת (ששתת) דאימטפטף ונפסק ראשון ראשון בטל והיינו כרבנן [דסיפא] דמטהרי בהכי. י"ס דגרסי ועדיין לח וה"פ דאי נקרש מקצתו אותו שנקרש בא מחיים וכאילו הוא בפני עצמו ואין כאן רביעית:

דף עא:

מערה מים לפסח. אבל לא תגע בהן דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. והאי דנקט מערה ולא נקט אינה נוגעת לאשמועינן דאע"ג דאינה נוגעת לא אסרו לערות שמא תגע:

כקודש דמו. הכי נמי הוה מצי למימר כתרומה דמו דאשכחן מאן דסבר הכי בפ' אין דורשין:

אלו ואלו אין מטמאין. אומר ר"ת דהכי פירושו כמשקין של תרומה הנוגע בהם דאילו כמשק' חולין טהורין גמורים הן דאין טבול יום מטמא משקה חולין. אלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאין קדש אלא פוסלין. אבל תרומה אפי' מיפסל נמי לא פסלי כדקתני מתניתין ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור. ואין לפרש דמשקה חולין קאמר ובחולין שנעשו על טהרת הקדש דהא סבירא לן השתא דלאו כקדש דמו כמו שחזרו לומר הרי הן כמגע [טמא] מת לקדשים ומותרת אף ליגע בידים ואינן פוסלין את הפסח ואלו משקין היוצאין ממנו פוסלין את הקדש מדקתני על ככר של תרומה טהור מכלל דשל קדש טמא:

הרואה י"א. ה"ה עשירי למ"ד בגמרא לא בעי שימור:

דף עב.

ושוין בטבילת לילה לזבה שאינה טבילה. פרש"י דשוין דסיפא [הוא פירושא] לשוין דרישא. ורבינו מאיר פירש דקאי אהא דתנן במתניתין גבי זבה קטנה היכא דחל יום י"ב יום טבילתה וקדמה וטבלה בלילה דלב"ש מטמא משכב ומושב וחייבין בקרבן ולב"ה פטורין מן הקרבן שוין הן ומודו להו ב"ה לב"ש היכא דחל שביעי לספירתה יום י"ב וקדמה וטבלה בלילה שחייבין בקרבן:

אף אתם השוו מדותיכם כו'. (וב"ש) [וב"ה] סברי דביום י"א כשטבלה לערב אין לגזור טומאה דלמא אתי למימר טומאה דאורייתא היא לפי שהוא מי"א ימי זיבה ויבא לחייבה קרבן ותביא חולין לעזרה. אבל ביום שלאחריו מידע ידעי כ"ע דתחלת נדה [הוא] וחומרא דרבנן בעלמא הוא ולא יבא לטעות לענין קרבן:

דף עב:

וקתני רישא הרואה ראייה של זוב בש"א שומרת יום כנגד יום. אלמא לב"ש שומרת יום כנגד יום תולין. תמיה לי מאי קא פריך דב"ש וב"ה פליגי ברואה ראייה אחת דטמאה דאורייתא דב"ה משוי ליה לבעל קרי וב"ש משוי ליה כשומרת יום כנגד יום דאורייתא. וי"ל דאם איתא דלב"ש מטמאה משכב ומושב בשני אפילו לא ראתה לא הוה להו למימר בשומרת יום כנגד יום דלא לייתי למיטעי לטהר אותה בשלא ראתה קודם כמו רואה ראייה אחת של זוב:

לא תימא כשומרת יום כנגד יום אלא אימא כבועל שומרת יום כנגד יום. תימה דרב הונא מדמי תוך י"א בלא ראתה כמו י"ב בשראתה כדקאמר רב יוסף לעיל אף אנן נמי

תנינא וא"כ היכי קאמר דבתוך י"ב בשלא ראתה דבועלה טהור הא תנן במתניתין טבלה ביום שלאחריו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה בש"א מטמאה משכב אלמא בועלה טמא ביום י"ב כשראתה וא"כ ה"ה יום י"א אע"פ שלא ראתה. וי"ל דס"ל לרב הונא דאע"ג דגזרו תוך י"א בשני שלה היכא שלא ראתה אטו ראתה לענין משכב ומושב כי היכי דגזרו חכמים ביום י"ב שראתה אע"ג דאינה סותרת אטו ראייה דתוך י"א יום. לענין בועלה דלא שכיח לא רצו להחמיר בלא ראתה בשני שלה אטו ראתה אע"פ שגזרו חכמים בבועל כשראתה ביום י"ב אטו ראתה תוך י"א:

מאי שנא איהו ומאי שנא איהי. פרש"י מאי שנא בועל דלא מטמא משכב ומושב כל זמן שלא ראתה אחר תשמיש דיליה ומאי שנא איהי דמטמא. ותימה דהיינו אידך קושיא דפריך בתר הכי מאי שנא משכבות ומושבות דמטמיא ומאי שנא בועל דלא מטמיא ונראה דה"פ מאי שנא איהו רואה ראיה אחת של זוב דמשכבות ומושבות שבין ראשונה לשניה לב"ש תולין ואם לא ראתה ראייה שניה טהורין ומאי שנא איהי רואה תוך י"א יום דמטמאה משכב ומושב אפי' לא ראתה כדקאמר רב הונא. ומיהו המדקדק פרש"י לא קשה מידי דה"פ מאי שנא איהו בועל דלא מטמא משכב ומושב אחר תשמיש ומאי שנא איהי דמטמאה והדר תו פריך מאי שנא משכבות ומושבות דגזור ביה משום דשכיחי ביה דמים ומאי שנא דלא גזור בה שתטמאנו במגע אלא טהור גמור הוי:

ר' יוחנן אמר הילכתא י"א. תימה במאי קא מיפלגי ר' יוחנן ור"ל בדברי ר' אלעזר בן עזריה הא איהו לא איירי כלל ביום י"א אי הוי שימור אי לא אלא קאמר שיש י"א בין נדה לנדה דשייכא בהו זיבות ולא נדות. ועוד לפי דברי ר' יוחנן ור"ל מאי קא פריך קראי נינהו הא לא איירי קרא בדין י"א יום אי בעי שימור או לא. או אי הוי שימור לאחריני ומתוך לשון רש"י משמע דגרס במילתיה דר' אלעזר בן עזריה ויום י"א יום שבין נדה לנדה ול"ג י"א יום כו' דפרש"י מאי הילכתא דמשמע איום י"א קאמר ר' אלעזר דהוי הלכה למשה מסיני ובעי תלמודא מה הן הלכותיו משאר הימים שהיו לפניו. והא דפריך קראי נינהו ולא קפריך הילכתא למה לי אלא קשה ליה קרא למה לי דכיון דהילכתא היא די"א לא בעי שימור ממילא שמעינן שיש י"א בין נדה לנדה. ומיהו קשה הא דמשני קראי לר' עקיבא הילכתא לר' אלעזר ב"ע הא מקראי דר' עקיבא לא שמעינן אי בעי שימור או הוי שימור לאחריני. וי"ל דלר' עקיבא שמעינן להו מסברא:

דף עג.

מנין לרבות שני ושלישי כו'. מדקא חשיב עד עשירי ואחד עשר אלמא האי שני הוא יום שני לימי זיבה וכדי נסבה דהיינו מופלג יום א' מנדתה וכבר ריבה אותו מאו כי תזוב אלא אגב ריהטא חוזר וכופלו בהדי אחריני:

מנין לרבות יום י"א (יום). דס"ד לא מרבינן ראוי לספירה אלא לעיקר זיבות הכתובה בפסוק אבל לא לספירה דמרבינן מאו כי תזוב:

ומה היא שאינה מטמאה בראיות כבימים. ותימה מה להיא שכן מטמאה באונס כו' ובסמוך דקאמר ומה הוא שאין סופר אחד לאחד וכו' איכא למיפרך מה להוא שכן מטמא בראיות כבימים כדאמרינן בריש בנות כותים דלא ילפי מהדדי מכח הנך פירכי. וי"ל דאינו סומך עיקר על הק"ו אלא כמו ילמד סתום מן המפורש. ויש דברים דילפי מהדדי כדמפרש בריש בנות כותים:

תאנא דבי אליהו כל השונה הלכות. איידי דאירי לעיל בהלכות י"א שהיא הל"מ קא מייתי לה הכא כדפרש"י. הלכות משנה ובריתא והלכה למשה מסיני. ומיהו לא שייכא כל כך הכא טפי מבשאר דוכתי דלא מייתי לה אגב גררא זו אלא משום דניחא ליה לסיים בדבר טוב כדאמרינן באין מעמידין שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו בדברי שבח ותנחומין:

סליק פרק תינוקת בס"ד ובסליקותיה מסכת נדה ברחמי שמיא הכותב נסים כה"ר אברהם מוליכה ן' נ"ע